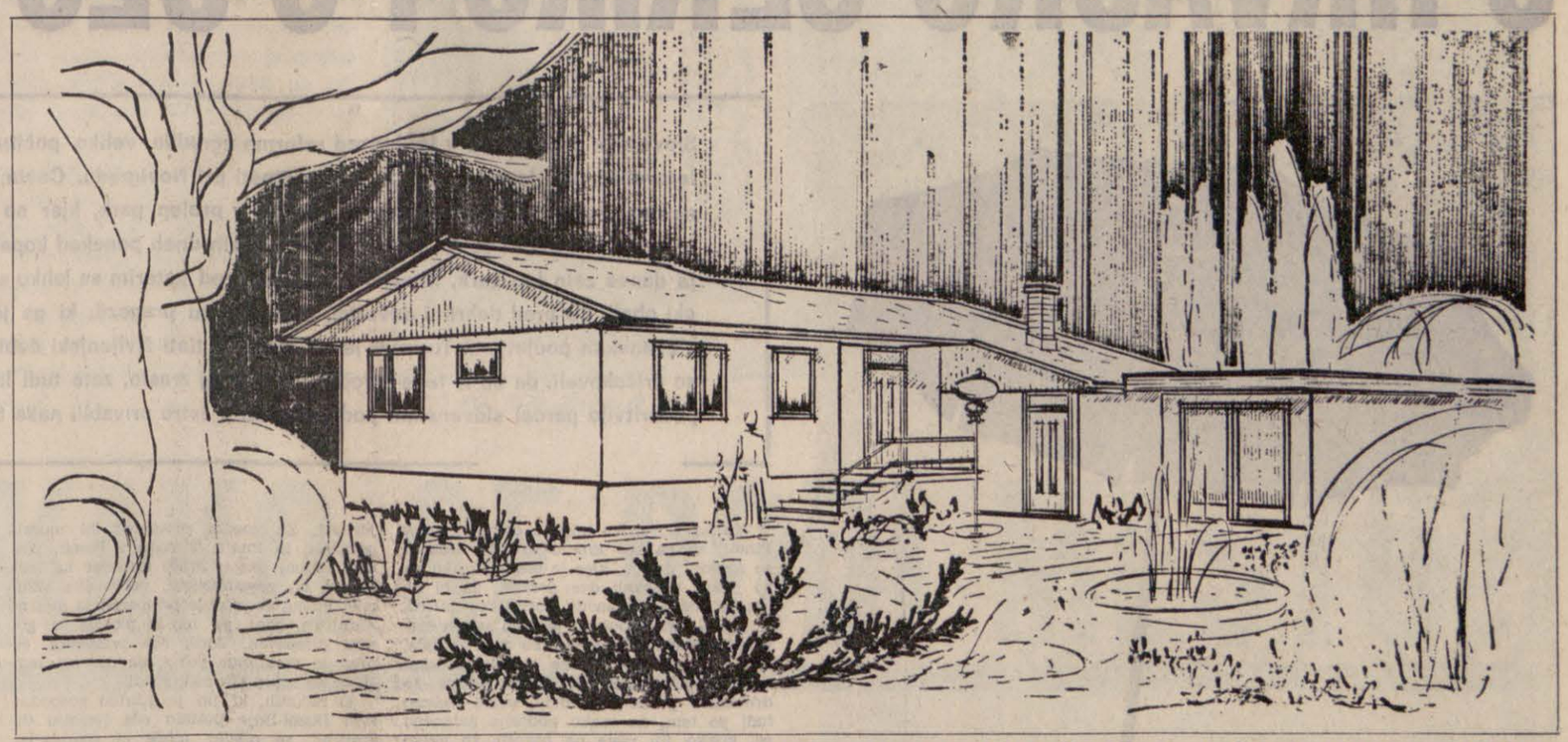
KONEC VELIKEGA NAGRADNEGA RAZPISA TEDENSKE TRIBUNE IN LESNE INDUSTRIJE JELOVICA IZ ŠKOFJE LOKE

TT
TEDENSKA TRIBUNA
11 Ljubljana, 12. marca 1969 Leto XVII. • Cena 1 Ndin

NAŠA HIŠA — VAŠ DOM

DANES ŠE ENKRAT OBJAVLJAMO SLIKO HIŠE, KI BO SREČNEGA IZŽREBANCA STALA NAJVEČ ENO PISEMSKO ZNAMKO IN MOGOČE NEKAJ MINUT DELA.

Nagradnega žrebanja se lahko udeleže vsi tisti, ki bodo do vključno 19. marca 1969 oddali na pošti ali pa prinesli do vključno 20. marca v nabiralnik Tedenske tribune v veži poslopja hiše v Tomšičevi ulici številka 3 v Ljubljani pisemsko ovojnico, v katerem bo:

1) VESTNO IZPOLNJEN ANKETNI LIST

2) ENAJST NAGRADNIH KUPONOV

Ker nagradni kuponi niso bili oštevilčeni, potrebujete torej le enajst kuponov, ne glede na to, v kateri številki Tedenske tribune so bili objavljeni. Na drugi strani našega tednika danes še poslednjič objavljamo tak kupon.

Ovojnic, v katerih ne bo izpolnjenega anketnega lista in enajstih kuponov in ki ne bodo odposlane po pošti do vključno 19. marca letos ali pa ne bodo do vključno 20. marca 1969 v našem nabiralniku v Ljubljani, Tomšičeva 3, komisija, ki bo vodila žrebanje, ne bo upoštevala. Na ovojnici, prosimo, obvezno napišite geslo: »Naša hiša – vaš dom«.

Žrebanje bo javno, in sicer 24. marca 1969 v Škofji Loki. Podrobnosti o žrebanju bomo objavili v Tedenski tribuni, ki bo izšla 19. marca. s

Torej še enkrat: eden izmed tistih bralcev, ki nam bodo pravočasno poslali anketni list in 11 kuponov, bo že v prihodnjih mesecih dobil v roke ključ hiše, ki jo bo izdelala lesna industrija Jelovica iz Škofje Loke. Kje naj bi hiša stala, se bomo s srečnim izžrebancem domenili pač v skladu z urbanističnimi načrti in razpoložljivimi lokacijami.

ANKETNI LIST - ANKETNI LIST - ANKETNI LIST - ANKETNI LIST - ANKETNI LIST - ANKE

1. Ime, priimek, in starost:

2. Poklic in položaj, ki ste ga v poklicu dosegli:

3. Naslov stalnega bivališča:

4. Število članov ožje družine, s katerimi živite v skupnem gospodinjstvu:

5. V katerem kraju bi želeli, da vam Tedenska tribuna in Jelovica postavita montažno hišo, če boste srečni dobitnik:

6. Za kakšno vrsto stanovanja se najbolj ogrevate:
   — stanovanje v bloku
   — stanovanje v atrijski hiši
   — stanovanje v vrstni hiši
   — stanovanje v individualni hiši

7. Kako veliko stanovanje bi ustrezalo potrebam vaše družine glede na število članov in vaše finančne možnosti:
   — dvosobno, 40 m²
   — dvosobno, 50 m²
   — trosobno, 50 m²
   — trosobno, 50 m²
   — trosobno, 90 m²
   — štirisobno 90 m²
   — štirisobno, 120 m²
   — petsobno, 120 m²

8. Kje naj bodo v sodobnem stanovanju locirani pomožni prostori (shramba za ozimnico, kurilnica za centralno kurjavo, shramba za kurivo, pralnica, garaža):
   — v kleti
   — v etaži

9. Za kakšen nakupen aranžma bi se odločili, če bi kupovali stanovanjsko montažno hišo:
   — nakup montažnih elementov z osnovnimi instalacijskimi razvodi in grobo montažo,
   — nakup finalizirane hiše, ki naj bi jo dobavitelj postavil na pripravljene temelje,
   — nakup finalizirane hiše vključno s temelji in zemljiščem.

10. Kaj proizvaja JELOVICA lesna industrija Škofja Loka:
    — montažne objekte, stavbno pohištvo, sobno pohištvo,
    — poslovno pohištvo, montažne objekte, lesno hladilno opremo,
    — montažne objekte, stavbno pohištvo, lesno hladilno opremo,
    — stavbno pohištvo, montažne objekte, športno opremo.

OPOMBA:
Pri vprašanjih od 1 do 5 izpišite, pri vprašanjih od 6 do 10 pa podčrtajte ustrezni odgovor.

1. Kolikokrat kupujete Tedensko tribuno (ustrezno podčrtati):
   sem naročnik
   kupujem jo redno v kolportaži
   kupujem dvakrat do trikrat mesečno
   kupujem nekajkrat letno
   Tedensko tribuno si sposojam
2. Berete naštete rubrike Tedenske tribune (ustrezno podčrtati):
   Panorama Tedenske tribune (krajši sestavki na spodnjem delu od 4. do 16. strani): da, ne, včasih
   mladinska stran: da, ne, včasih
   roman: da, ne, včasih
   novele: da, ne, včasih
   stripi: da, ne, včasih
3. Ali vam ustreza format Tedenske tribune? (ustrezno podčrtati)
   ustreza mi, želim si manjši format

uredniška sporočila

12. marca 1969

S prihodnjo številko bomo vpeljali v naš tednik nekaj novih rubrik, ki jih boste gotovo z veseljem prebirali. Ob tej priložnosti vas pozivamo, da nam kar se da pogosto pišete o tem, kaj vam je v našem listu všeč in kaj vam ne ustreza. Poskušali bomo prisluhniti glasu večine, saj je naša edina želja, da bi vam ugodili, čeprav vemo, da vsem ni mogoče ustreči.

V današnji številki zaključujemo nagradni razpis "Naša hiša – vaš dom". Zaupamo vam lahko, da že razmišljamo o novem nagradnem razpisu, ki naj bi potekal v poletnih mesecih.

Ta teden bo spet tekmovanje za "Znak dobrega smučarja". Tokrat bo ekipa SK Akademika in našega uredništva obiskala smučišča na Voglu. Tekmovanje bo v nedeljo ob 11. uri dopoldne. Prijave bomo sprejemali v soboto zvečer od 18. do 20. ure in v nedeljo dopoldne od 8. do 10. ure v Transturistovi brunarici. Pred samim tekmovanjem pa se lahko prijavite kar na startu.

Približno polovica izvodov prejšnje številke je izšla z nepravilnim datumom v prijavnici za smučarje-veterane. Zato ponovno objavljamo točen datum: srečanje bo 29. marca.

Leteče uredništvo bo prihodnji teden obiskalo Radeče pri Zidanem mostu. Podrobnosti o našem obisku bomo sporočili v prihodnji številki.

DIJAKI IN UČENCI!

Naše tekmovanje v pridobivanju novih naročnikov se bliža koncu in kmalu bodo znani dobitniki razpisanih nagrad in izplačali bomo provizije. Do konca februarja se je našemu pozivu odzvalo kar 164 razredov in nekateri zdaj proti koncu še prav pridno popravljajo zamujeno. Če že ne bodo posegli po nagradah, si lahko vsaj še krepko povečajo zaslužek.
1. marca smo pri pregledu rezultatov med kandidati za skupno nagrado — 3000 km dolgo potovanje z avtobusom — ugotovili naslednji vrstni red:
1. G. 3-V TSŠ gradbene in strojne stroke iz Celja
2. IV. b KMRLP TSŠ iz Ljubljane
3. 3. c gimnazije iz Raven
4. 4. b gimnazije Tabor iz Maribora
5. 4. a gimnazije iz Raven
Vsi ti razredi, pa še nekaj tistih, ki jim slede, so si že zagotovili lepe denarce in na izlet se bodo odpravili kot milijonarji.
Za nagrado TT pa je zadnji pregled rezultatov pokazal takle redosled:
1. G 3-V TSŠ gradbene in strojne stroke iz Celja
2. 4. a gimnazije iz Raven na Koroškem
3. 4. a ESŠ iz Nove Gorice
4. K IV. b KMRLP TSŠ iz Ljubljane
5. 4. b gimnazije Tabor iz Maribora
6. 3. b pedagoške gimnazije iz Celja
7. 4. c pedagoške gimnazije iz Ljubljane
8. 3. c gimnazije z Raven na Koroškem
9. 4. b gimnazije iz Velenja
10. 4. a gimnazije iz Celja in Osnovna šola Solkan
Izkoristite torej še zadnje dneve razpisa!

Izdaja in tiska CP »DELO« v Ljubljani — glavni in odgovorni urednik Zoran Jerin — Uredništvo: Ljubljana, Tomšičeva 3/II, p.p. 150-III, tel.: 23-522 do 23-526. Kolportaža za Ljubljano: Ljubljana, Šubičeva ulica 1, telefon 22-575. Kolportaža za zunanje prodajalce: Ljubljana, Titova c. 57, telefon 316-997. Naročniški oddelek: Ljubljana, Titova cesta 57, telefon 311-897. Naročnina: celoletna 48 N din, polletna 24, četrtletna 12, mesečna 4 N din. Za tujino, plačana v Jugoslaviji: celoletna 96 N din, mesečna 8 N din; plačana v tujini – na KB Ljubljana, Ježigrad SDK-501-1-167/2 — celoletna naročnina v USA dolarjih: 7,70, v britanskih funtih: 3 funte 4 šilinge, v zahodnonemških markah: 31 mark, v švedskih kronah: 40 kron, v italijanskih lirah: 4800 lir — Oglasni oddelek: Ljubljana, Šubičeva ulica 1, telefon 21-896. Številka žiro računa SDK 501-1-167/2. Rokopisov ne vračamo.

TT TEDENSKA TRIBUNA

NOVO!
ZDENKA TOPLJENI SIR V NOVI EMBALAŽI

12 VRST SIRA

ODMEVI

RES LE MARMOR ALI BRON?

Članek mi je šel prav do srca, ker sem že pred leti menila, da bi za milijone, kolikor stanejo spomeniki, lahko dobila marsikatero stvar, ki bi nosila ime zaslуženega človeka. Potrebujemo aparature za zdravljenje, šole in bolnišnice. Danes bi morali z vsakim dinarjem bolje gospodariti.

JARMILA BAXOVA
Črnomelj

Mislim, da spomenik Borisu Kraigherju ne sodi ravno v trgovski center. B. Kraigher je bil borec v NOB, politik in gospodarstvenik. Primernejši prostor za njegov spomenik bi bil na Trgu revolucije, pred predvideno tehniško knjižnico, ali bi le-to poimenovali po njem in jo opremili s kipom ali spominsko ploščo. B. Kraigher je bil namreč tudi idejni soustvarjalec pri projektiranju novega trga in tehniške knjižnice.

FRANC JELNIKAR
Ljubljana

Spomnil sem se tistih časov, ko so zbirali denar za spomenik kralja Aleksandra, ki so ga postavili v Zvezdi, zdaj Trg revolucije. Kmetje v našem kraju smo godrnjali, da bi ta denar raje porabili za bolnišnico v Ljubljani, kjer je bilo tedaj tako malo prostora, da so na eni postelji ležali tudi trije bolniki. Na pročelju bolnišnice bi napisali njegovo ime. Razlagal sem glasno, da se režim lahko menja in bodo spomenik podrli, bolnišnica pa bo gotovo ostala. Nekdo me je zaradi tega ovadil in klicali so me na odgovornost. Tam so mi povedali, da bo ta spomenik stal večno. Kraljev spomenik je vzela noč in tako tudi naš denar.

Bolnišnice stojijo večno, spomeniki pa ne, čeprav pri tem ne mislim ravno na spomenik B. Kraigherja.

N. N.

MI GOVORIČIMO, KARAVANA GRE MIMO

Prav zares se mi smilijo te naše izkoriščene prostitutke. Sicer je res, da si lahko ustvarijo standard, kakršnega si delovni človek ne more omisliti, toda pomislite: primorske gospodinje jim poleg milijonskih mesečnih dohodkov zaračunavajo še mesečno najemnino za sobo. Tako nesramne so, da jim zaračunajo toliko, kolikor »poceni punce« zaslužijo v eni celi uri. Nezaslišano izkoriščanje!

Obsojam tudi gostince, ki si manejo roke ob vsakem popitem viskiju, ki ga navadno plača Italijan, ne pa izkoriščena punca. Predlagam nabiralno akcijo za izkoriščene punce!

Ne obsojam pa naših paragrafov, ki tem delamrznim dekletom omogočajo večmiljonske zaslužke — brez vseh dajatev, kot jih plačujejo zaposleni, kmetje in obrtniki. Paragrafi jim tudi dovoljujejo, da se smejejo v brk poštenim delovnim ljudem, ki plačujejo občinam denar za osrkbo prostitutkinih otrok in za zdravljenje v bolnišnici.

FRANC B.,
Ljubljana

Eden od vzrokov za razmah prostitucije na Slovenskem, ki ga ne kaže podcenjevati, je tudi ta:

Inštruktorjem spolnega izživljanja smo dali na voljo vsa sodobna obveščevalna sredstva. Našim ljudem je bilo v kratkem razdobju in tudi pod krinko umetnosti prikazano vse tisto, do kamor so starejši narodi v tej stroki do danes prišli.

Ob ljubezni so slikali tako glorijo, da so jo nazadnje zmanjšali samo na pomen spolnih užitkov.

JANKO POTOČNIK,
Ljubljana

LETEČE UREDNIŠTVO NA KOSTELSKEM

Leteča reportaža o Kostelskem je res hvalevredna, čeprav včasih s svojimi ugotovitvami o veliki oddaljenosti in podobnem pretiravate.

Najbolj me pri vsej stvari presenečajo neprizadete izjave kočevskega župana Mira Heglerja, ki si, kakor kaže, s kostelskimi problemi ne beli glave. Predvem naj bi se mu Kostelčani zahvaljevali in bili zadovoljni, da njihovi mladi ljudje lahko delajo v Kočevju. Poleg tega pa pravi, da si Kostelčani od nove ceste, ki bi peljala k morju, preveč obetajo. Mislim, da ta dva stavka povesta dovolj. Kočevskemu županu je očitno prijetneje potovati blizu 70 km do Ljubljane in nato še 150 km do Reke, medtem ko je iz Kočevja preko Kostela na Reko samo 80 km.

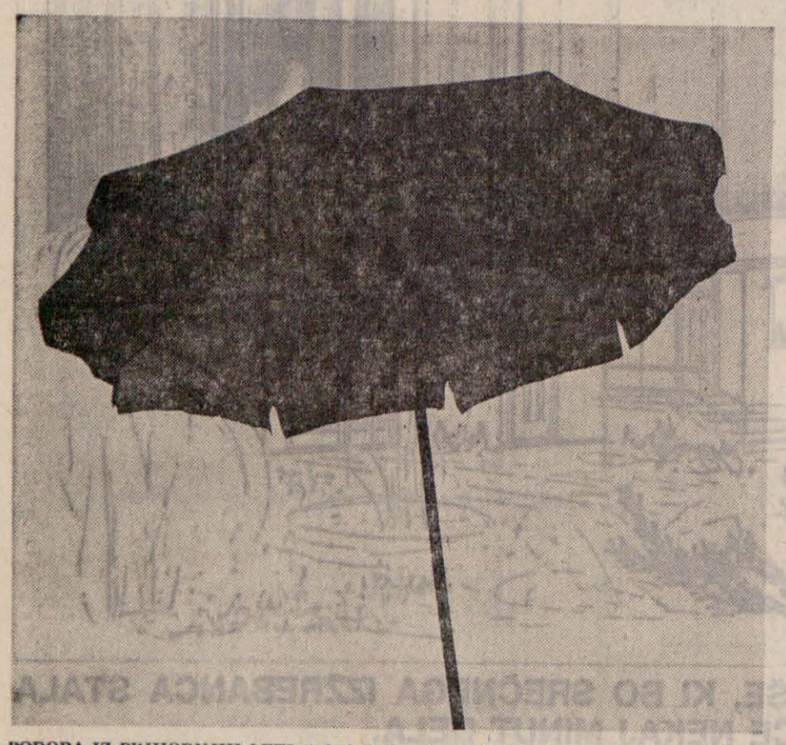
Pridite še kaj na Kostelsko spomladi ali poleti, ko boste kljub prašni cesti uživali ob čudovitih pokrajinah. Ugotovili boste, koliko Kostelčanom pomenijo njihov kraji in da bi tistih ubogih 24 km asfaltirane ceste res pomenilo rešitev njihovih največjih problemov, da ne govorimo o tem, kakšnega pomena je ta cesta za Kočevsko in ostalo Slovenijo.

V imenu skupine Kostelčanov, ki živijo v Ljubljani

DRAGO VIČIČ
Ljubljana

ZAKAJ BODO HRVATI V PINETI POSEKALI DREVESA, POD KATERIMI LETUJEJO SLOVENSKI DELAVCI?

S HRVAŠKO SEKIRO PO SLOVENSKI SENCI

PODOBA IZ PRIHODNJIH LET?: tukaj so šumeli gozdovi . . .

Slovenska podjetja so v letih pred reformo zgradila veliko počitniških domov, nikjer pa niso letovališč tako lepo uredili kot prav v Pineti pri Novigradu. Cesta, ki pred mestom ostro zavije na desno proti gozdu, letoviščarja pripelje v prelep park, kjer so domovi in hišice, ter veliko okrasnih dreves in veliko sence, ki jo v vročih dneh ponekod kopalci tako zelo pogrešajo. Pineta je danes zelo lep park, letoviško naselje, pred katerim se lahko skrije marsikak hotel ob jadranski obali. Še pred dobrimi devetimi leti je bil tu pragozd, ki ga je novigrajska občina podarila slovenskim podjetjem. Turizem je bil takrat v tisti življenjski dobi, ko ni več mazal pleničk; vsi so pričakovali, da bo iz tega otročička še nekaj zraslo, zato tudi Istra ni hotela ostati prazna. S podaritvijo parcel slovenskim podjetjem so v Istro privabili naše turiste.

Ko so slovenska odjetja dobila gozd v Pineti, so ga kaj kmalu uredila. Delavci so zasadili drevje, kjer je manjkalo, ko pa so nekoč posekali dve drevesi, da bi na tistem mestu postavili počitniško hišico, je nastal vihar. Gotovo je greh sekati drevesa v gozdu ob morju. To ni Pokljuka, kjer še opazil ne bi, če bi kdo posekal nekaj kubikov lesa. Kako dragocena so drevesa v gozdu ob morju, lahko sodimo tudi po tem, da vsako podjetje natančno ve, koliko jih raste na parceli. In vsako podjetje je plačalo težke denarce za pogozdovanje in ureditev gozda. Seveda, saj nam senca dreves v vročih poletnih dneh pomeni skoraj toliko kot peč v mrzlih zimskih dneh.

RAČUNI PRIHAJAJO

Kakih petdeset slovenskih podjetij si je na Pineti uredilo počitniške domove in tam je zdaj delavcem na voljo približno tisoč ležišč. Jugotekstil iz Ljubljane, Papirnica Vevče, Tekstilindus Kranj, Predilnica Litija, železarna Jesenice, počitniška skupnost Pohorje iz Maribora, Zavod za klimatsko zdravljenje otrok Kranj, Svila Maribor, Soča iz Nove Gorice, občinski odbor zveze borcev Kranj, gostinski šolski center iz Ljubljane pa še in še podjetij in ustanov si je Pineto izbralo za kraj poletnega počitka. V vsaki sezoni preživi tam počitnice okrog 15.000 slovenskih delavcev. Še več bi jih rado v Pineto, toda prostora za vse ni dovolj.

Čeprav je novigrajska občina Pineto podarila slovenskim podjetjem, so danes ta vpisana v zemljiške knjige kot lastniki parcel. V dneh, ko so v slovenskih mestih občinski možje s težavami in mukami prepričali ljudi, da bo treba plačevati prispevek za mestno zemljišče, so tudi slovenska podjetja v Pineti dobila novo denarno breme. Začeli so plačevati prispevek za mestno zemljišče in ga plačujejo še zdaj. Nihče ni ugovarjal zaradi tega, čeprav plačujejo kar precejšnje vsote, kajti tudi parcele so velike. Lani pa so podjetja nenadoma dobila še račune od gozdnega gospodarstva Buzet-Buje. Nihče ni vedel, zakaj nenadoma ta račun, čeprav je na njem med drugim pisalo »na temelju dogovora«. Papirnica Vevče bi morala vsako leto plačati 2639 novih dinarjev gozdnega prispevka, kranjski Tekstilindus naj bi odštel več kot 6000 dinarjev itd. Za gozdni prispevek bi morala podjetja, ki imajo domove v Pineti, plačati skupaj okrog 20.000 dinarjev na leto. Da ne bo nesporazuma: počitniška skupnost Pineta že plačuje prispevek za mestno zemljišče, zdaj pa naj bi plačala še gozdni prispevek. Torej oba prispevka, čeprav je vsakomur jasno, da mestno zemljišče ne more biti tudi gozd.

O računih, ki jih je gozdno gospodarstvo Buzet-Buje poslalo »na temelju dogovora«, se nikdar nihče ni pogovarjal. Slovenska podjetja niso poravnala teh računov in jih niti ne mislijo. Tako vsaj zatrjujejo vsa po vrsti.

Papirnica Vevče je zaprosila za mnenje slovenski republiški sekretariat za gospodarstvo in po naštevanju mnogih členov ter zakonov je naš republiški podsekretar zapisal: »Potemtakem gozdno gospodarstvo Buzet-Buje, ki gospodari z gozdovi v gozdnogospodarskem območju Istra, ne more zahtevati zase tudi gozda Pineta, ker je ta izločen iz tega območja . . .«

BO PELA SEKIRA?

Toda to je mnenje slovenskega sekretariata, Pineta pa je na hrvaški strani. Republiške meje niso od muh, zato je mogoče, da tam veljajo drugi zakoni. Počitniška skupnost Pohorje je povprašala za mnenje še uredništvo zagrebškega Informbiroja, ki ima dobro pravno službo. Spet so zvedeli, da podjetje ni dolžno plačevati gozdnega prispevka, če je gozd njegovo osnovno sredstvo.

Pred nekaj dnevi so prišli v Pineto ljudje iz podjetij, ki imajo tam domove, in začudeno obstali. drevesa v gozdu ob morju so bila označena za posek. Na nekaterih parcelah naj bi padlo le nekaj dreves, ponekod polovica, na nekaterih celo 70 odstokov vseh dreves. V zadnjih letih so pred nekaterimi domovi zasadili mlada drevesa in plačali zanje lepe denarje. Zdaj so našli vrhove teh dreves polomljene. Ko so označevali drevesa za posek, so polomili tudi mlada drevesa.

V teh dneh bi morala (ali pa bo morala) v Pineti pasti skoraj polovica dreves. Če v teh dneh Slovenci ne bi bili obiskali svojih počitniških domov, bi v začetku sezone našli tam že goličavo.

Zakaj naj bi drevesa ob morju posekali prav zadj, ko so se slovenska podjetja upirala plačevanju gozdnega prispevka? Člani počitniške skupnosti namreč povezujejo terjatev računov za gozdni prispevek in sečnjo dreves v Pineti.

ODLOČBA: DREVESA PADEJO!

Pred dnevi so se zastopniki počitniške skupnosti in gozdnega gospodarstva Buje-Buzet zbrali na posvetu v Ljubljani in upravitelj iz Buj Ivica Vujević je povedal, da bodo drevesa res morala pasti. Gozdarski inšpektor iz Pulja je s posebno odločbo določil tako, delavski svet gozdnega gospodarstva pa je sklenil, da bodo drevesa posekali že do novega leta. Kriva je bolezen, ki je napadla borovce v Pineti. Zdravila ni, zato naj poje sekira!

— Za te gozdove mi plačujemo dajatve in nikdar nam jih ni nihče vzel, — je povedal upravitelj iz Buj. — Sam sem zaznamoval za posek več kot 600 dreves in sam sem zlomil vrhove nekaterih mladih dreves, ker so zbolela. Ni pomoči, kajti inšpektor iz Pulja je že izdal odločbo.

Zastopniki počitniške skupnosti so odgovorili:

— Nasprotujemo sečnji dreves v Pineti. Predvsem želimo, da si gozd ogleda tudi strokovnjak, ki ga bomo izbrali mi. Radi bi namreč vedeli, ali so zares vsa označena drevesa bolna.

— Gozd je naše osnovno sredstvo, zato si ga neupravičeno lasti gozdno gospodarstvo. Imamo občutek, da je označevanje dreves za posek le izsiljevanje, da bi plačali gozdni prispevek. Kot laiki menimo, da so drevesa za posek označena zelo nestrokovno, saj bi po njihovem ostala na pol suha drevesa, na zdrava pa naj bi se spravili s sekiro. Edino pravilno bi bilo, če bi se o tem prej pogovorili, ne pa da gozdno gospodarstvo kar brez naše vednosti hoče posekati gozd.

DVA PRISPEVKA ZA ISTO ZEMLJIŠČE

— Ali naj za zemljišče v Pineti plačujemo dva prispevka: za mestno zemljišče in še za gozdno povrh?

— Spodobilo bi se, da bi odločbo o poseku gozdarski inšpektor poslal tudi nam, saj smo mi lastniki gozda ob morju.

— Gozdno gospodarstvo pošilja račune za prispevek, nikdar pa nismo z njimi sklenili nobene pogodbe. Pa je tudi ne bomo sklenili, dokler nas pravniki (ali sodišče) ne prepričajo, da je to zares potrebno.

— Če so drevesa zares bolna, se ne bomo upirali, ne dovolimo pa, da bi jih gozdno gospodarstvo posekalo, dokler si jih ne ogleda strokovnjak.

Tako so spraševali in govorili zastopniki počitniške skupnosti Pineta. Kot smo že zapisali, bolezen napada samo borovce, zastopniki občinske skupnosti pa so povedali, da sta med drevesi, ki jih čaka sekira, tudi cedra in bukev . . .

Po dolgih letih bivanja v Pineti je tako nenadoma nastal spor, čigav je pravzaprav gozd na istrski obali. Park, letoviški gozd, ki mu zdaj grozijo s sekiro, ponekod kar večini dreves.

ČIGAV JE GOZG?

Gozdno gospodarstvo iz Buj trdi, da s temi gozdovi gospodari že vsa leta od 1955. Če res upravlja s temi gozdovi (česar počitniška skupnost nikdar ni opazila, saj je sama pogozdovala in urejala gozd), lahko samo trdimo, da počne to skrbno in vzorno. Za kaj drugega nihče nima dokazov. Pa vendar smo upravitelja iz Buj povprašali še nekaj. Upravljanje pomeni verjetno tudi nadzor nad gozdovi in pa pregledovanje, če se ni kje pojavila kaka bolezen.

— Kdaj ste opazili bolezen?

— Lani.

— Ponekod je po vaših besedah potrebno posekati tudi do 70 odstotkov dreves. Pomeni to, da zaradi malomarnosti niste bolezni prej odkrili in se je ta zato zelo razširila?

— Bolezen smo odkrili pravočasno, sekamo pa tudi zdrava drevesa.

Župan iz Novigrada, ki se ne spominja, da bi občina kdaj s kako odločbo ta gozd izročila v upravljanje gozdnemu gospodarstvu iz Buj, je za zdaj preprečil sečnjo dreves. Drevesa bodo torej še nekaj časa rasla, če pa bo obveljala odločba gozdarskega inšpektorja iz Pulja, bodo morali Slovenci s sončniki na dopust v Pineto. Kolikor bo seveda tudi drugi strokovnjak ugotovil, da je zares treba vzeti v roke sekiro.

Do takrat ostane vprašanje odprto: je to izsiljevanje s sekiro ali zares bolezen dreves, ki ne pozna zdravila?

FERI ŽERDIN

OGLEDALO

Podraga: vas, nekaj lučajev pred Vipavo **na desni strani ceste,** če prihajaš iz Ljubljane.

(TT, 5. marca — Bogovi oklevajo nad Podrago)

Da ne bi kak radovednež res iskal Podrago na desni strani ceste: je namreč na levi, če prihajaš iz Ljubljane.

★

Voda je rateški problem številka ena in ostaja problem še naprej. Zlasti poleti je pritisk v vodovodnih cevih hudo slab, če že niso cevi kar suhe. Kopalnice, umivalniki, **bideji,** angleška stranišča, pralni stroji, bojlerji postanejo sami sebi namen.

(TT, 5. marca — Raje WC kot štrbunk)

Zlasti problem bidejev, ki jih v Ratečah mrgoli, je pereč.

★

Včeraj je bil v Planici krst nove 160-metrske skakalnice. Prvi skok je izvedel **Miro Oman** (na sliki), merilci pa so namerili neuradno 135 metrov.

(Dnevnik, 7. marca — M. Oman: 135 metrov)

Miru Omanu, ki se je včeraj prvi pognal po zaletišču nove velikanke v Planici, je za uspešno izvedeni skok prvi čestital konstruktor naše nove športne naprave inž. Lado Gorišek.

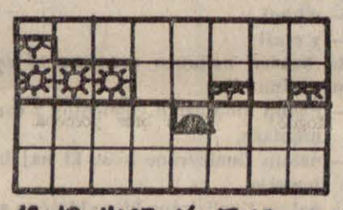
(Delo, 7. marca — podpis pod sliko na zadnji strani)

Po slikah vidimo, da je skakal Miro Oman v dveh verzijah: z brado za »Dnevnik«, brez brade pa za vse druge.

VREME

V minulem tednu se je jedro zelo hladnega zraka zadrževalo nad severno Evropo; omenjene zračne gmote so usmerjene proti Kaspijskem morju, zato se nam obeta v tem tednu pretežno suho vreme.

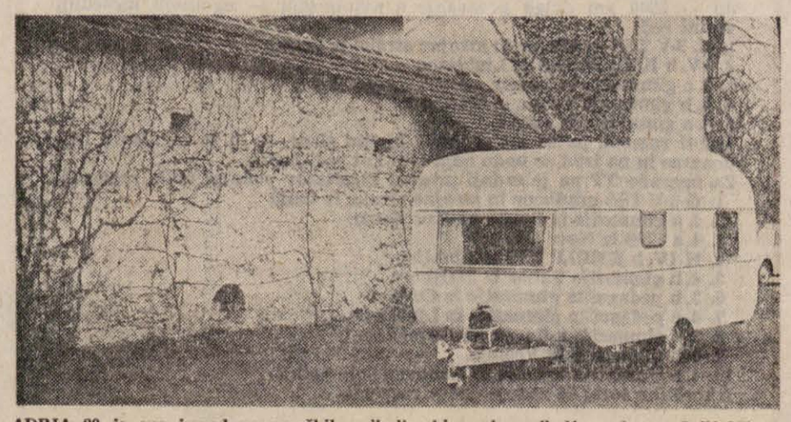
PREDVIDENI PADAVINSKI IN SUHI DNEVI GLEDE NA DOLGOLETNA OPAZOVANJA:

NOVOMEŠKI RECEPT ZA USPEH

KOMBI, PRIKOLICE, BMC

V teh težkih in za vse veje gospodarstva dokaj hudih letih je ob vsem tarnanju in nerganju prijetno slišati ali brati, da so tudi takšna podjetja, ki jim gre dobro. In niti jih ni tako malo. Eno izmed njih je nedvomno tudi IMV (Industrija motornih vozil) iz Novega mesta. Beremo o njihovem velikem izvozu na Švedsko, o prikolicah, ki so osvojile svetovna tržišča, o povečani proizvodnji kombijev, o tem, da bodo še letos prišli iz tovarne prvi avtomobili BMC, o tem, da iščejo nove delavce . . . Teh razveseljivih novic smo še bolj veseli, če se spomnimo, da še ni dolgo tega, ko smo o tovarni brali drugačne članke.

ADRIA 80 je ena izmed novomeških prikolic, ki gredo najbolje v denar. Priljubljena je doma in na tujem.

Pogiejmo v dokumentacijo:

Novinar Franček Šetinc je v Delu 10. septembra 1963 v članku z naslovom »Zgled žilavosti in vztrajnosti« med drugim zapisal:

»Industrija motornih vozil v Novem mestu z izvozom zagotavlja avtomobile, iskane in cenjene tudi na domačem tržišču. Če bi drugi kolektivi viharili skozi težave, kakor je moral novomeški kolektiv, njihovemu uspešnemu razvoju to morda niti ne bi škodovalo. Taki kolektivi bi pognali bolj žilave in globoke korenine.«

In IMV je res pognal tako globoke in žilave korenine, da se je visoko dvignil in se razbohotil. Že podpisana naročila pa mu zagotavljajo uspešno rast še za nekaj let naprej.

Kljub temu smo 3. marca 1966 v Delavski enotnosti brali:

»Že lani so začeli v Novem mestu govoriti, da podjetje IMV pestijo hude gospodarske težave. Te govorice so potrjevala številna neprodana vozila, ki so jih kopičili v tovarni in okrog nje. Decembra so odpustili 74 ljudi. Med delavci Industrije motornih vozil je zavladala negotovost. Strah pred odpustom in razburjenje zaradi gospodarskih težav, v katere je IMV zašel, sta povzročila številne razprave . . .«

Za dežjem je prišlo sonce, za »suhimi« leti »debela«.

TISOČ PRIKOLIC NA MESEC

Pomočnik vodje prodajno servisne organizacije v IMV Anton Šepec je o renesansi podjetja in o letošnjih načrtih povedal takole:

»Res je, da bomo izredno povečali izvoz naših prikolic Adria. Računamo, da jih bomo letos izvozili kakih tisoč na mesec. Do takega povečanja izvoza je moralo priti zaradi tega, ker potrebujemo devize za povečanje proizvodnje. S tem menim predvsem podvojitev avtomobilske proizvodnje za domače tržišče, za kar potrebujemo uvožene motorje in druge dele, ki jih sami ali ne moremo izdelati ali pa bi bila lastna proizvodnja predraga. Za 12.000 prikolic, ki jih bomo letos izvozili, bomo dobili okroglo osem milijonov dolarjev. Prodajali jih bomo predvsem tujim partnerjem, s katerim že imamo sklenjene dobavne pogodbe. Adrie bodo šle na Švedsko, Dansko, Finsko, v Nizozemsko, Švico in Zahodno Nemčijo. V Münchnu smo pred nedavnim odprli celo posebno zastopstvo za prodajo.«

»Znano je, da je na tujih tržiščih oster konkurenčni boj. Ste težko osvojili zahodna tržišča?«

»Težko in lahko. Težko zaradi tega, ker se je bilo treba za to osvajanje pripravljati več let (sami smo morali razviti tip prikolice, ki je zdaj tako zanimiva za tuje kupce, to pa je ogromno veljalo), lahko pa zato, ker potem, ko smo tujim naročnikom dobavili prve stanovanjske prikolice in jim pokazali, kaj znamo, ni bilo več težav in nam tudi naročil ne manjka.«

»Sliši se, da hkrati razvijate tudi servisno službo?«

»Res je. Na Švedskem in tudi drugod smo bili prava senzacija le zaradi tega, ker je naš potujoči servis obiskal vse lastnike naših stanovanjskih prikolic in jim jih zastonj popravil, če je bilo potrebno. Priložnost smo izrabili tudi za to, da smo lastnike spraševali za njihovo mnenje o prikolicah. Nekaj njihovih predlogov smo upoštevali pri izboljševanju modelov.«

»Sploh je Švedska vaše tržišče številka ena?«

»Nedvomno. Brez firme Scandinavian caravan center AB iz Stockholma še vedno ne bi bili na tako trdni zeleni veji . . .«

20.000 PRIKOLIC NA ŠVEDSKO . . .

Konec januarja so v Novem mestu podpisali pogodbo, s katero se je stockholmska firma zavezala, da bo v prihodnjih petih letih kupila od IMV 20.000 stanovanjskih prikolic, vrednih približno 22 milijonov dolarjev (110 milijonov švedskih kron ali 300 milijonov Ndin).

»To pomeni, da bo šla na Švedsko kar četrtina vaše proizvodnje?«

»Ne vse proizvodnje, le proizvodnje prikolic. Letos bomo poslali na Švedsko 2000 prikolic, prihodnje leto 3000, leta 1971 že 4000, 1972 5000 in 1973 zadnjih 6000. Računamo, da bomo potem — če ne že prej — podpisali novo pogodbo.«

Ob tem prodoru na švedsko tržišče je treba omeniti, da so švedski kupci že leta 1966 kupili 320 prikolic, 1967. leta 720, lani pa 1200.

Zakaj so prikolice Adria na evropskem severu tako priljubljene in cenjene? Preprosto: zaradi odlične kakovosti, zaradi lepega videza in zato, ker so kar za 50 kg lažje od prikolic istega tipa in velikosti iz tujih tovarn. To pa je zelo pomembno.

Ugodno je tudi to, da IMV dela prikolice kar v štirih velikostih. Najmanjša je dolga 305 cm, najdaljša in največja pa kar pet metrov in pol. In še te štiri vrste prikolic v tovarni preuredijo in opremijo po posebnih zahtevah kupcev.

Kljub izrednim uspehom IMV pri proizvodnji stanovanjskih prikolic, kljub temu da je novomeške prikolice na domačem tržišču mogoče kupiti celo na kredit, se je pred kratkim zgodilo, da je neko zagrebško podjetje uvozilo precej tujih — angleških — prikolic.

Za to »nadvse uspešno poslovno transakcijo« pa je značilno to, da je zagrebško podjetje uvozilo prav tiste stanovanjske prikolice, ki so jih Novomeščani zrinili s švedskega in z nemškega tržišča.

O kakovosti prikolic Adria zgovorno priča tudi dejstvo, da so zamikale druge proizvajalce tovrstnih vozil. Pred leti je IMV tožil ljubljansko Avtomontažo, ker je od njihovih inženirjev skušala na nedovoljen način dobiti načrte za te prikolice, pred kratkim pa se je zaradi imena Adria, ki je zaščitena, tožil tudi v Nemčiji.

Zahodnonemška firma Fetten-wohnwagen KG je namreč angleške prikolice prodajala z imenom Adria, ker gredo prikolice s tem imenom veliko bolje v denar Nemška firma je pravdo izgubila.

Na naše posle na tujih tržiščih je precej čudno luč vrglo to, da je tovarna GOŠA iz Smederevske Palanke pred kratkim začela na švedskem tržišču ponujati prikolice, ki so na las podobne novomeškim. Res je, da ne gre za zadnje in najnovejše modele IMV, pač pa za prikolice, kot jih je IMV delal pred leti, ko je šele začel s tovrstno proizvodnjo.

»Kljub temu pa Goši ne moremo dovoliti, da bi na tak način pobrala sadove naših večletnih prizadevanj in vlaganj v razvoj prikolic in v prodor na zahtevna zahodna tržišča,« pravijo v tovarni.

Skupina strokovnjakov prav zdaj raziskuje, kako je Goša sploh prišla do načrtov za te prikolice, končno besedo o sporni zadevi pa bo moralo spet izreči sodišče.

»Plačali so jih z devizami, bile so precej dražje od naših, seveda pa jih na kredit ni bilo mogoče dobiti,« so povedali v Novem mestu in se jezili na tako gospodarjenje.

Kot smo že zapisali, prikolice niso edini izdelek IMV.

»Proizvodnja prikolic pomeni le približno polovico našega proizvodnega načrta. Druga polovica so naši kombiji, ki imajo že dokaj ustaljen sloves in so pravzaprav edini res jugoslovanski avtomobil,« je dejal Anton Šepec.

»Letos povečujemo tudi proizvodnjo avtomobilov, predvsem dostavnih in komercialnih vozil, ki jih imenujemo IMV 1600 Super B, izdelujemo pa jih v desetih različnih izvedbah. To so klasični kombiji, mali tovornjaki gasilski, policijski, sanitetni in drugi avtomobili. Naredili smo jih že več kot 15.000, le letos pa jih bomo kakih 3600. Prav zaradi te podvojitve proizvodnje tudi potrebujemo več deviz, saj motorje za avtomobile uvažamo.«

Ob pisanju o kombijih je nedvomno treba poudariti dvoje: ugodne pogoje pri nakupu teh vozil in izredno izpopolnjeno in dobro servisno službo, ki jo ima IMV. Le en podatek: iz Bitole je neki kupec kombija telefoniral, da se mu je avtomobil pokvaril in da dela, ki bi ga bilo treba zamenjati, nimajo v nobenem servisu ne blizu ne daleč.

»V štiriindvajsetih urah se je pred njegovo hišo ustavil naš servisni avto z mehaniki, in napaka je bila popravljena.« je povedal Anton Šepec in dodal, da bi takih primerov lahko naštel še več.

»Pred časom smo večkrat brali, da bo IMV začel sestavljati avtomobile po licenci znanega britanskega avtomobilskega koncerna BMC. Kako je s tem?«

»Zadeva z avtomobili BMC — gre za vozilo tipa 1300 — lepo poteka. Lahko povem, da pripravljamo vse potrebno za čimprejšnji začetek te proizvodnje, in vse kaže, da se bodo priprave kmalu končale.«

KAJ BO Z MORRISI?

»Lahko že zdaj poveste, kdaj bodo prišli iz tovarne prvi osebni avtomobili?«

»Predvidevamo, da še letos. Po vseh načrtih je to mogoče in izvedljivo, menim, da se skoraj ne more več zatakniti niti zavleči.«

Seveda pa morajo za to proizvodnjo ljudi še pridobiti in usposobiti, saj gre za zahtevno delo.

V vseh obratih IMV, ki so še v Brežicah, v Suhorju Črnomlju in Mirni na Dolenjskem (k IMV se je priključila tovarna šivalnih strojev Mirna), je zaposlenih več kot 1500 delavcev. Lani so zaslužili povprečno po 95 starih tisočakov na mesec, kaže pa, da bodo letos nekoliko več. Odpuščanja se ne boje več, saj vedo, da bodo v svoje vrste že letos sprejeli še kakih tristo novih delavcev.

Tudi prihodnosti jih ni strah, saj jim je vse najvažnejše — dovolj dela in naročil — vnaprej zagotovljeno za nekaj let.

Nova karosernica, ki jo grade nad sedanjimi objekti, bo gotova že prihodnji mesec in v njej bo novih 7500 kvadratnih metrov proizvodnega prostora.

»Nove zmogljivosti zahtevajo nove prostore,« pravijo.

In vedo, da z novimi kapacitetami — da uporabim ta izraz — vse bolj postajajo kapacitete tudi sami.

Prav je tako!

EVGEN JURIČ

SVET, KI V NJEM ŽIVIMO

DOMAČINI IN TUJCI

Vse več naših delavcev si služi svoj kruh na Svedskem. Ko se vračajo domov, na vsa usta hvalijo tamkajšnji standard, tehniko in zaslužek. Pri tem pa skrbno molčijo o žalitvah in ponižanjih, ki so jih v deželi z visokim standardom deležni tuji delavci. Molče, ker ne žele zmanjševati svojega ugleda med domačimi in znanci.

Švedski standard blešči daleč po svetu, ne pa švedska gostoljubnost. Berem, kaj se je primerilo znani švedski gledališki igralki. Z državnim gledališčem je prišla gostovat v neko švedsko mesto. Skupaj s svojo temnopolto petletno posvojenko, Jugoslovanko Zorico, je odšla v hotel, kjer so bile za igralce rezervirane sobe.

»Žal mi je, toda v tem hotelu ne dajemo sob Ciganom,« je izjavil vratar, potem ko si je pomembno ogledal temnolaso dekletce.

Presenečena in užaljena igralka je hitro odšla iz hotela. Dovolj je, če imaš črne oči in črne lase, pa si že nezaželen. Ko so drugi igralci zvedeli, kaj se ji je zgodilo, so ostro zahtevali od direktorja hotela, naj se ji opraviči.

Ta je to tudi nemudoma storil, njo in vse člane gledališča je celo povabil na kosilo.

»Direktor se ni prišel opravičit meni in moji hčeri. Prišel je zato, da bi se izognil škandalu. Lahko bi se zgodilo, da bi se vsi igralci izselili iz njegovega hotela in odšli drugam. Če bi bila sama s svojo Zorico, direktorju še na misel ne bi prišlo, da bi se mi opravičil. Ko se je vrnil, je oštel vratarja. Tega pa ni storil v imenu človeške enakopravnosti, ozmerjal ga je zato, ker je storil napako v odnosu do vidne osebe. Rasistične ideje so bolj žive kot kdajkoli prej.«

Berem, da švedski tisk z velikimi črkami opozarja na vsak zločin tujih delavcev, ki pa po uradnih statistikah spoštujejo zakone bolj kot domačini. Neki znani švedski atlet je na primer neko noč z lopato ubil svojo ženo in svoji dve hčerki, nato pa je napravil samomor. S tem strašnim zločinom so švedski časopisi opravili v petih vrstah. Ko pa je neki Turek, slep od ljubosumnja, ubil svojo ženo in taščo, so o tem pisali na naslovnih straneh vseh švedskih časopisov.

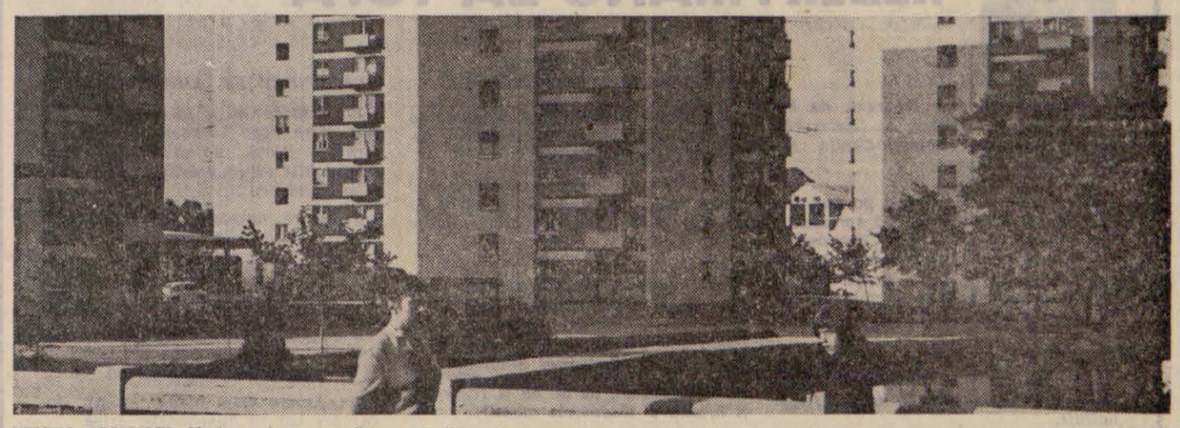
Očitno je, da premore dežela z zavidljivim standardom svojo nezavidljivo stran, ki jo občutijo tudi naši delavci.

Vsakršen rasizem je obsodbe vreden. Tudi švedski. Toda švedskih zgodb nisem ponavljal, da bi usekali samo po grdih Švedih. Saj samozavestni domačini kjerkoli po svetu, ki jim ni bilo treba s trebuhom za kruhom v tujino, do priseljencev ne čutijo kake posebne ljubezni. Tudi pri nas ne. Tudi mi bi imeli kaj pomesti pred domačim pragom.

JANEZ KAJZER

KRAMLJANJE O NEPOMEMBNIH STVAREH, KI POGOSTO PRIZADENEJO MEŠČANE

Kdaj in kako lahko vas dozori v mesto? Je za to potrebno določeno število prebivalcev, primerno velika površina mesta, ali pa določa le zunanji videz? Ničesar ni določeno, zato se lahko poteguje za položaj mesta vsaka vas. Seveda pa je to čisto brez pomena. Cesarske listine, ki so povzdignile v preteklosti nekatere trge (teh danes ne poznamo več) v mesta ne veljajo več in mestnih pravic nikjer ne poznajo. Ostali pa so vaščani oziroma podeželani in meščani.

MESTO ALI VAS?: ljudem ni vseeno, čeprav je čisto brez pomena

KAKO SE RODI MESTO?

Recite prebivalcu Loža na Notranjskem vaščan, pa boste videli, kaj se bo zgodilo. Za posledice ne odgovarjamo, če pa ste že radovedni, poskusite! Saj vas to navsezadnje nič ne stane, razen pet novih dinarjev, kolikor je potrebno odšteti na oddelku za poškodbe. Mesto je vendar mesto, vas je vas!

Mitnic sicer ne poznamo več, mestne pravice ne koristijo nobenemu občanu, diferenciacija med vasmi in mesti pa je ostala med ljudmi. Poslanski kandidat, ki bo v Kostanjevici začel svoj govor z besedami »dragi vaščani«, tam gotovo ne bo izvoljen. Napaka, da si je drznil meščane preimenovati v vaščane, bi ga drago stala še marsikje drugje.

CESARJI GNIJEJO, MESTA ŽIVIJO

Lahko se šalite na račun Višnje gore kolikor vam duša zmore in srce poželi, toda njihove mestne pravice jim nikar ne kratite. Te so zapisane črno na belem in pika. Mesto z mestnim grbom! Če temu mestu vlada vas Grosuplje, kjer je občinsko središče, je to druga pesem. Višnja gora je bila in ostane mesto.

S starimi trgi, ki so imeli že od pamtiveka trške pravice, smo opravili, ostala pa so še mesta in vasi. Statistika, na primer, natančno ugotavlja, kako dolgo živijo ljudje v mestih in kako dolgo na vasi, sešteva podeželsko in mestno prebivalstvo, primerja mestne površine itd. Cesarji, ki že stoletja v udobnih grobnicah prav marljivo gnijejo, so podelili našim mestom mestne pravice, listine, ki jih hranimo v arhivih in muzejih govorijo o tem in v glavnem je tako ostalo. Nihče več ne ve, v čem se mesto loči od vasi, toda ljudje, zazrti v preteklost, hočejo biti le meščani, če tako veleva stara listina. Koristi od tega res nimajo, sliši pa se še vedno lepo.

Domžale in Litija tik pred začetkom druge svetovne vojne še nista bili mesti, danes ju najdemo na seznamu slovenskih mest. Res bi bilo čudno, če bi Litija, ki je zaslovela zaradi pustnih karnevalov ostala vas, še bolj čudno pa bi bilo, če bi bili Domžalčani vaščani, ko pa jih celo v Beogradu omenjajo kot občane najbolj bogate občine. Poudarjam, tako pravijo beograjski časopisi, ne pa TT!

KDAJ LAHKO VAS POSTANE MESTO?

Kdaj in zakaj lahko nek kraj postane mesto? Mogoče je to res brez pomena, kljub temu pa kot zanimivost lahko omenimo, da je po vojni že več naših vasi preraslo v mesta. Ali so kraje povzdignili v mesto zaradi naglega porasta prebivalstva, zaradi razvoja industrije, ali pa morda zato, ker se je z zidavo novih hiš naglo povečala površina mestnega zemljišča? Se morda mesta ločijo od vasi po uličnih razsvetljavi? Kaj pa kino, asfaltirane ceste, kanalizacija, je morda to odločilno, da lahko postane neka vas mesto?

Namen tega članka je samo ta: ugotovi naj, kdaj lahko vas postane mesto. Še enkrat poudarjam, da je to popolnoma brez pomena, pa vendarle.

Mesta so! Mesta obstajajo! Tako pravijo geografi, statistiki, urbanisti, zgodovinarji. Pravnikom je to figo mar, čeprav o mestih beremo tudi v uradnih listih.

Statistiki naštevajo, da imamo v Sloveniji 51 mest. Natančno vemo, katero je največje, najmanjše, najmlajše, najstarejše, katero ima najmanj prebivalcev, katero najmanj hektarjev površine, nihče pa ne ve, zakaj so ravno to mesta.

Zgodovinarji in urbanisti govorijo o Črnomlju kot cestnem mestu v okljuki Lahinje, o Kostanjevici kot mestu na umetnem otoku Krke, govorijo o Novem mestu, ki je najlepši primer mesta v okljuki reke, in omenjajo Višnjo goro kot mesto na hribu.

V MESTU KAZEN, NA VASI NAGRADA

Zgodovinarji še posebej omenjajo Ptuj, ki je najstarejše mesto na Slovenskem in bo letos praznovalo okroglo 1900-letnico obstoja. Statistiki vedo, da ni manjšega mesta kot je Piran, ker meri le 56 hektarov. Vsi vemo, da je Kostanjevica po številu prebivalcev — okrog 550 meščanov — najmanjša v Sloveniji. Vemo tudi, da je Žalec zadnji slovenski kraj, ki je postal mesto — torej je najmlajše slovensko mesto. Ljubljana je po površini mestnega zemljišča in po številu prebivalstva na prvem mestu med mesti, ali kljub temu zelo pogosto pravimo dolga vas.

Poznamo velika občinska središča, ki so po zgodovinski, pravni, urbanistični in statistični plati samo vasi. To so Cerknica, Dravograd, Grosuplje, Lenart, Logatec, Mozirje, Radlje ob Dravi, Ribnica, Šentjur pri Celju Šmarje pri Jelšah in Trebnje. Če so ostale vasi s tem niso ničesar zgubile in ničesar pridobile.

Kaj res ni razlik med vasmi in mesti? Hej, kaj pa je to? Na vasi fintje lahko zapojejo tako glasno, kolikor jim grla zdržijo, pa jih miličnik zaradi tega ne bo postrani gledal. Kvečjemu pritegnil jim bo. Morda se bo našel celo kakšen ljubitelj narodne pesmi, ki bo fantom dal za štefan vina. Pa poskusite pred Figovcem v Ljubljani ali pred mariborsko Astorio glasno in ubrano zapeti! S petjem ste kalili nočni mir, zato vas bo sodnik za prekršek krepko okrtačil po denarnici. Mogoče pa je to za koga pomembna razlika, da ne govorimo o prispevku za uporabo mestnega zemljišča, ki ga v nekaterih mestih plačujejo, v drugih pa ne.

Zakaj se ne bi, na primer, Ig pri Ljubljani, ki ga poznajo skoraj vsi Slovenci (če ne drugače pa iz križank), spomnil in zaprosil za status mesta? Kako bi moral utemeljiti to prošnjo? Ko se je žalec uvrstil med slovenska mesta, je bilo to lahko, saj je središče Savinjske doline. Bolj zanimivo bi bilo, s kakšnimi utemeljitvami bi zavrnili prošnjo Ižancev in kako bi jim razložili, da ne morejo postati meščani? Meril za to ni, zato bi morali ocenjevati vse po občutku. Nazadnje bi morala skupščina sprejeti zakon, ki bi določal, da je Ig od dne tega in tega — mesto.

NE BO VEČ IMENOVANJ NOVIH MEST?

Vemo, da so največja slovenska vas Ruše. Okrog 3500 prebivalcev imajo, torej več kot marsikatero mesto na Slovenskem, industrija je močno razvita, kraj je slikovit, kljub temu pa nikdar ni dobil niti trških niti mestnih pravic. Res je, da poznamo pregovor, ki pravi, da je bolje biti prvi v vasi kot zadnji v mestu. Nekega dne se bodo Rušani morda spomnili in ne bodo hoteli biti več vaščani, temveč meščani. Skupščina se najbrž niti ne bi upirala, saj je ne bi pravi nič stalo (razen papirja) in poslanci bi izglasovali zakon.

Ljudje so prepričani, da mora imeti vas določeno število prebivalcev, primerno površino, da lahko kandidira za naziv mesta. Ne, prav nobenih norm ni.

Žalec je zadnji slovenski kraj, ki je postal mesto, od takrat pa je minilo že nekaj let in v skupščino ni prispela nobena podobna podobna prošnja več. Kako brez pomena je, ali je kraj mesto ali vas, vidimo na primer pri naslednjem: vas Grosuplje, občinsko središče, ima na svojem območju mesto Višnjo goro.

Očitno je čisto brez pomena, ali je nek kraj mesto ali vas, zato najbrž v Sloveniji ne bomo imeli novih mest. Ljudje, zaljubljeni v svoj kraj, pa bi bili gotovo veseli, da bi ta postal nekaj več, zato želja po nazivu mesta ne skrivajo. Ostalo pa je tudi zbadanje med vaščani in meščani, posebno v manjših krajih. In tudi dejstvo, da je hud greh, če boste meščanom kdaj reli vaščani. Kaj bodo na primer rekli ponosno Ložani, ko bodo zvedeli, da jim niti Uradni list (SRS številka 35/64) niti statistiki ne priznavajo mestnih pravic?

Naziv, ki je popolnoma brez pomena, torej vendarle ni kar tako.

F. Z.

NISO VSE ODPADKI, KAR PRODAJA DINOS

V ODPADKIH SO MILIJARDE

Srečal sem znanca, preciznega mehanika, in kar samo se mu je smejalo od veselja. Tako mi je povedal: »Leto dni in več sem po vseh mogočih trgovinah zaman iskal neke posebne svedre, ki jih potrebujem za delo. Nikjer jih nisem dobil. Včeraj pa sem se po naključju odpeljal v Dinos — včasih smo rekli na Odpad — in glej: tam sem dobil prav tisto, kar sem želel.« Odprl je prtljažnik avtomobila in mi pokazal precejšnja zaboja, v katerih so bili svedri, zaviti v pooljen papir, ustrezno zaščiteni s posebnim mazilom in — čisto novi.

»Saj so še novi,« sem se začudil in ga povprašal, če sem prej pravilno razumel, ko mi je dejal, da jih je kupil na Odpadu.

»Seveda si prav slišal in razumel,« mi je potrdil in se ves zadovoljen odpeljal.

Čez nekaj dni sva se spet srečala in povedal mi je nadaljevanje svoje zgodbe s svedri:

»Za tista zaboja svedrov, ki sem ti ju zadnjič pokazal, sem na Dinosu dal vsega skupaj le dvajset tisoč (starih) dinarjev. Ker jih je bilo zame veliko preveč, sem jih nekaj ponudil kolegom, ki delajo v podobnih strokah. Lahko ti povem, da sem jih zelo razveselil, da sem odvečne svedre hitro razprodal in da sem zanje iztržil veliko veliko več, kot sem dal za vse skupaj. Pa ne misli, da sem svoje kolege odrl, sami so mi radi dali toliko, čeprav sem jim po pravici povedal, kje sem svedre kupil in po kakšni ceni.«

Taka je prva zgodba o Dinosu, druga pa govori o uvoženih ženskih nogavicah (hulahop), ki so jih — ali jih še? — prav tam prodajali — na kilogram.

V DINOSU SE DOBI VSE

Neka znanka, ki si jih je pred kratkim kupila pol kilograma, je povedala, da je za slabe tri tisočake (30 ND) dobila osem parov nogavic, ki jih že nekaj časa dobro nosi.

»Bržkone je to blago z napako?«

»Seveda. Na to so kupce opozarjali. A povem vam, da sem doma vse nogavice dobro pregledala in našla le nekaj malenkostnih in skoraj neopaznih napak. Prepričana sem, da nogavice s takimi napakami prodajajo v vsaki trgovini.«

Stane Koman, vodja informativne službe v podjetju Dinos, nam je v začetku pogovora o njihovem delu povedal naslednje:

»Pri nas je mogoče kupiti vse. Prav vse. Le dovolj dolgo je treba brskati med pripeljanim blagom in dovolj dolgo čakati, da želeno reč pripeljejo.«

»Torej ni redkost, da ljudje pri vas kupujejo še uporabne predmete?«

»Kje pa! Do pred kratkim smo imeli v podjetju celo posebno skladišče, kjer smo prodajali le še vedno uporabno blago. To skladišče so sicer ukinili, kljub temu v vseh naših enotah številni kupci še vedno kupujejo razno blago, ki je še uporabno.«

KAJ VSE JE MOGOČE KUPITI IN PRODATI

Tovariš Koman je povedal, da je Dinos pred leti od Tomosa kupil veliko rezervnih delov za mopede.

»Seveda ne za najnovejše, za tiste, ki jih še izdelujejo, pač pa za prvi, najstarejši tip Tomosovega mopeda, katerega izdelavo so že opustili, a jim je v skladiščih ostalo precej rezervnih delov. Prodali so jih nam. Te rezervne dele smo razposlali v naše poslovne enote, v skladišča, ki jih imamo po vsej Sloveniji. Marsikje smo tudi precej prodali.«

Tako je Dinos pravzaprav nadomestoval servisne postaje.

»Kaj vse Dinos kupuje in prodaja?« smo vprašali Staneta Komana, ki svoje podjetje dobro pozna, saj je bil veliko let njegov direktor. Tudi zdaj, ko je upokojen, se ne more ločiti od kolektiva in še vedno opravlja delo vodje informativne službe.

»Nedvomno najbolj zanimiva za nas je kupčija — nakup in prodaja — z železom. Staro železo odkupujemo od podjetij in posameznikov. Ko ga razžagamo na manjše kose ali stisnemo v posebne bale, ga prodajamo slovenskim železarnam. Prav med železom je precej različnih kosov, ki jih posamezniki, večinoma privatni obrtniki, odkupijo od nas, ne tako redko pa je moč kupiti še uporabne svedre ali rezervne dele. Blago, ki je še porabno, zaračunamo nekoliko draže, vendar pa je veliko cenejše kot v trgovinah.«

»Ali ljudje velikokrat pridejo gledat, če bi se našlo kaj primernega?«

»Nekaj jih prihaja redno, nekateri celo po večkrat na teden.«

»In kaj še kupujete in prodajate razen železa?«

»Vse barvaste kovine, ki jih prodajamo livarnam (največ v Mariboru), svinec in stare akumulatorje (prodajamo jih v Mežico), ves odpadni papir, ki gre v papirnico (zgodilo se je že, da so »iskalci« med papirjem našli precej vredne knjige), vse tekstilne odpadke in črepinje. O tekstilnih odpadkih in o črepinjah pa še kako besedo več.

V svojih obratih tekstilne odpadke predelujemo v razne vate in vlakna, ki jih pošiljamo v predilnice, v polirne kolute iz blaga (za te je najprimernejše blago že odsluženih vojaških oblačil), v čistilno bombaževino za roke in stroje in v razne krpe.

LANI ZA 7,5 MILIJARDE BRUTO PRODUKTA

O steklu oziroma o steklenicah pa naslednje: ljudje, ki prinašajo steklenice v skladišče, se često jeze zaradi res nizkih odkupnih cen. Ob tej priložnosti naj povem, da steklenice za naše podjetje sploh niso zanimive, saj jih ne moremo prodati. Drobimo jih v črepinje, ki jih odkupuje steklarna v Straži. Trgovina s steklenicami, ki je včasih izredno dobro cvetela, je zdaj propadla, saj steklenic nikjer ne kupujejo več.«

»Včasih ste odkupovali tudi kosti?«

»Tudi to smo opustili. Ni bilo niti dovolj ponudbe niti dovolj povpraševanja.«

Skratka: Dinos, ljubljansko podjetje za oskrbovanje gospodarstva z odpadnimi surovinami, največje tovrstno podjetje v Sloveniji in drugo največje v državi, podjetje, ki ima po vsej republiki 32 odkupnih in prodajnih skladišč ter 25 zbiralnic, je lani imelo za sedem in pol milijarde bruto produkta. V podjetju je zaposlenih petsto ljudi.

»Podatki govore, da se ta posel splača?«

»Seveda se, od ustanovitve podjetje vseskozi počasi raste. Nikoli še ni prišlo v preveč neugoden položaj, čeprav nam tudi težav ni manjkalo.«

»Je Dinos trgovina ali proizvodno podjetje?«

»Vsakega nekaj. Vse blago, ki ga odkupujemo, moramo pred prodajo predelati, preurediti. Torej ni smo le trgovina.«

»Je konkurenca tudi v tej stroki?«

»Huda. V Jugoslaviji je 84 podjetij za promet z odpadki, v Sloveniji tri (Dinos, Surovina iz Maribora in Papirservis, ki odkupuje in prodaja le papir). Večina teh podjetij je majhna, večjih je petnajst in ta narede 70 odstotkov vsega prometa z odpadnimi surovinami. Drugih šestdeset podjetij v glavnem prekupčuje.«

LE TRETJINO PRIPELJEJO LJUDJE SAMI

Ko sem se na ljubljanski odkupni postaji sprehodil med ogromnimi kupi železa, litin, barvastih kovin in vse mogoče »navlake«, ki jo je moč še koristno uporabiti, sem se znašel med starejšimi možaki s cizami in ročnimi vozički, na katerih so imeli naložene odpadke.

»Čakamo tehtanje. Potem dobimo denar,« so dejali.

Star možak iz Šiške (ni hotel, da bi zapisali njegovo ime) je povedal, da od zbiranja odpadnih surovin živi že štirideset let.

»Pred vojno nisem dobil službe, zato sem začel zbirati staro železo, pločevino, kosti, steklenino. Potem sem se tega navadil in nisem šel v službo. Tako sem bolj neodvisen. Zaslužil nisem veliko, živim pa le. Delal bom, dokler bom mogel. Resda pokojnine ne bo, sem si pa nekaj malega prihranil.«

»Takih, ki nam vozijo, je precej. Vendar to ni vse, pač pa le tretjina našega prometa. Drugi dve tretjini nakupijo naši odkupovalci po podjetjih,« je povedal Stane Koman.

Ob cesti pred vhodom v Dinosovo skladišče je med drugim tudi lupina odslužene pralne opla. Torej gremo po stopinjah najbolj razvitih držav in vozimo na odpad tudi avtomobile.

»In tega bo vse več,« so povedali v Dinosu.

Pač! Le počakati bo treba. Če kupec dovolj dolgo išče in čaka — dočaka vse!

EVGEN JURIČ

V SKLADIŠČU ODPADNEGA MATERIALA NA TEZNEM V MARIBORU

Foto: S. BUSIĆ

ODREŽITE

Časopisno in grafično podjetje »DELO« Ljubljana, Titova 57

NAROČILNICA

Prosim, da mi pošiljate Tedensko tribuno na naslov

Priimek in ime:

Točen naslov (kraj, ulica, hišna številka)

Na vaš tednik se naročam od do

Položnico mi pošljite po pošti.

Podpis

REZERVIRANO ZA TOFA

ČKALJA OSTANE ČKALJA

Iz Beograda je prišla vest, da bo tudi popularni dramski in televizijski igralec Miodrag Petrović-Čkalja šel med zvezne poslance.

Tako je prav!

Slišal sem, da se Čkalja po tem napredovanju ne bo prav nič spremenil. Vsaj tako obljublja sam. Verjamem! Torej nam bo še naprej pripovedoval šale za velike in male. Skrbi me le, da bo potonil v hudi konkurenci šaljivcev v novem okolju...

SREČA

Bitka za osvojitev Lune med SZ in ZDA se z nezmanjšanim tempom nadaljuje.

Amerikanci imajo srečo, da na Luni ni kontrarevolucionarjev, sicer bi bili Rusi že zdavnaj tamkaj!

DVA POMEMBNA RAZPISA!

V nekem zagrebškem tedniku so razpisali 100.000 starih dinarjev nagrade za najboljšo laž.

Dvomimo, da bodo za tako majhno vsoto dobili res dobre laži, zakaj tisti, ki dobro lažejo, so mnogo bolje plačani!

Neki drug tednik je razpisal povsem drugačno tekmovanje: kdo bo v fička stlačil čimveč ljudi. Zdaj že imajo prvi rekord: v fička se je menda zrinilo šestindvajset študentov.

(Predvidevam, da so se ti rekorderji hranili v študentski menzi!)

Če pa kdo želi potolči omenjeni rekord, lahko dobi posebne napotke pri upravi mestnega prometa.

SKROMNOST ŽE, AMPAK KAKŠNA?

Pred nedavnim je direktor ljubljanske opere Bogo Leskovic v nekem intervjuju izjavil, da si v ljubljanski operni hiši želijo predvsem bolj skromno občinstvo.

Sedaj se nekateri glasbeniki vprašujejo, ali je mislil skromno po denarju ali po okusu...

KONTRAVIRUS

Z velikim pompom napovedane epidemije hongkonške gripe za sedaj še ni in upamo, da je tudi ne bo.

Dr. Franta Miss takole razlaga, zakaj pri nas ni hongkonške gripe:

— Očitno je, da samovoljni kitajski virus ne prenese našega samoupravljanja!

DON JUANI

Sedeli smo v kavarni in kramljali. Najprej tako na splošno, zlasti o ženskah, saj smo v druščini že vsi poročeni.

»Ja. Obsojam današnjo mladino. Mi nismo bili taki,« je ogorčeno dejal Tone in namignil proti kavarniškemu vhodu.

»Ogorčen sem. Tak mini, sramota!« je zasikal Jože, vsi skupaj pa smo skoraj z odprtimi usti zijali v svetlolasko s čudovitimi nogami, napetim puloverjem in izzivajočimi očmi.

»To res ni način,« sem dodal še jaz.

Sedla je v bližino naše družbe in koj smo se vsi presedli tako, da smo jo vsi imeli pred očmi. Zaradi tega, ker si jo je bilo treba dobro ogledati, saj ni da bi človeka obsojal kar na prvi pogled.

Potem je beseda dala besedo in začeli smo govoriti o ženskah nekoliko bolj konkretno, celo o posameznih delih telesa. Seveda ne v slabem, nizkotnem smislu, pač pa tako, skoraj znanstveno.

In kmalu je postal Tone še bolj neposreden. Začel je pripovedovati o svojih osvajaških uspehih.

»Ah, imel sem jih toliko, da jih v dva trolejbusa ne spraviš...«

»Jaz pa kar za manjši vlak,« je vskočil Jože.

Povedal bi še jaz, pa je Tone že nadaljeval:

»Vseh vrst: črne, svetle, rdeče, kostanjeve, velike, majhne. Vse pa od sile luštkane...«

»Tudi jaz sem jih vrtel in navijal okoli prsta, kolikor mi je duša dala,« je spet dodal Jože.

Povedati sem hotel še jaz, pa je že Tone naprej pletel:

»Fejst sem bil in rade so me imele. To so se metale za mano! Komaj sem jih sproti odganjal...«

»Haha! Jaz še vedno povsod otrokom bonbone delim. Za vsak primer, ko nikoli ne vem, če ni kateri med njimi moj,« je dodal Jože.

»Povedati sem hotel še jaz, pa je že Tone spet govoril.

»Nobena mi ni ušla! Kje pa! Za vsako sem imel posebno finto. Malo sladkih besed, malo rožic, malo likerčka, haha...«

»Jaz sem jih pa na eleganco, na titel (saj vesta, bil sem direktor) in na avtomobile,« je povedal Jože.

Povedati sem hotel še jaz, pa nisem prišel do besede. K svetlolaski v miniju je namreč prisedel fant, jo objel in poljubil.

»Sramota! In tu v lokalu!« je rekel Jože.

»Tega včasih ni bilo! Današnja mladina gre čez vse meje,« je dodal Tone.

Potem smo se pa naprej pogovarjali o uspehih pri osvajanju ženskih src. In tudi o nekaterih delih ženskega telesa... Seveda le tako, skoraj znanstveno.

EVGEN JURIČ

INTERVENCIONIST

Nedavno so se razširile govorice, da v našem mestu živi gostilničar, ki je tako bogat, da ne ve več kam z denarjem, hkrati pa ne dela nič. Dandanašnji se toliko govori o bogatih obrtnikih, da ta zgodba ni vzbudila skoraj nobenega zanimanja. Toda mene je pa le — pa brez zamere — zanimalo, kako postaneš bogat, ne da bi kaj delal.

Vstopil sem v njegov lokal in se ozrl naokoli. Res je, kar pripovedujejo: gostilna je bila čisto prazna. Tam v kotu je stala miza, na njen pa steklenica slovenijacvička in nekaj kozarcev. V drugem kotu je sedel za mizo natakar in prešteval velike denarje. O gostih niti sledu.

»Dober dan, rad bi telečji zrezek na žaru, mešano solato, pol litra zlate rebule, za začetek pa kozarček stare slivovke, potem pa bi se rad v miru pomenil s šefom.«

»Nimamo,« je odsotno zabrundal natakar in štel dalje.

»Če ste z davkarije, šefa ni doma. Plačal je vse davke, pa še nekaj milijonov je odrinil za uradnike z nizkimi plačami.«

»Ne, pač pa sem od časopisa.«

»No, potem je mogoče doma. Veste, moj šef veliko bere časopise.«

Naveličano je pritisnil na neki gumb in zamrmral v mikrofon. »Tu je neki tip, ki pravi, da je od časopisa... Ne, videti je kar pohleven... Dobro!« je rekel in se obrnil k meni: »Vstopite tamle skozi srednja vrata. In predolgo ne nadlegujte šefa, ker je strašno zaposlen.«

Vstopil sem v naslednjo sobo in izbuljil oči. Vse je bilo v žametu, marmorju, medenini, najdražjem lesu. Za mizo je sedel prijeten možakar in napeto bral časopis. Sploh je bila soba vsa polna časopisov, v kotu je stal celo elektronski računalnik.

»Najprej lep pozdrav, spoštovani gospod, potem pa takoj vprašanje: Kako, da vse mesto govori, da ste najbogatejši gostilničar in da hkrati sploh nič ne delate?«

»Dragi prijatelj,« se je nasmehnil, odrinil pet telefonov na kraj mize in odložil časopis. »Vse, kar pravijo, je čista resnica, kaj bi tajil. Imam pet vikend hišic, pet avtomobilov in še v banki milijardo dinarjev. Kako je to mogoče ob prazni gostilni? boste vprašali. Takole: Moja gostilna je bila med najboljšimi v deželi, dokler niso sprejeli tistega zloglasnega zakona, po katerem sem moral odpustiti natakarje, kuharice in sploh precej ljudi in si ohraniti samo skromno točilnico, da se je sploh še dalo živeti. In, kot vidite, je stvar prišla tako daleč, da zdaj točim samo tisti kvazicviček: samo zato, ker bi rad ostal gostilničar. In prepričan sem, da bom spet lahko dober gostilničar, ko se bodo spametovali. Dotlej pa se bom z zanimanjem ukvarjal z nekim konjičkom, ki, žal mi je, prinaša tudi velikanske vsote denarja.«

No, to me je zdaj zanimalo.

Zleknil se je v stolu in se mi široko nasmehnil, potem pa z roko pokazal na skladovnice časopisov. »Vidite, tu je vir mojega bogastva.«

»Tudi jaz živim sredi samih časopisov, pa doslej še nisem odkril nobenega posebnega denarja v njih.«

»Vidite, jaz pa sem imel srečnejšo roko. Jaz časopise študiram. Študiram, kar se da napeto in pozorno, vse gospodarske tokove, nagibe, tako, da skoraj vedno uganem, kaj se pripravlja. Časopisi na primer objavijo vest, da se podjetja pričkajo zaradi uvoza masla. Jaz vržem vse podatke, ki jih dobim v njih, v elektronski računalnik in ugotovim, da bo masla v trgovinah zmanjkalo. Tedaj pride moj trenutek. Sporočim vsem trgovinam onkraj meje, kaj je povedal moj računski stroj, in jim priporočim, naj si omislijo velikanske količine masla, ker je pričakovati naval Jugoslovanov. Za vsak kilogram masla mi tamkajšnji trgovci plačajo deset odstotkov dobička. Zmeraj je kaj: Danes ni masla, jutri ne bo čebule, pojutrišnjem ne bo banan, potem bo spet zmanjkalo limon itd., itd.

»Toda, ali to ne diši po gospodarski špijonaži?«

»Zakaj pa? Saj vse lepo javno piše v časopisih. Ti samo zbereš podatke, ki jih objavijo, jih vržeš v elektronski računalnik in dobiš rezultat. Pravkar mi je stroj povedal, da bo naslednji teden zmanjkalo suhih češpelj, potem pa česna. Toda to zaupam samo vam. Ni za objavo. Informacija je zlata vredna.

»In česa bo še primanjkovalo?« me je zanimalo.

»Razen kroničnih stvari, napovedujejo analize še kritično pomanjkanje strokovnjakov za preskrbo...«

JUŠ TURK

PABERKI Z DOMAČEGA ROTO PAPIRJA

LOVSKI TURIZEM

V lovski družini iz Natalincev blizu Topole so se zbrali daleč naokoli znani veseljaki in duhoviteži, nagnjeni h gromkemu smehu in zbijanju šal, najrajši kajpak na tuj račun. Toda od lanske jeseni se jim vse, česar se lotijo, sprevrača v zlo na veliko zabavo mnogih prizadetih. Kaj se je zgodilo?

Tudi vrli Natalinčani so slišali, da je lovski turizem nadvse donosen posel, in ker že prej niso bili gluhi za razne novitete, so se brž odločili. Toliko prej, ker jih je sekretar domačega lovskega društva vneto prepričeval, da niso nič manj pametni in iznajdljivi kot ljudje v Bački Palanki, kjer goje divje race in služijo kupe deviznih dinarčkov. Pa še nekaj je Natalinčanom že dolgo ležalo na duši: pred dobrimi desetimi leti so v času »velikih načrtov« na svoji rečici naredili velik nasip, za katerim je nastalo dober kilometer in kakih sto metrov široko umetno jezero, iz katerega naj bi bili namakali zadružne njive. Toda ko je bilo vse nared, ko so že postavili motorne črpalke, so žal ugotovili, da jih bo manj stalo, če jezero ne bo »delalo«. Čeprav se je jezero z okolico sčasoma spremenilo v pravi mali raj z jatami slavcev v gostem gaju, Natalinčani niso imeli čiste vesti. Kljub nekaj sumnjičavim vprašanjem in kljub krajšemu obotavljanju nekaterih se jim je kamen le odvalil od srca, ko so sekretarja končno zadolžili, da začne uresničevati svoj načrt.

Že naslednjega dne je pohitel k beograjskemu lovskemu društvu in kupil 75 divjih rac in 25 divjih racmanov in to po 3000 starih dinarjev. Ko jih je pripeljal domov, se je nekdo spomnil, da teh živali le ne gre kar tako spustiti na jezero, saj utegnejo odleteti in z njimi 300.000 društvenega denarja.

Kaj storiti? Znova je nekoga preblisnila pametna misel: Porežimo jim krila! Rečeno storjeno. In ko je bilo to težavno delo ob glasnem gaganju rac pri kraju, se je bivši predsednik društva globoko zamislil: Joj, napak smo storili. Zdaj, ko race ne morejo leteti, jih bodo lisice iztrebile v nekaj dneh. Predlagam, da jim na jezeru naredimo ograđo.

Ni kaj reči, pameten predlog, toda kaj, ko se je vse to dogajalo v pozni jeseni, pa jim ni preostalo drugega, kot da počakajo do pomladi, ko bodo lahko postavili ograđo iz gostega protja. A kam dotlej z racami? Domiselnost jih ni pustila na cedilu. Brž so se spomnili na velik kokošnjak nekega vaščana, po naključju društvenega blagajnika in izvrstnega lovca.

In tako so divje race prezimovale s svojimi udomačenimi sestrami in drugo perjadjo. Ko pa so jih v začetku aprila spustili v ograđo na jezeru, so se od domačih rac ločile le še po barvi perja. Četudi bi bile tedaj hotele leteti, ne bi bile mogle, ker so se tako zredile, da so se še po tleh komaj zibale. Ta čas lovci niso sedeli križem rok. Ob jezeru so iz protja naredili gnezda in bili kmalu poplačani z 900 račjimi jajci. Natalinčani so si meli roke: vsako jajce ena račka, vsaka račka, ki pade pod streli tujih lovcev, 3,5 dolarja...

In tedaj so se prvič hudo ušteli: v veliki skrbi, da se jim jajca ne bi pokvarila, so poiskali vse vaške koklje in jih nasadili z račjimi jajci. Joj, kakšna žalost: namesto 850 se je izvalilo 150 divjih račk. A kdo bi vendar vedel vse! Recimo to, da je v suhih kokošnjakih za valjenje račk premalo vlage in da tudi temperatura ni primerna. Ta neuspeh bi bil skoraj pokopal natalinški zametek turizma. Tisti, ki so že od vsega začetka dvomili, so zahtevali, da upravni odbor plača nastalo škodo. Naposled so se le potolažili in spoznali, da je vsako izkušnjo treba plačati. In navsezadnje, vse ni bilo izgubljeno, imeli so skupaj 250 rac. Težko so čakali jesen, lovsko sezono in tuje lovce.

Napočil je tudi ta veliki dan. Lani v začetku so prišli trije trebušasti Milančani, ki jih je poslal »Generalturist«, s katerim je bilo društvo sklenilo pogodbo

Nato se je milanski trgovec sam odpravil naprej proti gosto obraščenemu zalivčku in stopal tiho in lahno, da ni počila niti vejica. Že je zagledal jato rac, tedaj pa mu je iznenada spodrsnilo. Boječ se, da bo šum preplašil race, je brž pomeril, toda glej čudo prečudo: namesto da bi race na vrat na nos odletele, so v vrsti gagale naravnost proti lovcu, kot da bi prosile koruzo. Lovec je spustil puško in prasnil v smeh. Niti ni bil preveč jezen, da so ga poslali na lov na skoraj udomačene race. Ko se je poslovil od Natalinčanov, jim je še zaupal, kako Italijani nauče ponovno leteti polenele race.

Naslednji lov se ni končal tako srečno. Francoski lovci so bili manj usmiljeni in so postrelili kar 200 rac. In Natalinčani: So razočarani opustili svoj lovski turizem? Ni govora! Mar naj vržejo puško v koruzo potem, ko so tako drago plačali prve izkušnje! Kar jim je še ostalo rac, jih bodo pustili za nasad. In spomladi, ko jim bodo zrasla porezana krila, jih bodo zares učili leteti. In kdo bo ta učitelj?

»Naš blagajnik!« so na sestanku v en glas gromko predlagali navzoči. »Saj je bil pred vojno pilot!«

ILUSTROVANA POLITIKA

MRLIČ JE OPROŠČEN

Plaz govoric, ki se je sprožil ob smrti Jusufa Djanića (o tem, ali je Jusuf živ ali mrtev, smo pisali v Mali kroniki v prejšnji številki tedenske tribune), je privedel do epiloga.

Zadnjo sredo se je na skopskem pokopališču zbralo veliko radovednežev, novinarjev, študentov medicine in učencev miličniške šole. Oči vseh so bile uprte v starega, osivelega človeka.

Direktor Inštituta za sodno medicino in kriminalistiko v Skopju profesor Veljko Bujan je dal znamenje za začetek nevsakdanjega izkopa. Navadno to neprijetno delo opravljajo na zahtevo sodišča, tokrat pa je bil grob odkopan na zahtevo družine, prebivalstva in tiska. Javnost je zahtevala dokaz o tem, kdo je v njem pokopan. Večina je pričakovala senzacijo: prazno krsto.

Ko pa so rakev odprli, so sorodniki rekli: »Da, to je naš Jusuf.«

To je bil konec zgodbe, in to kakšne zgodbe! Kaj vse so si ljudje izmislili o nesrečnem fantu. Pokojnika so najprej proglasili za živega, pripisali so mu tihotapske posle, bigamijo ali visoko družbo, mrtvecu so po tisku grozili, da bo sodno kaznovan. In to dvakrat: od naših in nemških oblasti!

Pred dobrima dvema letoma je osemindvajsetletni Skopjanec Jusuf Djanić odšel na delo v Nemčijo. Doma je pustil sestro, neporočeno ženo, mačeho in sorodnike po očetovi strani. Čeprav so ga odpustili iz vojske kot hudega bolnika, se je zaposlil v nekem rudniku v zahodnonemškem mestu Aachnu. Enkrat je prišel na obisk, mesec dni po povratku v Nemčijo pa je presenečeno sorodstvo dobilo telegram o njegovi nenadni smrti. Čez deset dni je prispelo tudi Jusufovo truplo v spremstvu nekega Jugoslovana, predstavnika pogrebnega zavoda in nekega nemškega dekleta.

Naslednji dan so na skopskem pokopališču pokopali Jusufa Djanića, nesrečnega sezonca, ki mu srce ni vzdržalo, ko je med odmorom s tovariši igral nogomet.

Toda Jusufu ni bilo usojeno počivati v miru. Dvajset mesecev pozneje so začele krožiti zgodbe. Sorodniki in prijatelji so se začeli spominjati vsake najmanjše sumljive podrobnosti. Spomnili so se, da spremljevalci Jusufovega trupla, ki je bilo pripeljano v črnem volkswagnu s prikolico, niso pustili krste odpirati. Odpiranje krste je skušal preprečiti zlasti jugoslovanski spremljevalec, češ da bi odpiranje krste prizadelo družino. Po eni izmed verzij so spremljevalci prebedeli ob krsti vso noč skupaj z družino, da za gotovo nihče ne bi odprl krste.

Naslednji dan, je ugotovil neki novinar, je spremljevalec Pajo na pogrebu »nemirno begal z očmi od enega do drugega«, potem pa je na hitro pustil svoj naslov in z Nemci odpotoval v Beograd.

Sorodniki so se spomnili še ene podrobnosti. Mlado nemško dekle je ves čas molčalo. Če jo je kdo ogovoril, je samo nekaj zamrmrala. Vsa pisma, poslana na Pajev naslov, so se vrnila z oznako »neznan«. Ali je dal Pajo nepravi naslov, ali pa se je odselil?

Sumljiv je bil tudi datum Jusufove smrti. Njegova neporočena žena Rada je trdila, da je dobila telegram 18. junija, v mrliškem listu, ki je prispel s krsto, pa je bil za dan smrti napisan 19. junij! Telegram je torej prispel prej, kot je Jusuf umrl. Jusufov prijatelj Vasko Varelov je dejal:

»Pisalo je, da je Jule umrl pri igranju nogometa. Toda on ni imel pojma o nogometu. Nikoli ni šel na tekmo. Bil je pravi antitalent za ta šport.«

Toda vsa ta dejstva so neznatna v primerjavi z izjavami očividcev, ki so se iz oči v oči srečali z mrtvecem nekje v Nemčiji. Njegova žena je dobila iz Nemčije anonimno pismo:

»Jusuf je živ. Povedal ti bom več, ko pridem na dopust.«

Tudi neki skrivnostni Turek iz Carigrada je Jusufa videl živega in zdravega. Neka dvajsetletnica je izjavila, da je Jusufa videla v Nemčiji in da se je celo vozila z njegovim mercedesom (pozneje so ugotovili, da ima dekle bujno domišljijo). Neka sorodnica je videla Jusufa, kako v svoji trinadstropni palači v Alsdorfu sprejema vsakega gosta iz Skopja.

Nihče več ni sumil, da je bil pokopan živ človek. Govorice in z njimi tisk so zatrjevali, da so krsto bržkone uporabili za tihotapstvo. Od Maribora do Skopja je krsta potovala 50 ur. Medtem so jo izpraznili in napolnili z ničvrednimi predmeti.

Neki zagrebški časopis je trdil, da si je Jusuf še po »smrti dopisoval« in v pismu razložil, zakaj je bila prirejena vsa maškarada s pogrebom. Bivši sezonec naj bi bil zašel v visoko družbo. Oženil naj bi se bil z lastnico podjetja, v katerem je bil zaposlen. Njegov tast naj bi bil lastnik pogrebnega podjetja, in ta naj bi zrežiral vso predstavo. Po tej verziji naj bi bilo v krsti truplo nekega Nemca, ki so ga našli brez dokumentov in ki bi ga bili morali sežgati in pokopati. V časopisu je dobesedno pisalo:

»Tako je bil neznani Nemec objokovan in pokopan na skopskem pokopališču. Z izkopom, ki bo v teh dneh, bo skrivnost groba le razkrita. Jusuf bo za svojo tragikomično avanturo odgovarjal pred našimi oblastmi pa tudi pred oblastmi dežele, v kateri sedaj živi.«

Preiskovalni sodnik in okrožni javni tožilec sta po vseh teh zgodbah in namigovanjih ukazala izkopati krsto. Dan izkopa je bil objavljen v časopisih, zato miličniki niso mogli zadržati vseh radovednežev. Mnogi so bili razočarani, ko je profesor Veljko Bujan s pomočjo sorodnikov ugotovil, da je v krsti truplo nesrečnega fanta. Na truplu niso našli sledov nasilne smrti.

SVET

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA

TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

ČKALJA BO HUDO RESEN — »TURISTI SO UNIČILI ULICE!« — MLADI NOČEJO NA DEŽELO — ČEDALJE VEČ V ALBANŠČINI — ŠPORTNA STAVA IN NOGOMET — UBIJALEC JE IMEL SEZNAM — BITKA ZARADI ZAJCA

POLITIČNA PANORAMA

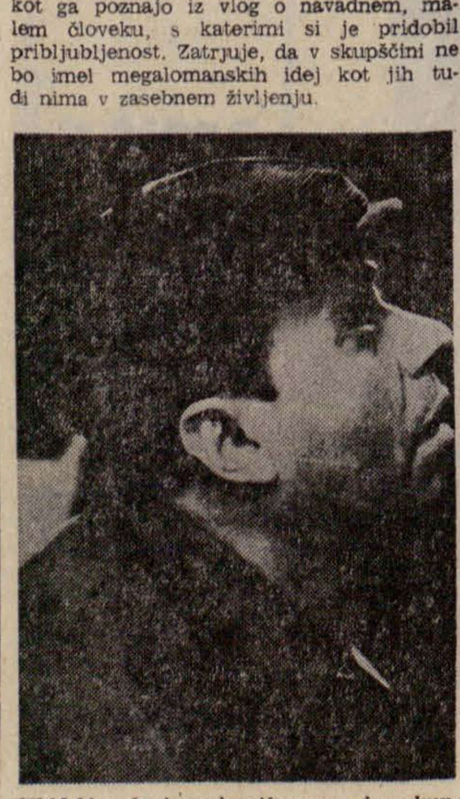
KANDIDATI

ČKALJA BO HUDO RESEN

Med predlaganimi poslanci za zvezno skupščino je tudi popularni Miodrag Petrović-Čkalja. Dejal je, da je presenečen, poslanska vloga pa bi bila — seveda, če bo izvoljen — ena najbolj zanimivih v njegovem življenju. To priznanje mu je še zlasti pri srcu, saj se ga ni nadejal.

Čez dva meseca se bo morda Čkalja preselil z ekrana in iz gledališča v skupščino. Ali ne bo šlo marsikomu na smeh, ko ga bo zagledal kot skupščinskega govornika? Čkalja pravi, da se to lahko zgodi le dotlej, dokler ne bo spregovoril, potem pa ne bo ničesar več smešnega.

Priljubljeni igralec je torej sprejel kandidaturo popolnoma resno. Predvolilnega programa si ni pripravil, volilcem pa lahko zagotovi, da zna razlikovati med dobrim in slabim, da bo ostal takšen, kot ga poznajo iz vlog o navadnem, malem človeku, s katerimi si je pridobil priljubljenost. Zatrjuje, da v skupščini ne bo imel megalomanskih idej kot jih tudi nima v zasebnem življenju.

ČKALJA: »Če bom izvoljen, se mi v skupščini ne bodo smejali«

Čkalja ni zadovoljen, ker nekatera vprašanja v skupščini tako počasi rešujejo. O kazenskem zakonu meni, da je preveč human in da ne zagotavlja občanom dovolj varnosti, zaščite in miru. Sindikat pa bi moral biti po njegovem mnenju delavska revolucionarna organizacija, ki bi popolnoma zastopala delavski razred, v današnji obliki pa ni ravno kdovekaj potrebna. Čkalja je tudi proti poklicnim poslancem, saj skupščina ni »molzna krava« in nima denarja za toliko plač.

Zastavili so mu vprašanje, ali ima kaj »navijačev«, ki mu bodo pomagali v skupščino. Odvrnil je, da vsak dan dobiva na desetine pisem, v katerih mu nekateri svetujejo, naj se ne pusti pregovoriti in naj ne odstopi. Čkalja zatrjuje, da dobro ve, kod žuli čevelj naše ljudi, saj so njihove težave tudi njegove.

PRAŠIČEREJA

RAZUMNEJŠI UVOZ?

Kot je videti, bo treba letos uvoziti 125.000 pitanih prašičev, medtem ko so jih lani povsod na veliko klali, ker je cena zelo padla. O uvozu so že razpravljali v skupščini, vendar ga še niso odobrili.

Prašičev primanjkuje in cene nenehno naraščajo. Pitane prašiče že sedaj prodajajo po 620 in po 630 din za kg žive teže. ...ice zvišujejo cene mesa, da ne bi imele izgub. Po verižni reakciji bi lahko to povzročilo tudi podražitev drugih izdelkov.

Seveda je razumljivo tudi nasprotovanje uvozu, ki je prav lani naredil na tržišču zmedo. Prašičev je bilo na pretek, cene so padle, kmetje so se odločili za zakol. Tako je lahko bi rekli, lanski uvoz povzročil sedanje težave. Resda predvidenega uvoza sploh ni mogoče primerjati z lanskim (lani so uvozili kar milijon prašičev), slabih izkušenj pa le ni mogoče pozabiti.

Ni težko predvideti, kaj bi se zgodilo, če letos prašičev ne bodo uvozili. Zaradi povpraševanja bi cene nenehno naraščale. Klavnice potrebujejo 2 milijona prašičev, če hočejo izpolniti obveznosti na domačem in tujem tržišču. Toliko prašičev pa zaenkrat sploh ni naprodaj. Podražile bi se torej živali in meso, pa tudi krma. S tem bi se zmanjšala izvoz in prodaja v državi, cene pa bi se lahko nenadoma spremenile in celo padle. Tega se boje tudi živinorejci.

Prvič se je torej zgodilo, da so kmetijci zaskrbljeni zaradi naraščajočih cen svinine. Še zlasti so se vznemirili, ko je zvišala cene mesa industrija. Tisti kmetje, ki so se odločili za vzrejo prašičev in so zato porabili precej denarja, dobro vedo, da lahko sedaj sicer visoke cen čez noč padejo. Zato menijo, da se lahko le z uvozom uredijo razmere na tržišču.

OPUZEN

»TURISTI SO UNIČILI ULICE!«

Mestna skupnost v Opuzenu zahteva 33.000 novih dinarjev odškodnine, ker so jim avtomobili turistov popolnoma uničili mestne ulice. Tožili so cestni sklad v Zagrebu, SR Hrvatsko in gradbena podjetja v Dubrovniku, da jim povrnejo škodo.

Investitorji so pripravljeni plačati, vendar ne toliko, zato se spor vleče že tri leta. Višje gospodarsko sodišče v Zagrebu je zavrnilo tožbo, opuzenska skupnost pa se je obrnila na vrhovno gospodarsko sodišče v Beograd. Že od prve razprave znašajo sodni stroški 11.758 dinarjev, na koncu pa bodo morda celo večji kot odškodnina.

Sredi leta 1966, ko so od Metkovića, do jadranske magistrale gradili bosansko transverzalo, so popolnoma zaprli promet na stari cesti ob Neretvi. Cestno podjetje je sicer s prometnimi znaki usmerilo promet na cesto Metković—Neum, avtomobilisti pa so raje vozili po nedokončanem delu bosanske transversale do Opuzena. Ker še ni bil končan most čez Malo Neretvo, so pri Opuzenu zavili na stari most in po mestnih ulicah na jadransko magistralo.

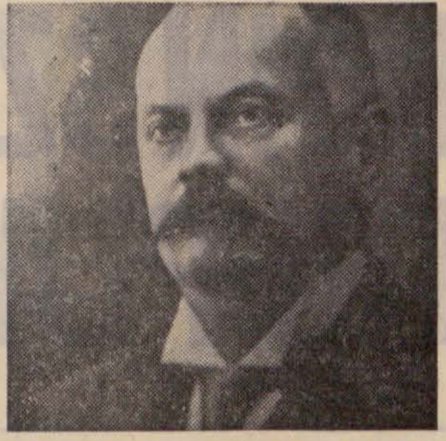
Zaradi tolikšnega prometa — na dan

➡ ➡ ➡ ➡ ➡ ➡

KAKO RAZVOZLATI SKRIVNOST FOTOKOPIJ, KI SE NE UJEMATA?

IZGINILA JE VELIKA PODZEMELJSKA JAMA

Nekje v skoraj neprehodnih gozdovih nad Planino pri Rakeku leži skrivnostna jama, v katero že več kot 70 let ni stopila človekova noga. Kljub naporom ljubljanskih jamarjev, ki že nekaj let mrzlično iščejo izgubljeni vhod v podzemlje, čarobni svet kapnikov in brezen ljubosumno skriva morda eno naših najbolj zanimivih jam.

ING. VILJEM PUTICK: edini, ki je občudoval Lippertovo jamo?

V 19. stoletju je avstrijska vlada začela načrtno proučevati naš kras. Za raziskave podzemeljskega toka Ljubljanice je zadolžila mladega gozdarskega inženirja slovaškega rodu Viljema Puticka, ki se je vneto lotil svojega dela. Skušal je najti podzemeljsko zvezo med Planinskim poljem in Vrhniko. Sicer tako resna kraška priroda se je marsikdaj kruto ponorčevala z njim. Vendar mladi Slovak ni odnehal. Trdno je verjel, da nekje v globinah, v ozkih razpokah in v ogromnih podzemnih dvoranah, šumi temna reka, reka, ki jo je iskal in ki ji je posvetil vse svoje življenje.

SEZAM SE ODPRE

Končno se mu je nasmehnila sreča. Od domačinov je zvedel, da se nekje v gozdu blizu mogočnega podora Vranje jame sneg niti v najhujši zimi nikoli ne obdrži in da se včasi iz zemlje rahlo kadi. Putick je takoj zasumil, da gre za vhod v neznano jamo, skozi katerega puhti lažji in toplejši jamski zrak.

Sprva mu ljudje tega kraja niso hoteli pokazati, kajti vraže o strupenih parah, ki jih v breznih kuhajo čarovnice in drugi zli duhovi, so bile še vedno žive. Končno pa jih je Putick le pregovoril. Najel je delavce in se odpravil na razvpiti kraj, ki so se ga domačini na daleč izogibali.

Že po prvih zamahih s krampom je iz podzemlja privrelo rahlo bobnenje, ki pa je postajalo močnejše, čim globlje je kopal. Delavcev se je polastila groza in nekaj jih je celo skušalo pobegniti, čeprav jim je Putick pojasnjeval, da bobnenje povzroča le jamski zrak, ki uhaja iz razpoke.

Že se je večerilo, ko se je jašek po kakih štirih metrih kopanja nenadoma odprl. Iz jame je udarila gosta sopara, bobnenje pa je prenehalo.

Po velikih lestvah se je Putick spustil v prepad, ki se je nenadoma razširil v veliko podzemno dvorano, tako da so lestve prosto obvisele skoraj v sredini skalne kupole nad strmim breznom.

Velikosti dvorane ni bilo mogoče oceniti; Putick v poročilih pravi, da je bila ogromna, kajti svetloba njegove sveče se je izgubljala v nepredirni temi.

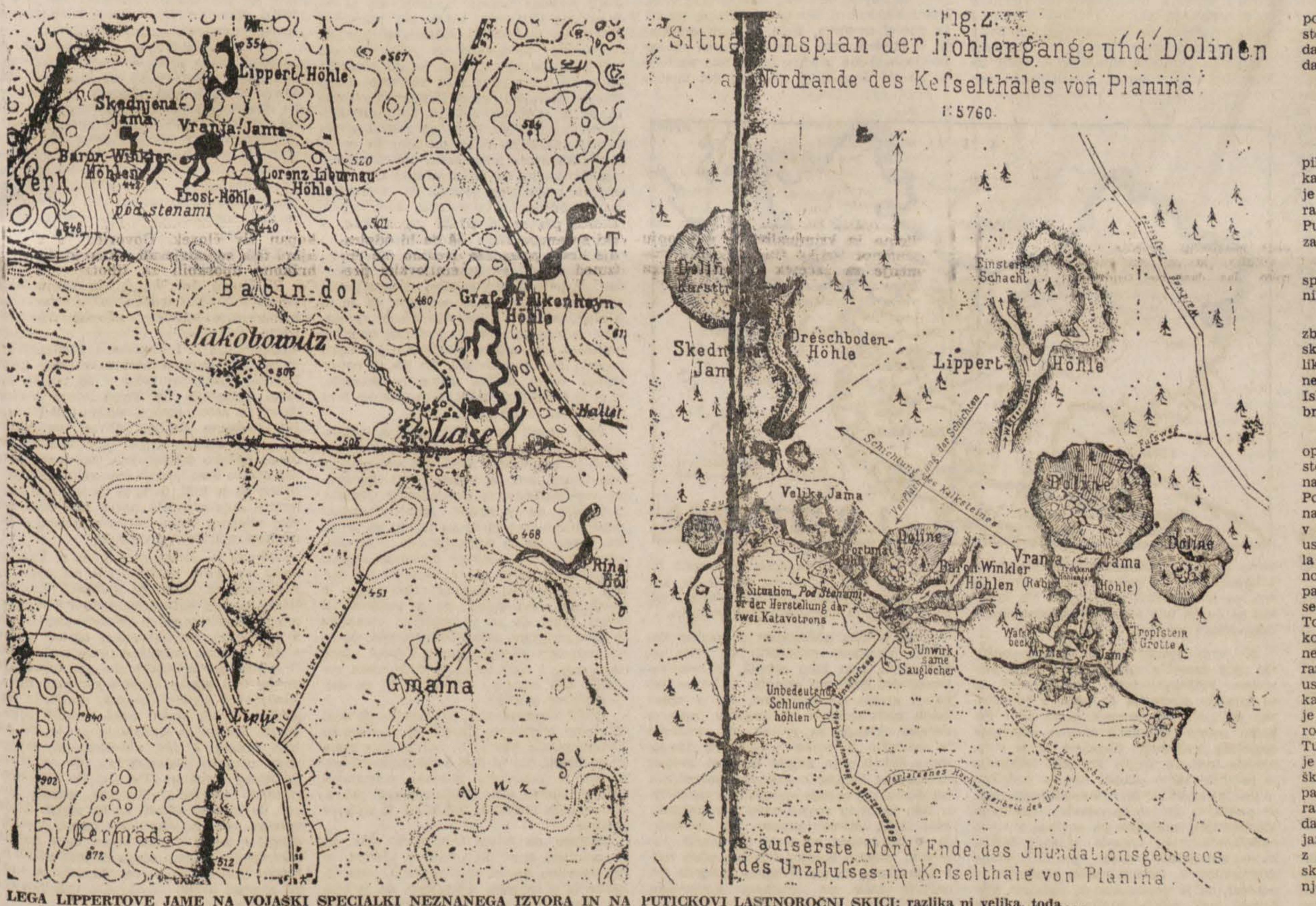
Ta vhodna dvorana je bila globoka kakih 40 metrov, vrvne lestvice pa so se po dobrih 30 metrih končavale na vrhu stožčastega podornega nasipa, ki se je dvigal proti vhodni odprtini.

Slabotna svetloba, ki je prihajala skozi to ozko odprtino, je pošastno, a divje lepo dvorano napravila še grozljivejšo. Lestvica je v tem ogromnem prostoru kot tanka pajčevinasta nitka izginjala v nepredirni temi. Zdelo se je, da ta edina zveza z zunanjim svetom ne bo vzdržala teže ljudi, ki so si upali kaliti tisočletni mir. Ogromna skalna kupola nad njihovimi glavami je grozila, da se zdaj zdaj sesuje in neznatne vsiljivce pokoplje pod seboj. Putickove zle slutnje so se, kot kaže, žal uresničile. Ta silna naravna arhitektonika, ki je stoletja kljubovala času, je bila že takrat obsojena na propad. Putick je prav dobro vedel, da bo nekoč, ko bo izpadel ključni kamen tega naravnega oboka, velikanska masa skalovja zgrmela v globino. Se je to res zgodilo?

SAMA RAZGRNE SVOJE ZAKLADE

Putickova odprava se je začela previdno spuščati po pobočju med velikanskimi skalnimi bloki. Zrak je postajal vlažnejši in hladnejši. Sveče so samo še brlele. kmalu pa so plamenčki začeli trepetati in ugašati. Iz črnega žrela pred njim je prihajal komaj zaznaven piš. Nenadoma jim je na uho udarilo tiho, vendar razločno bobnenje. Strmega hodnika je bilo konec. Stali so na robu globokega prepada. Če so zelo napenjali oči, se jim je zdelo, da se v breznu nekaj premika in svetlika.

Putick je uvidel, da je najbolje, če se sam prvi spusti v brezno. Čeprav stene jaška niso bile popolnoma navpične, je postajalo plezanje vedno bolj težavno. Skalovje je bilo spolzko, grmenje pod njim pa je postajalo močnejše, dokler se ni prelilo v silovit trušč, ki se je zlovešče odbijal od počrnelih sten prepada. Komaj nekaj metrov pod njim se je pokazala temna brezzvezdna reka, ki je bobneče izginjala v temi.

LEGA LIPPERTOVE JAME NA VOJAŠKI SPECIALKI NEZNANEGA IZVORA IN NA PUTICKOVI LASTNOROČNI SKICI: razlika ni velika, toda ...

Kmalu je Putick ugotovil, da je voda previsoka, reka pa prederoča, da bi lahko sledil vodnemu toku. Lahko je ugotovil le to, da voda priteka z južne strani in izginja v severno smer. Prepričan je bil, da je naletel na enega glavnih odvodnih kanalov, kajti kazalo je, da velikanske količine vode s Planinskega polja skrito jamsko cev zalijejo prav do stropa, ki se na nekaterih mestih boči tudi do 25 metrov visoko. Zato se je odločil, da bo dognal izvor in tok podzemeljske reke ob najnižjem stanju vode, zlasti poleti.

Skrivnostno lepe podzemne prostore je poimenoval po svojem nekdanjem predstojniku in prijatelju na dunajskem gozdarskem ministrstvu Lippertu; jami je dal ime **Lippertova jama.**

SEZAM SE ZAPRE

Toda Putick bržkone ni nikoli več stopil v svoj skrivnostni podzemeljski svet, kajti o tem ni nobenih poročil. Izbruhnila je prva svetovna vojna. Aystro-Ogrska je razpadla, kmalu pa je umrl tudi inženir Putick. Lippertova jama je utonila v pozabo.

Šele mnogo pozneje so se ljudje začeli spet zanimati za svojevrstno jamo, toda nihče ni več vedel, kje leži vhod.

Putickovi zapisi o Lippertovi jami so zbudili tudi pozornost našega znanega jamskega raziskovalca dr. Alfreda Šerka. Koliko je vedel o jami, danes ne vemo, niti ne vemo, kakšno gradivo je imel na voljo. Iskal je v okolici Vranje jame, toda dolgo brez uspeha.

Nekega hladnega zimskega dne pa je opazil, da se je sneg okoli kupa dračja stopil. Ko je vejevje odstranil, je naletel na brezno, iz katerega se je močno kadilo. Po Putickovih zapisnikih, ki jih je imel na uporabo, je zasumil, da je odkril vhod v Lippertovo jamo. Toda odkriti jašek ni ustrezal starim zapisom. Odprtina ni vodila v 40-metrski prepad, temveč se je brezno končalo že v globini 8 metrov, zatem pa je prišel v lepo zakapano sobico, ki pa se je končavala z 20-metrskim prepadom. Toda ko se je spustil vanj, je prav tako kot nekdaj Putick pristal na vrhu podornega nasipa, ki se je strmo spuščal. Dvorana, v kateri se je znašel, je neverjetno ustrezala vhodni dvorani Lippertove jame, kajti bila je dolga slabih 40 metrov. Zato je bil dr. Šerko prišel do vodoravnega rova, ki se je končaval v manjši dvorani. Tukaj pa se je končala tudi jama. Šerko je preiskal vse razpoke, toda drugega jaška, ki ga je Putick omenja, ni našel. Pač pa je v zapisih omenil, da iz neke vodoravne razpoke piha hladen zrak. Prepričan, da je odkril neko drugo, dotlej neznano jamo, je nove podzemeljske prostore krstil z imenom *Najdena jama.* Upal je, da bo skozi razpoko, iz katere je pihalo, našel njeno nadaljevanje.

Toda njegovo nadaljnje delo je preprečila druga svetovna vojna in kmalu zatem še nesrečno naključje, ko ga je ubila strela.

Resnično je zanimivo, kako podobni sta si bili usodi obeh raziskovalcev. In prav tako kakor nekdaj Lippertovo jamo je tudi Najdeno jamo vojna pahnila v pozabo.

SEZAM, ODPRI SE

Ko smo ljubljanski jamarji nekoč pregledovali jamski kataster, smo naleteli tudi na zapiske o Lippertovi jami. Kmalu smo ugotovili, da ne gre za pravo Putickovo brezno, temveč za Šerkovo Najdeno jamo, ki jo je bil prvotno imenoval Lippertovo. Podatkov o pravem breznu pa kljub vnetemu iskanju nismo odkrili. Zato smo se odločili, da najprej poiščemo Najdeno jamo. Ker smo imeli na voljo dovolj natančnih podatkov, smo jo hitro našli. V jami smo res naleteli na sledove dr. Šerka in tudi vetrovne razpoke ni bilo težko najti.

Pozimi leta 1963 nam je po tromesečmesečnem kopanju končno posrečilo prodreti skozi to ožino. To je bilo največje in najpomembnejše povojno odkritje našega kluba. Prišli smo v zamotano jamsko omrežje in tudi do vodnih nadstropij. Toda deroče vode, ki jo omenja Putick v opisu Lippertove jame nismo našli.

Najdena jama nam je dala nekaj let trdega dela. Ko smo se prepričali, da vsi njeni rovi v skupni dolžini 4 km ne vodijo nikamor več, se je zanimanje za skrivnostno Lippertovo jamo spet povečalo. Ker pa o njej nismo vedeli drugega, kakor da leži nekje severno od Vranje jame, smo iskali le na slepo srečo, seveda brez najmanjšega uspeha.

Tedaj pa je nekdo odkril med starimi fotografskimi ploščami dve preslikani geografski skici, ki približno kažeta lego Lippertove jame. Verjetno sta skici Putickovo delo. Bržkone je Šerko imel na voljo njegove originalne risbe, vendar so se ohranile le fotokopije. Nastale pa so nove težave, kajti lega brezna se na skicah bistveno razlikuje. Tako smo spet tavali v megli, dokler se nam ni sreča še enkrat nasmehnila. V starih avstrijskih »Poročilih« smo odkrili Putickov opis brezna in dostopa do jame, v katerem pravi, da vhod leži 200 m severno od Vranje jame ob stari poti Trajberci, ki je nekdaj vodila proti gozdnemu zaselku Kališče.

Ponovno smo iskali, toda zaman. Lippertova jama je izginila brez sledu. Marsikdaj smo sicer naleteli na zasuta brezna, toda vsa so se končavala že po največ 20 metrih.

Kmalu nas je ostalo le malo takih, ki še vedno verjamejo v resničnost Putickovih podatkov. Toda trdno upamo, da bomo nekega dne uganko rešili.

RADO RADESČEK

PO NAŠI DEŽELI NEKOČ IN DANES

PRED 100 LETI

● KUPCI SO SE TRGALI ZA KONJE

V petek na dan sv. Gregorija je bil v Kamniku veliki živinski sejm. Pripeljali so na sejm sila veliko konj, in prodali so jih prav drago. Trgali so se kupci za-nje tako, da bi bil človek lahko konja od voza vzel, s katerim se je pripeljal na sejm. Kar je bilo boljih konj, pokupil je Lah vse, — kar pa je šepastih ali sicer pokvečenih, vse je šlo na Koroško in Gorenjsko, kjer bodo uboga kljuseta trpinčili za železnična dela, ki se kmalu začno.

NOVICE, 1869

PRED 50 LETI

● MIRNO KRI!

V Ljubljani se nahaja ententina komisija štirih generalov. V njihovem spremstvu je več angleških, ameriških, francoskih in italijanskih vojakov. Opozarjamo občinstvo, naj se napram italijanskemu vojaštvu od generala do prostaka vede dostojno ter naj jih ne nadleguje v nikakem oziru! Vsak pregrešek v tem oziru bi bil zločin nad lastno domovino, ker bi lahko imel najusodnejše posledice! Pokažimo ententini komisiji, da smo kulturen narod, ki zna sam sebe obvladati. Lahko smo hladni, toda dostojni! Umevno je, da v marsikom kipi in vre, toda slepa strast v vsakem pogledu le škoduje! Zato brezpogojno prosimo in rotimo: pamet in mirno kri!

SLOVENEC, 1919

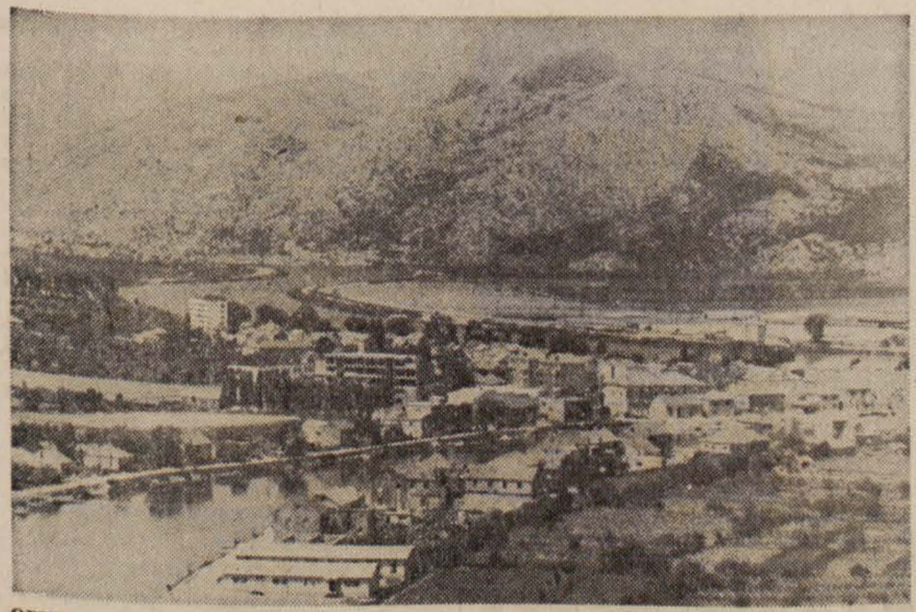
PRED 20 LETI

● PRODAM ČEVLJE, SALONARJE, PRAVA KAČA

in športne s polovično peto, številka 37 1/2.
PRODAM VIOLINO, z rezervnimi strunami.
OTROŠKI TRICIKELJ prodam.
NEKAJ KG ŽEBLJEV, prodam.
MOŠKO MODRO OBLEKO, predvojno in ševro čevlje prodam.
DVE RABLJENI RJUHI, porcelanasto nočno posodo za bolnika in malo pernico za otroški voziček prodam.
DVE ZLATI NALIVNI PERESI prodam.
1 kg PRAVE KAVE prodam.

SLOVENSKI POROČEVALEC, 1949

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA
TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

OPUZEN: V boju za odškodnino so lahko turisti tudi vandali

je včasih peljalo skozi mesto tudi po 7000 vozil — so se poškodovale ulice, pločniki, vodovod in kanalizacija. To so večinoma zgradili meščani sami, ali pa s samoprispevkom. Investitorji so jim ponudili odškodnino, meščani pa z njo niso zadovoljni. V tožbi navajajo 20 točk o krivdi investitorjev in izvajalcev del.

Višje gospodarsko sodišče je bilo mnenja, da bi morala opuzenska skupščina postaviti pred krajem prometne znake, ki bi prepovedali promet skozi Opuzen. Tožniki pa odgovarjajo, da bi morali graditelji zapreti nedokončan odsek ceste in poskrbeti, da bi vozniki upoštevali prometne znake. Pri tem bi se lahko obrnili tudi na prometno policijo.

BANKE

DVE MILIJARDI V ZLATU

Kot kažejo najnovejši podatki, ima jugoslovanska narodna banka za dobri dve milijardi dinarjev zlata in deviz. Kljub nihanjem v poletnih in jesenskih mesecih se je povečala aktivna bilanca banke v začetku letošnjega leta na 2030 milijonov dinarjev oziroma na več kot 162 milijonov dolarjev. Če prištejemo k temu še vrednost zlata in deviz v poslovnih bankah, znaša celotna vsota 2667 milijonov din.

Na začetku lanskega leta je bilo v narodni banki za 1654 milijonov dinarjev deviz in zlata, v vseh bankah pa za 2016 milijonov dinarjev. Nekoliko drugačna je podoba o prilivu in odlivu tujih plačilnih sredstev. V enajstih mesecih lanskega leta je bil, kot kažejo končni podatki, odliv (23.322 milijonov din) večji od priliva (20.982) za 2340 milijonov.

Do tega je prišlo predvsem zaradi manjšega izvoza (14,169 milijonov), uvoz pa je znašal v enajstih mesecih 19.940 milijonov din. Primanjkljaj v blagovni bilanci so večinoma izravnavali z dohodki od prometa (2299 milijonov), dohodki izseljencev in delavcev, ki žive v tujini, (1869 milijonov), od turizma (2194 milijona din) itd.

SPORI

»NAŠA VODA JE NAŠA STVAR«

Kmetje iz Jančišta že več let ne plačujejo vodarine, ker uporabljajo svoj izvir. Vodna skupnost iz Tetova pa vendarle toži vaščane — v Jančištu je okrog 150 hiš — in zahteva denar. Nastala je pravcata vojna, ki naj bi jo končalo občinsko sodišče v Tetovu.

Prebivalci Jančišta uporabljajo že vrsto let vodo iz vaškega izvira, za red ob njem pa je skrbel čuvaj — vodnar, ki so ga posebej plačevali. Nenadoma pa jim je Vodna skupnost iz Tetova poslala račune za vodarino. Temu so se vsi odločno uprli.

V Jančište so začeli prihajati predstavniki Vodne skupnosti, da bi s kmeti uredili zadevo. Niso imeli uspeha, ker kmetje niso hoteli niti slišati o tem, da bi kaj plačali. Spor se je vlekel dolga leta, sedaj pa je Vodna skupnost vložila pri občinskem sodišču v Tetovu tožbo proti vsem vaščanom Jančišta. Zahtevajo, da vaščani plačajo za vsa leta nazaj vodarino z obrestmi vred in sodne ter druge stroške.

Vas so zasuli s plačilnimi nalogi in sodnimi pozivi, kmetje pa še vedno niso pripravljeni plačati in pravijo, da bodo poračunali tudi s pestmi, če bo treba. Trdijo, da je voda njihova in da ni Vodna skupnost vložila niti dinarja za kakšen vodovod.

V Vodni skupnosti pa menijo, da vaščani nimajo prav, ker je voda družbena dobrina, s katero po predpisih upravljajo oni. Zato tudi vsi plačujejo prispevke in Jančište ne more biti izjema. Pravijo, da gradijo sodoben namakalni sistem, za katerega bodo porabili 15 milijonov dinarjev, od njega pa bo imela neposredno korist tudi ta vas.

Vaščani vztrajajo pri svojem in najbrž bodo oboji na sodišču porabili še precej denarja, preden bodo razjasnili vso zadevo.

STAVKE

VAŽNO JE, KJE TIPKAŠ

Strojepiske okrožnega sodišča v Subotici so protestirale, ker imajo nižje plače kot njihove kolegice, zaposlene na občinskem in okrožnem gospodarskem sodišču. Več mesecev se namreč ni nihče zmenil za njihove prošnje, naj jim zvišajo osebne dohodke. Zato so pred dnevi za tri ure prenehale delati.

Prav tedaj, ko so se na okrožnem sodišču ustavili vsi pisalni stroji, je bila letna konferenca sindikalne podružnice subotiških pravosodnih organov. Strojepiske so hotele opozoriti sindikalno podružnico na svoje zahteve. In res je začela podružnica takoj razpravljati o njihovih težavah, strojepiske pa so se spet lotile dela.

Sindikalna podružnica sedaj tudi zbira podatke o delitvi dohodkov v pravosodnih ustanovah, posebno pozornost pa so posvetili prav okrožnemu sodišču, da bi ugotovili, ali so zahteve strojepisk upravičene. Ali se niso mogli tega lotiti že prej?

BEOGRAD

MLADI NOČEJO NA DEŽELO

V Kučevu primanjkuje sodnikov. Vsega dela ne zmorejo štirje sodniki, ki so zaposleni na občinskem sodišču, saj jih je lani čakalo kar 7000 zadev. Vsak sodnik bi torej moral rešiti 145 sporov na mesec in vsak dan izreči pet razsodb.

Le malo je verjetno, da bi bilo tudi dvakrat večje število sodnikov kos vsemu delu, zato je od lani ostalo okrog 1000 nerešenih zadev. Nekateri spori pa se vlečejo že od 1959. leta.

Občinski sodniki, morajo torej delati za dva. Že več let nihče izmed mladih noče priti v Kučevo, zato so sedanji štirje sodniki obupali in bi radi drugam. Na sodišču pravijo, da so poizkusili že marsikaj, da bi zaposlili več sodnikov, pa vse zaman.

Na natečaje se ni nihče prijavil, čeprav so pogoji kar ugodni: stanovanje in 1500 novih dinarjev mesečno. Tudi mnogi pripravniki, ki v Beogradu prejemajo po 900 din in ki nimajo veliko možnosti

➡➡➡➡➡➡

DESETLETJE NAJBOLJ NEMIRNE MEJE NA SVETU: IDEOLOŠKI SPOR JE ZDAJ ŽE SPOPAD MED DRŽAVAMA: SZ IN LR KITAJSKO

MED LR KITAJSKO IN SZ SO ZDAJ TUDI TRUPLA

PROTESTNO ZBOROVANJE V MOSKVI: patriotizem je magnet

Kri in trupla na nenaseljenem otoku reke, katere vodá pod zasneženim ledom sploh ni videti in po kateri naj bi nekje po sredini tekla kitajsko-sovjetska meja, še bolj pa vse tisto, kar se dogaja te dni – najostrejše protestne note Sovjetske zveze Kitajski in Kitajske Sovjetski zvezi, protesti, grožnje in množične demonstracije – dokazuje, da kitajsko-sovjetski spor, ki pravzaprav že nekaj časa ni več samo spor, prehaja v novo obdobje. Zdaj to ni več samo ideološki spopad med dvema partijama ali pa vsaj partijskima vodstvoma, kot je doslej vsaj uradno veljalo, ampak konfrontacija dveh držav, od katerih ena prav nič ne skriva svojih pretenzij na državno ozemlje druge. In kot vse kaže, se tako na meji, ki že skoraj desetletje velja za eno najbolj vročih in nemirnih na svetu, začenja nova eskalacija.

Kitajske zahteve, da bi popravili meje, ki so ji bile »krivično vsiljene«, so veliko starejše od sedanjega kitajsko-sovjetskega spora pa tudi od novejših sporov z Indijo in nekaterimi drugimi kitajskimi sosedi. Take zahteve je bilo namreč odločneje slišati že v obdobju kitajskega nacionalnega prebujanja v letih po prvi svetovni vojni. Že 3. februarja 1923 je Sun Jat Sen, prvi predsednik kitajske republike, v nekem govoru povedal tudi nekaj stavkov, ki so postajali nekako vodilo za kitajske voditelje, po njem. Predsednik je tedaj opisal, kako so v minulih desetletjih velike sile razkosale Kitajsko, med ozemlji, ki naj bi jih bila Kitajska krivično izgubila, je med drugimi omenil tudi Burmo, Anam in Korejo potem pa je pristavil: »Še pred tem pa bi v zgodovini naših ozemeljskih izgub morali omeniti porečja Amurja in Usurija in še prej pokrajine severno od rek Ili, Hokand in Amur... »Skratka, šlo je za ozemlja, ki jih je tja do leta 1880 tudi uradno (z meddržavnimi pogodbami) dobila pod oblast carska Rusija.

Dobro desetletje po Čangkajškovem umiku na Formozo (1949) vsaj na račun meja s Sovjetsko zvezo v LR Kitajski niti uradno niti javno ni bilo slišati nobenih pripomb. Toda čeprav sta Kitajska in Sovjetska zveza leta 1959 podpisali sporazum o plovbi po Amurju in o izkoriščanju voda te velike reke in čeprav sta ti državi po tem sporazumu še dokaj uspešno sodelovali vse do leta 1962 je bilo že v tistem obdobju opaziti nekaj znamenj, da sosesčina ni najbolj prisrčna in mirna. In res so kasneje v Sovjetski zvezi in v SR Kitajski tudi uradno povedali, da so se incidenti in »provokacije« na skupni meji začeli že leta 1960.

PRVE PRASKE

Leta 1963 sta Sovjetska zveza in Kitajska nekako hkrati spregovorili tudi o incidentih, ki so se zgodili 1961 in 1962 na kitajsko-sovjetski meji v pokrajini Sinkiang. Tedaj je nekaj deset tisoč Kazakov in Ujgurov skušalo zbežati čez mejo v sovjetsko republiko Kazahstan in večini se je tudi posrečilo Kitajska je tedaj poostrila nadzor na tem delu najdaljše meddržavne meje na svetu in vrstile so se represalije proti tistim, ki jim ni uspelo zbežati čez mejo. Nekako v istem času je v dolini reke Ili, ki tče v Sovjetsko zvezo, prišlo do protikitajskih uporov več tisoč muslimanov, od katerih so potem nekateri spet zbežali v Sovjetsko zvezo. (Tako vsaj vedo povedati sovjetski viri.)

Marca leta 1963 pa je »Žen Min Ži Bao« že napadel »krivične sporazume«, ki naj bi jih bili nemočni stari Kitajski v devetnajstem stoletju vsilili carji imperialistične Rusije. Časnik je precej jasno tudi namignil, da bi lahko LR Kitajska v času, ki se ji bo zdel za to primeren, zahtevala spremembe teh sporazumov, se pravi ves sovjetski Daljni vzhod, vključno z mesti Vladivostok, Habarovsk in Komsomolsk, pa čeprav v članku ni omenil nobenega geografskega imena. Šest mesecev kasneje je isti časnik končno poročal o zapletih v Sinkiangu in tedaj obtožil Sovjetsko zvezo, da podpihuje protidržavna in secionistična gibanja na Kitajskem. In prav s to obtožbo se je začelo najnovejše obdobje kitajskega javnega zahtevanja korektur meja s Sovjetsko zvezo in sovjetskih odgovorov, da do takih korektur ne more priti. Na to obtožbo je namreč Moskva odgovorila s trditvijo, da so Kitajci samo od leta 1962 kar pettisočkrat izvali razne incidente na meji in prodrli na sovjetsko ozemlje.

Vendar je bilo tistega leta še na obeh straneh opaziti nekaj volje, da bi brez zaostrovanja nekako uredili vprašanje skupne meje. »Peking Review« je konec leta pisal: »Čeprav so stari sporazumi o sovjetsko-kitajski meji krivični, jih je kitajska vlada pripravljena kljub temu spoštovati in jih celo sprejeti kot izhodišče za razumno ureditev vprašanja kitajsko-sovjetske meje.« Konec novembra je Sovjetska zveza predlagala pogovore o meji, LR Kitajska pa je tri mesece kasneje tudi privolila v take pogovore, ki so se začeli že zadnje dni februarja 1964 in trajala do avgusta, potem pa nadaljevali v oktobru. Toda čeprav je TASS skoraj zadovoljno poročal o sporazumu glede »proučevanih vprašanj«, je bilo očitno, da ti pogovori niso bistveno pomirili duhov na Kitajskem. Kvečjemu nasprotno.

»NISMO POTRDILI RAČUNA ...«

»Žen Min Ži Bao« je še pred začetkom pogovorov obtožil Sovjetsko zvezo »pogostnih kršitev mejnega statusa quo«, Suslov pa je iz Moskve v začetku aprila odgovoril, da Kitajci izzivajo in da so krivi za številne provokacije vzdolž meje. Ko pa je Hruščov zapustil Kremelj, so ga pekinški časniki oktobra 1964 obtožili, da je hote povzročal obmejne incidente in celo, da je »na veliko vodil in podpihoval subverzivno dejavnost v Sinkiangu«. Ko je Mao Ce Tung 10. julija 1964 sprejel skupino japonskih novinarjev, jim je govoril, tudi o ozemeljskih prisvajanjih Sovjetske zveze »v Evropi in Aziji« in poudaril: »Pred približno stotimi leti so pokrajine vzhodno od Bajkala postale rusko ozemlje. In tako so zdaj Vladivostok, Habarovsk Kamčatka in druge pokrajine sovjetsko ozemlje. Toda mi tega računa še nismo potrdili.« Japonski, za njim pa tudi ves svetovni tisk, je pozorno zabeležil to izjavo, ki jo je le devet dni kasneje potrdil v pogovoru z nekim japonskim socialističnim poslancem tudi kitajski prvi minister Ču En Laj. Sovjetski tisk pa je nanjo odgovoril šele septembra z vrsto člankov in uvodnikov, v katerih je Kitajski očital neutemeljene ozemeljske zahteve in postregel z novimi podatki o incidentih, ki naj bi jih Kitajska izzvala na meji.

1,500.000 KVADRATNIH KILOMETROV

V »Kratki zgodovini sodobne Kitajske«, ki je izšla v Pekingu sredi leta 1964, je tudi zemljevid kitajskih ozemelj, ki so se jih »polastili imperialisti«. Gre za himalajska kraljestva, Burmo, dele nekdanje francoske Indokine, toda prav tako tudi za sovjetski Daljni vzhod, se pravi za ozemlje severovzhodno od sedanjih kitajskih meja, in pa za precejšnje dele sedanjih sovjetskih republik Kazahstana, Kirgizije in Tadžikistana. Po tem zemljevidu in po raznih bolj ali manj uradnih izjavah, ki so prišle kasneje, je moč sklepati, da je za LR Kitajsko sporno vsaj kakih 1,500.000 kvadratnih kilometrov sedanjega sovjetskgea ozemlja.

To pa so bile že dovolj konkretne zahteve, da je Moskva morala nanje kar najbolj odločno odgovoriti. Tako je predsednik prezidija Nikolaj Podgorni že aprila 1966 (še odločneje junija 1966) pribil, da so sovjetske meje »nedotakljive«, da je »Sibirija neodtujljiv del sovjetskega ozemlja in hkrati LR Kitajsko nič kaj preveč diplomatsko opozoril, da vsa ta ozemlja »zanesljivo varujejo čete vojne oblasti Daljnega vzhoda, pacifiško ladjevje in hrabri graničarji«. Majsko potovanje Brežnjeva v Vladivostok le deset dni po eksploziji tretje kitajske jedrske bombe in junijski obisk Podgornega v Habarovsku sta dala tem sovjetskim opozorilom samo še nekaj več teže.

Toda na Kitajskem se je začenjala kulturna revolucija in ideološki napadi na Sovjetsko zvezo so bili vse jasneje povezani tudi z ozemeljskimi zahtevami. Nič čudnega torej, če je sovjetski zunanji minister Gromiko v pogovoru z ameriškim predsednikom Johnsonom in zunanjim ministrom Deanom Ruskom med drugim izrazil — kot je 22. novembra 1966 poročal »New York Times« — naraščajočo zaskrbljenost SZ glede varnosti na njenih mejah z LR Kitajsko.

Podobno »zaskrbljenost« je bilo opaziti tudi v Pekingu. Kitajski zunanji minister Čen Ji je v prvi polovici decembra govoril nekemu brazilskemu novinarju o 13 divizijah, ki naj bi jih bila Sovjetska zveza pripeljala na kitajsko mejo iz Evrope. Nekako v istem času pa je londonski Inštitut za strateška vprašanja sporočil, da ima Sovjetska zveza po njegovih cenitvah samo na daljnevzhodnem delu sovjetsko-kitajske meje 12 divizij, pripravljenih za boj, pa še pet divizij v rezervi, LR Kitajska pa naj bi bila imela v severovzhodnem delu države kakih 50 divizij.

Kulturna revolucija je kitajsko-sovjetski spor preselila tudi na ceste obeh prestolnic. Petindvajsetega januarja 1967 so se kitajski študentje spopadli z moskovsko policijo, dan kasneje pa se je v Pekingu začelo sedemnajstdnevno obleganje sovjetske ambasade. Napetost se je stopnjevala tudi na mejah. Drugega februarja je pekinški radio obtožil SZ, da podpihuje protikitajsko zaroto v Heilunkiangu, mejni pokrajini na severovzhodu (nekdanja Mandžurija), enajstega pa so vsaj v tistih oddelkih kitajske armade, ki so v bližini kirajsko-sovjetske meje, uvedli stanje pripravljenosti. Časnik rdečih gardistov je poročal, da je neki sovjetski bataljon prekoračil mejo nekje ob Vladivostoku in da so ga kitajske čete z orožjem pognale nazaj čez mejo.

Po zahodnih cenitvah naj bi se bilo tedaj zbralo na sovjetski strani meje kar štirideset sovjetskih divizij, od katerih naj bi jih bilo veliko na hitro pripeljali iz Evrope; Kitajci pa naj bi bili imeli ob meji petdeset ali pa celo šestdeset divizij, se pravi več kot šeststo tisoč oboroženih mož.

Mogoče je res kaj zalegla odločnost sovjetskih protestov in celo groženj zaradi obleganja njihove ambasade v Pekingu, pa so zato Kitajci po sovjetskih poročilih 21. februarja umaknili glavnino svojih čet za kakih 160 kilometrov od meje in pustili pred njimi le manjše prve straže. Toda verjetno bo bolj držalo, da je Mao Ce Tung storil to zato, ker je potreboval armado v notranjosti države, da bi z njo izpeljal, hkrati pa tudi usmerjal in krotil kulturno revolucijo. Če hihče drug so to spet izrabili Ujguri, ki so začeli vnovič precej množično bežati v Sovjetsko zvezo.

SPOPAD SREDI USURE

Leta 1968 je bilo vsaj uradno potrjenih, manj incidentov. Moskva in Peking sta bila precej molčeča. Toda zahodni dopisniki iz Moskve vedo povedati, da so »iz zanesljivih virov« zvedeli, da je bilo tudi lani na tej dolgi meji vse prej kot mirno, da so se obmejni incidenti kar vrstili, da jih je bilo tudi po več na dan, le da, kot kaže, niso bili hujši, »preveč krvavi« (vsaj po kitajskih in sovjetskih pojmovanjih).

Prav uradna molčečnost ob očitno številnih obmejnih incidentih ki velja za obe strani, prav tako navada, da resnično razsežnost incidenta skrijejo — ko se pač kateri strani zdi primerno, da o njem sploh spregovori — za meglene fraze in načelne grožnje, in praksa, da incidente le seštevajo in potem pridejo na dan samo s številko, iz katere ni moč zvedeti pravzaprav ničesar o kakem posameznem incidentu, vse to daje spopadu na zaledeneli reki Usuri in vsemu temu, kar spopadu zdaj sledi, izjemen pomen. Res je sicer, da je bil spopad na otoku Damanski, kateremu pravijo Kitajci Čenpao, eden najhujših doslej in da je tokrat mogoče kri najhuje tekla: po uradnem sovjetskem sporočilu je v tem spopadu izgubilo življenje 31 sovjetskih graničarjev, 14 jih je bilo ranjenih, o kitajskih izgubah pa se za zdaj ne ve še ničesar. Toda ne glede na to, kdo je incident pravzaprav izzval, je ob tokratnem nenavadno hitrem uradnem in neuradnem reagiranju Moskve in Pekinga očitno, da tako hitra reakcija ni prišla samo zaradi ljudi, ki so padli na otoku, katerega ob velikih vodah sploh ni in ki se tudi sicer pogosto igra skrivalnice s tistimi, ki si lastijo pravico do njega.

Ker iz popolnoma nasprotujočih si trditev in obtožb Moskve in Pekinga ni moč izluščiti resnice o tem, kaj se je dogajalo na tem delčku Daljnega vzhoda, in ker verjetno zato še dolgo dolgo tudi ne bo mogoče ugotoviti, kdo je pravzaprav izzval incident, in kdo je koga napadel, je za zdaj moč samo domnevati, zakaj se je Moskva tokrat odločila tako hitro in ostro poročati o incidentu in zakaj je Peking skoraj takoj odgovoril z nasprotnimi, vendar podobnimi obtožbami in zakaj so temu sledile v Pekingu in po drugih kitajskih mestih desetmilijonske demonstracije, v Moskvi in drugih delih Sovjetske zveze pa sicer skromnejše, zato pa poantirane s pogrebnimi slovesnostmi žrtvam spopada.

Najpreprostejša, toda hkrati tudi najmanj verjetna razlaga: incident naj bi bila izzvala Sovjetska zveza, ker potrebuje povod, da bi vojaško opravila z neprijetno sosedo, še preden bo njeno jedrsko orožje operativno. Razlaga se zdi neverjetna že zato, ker je za zdaj Sovjetska zveza vojaško še veliko preveč angažirala v Evropi, da bi si lahko v daljni Aziji privoščila vojno z državo, ki je po številu prebivalcev nekajkrat večja od nje. In če je Sovjetska zveza podedovala od carske Rusije spoznanja, da že od nekdaj nevarnost prihaja z Daljnega vzhoda in iz Evrope, je podedovala tudi prav tako staro carsko modrost, da se nikdar ne gre spopasti z obema nevarnostima hkrati. Seveda, Sovjetska zveza ima zdaj jedrsko orožje, toda čeprav nekateri kremljologi vedo povedati, da je sovjetsko vodstvo ob »kitajskem vprašanju« našlo tisto enotnost, ki je ni bilo pri reševanju »češkoslovaškega vprašanja«, je vsaj upati, da ta enotnost ne more pripeljati do tragične odločitve o jedrskem napadu na LR Kitajsko. To pa je navsezadnje edina oblika vojne s Kitajsko, ki si jo Sovjetska zveza lahko privošči brez tveganja za lastni obstoj.

Prav zaradi tega velika večina komentatorjev izključuje tako razlago publicitete, ki so jo v Sovjetski zvezi dali spopadu na reki Usuri. Zato pa ponujajo številne druge, tenkočutnejše in dvomljivejše. Nekateri menijo, da je incident prišel Sovjetski zvezi prav — ne glede na to, ali ga je sama izzvala ali pa samo izrabila — za »časten umik« iz nedavne berlinske zagate: Vzhodna Nemčija naj bi bila po tej razlagi nekoliko bolj zaostrila krizo, kot si je Sovjetska zveza želela, pa je incident SZ prišel prav, da se je nekoliko umaknila in tako posredno dala ZDA razumeti, da so ob nekakem statusu quo v Evropi njene skrbi zdaj v Aziji in da se bodo njeni voditelji radi sestali z Nixonom, ki ga more podobne težave

Drugi komentatorji spet menijo, da zdaj SZ samo pripravlja »teren« za konferenco komunističnih partij, ki naj bi bila maja in na kateri naj bi tudi s takimi argumenti, kot so neprikrite kitajske sovražnosti proti Sovjetski zvezi, skušala doseči obsodbo sedanjih kitajskih voditeljev in njihove politike.

Razlaga, da je ves hrup samo zato, da bi preglasil ameriški uspeh v vesolju, je res nekoliko preveč iz trte izvita, toda nikakor ta ni povsem izključeno, da je bilo vse skupaj Sovjetski zvezi nekako vsiljeno, da je na incident morala odgovoriti tako, kot je, se pravi nadvse ostro po diplomatski poti in nadvse patetično doma, kratko malo zato, da bi prehitela Kitajsko, ki je — hitrost njenih odgovorov to zdaj tudi že dokazuje — nekaj podobnega pripravljanja tudi sama.

OBKOLITEV KITAJSKE

Incidenti, s katerimi je moč dokazati tuje poseganje po »sveti zemlji domovine« in v katerih teče »kri naših fantov« in po katerih se »sovražnik po svojem gnusnem zločinu« bolj ali manj nekaznovano umakne na varno, so bili že od nekdaj najuspešnejši katalizator ljudskega gneva in pa najmočnejši magnet, ki spet potegne množice, da se strnejo okrog vodstva. Tak katalizator in magnet potrebuje kremeljsko vodstvo, zlasti še, ker je ljudstvo v primeru Kitajske ostalo precej neprizadeto, vse dokler je šlo le za ideološka nasprotja. Toda po mnenju poznavalcev kitajskih razmer naj bi tak magnet in katalizator še bolj potrebovalo kitajsko vodstvo. Prav zato so tudi mnogi prepričani, da je sovjetski opis dogodkov precej blizu resnice in da so spopad res izzvali Kitajci.

Mogoče Kitajska za sedaj res še ne potrebuje vseh tistih stotisočev kvadratnih kilometrov ozemlja, ki naj bi ji bilo krivično odvzeto, toda zdaj, ko je kulturnega revolucijskega kaosa očitno konec, Mao Ce Tung potrebuje prav vso podporo ljudstva, če naj nekako izpelje nov veliki skok, ki ga očitno pripravlja, da bi z njim odpravil posledice tega kaosa. Bujenje patriotičnih čustev med ljudstvom pa lahko to podporo samo okrepi. Še posebno, če je moč dokazati, da se Sovjetska zveza iz ideološkega sovražnika spreminja v resničnega sovražnika Kitajske, pripravljenega tudi streljati

Možno je tudi, da je kitajsko vodstvo hotelo z velikim meddržavnim škandalom nekako ustaviti proces sovjetska diplomatskega obkoljevanja Kitajske in njenega izključevanja iz mednarodne komunistične skupnosti. Oboje namreč prav resno grozi Kitajski. Sovjetski zvezi je že uspelo nekako pritegniti na svojo stran večino držav, na katere meji Kitajska, (LR Mongolija, Pakistan, Indija, po vsej verjetnosti tudi DR Vietnam), pa tudi tiste ki ta obroč nekako zaključujejo (nekatere arabske države Iran, zadnje čase celo Malezija), očitno pa je tudi, da si je na svetovni konferenci komunističnih partij zagotovila pri vsaj relativni večini vsaj tiho obsodbo kitajskega partijskega vodstva.

Čeprav je skoraj gotovo, da si vsaj za sedaj, se pravi, dokler si ne zagotovi dovolj močnega jedrskega arzenala, tudi Kitajska ne želi širšega spopada s Sovjetsko zvezo, je očitno, da v Pekingu menijo, da s podobnim stopnjevanjem hladne vojne s SZ, kakršno pomenijo obmejni incidenti, množične protisovjetske demonstracije in vse bolj glasne zahteve korektur meja, nimajo kaj izgubiti, ampak kvečjemu nasprotno. V tej hladni vojni je torej pričakovati eskalacijo, vprašanje pa je, če bo imel Peking, ki živi v večnem in ne povsem neupravičenem strahu, da se bosta Sovjetska zveza in ZDA slej ko prej sporazumeli na račun Kitajske, dovolj živcev, da bo tudi takrat, ko bo menil, da je njegova jedrska oborožitev dovolj močna, skušal samo s hladno vojno najti pot iz karantene, v katero so ga potisnile ZDA in katero zdaj skuša — res da deloma tudi po kitajski krivdi — obsoditi tudi Sovjetska zveza.

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA
TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

da bi v glavnem mestu lahko postali sodniki, so zavrnili ponudbo. Morda bi bilo edino upanje v obliki štipendiranja, ki bi zanesljivo zagotovilo sodnike.

ČASTNA SODIŠČA

»SAMO V ČASOPIS NE!«

Kljub temu da je v gospodarskem življenju kup nepravilnosti, imajo častna sodišča vedno manj dela. Vedno pogosteje se dogaja, da pride kaka zadeva najprej v časopis in šele nato pred častno sodišče.

Najmilejša kazen je opomin, ostrejše kazni — najstrožja je prepoved sodelovanja na sejmih in razstavah — pa ostanejo pravzaprav vedno le na papirju. Na splošno menijo, da se gospodarstveniki, ki pridejo pred častno sodišče najbolj boje tega, da bi jih dali v časopis.« Te vrste sodišča pa bi vendarle lahko imela polne roke dela. Da ni tako so nemara krivi tudi nekateri togi predpisi (častno sodišče zvezne gospodarske zbornice na primer nikakor ne more pri zveznem sekretariatu za zunanjo trgovino dobiti pravice, da bi lahko prepovedalo kakemu podjetju nastopanje na tujem tržišču.)

Toda tudi prijav je vedno manj: ker so pogosto brez učinka, se noče nihče nikomur zameriti. Vsi imajo nekaj masla na glavi in tisti, ki danes prijavijo sosedno podjetje, se lahko že jutri znajdejo v njihovi koži.

Častno sodišče zvezne gospodarske zbornice obravnava tudi kršitev dobrih poslovnih običajev, kar ni redek pojav pri uveljavljanju zunanjetrgovinskih organizacij na tujem tržišču. Mnoga naša podjetja zunaj konkurirajo med seboj (nudijo nižje cene, kot so določene), kar škoduje jugoslovanskemu trgovanju s tujino.

ŽENSKE

TRETJINA ZAPOSLENIH

Ob 8. mracu, dnevu žena, se pogosto omenja, na kako pomembno mesto so se ženske uvrstile v družbi. Prav gotovo je veliko žensk, ki so se družbeno visoko uveljavile. Toda statistike vendarle niso spodbudne.

Po teh podatkih je imela Jugoslavija lani 20,154.000 prebivalcev, od teh 51 odstotkov žensk (10,263.000). Približno 65,5 odstotka žeisk sodi med vzdrževano prebivalstvo, 31 odstotkov med aktivno, 3,5 odstotka pa je upokojenk, invalidnih itd. V tem seveda po krivici ni upoštevano delo doma, niti delo v kmetijstvu.

Med milijonom zaposlenimi je 30 odstotkov žensk. Torej dela tretjina vseh žensk. Največ žensk — 164.700 — je zaposlenih v trgovini in gostinstvu, zatem v tekstilni industriji (139.100), na šolah (105.500), v zdravstvu (98.600), v kovinski industriji (45.300) in v živilski industriji 40.300.

Žensk med 20. do 34. letom brez lastnih dohodkov je 1,073.000 (moških le 90.000), od 20. do 64. leta pa 2,735.000. Med 2,880.860 nepismenimi Jugoslovani (oziroma občanov brez osemletke) je 2,185.575 žensk (76 odstotkov). Kar 43,1 odstotka je takih, ki niso nikoli obiskovale šole ali pa niso naredile četrtega razreda. Dokončane štiri razrede ima 43,4 odstotka, osemletko 7,6 odstotka, šolo za kvalificirane delavke pa 2,4 odstotka. Srednje strokovne šole je obiskovalo 1,7 gimnazije 0,9, fakultete in visoke šole pa 0,7 odstotka.

V zadnjih letih je v delavskih svetih in upravnih odborih vedno manj žensk (leta 1961 jih je bilo 45.628, lani pa 36.121).

KMETICE: Za statistiko vzdrževane ženske

KULTURA IN PROSVETA

NEPISMENOST

VSA VAS BO ZNALA BRATI

V Gornji Badanji, vasi približno sto km oddaljeni od Beograda, kamor je težko priti zaradi slabih, blatnih cest, so se odločili za plemenito akcijo — do leta 1972 naj bi vse nepismene, mlajše od 35 let, naučili pisati. V vasi, kjer živi 2000 ljudi in je okrog 300 hiš, ni ne cerkve ne gostilne, imajo pa svojo šolo že več kot 70 let.

Konec februarja so povabili znane kulturnike in časnikarje, naj se udeleže majhne slovesnosti v Gornji Badanji. Kolektiv osnovne šole se je obvezal, da bo v štirih letih odpravil nepismenost v vasi, ker hočejo biti med prvimi v Srbiji brez nepismenih. Prišlo je precej funkcionarjev in poslancev, pa tudi prosvetnih delavcev, ki so zaželeli veliko uspeha požrtvovalnemu kolektivu.

Ravnatelj šole je povedal, da se nameravajo obrniti še na sto šol v Srbiji in jih pozvati, naj se lotijo v svojih krajih prav take akcije. Odpravljati nepismenost je v tej vasi že stara stvar. Že ob koncu vojne je sedanji ravnatelj šole z ženo napovedal boj nepismenosti. V prvih desetih povojnih letih se jima je posrečilo naučiti pisati 400 vaščanov. Toda kaže, da akcija le ni bila popolna, zato jo mislijo zdaj nadaljevati.

V Gornji Badanji je še vedno približno 50 ljudi nepismenih. Ravnatelj šole, ki je tam že 25 let, je obljubil, da ne bo zapustil vasi prej, preden ne bodo znali vsi brati in pisati.

KNJIŽEVNOST

ČEDALJE VEČ V ALBANŠČINI

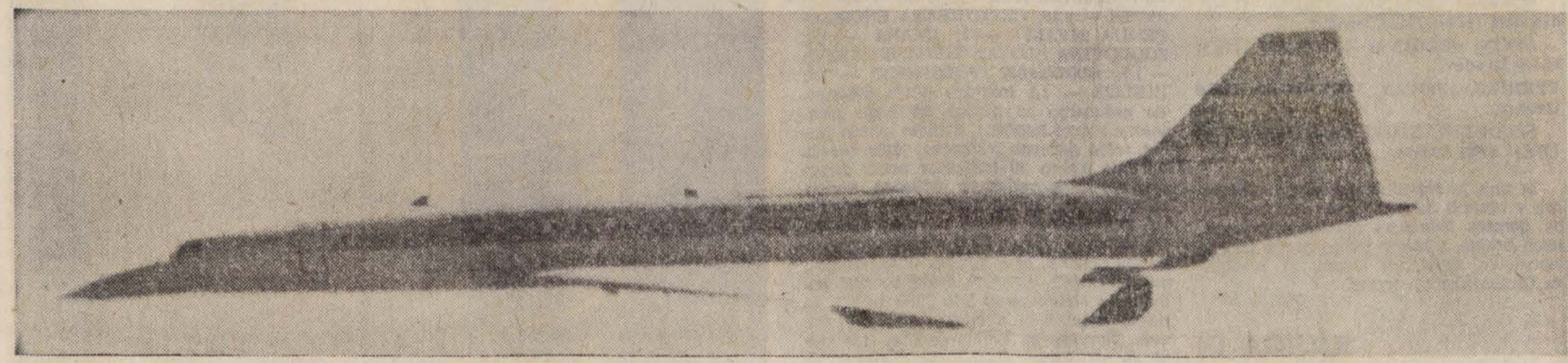
V zadnjih dsetih letih smo izdali vsako leto povprečno po 40 knjig v albanščini, — v skupni letni nakladi 150.000 izvodov. Lani je bilo natisnjenih 110 del v 300.000 izvodih, letos pa namerava »Rilindija« izdati v albanščini še več knjig (155 del v 341.000 izvodih).

Lani so v albanščini prvič pripravili zbrana dela svetovnih, jugoslovanskih in

PO LETU FRANCOSKO - BRITANSKE „CONCORDE": LETALO, KI NI SAMO LETALO

LETALO IN POLITIKA

Kolikšna je prestižna vrednost, politična teža potniškega letala, ki leti hitreje od zvoka, mogoče še najbolj ponazori podatek, da se je pokojnemu predsedniku Kennedyju zdelo potrebno, da že v svojem inavguralnem govoru zagotovi Američanom dve stvari: da bo prvi človek, ki bo stopil na Lunino površino, ameriški vesoljec in da bodo ZDA prve izdelale nadzvočno potniško letalo. Ekonomska teža takega projekta pa se skriva v cenitvi, da bodo letalske družbe do leta 1980 kupile vsaj 500 nadzvočnih potniških letal, do leta 1990 pa še enkrat toliko, da gre torej za kupčijo, vredno 50 ali pa celo 100 milijard dolarjev. Kaj pomeni gradnja nadzvočnega letala za razvoj znanosti in tehnike, za razmah najbolj ključnih industrij našega časa in jutrišnjega dne, pa je mogoče še najbolj slikovito povedal francoski preizkusni pilot André Turcat, ki zdaj preizkuša »concorde«, ko je v šali rekel, da sedi na »produktu sto petdesetih ton možganske snovi«.

Američanom ni uspelo izpolniti obljub pokojnega predsednika. »Apollo 9« je sicer zdaj v vesolju, in Američani, prepričani o zmagi v prvem delu vesoljske tekme, že govore o možnosti, da bi celo med programom »Apollo 10« zapičili ameriško zastavo na Luno. Toda prvo ameriško nadzvočno potniško letalo bo poletelo mogoče šele čez nekaj let, francoskobritanski (ali obratno) »concorde« pa je to uspelo te dni, sovjetskemu »tupoljevu 144« pa celo zadnji dan minulega leta. Če je torej prva zmaga verjetna, je druga poraz gotov. Toda treba je vedeti, da je predsednik Kennedy v svojem izzivu meril na dva tekmeca: v vesoljski tekmi na Sovjetsko zvezo, pri gradnji potniškega letala, ki naj bi letelo hitreje od zvoka, pa na Zahodno Evropo. Sovjetska zveza je sicer za dva meseca prehitela Britance in Francoze in po vsej verjetnosti bo njeno nadzvočno potniško letalo tudi prej prevažalo potnike, toda ker se o »tupoljevu« kljub vsemu za sedaj ve še zelo malo, predvsem pa, ker gre za letalo, za katero Sovjetska zveza, tudi če bi iskali, na zahodu verjetno ne bo našla kupcev, je francosko-britanska zmaga v tekmi z letalsko industrijo ZDA toliko pomembnejša in utegne imeti daljnosežne posledice v zahodnem svetu.

Značilnosti »Concorde«

Dolžina trupa — 58,84 metra
Razpon kril — 25,06 metra
Višina na pisti — 11,58 metra
Največja teža pri vzletu — 175 ton
Teža goriva — 86 ton
Koristna teža — 11,25 tone
Število potnikov — 112—140
Največja potovalna hitrost — 2,02 Macha
Najvišja potovalna višina — 19.000 metrov
Število reakcijskih motorjev — štirje
Moč vsakega motorja — 14.920—15.950 kilogramov
Najdaljši polet (brez pristanka) 6.800 kilometrov
Cena enega letala — 21 milijonov dolarjev (približno)
Cena vsakega projekta »concorde« — 2 milijarde dolarjev (približno)

Pot do prvega sedemindvajsetminutnega poleta »concorde« je bila dolga devet let, devet let, polnih dvomov, drznih misli, iznajdb, tehniških uspehov in porazov ter nenehnega boja. Zamisel o gradnji nadzvočnega potniškega letala se je rodila v nekaj industrijsko visoko razvitih državah nekako hkrati. Toda potem je gradnja takega letala za obe državi nenadoma postala nujnost. Francija je s »caravello« uspešno prodrla na svetovno tržišče. Če je hotela obdržati to mesto in hkrati zagotoviti tisočem tehnikov in inženirjev delo tudi v prihodnosti, je morala v enem desetletju poslati na tržišče novo, toda vsaj tako zanimivo letalo. V podobnem položaju je bila tudi britanska letalska industrija, ki razen uspešnih »viscontov« ni imela letala, za katero bi se svetovno tržišče posebno zanimalo. Edina pot za obe industriji je bila gradnja nadzvočnega potniškega letala. Toda tehnološka in finančna pustolovščina gradnje takega letala je presegala rinil za to letalo že dober tisočak novih moči ene same države. Ni znano, kakšna je bila pot do spoznanja, da britanska in francoska industrija skupaj pomenita skoraj 80 odst. zahodnoevropskega industrijskega potenciala in da torej letalo tipa »concorde« lahko zgradita le s skupnim naporom, toda 29. novembra 1962 so v Londonu že podpisali sporazum o skupni gradnji takega letala.

V ZDA, državi z najmočnejšo letalsko industrijo na svetu, so nad britansko-francoskim načrtom samo neverno zmajevali z glavo. Toda potem je leta 1963 družba PanAm nenadoma napovedala, da bo naročila šest letal tipa »concorde«. Račun družbe je bil preprost: število letalskih potnikov se vsako leto poveča za dobrih 15 odst., leta 1960 je bilo na svetu kakih 4.600 potniških letal, leta 1972 jih bo dvakrat toliko, konkurenca med letalskimi družbami bo torej huda, ker pa je neka anketa pokazala, da je manj takih potnikov, ki zahtevajo znižanje cen prevozov z letali, več pa takih, ki hočejo leteti udobneje in hitreje, se je PanAm odločila, da svoje tekmice prehiti z nakupom nadzvočnih potniških letal. Ker takih ni dobiti v ZDA, ji bo pač kupila v Evropi.

Tako je gradnja nadzvočnih potniških letal postala ena največjih kupčij v zgodovini. Take kupčuje ZDA niso mogle prepustiti Evropi, čeprav je še tako zavezniška.

Američani so začeli velikopotezno. Obveljalo je, da bodo gradili »boeing 2707«, velikana, preoblečenega s titanom, ki bo lahko s tristo potniki letel dobrih tri tisoč kilometrov na uro in ki bo imel premična krila. Ker je šlo tudi za politični prestiž, se je Bela hiša odločila, da prispeva 90 odst. stroškov za začetno proizvodnjo. Načrtom in tudi kasnejši maketi ni bilo kaj reči. Toda po dveh letih dela se je izkazalo, da bo letalo pretežko za dvajset ton in da bi torej lahko letelo le brez potnikov. Milijarda dolarjev je bila izgubljena in boeing se je moral lani odločiti za novo, veliko manj revolucionarno letalo. Američani so se tako znašli v zamudi petih, mogoče celo osmih let.

Zamudili so tudi graditelji »concorde« — za sedaj natanko eno leto in tri dni — in tudi njihovo letalo je še vedno pretežko, da bi lahko sprejelo toliko potnikov, kot je domenjeno z letalskimi družbami, ki so ga že naročile. Toda dokler ni ameriškega tekmeca, zamuda ne pomeni veliko, graditelji pa zagotavljajo, da bodo povečali koristno obremenitev letala. Za Veliko Britanijo in Francijo, ki skoraj v celoti financirata ves projekt, so težave drugje. Leta 1962 so stroške za uresničitev projekta cenili na 300 milijonov dolarjev. Ko je leta 1964 prišel za britansko državno krmilo Harold Wilson, so za »concorde« porabili že 900 milijonov dolarjev. In potem je bilo letalo vse dražje: leta 1966 1.200 milijonov dolarjev, preden je prvič poletelo, pa je stalo že skoraj 1.600 milijonov dolarjev, se pravi toliko, kot je ZDA stala prva atomska bomba. Izračunali so, da je vsak francoski in britanski davkoplačevalec odrinil za to letalo že dober tisočak novih dinarjev. Graditelji zdaj zagotavljajo, da bo »concorde« do tistega dne, ko bodo letalo začeli prodajati letalskim družbam, stalo le še kakih 400 ali 500 milijonov dolarjev, toda če vemo, da se bo to zgodilo verjetno šele leta 1973, da bodo letalo preizkušali na zemlji in v zraku vsaj še 38 mesecev in da bodo v tem času s sedmimi prototipi leteli vsaj 4.200 ur, lahko kar razumemo strah britanske in francoske vlade, da bo to letalo požrlo marsikak milijon dolarjev več.

LETALO SPODBUDA ZA INDUSTRIJO

Seveda, ne gre za denar, ki bi šel v nič, ki bi bil izgubljen. Šestnajst letalskih ružb je že zdaj naročilo 74 letal »concorde«, Britanci in Francozi pa računajo, da bodo v najslabšem primeru prodali kakih dvesto letal tega tipa in da bodo zanje iztržili kakih pet milijard dolarjev. Stroški bodo tako vsaj deloma povrnjeni. Toda daljnovidni strokovnjaki zagotavljajo, da bi se »pustolovščina concorde« splačala, četudi ne bi prodali niti enega letala. Gradnja nadzvočnega letala je namreč postavila pred britansko in francosko industrijo, deloma pa tudi pred industrijo nekaterih drugih zahodnoevropskih držav toliko problemov, ki jih je bilo treba rešiti, da je bila izreden katalizator za njihove raziskovalne in razvojne oddelke.

Med gradnjo »concorde« so morali najti toliko odgovorov na dotlej še nezastavljena vprašanja, odkriti toliko novih tehnoloških postopkov, da je bila vrsta največjih evropskih industrijskih podjetij (metalurških, orodnih podjetij za izdelovanje elektronskih naprav, za izdelovanje motorjev, za izdelovanje hidravličnih naprav itd. itd.) pota, ki skokoma peljejo k napredku. Pierpota, ki skokoma peljejo k napredku. Piere Satre, francoski oče »concorde«, trdi: »Napovedana je tehniška vojna. Tak projekt, kot je ‚Apollo', je ogrozil vso našo tehniko, vsa naša proizvajalna sredstva. Tako nov projekt, kot je ‚concorde', pa je v odnosih med ZDA in Evropo spet prinesel nekaj ravnovesja.«

DISKRIMINATORSKI UKREP

Mogoče ima oče »concorde« prav, toda vsekakor bo to še tako relativno tehnološko ravnovesje imelo tudi nekaj nič kaj preveč tehnoloških posledic. ZDA so se namreč odločile, da prepovedo vse polete nadzvočnih potniških letal nad svojim ozemljem, vse dokler se ne pokaže, da trušč, ki ga ti velikani povzročajo pri nadzvočnih hitrostih, ni prehud in nevaren. Ker je znano, da Boeing že preizkuša nekatere metode, s katerimi naj bi pri svojem nadzvočnem potniškem letalu preprečil zračne »bange« (tudi mi smo že poročali o poskusih Andrewa in Cahna), si v Veliki Britaniji in Franciji pa tudi v drugih zahodnoevropskih državah ne morejo kaj, da ne bi za tem sicer utemeljenim ukrepom videli roke ameriške letalske industrije in tudi nasploh enega izmed vse številnejših diskriminacijskih ukrepov proti tujim izdelkom, ki jih pod vplivom domače industrije sprejema ameriška administracija. Prav lahko se namreč zgodi — za zdaj še ni znano, kakšen trušč bo povzročala »concorde« — da bo zakon o prepovedi poletov nadzvočnih letal nad ozemljem ZDA veljal toliko časa, da bo Boeing s svojim letalom dohitel tedaj že verjetno nekoliko zastarelo »concorde«. Vsa prihodnost »concorde« pa je odvisna prav od kupcev iz ZDA. Verjetno general de Gaulle in premier Wilson nista hotela že prvega srečanja s predsednikom Nixonom zapletati z vprašanjem letala, ki bo na prodaj šele čez kako leto, saj je bilo drugih težav dovolj. Toda njun pritisk na Belo hišo, da poskrbi za odpravo tega zakona, se bo v prihodnjih letih nedvomno hudo stopnjeval. Pri tem pa bosta imeli Francija in Velika Britanija podporo večine zahodnoevropskih držav, tudi tistih, ki niso neposredno sodelovale pri projektu »concorde«, že zato, ker gre, kot smo že omenili, za enega izmed številnih diskriminacijskih ukrepov, s katerimi ameriško gospodarstvo brani svoje tržišče pred tujimi izdelki. In tako utegne postati prav »concorde« tisti trojanski konj, s katerim bo skušala zahodnoevropska industrija širše odpreti vrata ameriškega tržišča, ali pa — v nasprotnem primeru — kepa, ki zna sprožiti večji ali manjši plaz nasprotij med Zahodno Evropo in ZDA.

»Concorde« pa bo določeno, da bo mogoče celo odločilno vlogo odigrala tudi znotraj Zahodne Evrope. Prvič je poletela prav v času najhujše povojne razprtije med Parizom in Londonom. Tako je najbolj nazorno dokazano, kakšni so lahko plodovi meddržavnega sodelovanja, in hkrati to, da se zahodnoevropske države lahko uspešno postavijo po robu ameriškemu velikanu le, če združijo svoje moči. In vsi tisti, ki v Franciji nasprotujejo tudi sicer vse manj priljubljeni generalovi politiki zapiranja vrat zahodnoevropske gospodarske skupnosti Veliki Britaniji, bodo znali izrabiti ta spektakularni dokaz. Tisti, ki v Veliki Britaniji podpirajo Wilsonova prizadevanja, da bi se vključili v kopensko Zahodno Evropo, pa so dobili samo še en argument več. Enako pa to velja za vse ljudi v drugih zahodnoevropskih državah, ki se zavedajo teže pritiska ameriškega velikana in ki zato zahtevajo, naj njihova državna vodstva poiščejo nova, stvarnejša pota meddržavnega sodelovanja, s katerim bi se lahko temu pritisku postavili po robu. Zanje je v imenu francosko—britanskega nadzvočnega letala — »sloga« — več kot samo nekaj simbolike: gre za imperativ. In prav v tem utegne biti prava politična teža »concorde«.

NOVO! Zdenka topljeni sir v novi embalaži

12 VRST SIRA

DIAMANT
MED DRAGULJI
VARTEKS
DIAMANT MED OBLEKAMI

DIAMANT moška obleka
VARTEKS VARAŽDIN

DIAMANT MED DRAGULJI — »VARTEKS« DIAMANT MED OBLEKAMI

»Diamant« Varteksova obleka iz 100% avstralske volne je udobna, mehka in primerna. Linija ramen je naravna, udobnost štirih krojev pa je individualna kot je individualen sijaj diamanta med dragulji. Zato se obleka imenuje »Diamant«.

Z Diamant obleko »Varteks« vam omogočamo izbiro med štirimi kroji: **CAR, KIEL, AL** in **FRANŽ.**

»Diamant« obleka za vas, poudarja vašo eleganco, in vašo kulturo oblačenja.

VARTEKS

PRIŠTINA: Knjig v albanščini skorajda ne primanjkuje več

albanskih pisateljev (sodobnih albanskih romanopiscev Sterja Spasa, Fani Nole, 10 knjig albanskih dramatikov itd.). Književna ustvarjalnost v albanščini je zlasti plodna na Kosovem Lani je v Prištini izšlo kar 27 del kosovskih albanskih avtorjev.

Tudi zveza književnikov na Kosmetu je ocenila, da je bilo leto 1968 eno najbolj plodnih za uveljavitev albanske književne ustvarjalnosti. V pičlem letu dni so objavili devet del albanskih avtorjev v srbohrvaščini in dve v makedonščini.

Književna dela v albanščini objavljajo tudi mnoge jugoslovanske publikacije. Tako so, na primer, pripravili pregled albanske književnosti, ki mu je revija »Mogućnost« iz Splita posvetila eno svojih številk, pa tudi panoramo albanske poezije. Številne informacije in recenzije o delih albanskih avtorjev so priobčile književne publikacije v Beogradu, Zagrebu, Sarajevu in Novem Sadu.

Lani je bilo iz srbohrvaščine in drugih jugoslovanskih jezikov prevedenih v albanščino približno 50 del. Polovica vseh knjig, ki so jih izdali na Kosovu, so dela sodobnih albanskih piscev. Za letos pa imajo v načrtu pripraviti knjižnico albanskih romanov, ki jih bodo izdali v 50.000 izvodih.

ŠPORT IN LOV

GOLOBARJI

TEKMOVANJA IN REKORD

Pred nekaj leti so začeli ustanavljati rejci golobov svoje klube, ki jih je sedaj že 22. Največ jih je v Beogradu — petnajst — v zemunski občini pa so golobi najbolj priljubljeni. Ta konjiček so si izbrali ljudje najrazličnejših poklicev, od mladih do starih.

Golobi so lahko tudi precej donosen posel. Par dobrih golobov stane 40.000 dinarjev, najboljši pa ponavadi sploh niso naprodaj, saj jih ljubitelji goje le zase.

Golobarji vsak dan posvete svojim ljubljencem po več ur prostega časa. Nekateri trdijo, da golobarstvo ni le konjiček, temveč da je šport, toda na žalost še ne priznan.

Zadnja leta tudi v Jugoslaviji prirejajo tekmovanja golobov; rekord je 12 ur. Toliko časa je vzdržala v zraku golobica »Arabka«, ki je last študenta Petra Žarkova iz Zemuna. Žarkov ima 55 izbranih golobov. Vsak dan se po več ur ukvarja z njimi, pa tudi precej denarja da zanje. Trikrat so mu že ukradli vso jato in trikrat je začel znova. Sedaj je zgradil kletko iz armiranega betona, kjer so njegovi ljubljenci zares varni pred tatovi.

Poleg »Arabke« ima Žarkov še pet izvrstnih golobov, ki so na uradnem prvenstvu kluba tudi dosegli absoluten rekord — vsak golob je povprečno letel deset ur in pet minut. Še nobenemu izmed naših golobarjev se doslej ni posrečilo omajati tega odličnega rezultata. Žarkov, ki ima že vrsto pokalov in priznanj, je povedal, da prirejajo tekmovanja le v Srbiji, v drugih republikah najbrž primanjkuje organizatorjev.

Najbolj znani golobarji na svetu pa so Angleži. Prirejajo prvenstva, ki so obenem svetovna prvenstva, vendar ljubosumno varujejo svoj primat. Jugoslovanom ne dovolijo sodelovati, ker ne priznavajo naših čopatih golobov, ki so mojstri v višinskem letanju. Angleška vrsta golobov leta nizko in vzdrže v zraku zelo dolgo (njihov rekord znaša 19 ur), vendar nekateri pravijo, da njihov let ni tako lep in eleganten kot let naših golobov.

NOGOMET

UPOR PRVOLIGAŠEV

Predstavniki prvoligaških klubov so sklenili, da bodo še nadalje bojkotirali nogometne forume. Če bo kateri od forumov suspendiral prvoligaški klub, se združenje ne bo oziralo na to odločitev in klub bo igral dalje.

Spor med prvoligaši in nogometnimi forumi traja že 8 mesecev. Klubi ne spoštujejo sklepa, da je treba nogometni zvezi Jugoslavije in republiškim ter pokrajinskim zvezam plačevati 9 odstotkov od vseh bruto dohodkov s tekem. Prvoligaši pa so pripravljeni plačevati le 5 odstotkov, česar se tudi drže.

Še preden so se začela jesenska prvenstva, so klubi na letni konferenci sklenili, da noben prvoligaš ne sme plačevati več kot 5 odstotkov. Potem so se znašli v precepu: če bi plačevali več kot 5 odst., bi jih lahko kaznovalo lastno združenje, če pa bi se odločilo za manj, bi jih lahko suspendirala republiška zveza ali nogometna zveza Jugoslavije.

Nekatere republiške zveze in podzveze so privolile v nove prispevke, drugi pa so odločno proti. Vsi klubi redno plačujejo 1 odstotek NZJ. Gre torej le za republike oziroma za pokrajine in podzveze. »Dinamo« na primer plačuje republiški nogometni zvezi 2 odst, zagrebški podzvezi pa 3 odst., »Rijeka« nogometni zvezi Hrvatske 2 odstotka in prav toliko tudi podzvezi, »Maribor« pa daje republiški zvezi kar 4 ost. in podzvezi 2. Podobno je tudi z »Olimpijo«.

Republiški zvezi Srbije in Slovenije se ne strinjata s prispevki klubov, vendar so nogometni forumi v manjšini. Zaradi tega so klubi zabičali nogometni zvezi Jugoslavije, naj forume »opomni«, naj jih pusti pri miru.

TEKME

ŠPORTNA STAVA IN NOGOMET

Ligaški nogometni klubi so se nazadnje le sporazumeli z loterijo in v letošnjem letu bodo dobili od športnih napovedi 450 milijonov starih dinarjev. Osem najst prvoligašev in nogometna zveza Jugoslavije bodo obdržali 175 milijonov, 25 odstotkov pa bodo dobili drugoligaši.

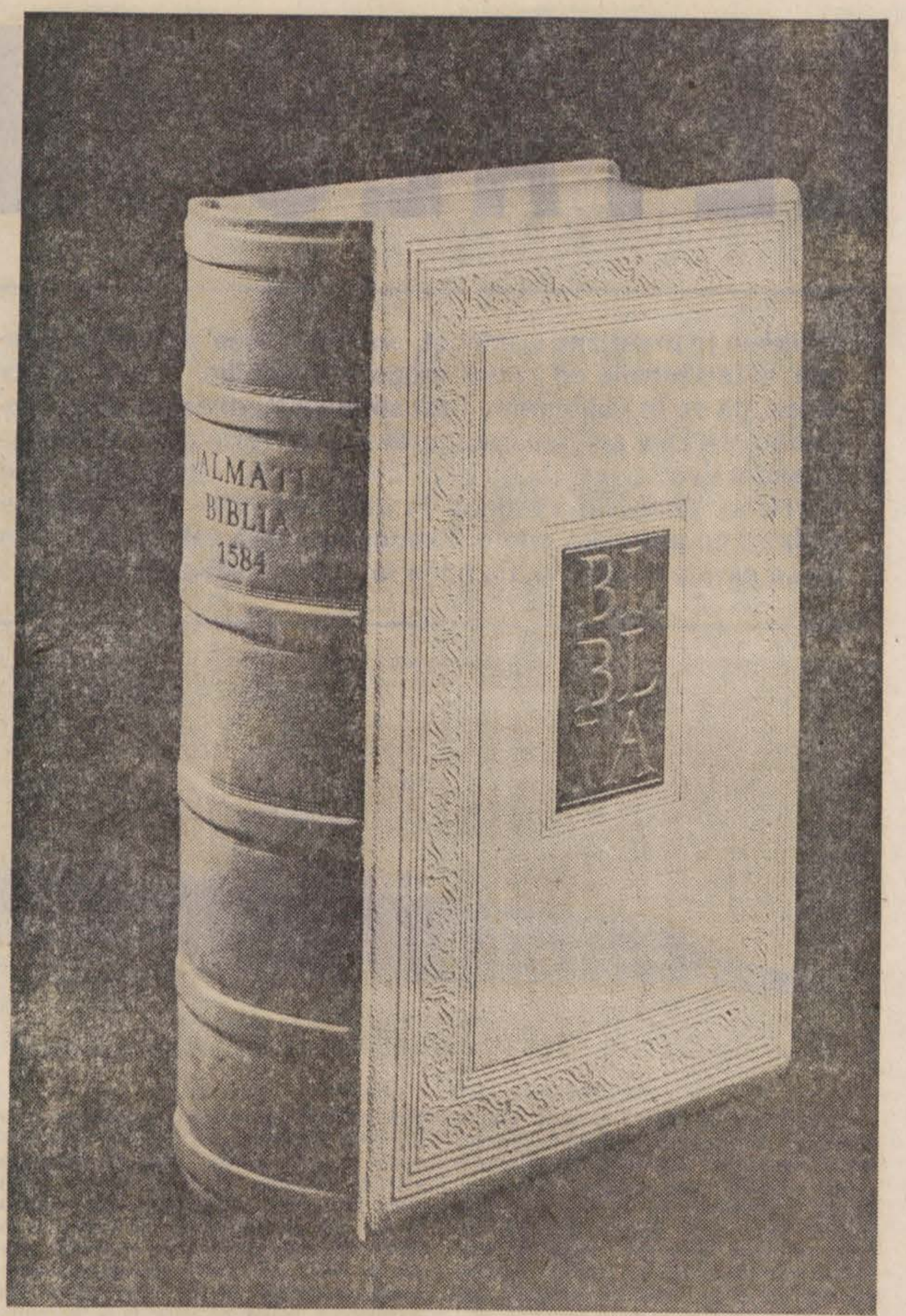
Najprej so klubi zahtevali 12,5 odstotka od bruto vplačil vseh športnih napovedi, nato so popustili na 9 odst. Na izrednem sestanku prvoligašev v Beogradu pa so le privolili da dobijo 450.000.000 dinarjev (7,31 odst.). Sklenili so enoletno pogodbo o sodelovanju. Klubi, ki bodo dobili denar, se bodo morali dosledno držati datumov in razporeda tekem.

Jugoslovanska loterija je predlagala, naj

VELIKA KNJIŽNA DEJANJA NAŠIH ZALOŽB V ŠTEVILKAH

KUPUJEMO DRAGE KNJIGE

Statistike povedo, da smo v Sloveniji izdali leta 1966 (za pozneje podatki še niso zbrani, a najbrž niso občutno drugačni) 1067 del, knjig in brošur — od tega 812 domačih — v skupni nakladi pet in pol milijona izvodov. To pomeni, da je povprečna naklada vsakega dela okoli 5000 izvodov in da izidejo vsak dan tri knjige.

DALMATINOVA BIBLIJA (1584): »slovenski knjigotrški čudež«. Naklada: 1500, denarni izkupiček 1,1 milijona novih dinarjev, teža: 6,15 kg.

Nadalje je raziskava slovenskega javnega mnenja za lansko leto pokazala, da bere pri nas informativne časnike 81 odstotkov, zabavne časopise 55, strokovno literaturo 33, zabavno berilo 24 in leposlovje 48 odstotkov ljudi. Slovenci knjige torej zelo cenimo in jih tudi veliko kupujemo, seveda ne povsod in vsi enako. V mestih je večje zanimanje za strokovno in zabavno berilo, pa tudi izobrazba ima velik pomen. Leposlovje, denimo, bere 80 odstotkov ljudi s srednjo izobrazbo, 88 odstotkov z višjo izobrazbo, a le 20 odstotkov Slovencev, ki nimajo popolne osemletke.

Odnos do knjige pa ni tako preprost, kakor mislimo, marveč dokaj zapleten. Knjiga je lahko navaden trgovski predmet, ki prinese založniku dobiček ali izgubo, kupcu pa večji ali manjši izdatek. Lahko jo imamo na knjižni polici, da nam s svojim lepim hrbtom zaljša stanovanje, tako kot miza, omara ali svetilka, lahko pa jo imamo zato, ker jo potrebujemo, ker je nam že sama zavest, da jo imamo pri roki, prijetna. Eno pa je gotovo: Slovenci imamo radi in zato tudi kupujemo predvsem drage knjige. Ali to pomeni, da imamo izrazit občutek za zunanji videz, kakovost papirja in opreme in da ne gledamo na ceno knjige? Ali to pomeni, da smo Slovenci knjižni snobi? To je toliko bolj zanimivo, ko vemo, da na zahodu kupujejo bralci predvsem poceni knjige, največ žepne, ki jo preberejo in potem zavržejo. Tako kot časopis. V Sloveniji pa se poskusi založb, da bi v žepnih zbirkah knjigo kar najbolj razširile med bralstvom, niso obnesli. Začetna naklada 24.000 izvodov pri zbirki 100 romanov (Cankarjeva založba) je padla na dobrih deset tisoč izvodov, isto se je zgodilo z zbirkama Kiosk (Državna založba Slovenije) in Zenit (Mladinska knjiga). Še več: pri 100 romanih bralci zahtevajo zboljšavo papirja in vezave ter so vnaprej pripravljeni plačevati višjo ceno. Ko so Pasternakovega Doktorja Živaga natisnili na boljšem papirju in vezali v platno, je bil hipoma razprodan. Slovenci torej res hočemo imeti drage knjige, vezane v usnje in če je le mogoče, z bogatim slikovnim gradivom. Cena pri tem ni pomembna.

KAR GRE ZUNAJ, NE GRE PRI NAS IN NAROBE

Vzroki za to so različni in tudi odgovori pri posameznih založbah. Boris Makovec (Državna založba Slovenije): »Žepna knjiga je pri nas razmeroma draga — glede na življenjsko raven. V Ameriki, denimo, dela delavec za tako knjigo mogoče deset minut, pri nas celo uro. Zato se Slovenec raje odloči za drago knjigo, ki je ne bo zavrgel, pač pa ohranil za vse življenje.«

Dr. France Bernik (Slovenska matica): »Ali je knjiga žepna ali ne, ni pomembno. Pomembno je to, da smo pri nas iz knjige naredili navaden trgovski predmet. Naše založbe računajo samo na današnjega kupca, zato leži knjiga na knjigarniških policah kvečjemu tri leta. Ker gre knjigotržcem za to, da se denar hitro obrača, so naklade naših knjig brez potrebnega rizika. Pa še nekaj je: naše založbe bi morale biti bolj specializirane, morale bi se med samo dogovarjati, potem bi bilo čisto nemogoče, da izide, denimo, ista knjiga pri treh ali dveh založbah hkrati. Tudi bi morale biti založbe bolj aktivni kreatorji knjižnega programa, morale bi dajati avtorjem pobude in jih iskati, ne pa samo pasivno sprejemati ali odklanjati njihova dela.«

Martin Žnideršič (Mladinska knjiga): »Ni res, da se pri nas žepna knjiga ne bi obnesla, res pa je, da je ne znamo spraviti do kupca, ker ne ustreza trgu. Ustrezati pa mora najprej v redakcijskem pogledu (izbor tekstov), v produkciji (naklada) in distribuciji. V svetu se žepna knjiga splača šele pri nakladi 20.000 izvodov, zato posamezen izvod lahko stane toliko kot škatla srednje dobrih cigaret. Do kupca mora taka knjiga v široki kolportaži, v samopostrežnih trgovinah, kioskih, na postajah itd., nikakor pa ne sme biti — tako kot pri nas — vezana na naročnike. Če upoštevamo vse to, potem bo tudi Slovenec kupoval poceni knjigo. Dokaz: Tolstojeve Ane Karenine v žepni izdaji smo prodali v treh mesecih 10.000 izvodov, Ingoličeve Gimnazijke v kratkem času 20.000 izvodov.«

SNOBIZEM IN KNJIGE V ŠTEVILKAH

Ne glede na vse to pa je vendarle jasno, da smo Slovenci ljubitelji razkošnih, dragih in bibliofilskih knjig, velikokrat zgolj iz snobističnega občutka, ki se mu tu pa tam pridružuje še nacionalni ali pietetni čut, skoraj dolžnost (recimo pri veliki faksimilirani Dalmatinovi Bibliji ali zbirki Naša beseda). Glede na majhno število Slovencev (trgovci bi rekli majhno tržišče) je prav tu vzrok, da uspevajo slovenskim založbam (od ducata smo jih upoštevali polovico) velika založniška dejanja, ki nas presenečajo tako po nakladi kakor po denarnem izkupičku. Seveda moramo prišteti k temu še veliko reklamno in akvizitersko dejavnost posameznih založb.

Skupna naklada (pri zbirkah so upoštevani posamezni zvezki):

STO ROMANOV, doslej izšlo 39 knjig (CZ): 585.000 izvodov

NAŠA BESEDA, doslej izšlo 18 knjig (MK): 306.000 izvodov,

DELA KARLA MAYA, izšlo 20 knjig (MK): 300.000 izvodov,

SLOVENSKI KLASIKI, izšlo 90 knjig (DZS): 270.000 izvodov,

SODOBNA ILUSTRIRANA ENCIKLOPEDIJA, 5 knjig (MK): 75.000 izvodov

GOLON, ANGELIKA, doslej 7 knjig (Lipa: 56.000 izvodov

GALSWORTHY, SAGA, 4 knjige (CZ): 48.000 izvodov

TOLSTOJ, ANA KARENINA (MK): 45.000 izvodov,

ZGODOVINA SLOVENSKEGA SLOVSTVA, 5 knjig (SM): 40.000 izvodov,

SVETINA, UKANA, 2 knjigi (Borec): 30.000 izvodov,

INGOLIČ, GIMNAZIJKA (MK): 25.000 izvodov,

UMETNOST V SLIKAH, 5 zvezkov (DZS): 22.000 izvodov,

ILUST. ENCIKLOPEDIJA ŽIVALI, 3 knjige (MK): 21.000 izvodov

SLODNJAK, PREŠEREN, v dveh knjigah (MK): 21.000 izvodov

Seveda bodo številke po nekaterih končanih zbirkah precej drugačne: na vrhu lestvice bo še vedno Sto romanov, ki bodo s svojo zadnjo, to je stoto knjigo in v poprečni nakladi 15.000 izvodov, dali izredni število milijon in pol knjig. Takoj za njimi bo zbirka Naša beseda, ki bo dala z 80 knjigami v poprečni nakladi 17.000 izvodov drugo milijonsko številko: 1,360.000 knjig. Dela Karla Maya bodo z letošnjim zadnjim letnikom (deset knjig) dosegla skoraj pol milijona izvodov. Za Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev, ki se že zdaj (90 knjig) ponašajo z lepim številom posameznih izvodov, je težko reči, kakšno bo končno število, saj ne vemo, koliko knjig bodo obsegala in kakšna bo njihova naklada. Sodobna ilustrirana enciklopedija bo s svojo zadnjo, osmo knjigo dosegla 120.000 izvodov. Marca bo pri Državni založbi Slovenije izšel prvi zvezek Slovarja slovenskega jezika: v petih zvezkih in z naklado 20.000 izvodov bo natanko 100.000 knjig.

Zelo zanimivo je, kako so pri tem udeležena slovenska izvirna dela (ne upoštevajoč zbirk Klasiki, Naša beseda in Dalmatinove biblije). Pri tem mislimo že na celotna, končana dela ali pa tudi že na taka, ki bodo začela šele letos izhajati (npr. Slovar slovenskega jezika). Zaporedje je tako:

SLOVAR SLOVENSKEGA JEZIKA, 5 knjig (DZS): 100.000 izvodov,

ZGODOVINA SLOVENSKEGA SLOVSTVA, 6 knjig (SM): 48.000 izvodov,

SVETINA, UKANA, 3 knjige (Borec): 45.000 izvodov,

INGOLIČ, GIMNAZIJKA (MK): 25.000 izvodov,

SLODNJAK, PREŠEREN, v dveh knjigah (MK): 21.000 izvodov,

SLOVENSKA KNJIŽEVNOST 45—65, dva dela (SM): 15.000 izvodov,

AVČIN, SREČANJA Z GORAMI (MK): 14.500 izvodov,

VERBINC, SLOVAR TUJK (CZ): 12.000 izvodov,

SLODNJAK, SLOVENSKO SLOVSTVO (MK): 8.000 izvodov.

Iz tega je razvidno, da izhaja v Sloveniji v visokih nakladah predvsem strokovna domača literatura splošnega pomena, lažje branje, nikakor pa ne pravo izvirno leposlovje. Svetinova Ukana in Ingoličeva Gimnazijka sta izjemi.

KNJIGA IN DENARNI IZKUPIČEK

Čeprav skorajda ni spodobno, da bi knjige gledali tudi skozi dinar, pa je včasih vendarle prav vedeti, da dajo nekatera dela založbam precejšen (bruto) izkupiček. Poglejmo zato najuspešnejše knjige in najvišje številke. Pri zbirkah niso vračunane knjige, ki bodo šele izšle. Tam, kjer izhajajo knjige ene zbirke več let in se za posamezne knjige cena spreminja, smo jo zaokrožili in vzeli poprečje (pri Klasikih npr. 30 dinarjev, pri Zgodovini slovenskega slovstva 40). Lestnica je taka:

NAŠA BESEDA — 7.9 (milijona novih dinarjev); KLASIKI — 7,1; KARL MAY — 6,6; 100 ROMANOV — 4,38; KUHARSKA ENCIKLOPEDIJA —2,5; ANGELIKA — 2,5 ANA KARENINA — 2,5; SAGA O FORSYTIH — 2,16; ILUSTRIRANA ENCIKLOPEDIJA ŽIVALI —2,1; UKANA — 1,9; ZGODOVINA SLOVENSKEGA SLOVSTVA — 1,6; SLODNJAK (PREŠEREN) — 1,5; BIBLIJA — 1,1 milijona novih dinarjev. Če računamo za naprej, ko bodo posamezne zbirke končane, dobimo seveda precej večje denarne izkupičke. Naša beseda bo dala slabih 30 milijonov novih dinarjev, Slovar slovenskega jezika 15, Sodobna ilustrirana enciklopedija kakih 13, zbirka 100 romanov dobrih 11, Karl May 10, Umetnost v slikah 9. Ilustrirana enciklopedija živali 5, in Svetinova Ukana dobre 3 milijone novih dinarjev. Dodajmo spet podatke iz statistike za leto 1966: takrat, in danes verjetno ni bistveno drugače, je dal vsak Slovenec za knjige (šolske, leposlovne in strokovne, časnike in časopise) 60 novih dinarjev na leto.

To je samo nekaj vidikov, ki prikazujejo knjigo tudi z druge plati. Na koncu lahko ugotovimo dvoje značilnosti slovenskega knjigotrštva: založbe si z izdajanjem popularnih ali celo cenenih del zagotavljajo denar, da lahko izdajajo tudi zahtevnejše, predvsem pa domače izvirne knjige (zlasti leposlovje), ki jim sicer prinašajo izgubo. In drugič: slovenski bralec se neprenehoma pritožuje nad dragimi knjigami, kupuje pa največ — drage.

HERMAN VOGEL

JEZIKOVNE MALOMARNOSTI

VSESPLOŠNA PRISOTNOST I.

Kdor nekoliko pomisli, se bo tudi brž domislil, kako sta se vedno uporabljali besedi »navzoč« in »prisoten«: za osebe, ki so bile »na očeh«, zraven. Govorili in pisali smo torej: Pri tem sem bil osebno navzoč. Kdo je bil še navzoč poleg tebe? Vaša navzočnost pri tem ni več potrebna. Prisotnih je bilo 20 ljudi. Vse to se je zgodilo v prisotnosti mnogih znancev.

Zadnji čas pa se je razširila drugačna raba, kjer se ta par pridevnikov in samostalnikov uporablja brez razločka za vse mogoče in v najrazličnejših zvezah. Ta raba je dvojno škodljiva: prvič, s tem se izgublja in zabrisuje nekaj, kar je bilo doslej jezikovno jasno in natančno določeno; drugič, napačna raba zavaja pišoče v okorne zveze, ki njihove misli izražajo pomanjkljivo in slabo umljivo. Pogled na to novo prakso bo zato prav poučen.

»V ljudeh je ta ideja prisotna,« piše Delo. Le čemu naj bi bila ideja »prisotna«? Pisec je imel cel kup možnosti, da bi se bil ognil tej označbi, hkrati pa svojo misel povedal res natančno: Ljudje to idejo poznajo. Ljudje so zavzeti, navdušeni, ogreti za to idejo. Ljudem ta ideja ni neznana — kako naj vemo, katera od teh možnosti je resnična, ko se je pisec skril za bledo »prisotnost«?

»Vsekakor so taka mnenja prisotna v miselnosti marsikoga,« piše isti list. Zdaj so mnenja »prisotna« v miselnosti, da je bilo mogoče zapisati skrotovičen stavek namesto čisto preprostega: »Vsekakor zdaj marsikdo misli tako.« — Še nekaj zgledov iz istega lista: »Navzoč pa je tu še posebno žgoč nesmisel.« Ta nesmisel ni navzoč, temveč je **opazen**, **občuten** ipd. — »O problemih in dilemah, ki so tako ali drugače prisotni v slovenski kultu[ri] ali pa so prisotni v našem času.« Ti problemi in dileme so **zastavljeni** v naši kulturi ali jih je **čutiti** v našem času. (Seveda bi se lahko reklo še drugače, le brez »navzočnosti«.) — Celo za besede je mogoče pridevnik uporabiti napačno, če ne gre za prisotnost, temveč za kaj drugega: »...ker nismo (komunisti) dovolj organizirano prisotni na mnogih pomembnih področjih...« — tu ne gre za prisotnost, temveč za **delavnost** ali morda **udeleženost** na mnogih področjih.

Prihodnjič si bomo ogledali to rabo še v drugih listih, zlasti pa še primere po nepotrebnem abstraktnega in zamotanega izražanja, ki ga je kriva prav ta vsesplošna »prisotnost«.

J. LIKAR

20. MARCA BO IZŠLA KNJIGA DR. VLADIMIRJA DEDIJERA

IZGUBLJENI BOJ JOSIFA VISARIONOVIČA STALINA 1948-53

Podlistek, ki ga je objavljalo »DELO« in ki so ga za »DELOM« začeli objavljati tudi drugi jugoslovanski listi, je doma in v tujini vzbudil izredno veliko zanimanje. O tem pričajo: Dedijerov intervju z znano nemško revijo »Spiegel«, njegov intervju z italijansko televizijo, številna pisma iz Jugoslavije in tujine, kakor tudi izjava britanskega filozofa Bertranda Russella, da bi v tujini knjigo založil iz svojega sklada in jo natisnil v angleškem, francoskem in nemškem jeziku.

Knjigo bo izdalo ČGP »DELO« v celem platnu, s tribarvnim ščitnim ovitkom in z 32 stranmi prilog na umetniškem papirju.
Knjiga stane v prednaročilu 29,00 din, v prodaji pa bo njena cena znatno višja.

Zagotovite si to zanimivo delo že v prednaročilu tako, da izrežete objavljeno naročilnico in jo pravilno izpolnjeno in podpisano pošljete v pismu ali nalepljeno na dopisnici na naslov:

ČGP »DELO«, prodaja, Ljubljana, Titova c. 57, p. p. 29

Prednaročila zbirajo tudi vse knjigarne in podružnice ČGP »DELA«

NAROČILNICA

Podpisani: ....

naslov: ....

zaposlen: ....

s to naročilnico nepreklicno naročam knjigo Vladimirja Dedijera »Izgubljeni boj J. V. Stalina 1948-53«

Kupnino 29,00 din bom poravnal takoj po prejemu položnice, najkasneje pa do 15. marca 1969.

Podpis:

....

TT

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA
TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

bi naredili obračun vsak mesec, s čimer so se klubi strinjali. Denar bo prejemalo združenje klubov, ki ga bo razdelilo prvoligašem, nogometni zvezi Jugoslavije in drugoligašem. Z višino odškodnine so se strinjali vsi klubi, le predstavnik »Dinama« je bil za delitev v okviru komun, ne pa za centralizirano delitev.

Ligaški klubi lahko zaslužijo še precej več denarja. Če bo Jugoslovanska loterija presegla letni plan, bodo vsa sredstva od čistega dobička delili med klube in loterijo (klubi dobe 65 odst., loterija 35 od.). Pričakujejo, da bo vplačil več, ligaši pa nameravajo v premoru med poletno in zimsko sezono organizirati tekmovanje, vabljivo za vse, ki igrajo na športno stavo.

Prvoligaši bodo večinoma igrali ob nedeljah, možnosti za televizijske prenose pa bo odslej manj. Posredovali bodo le tiste tekme, ki bodo dopoldne in pozno zvečer.

NOGOMETAŠI: Obljubljamo, da bomo za športno stavo marljivo brcali, če bo le kaj denarja

MALA KRONIKA

UMORI

UBIJALEC JE IMEL SEZNAM

V Novem Beogradu so v stanovanju našli truplo Grozdane Repić, ki je bila zverinsko umorjena. Osumili so njenega moža Jovana Repića, ki je brez sledu izginil, pred tem pa je v vasi Sredski pri Prizrenu že ubil svakinjo in njenega moža. Vsaj tako so sklepali.

Osumljeni trikratni morilec se je spretno skrival, s seboj je imel kratko vojaško puško, ki jo je nosil v aktovki. S tem orožjem je tudi bržkone ubil Slobodanko in Velimira Džinića. Sekretariat za notranje zadeve je za enainštiridesetletnim Repićem razpisal tiralico in patrulje so se odpravile v vse smeri. Največ miličnikov pa ga je iskalo v bližini Lokvic pri Prizrenu, kjer se je Repić rodil.

Repić je bil dolgo časa zaposlen v tujini in z ženo sta se šele pred kratkim vrnila. V Novem Beogradu sta imela že prej stanovanje. Tudi o motivih za trojni zločin je lahko policija le ugibala. Menda je ženo ubil iz ljubosumja, zakonca Džinić pa iz maščevanja.

Pri spopadu z miličniki v bližini Lokvic je Repić izgubil življenje. Pravzaprav ne vedo zagotovo, ali ga je zadela krogla iz miličnikove puške, ali pa se je odločil za samomor, ko je videl, da ne more pobegniti. Našli so ga mrtvega v grmovju.

Sklepajo, da je Repić najprej umoril svojo ženo, katere truplo so čez nekaj dni našli v stanovanju, nato pa še njeno sestro in moža. Redki sorodniki iz Beograda preiskovalcem niso vedeli veliko povedati. Nekateri pa so se spominjali, da si je Jovan Repić pripravil seznam svojih žrtev. Sorodniki temu niso posvečali dosti pozornosti, zato pa so se tem bolj prestrašili, ko so izvedeli, da je Jovan umoril že tri ljudi. Nihče ni vedel, kdo bo naslednja žrtev.

EKSPRESNA LOTERIJA

PROZORNE OVOJNICE

Zvezo za telesno kulturo in nogometni klub z Reke so vzpodbudili uspeh, ki sta jih dosegla »Dinamo« in »Hajduk« z loterijo, zato so se navdušili, ko jih je obiskal strokovnjak in jim predlagal, kako naj bi organizirali »ekspresno loterijo«, hkrati pa je omenil posrednika, ki bi jim tiskal srečke v obliki razglednic.

Izvedenec Janković je naredil nanje dober vtis in kmalu so se začeli pripravljati. V Italiji so izbrali podjetje »Europraphio«, kjer so jim natisnili milijon barvnih razglednic-srečk. Prvega julija lani so dali v prodajo prvih 300.000 srečk. Izžrebali so jih že vnaprej: posebnost ekspresne loterije je v tem, da kupec izve za srečno številko, ko potegne srečko iz ovitka. Če je zadel pravo številko, mu že pri nakupu izplačajo nagrado do 100 novih dinarjev, večje premije pa v centrali.

Celotno organizacijo loterije »Kvarnerska riviera« je prevzel prej omenjeni izvedenec, ki je vodil prodajno mrežo v vseh večjih krajih. Že kmalu pa se je pokazalo, da ne bo kdove kakega uspeha. Izvedenec se je medtem znašel v preiskovalnem zaporu zaradi afere z neko drugo loterijo, ki jo je organiziral.

Zato so v loterijskem odboru prevzeli vso stvar v svoje roke. Popravili so nekater Jankovićeve pomanjkljivosti in že je kazalo bolje. Mnoge občinske skupščine niso hotele dovoliti prodaje srečk, a na pomoč je priskočil sekretariat za finance SRH. Toda potem je neki prodajalec srečk ugotovil, da je mogoče pri močni svetlobi prebrati številke skozi ovoj. Zato so decembra lani ustavili prodajo.

Videti pa je, da je bilo pri tem nasploh nekaj nepoštenosti Dva izmed prodajalcev sta poneverila večje vsote, pa tudi organizator Janković nima čiste vesti.

KATASTROFE

VAS, KI JE, IN KI JE NI VEČ

V vasi Zavoj se je pred petimi leti čas ustavil. Leta 1963 so zemeljske plasti zaprle pot gorski reki Visočici in vas pod Staro planino je zalila voda. Nastalo je Zavojsko jezero, v katerem se je nabralo 18 milijonov kubičnih metrov vode.

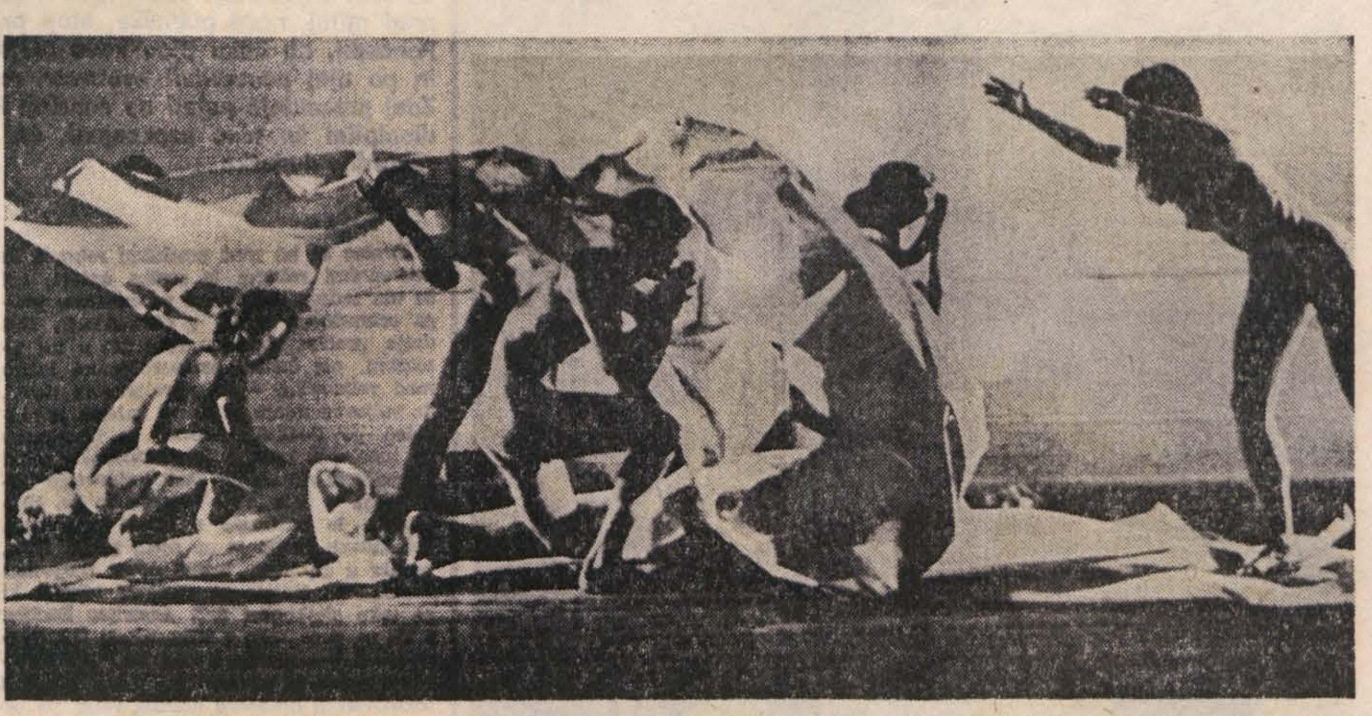
Vas z 200 hišami je izginila. Družine so morale zapustiti domove in se večinoma odselile v Pirot, Vojvodino in drugam. Nekaj mesecev je grozila nevarno da bo voda opustošila tudi niže ležeča naselja, oddaljena nekaj deset kilometrov.

Danes ni več ne vasi Zavoja ne jezera. Izkopali so predor, po katerem je voda odtekla Ostali so porušeni domovi, mrtve ceste — podoba katastrofe pred petimi leti. Nekaj pa se je le ohranilo. Sredi vasi stoji vodnjak in iz cevi še vedno teče

„THEATRE COCHON", GLEDALIŠČE ZADNJIC IN GOLIH PRSI

POŽIVINJENOST NA ODRU

Letošnja gledališka sezona se je v Parizu začela s paradižniki in gnilimi jajci, z ogorčenim protestom občinstva in kritikov vseh barv, z odvratnimi odrskimi prizori, ki v gledalcu zbudijo kvečjemu potrebo po bruhanju. Toda ali je resnica res tako preprosta in enostranska? Je mar nenavadni zunanji izraz današnje gledališke umetnosti le znamenje, da gledališče prestaja globoko spremembo, ali pa je resnica preprosto le v želji producentov, da bi z vsemi mogočimi in nemogočimi sredstvi napolnili že nekaj časa prazne dvorane? Ali je »normalno« gledališče res izgubilo čar in moč, da bi našlo živ stik z današnjim gledalcem, in se zato zateka k najbolj drznim in nenavadnim prijemom, da bi rafiniranemu kupcu vstopnice zagotovilo kar najbolj izdatno porcijo močnih čustev?

NOVI GLEDALIŠKI VAL: prizor je z odra v San Franciscu. Tudi pariška scena prav nič ne zaostaja.

Odkar so francoske oblasti prižgale zeleno luč za kakršnokoli odrsko ustvarjanje, so pariška gledališča na vrat na nos postavila na oder dramska dela, ki so z nenavadno slo po razgaljanju že nekaj let žela uspehe v anglosaških deželah. Kritiki se v eno sapo sprašujejo, do kod si bodo gledališki ustvarjalci drznili seči. Minister za kulturo in znani pisatelj André Malraux je po ogledu predstave *»Concile d'amour«* (Ljubezenski zbor) dejal, da gre za »najbolj žgočo in najbolj blodno erotično delo, kar so jih v zgodovini gledališke umetnosti postavili na oder in pri katerem je ženskemu delu občinstva resnično težko brez zardevanja slediti dogajanju«. Toda imena avtorjev spotakljivih del so zvečine preveč znana, da bi si državna oblast vzela pravico do cenzuriranja. Omenimo samo španskega dramaturga Francisca Arrabala, čigar *»Bestialité érotique«* (Erotična poživinjenost) predvajajo v Théâtre Alpha 347 (nekdanje gledališče Grand—Guignol) in ki ga tudi najbolj blazirani kritiki prostodušno imenujejo »dramatizirana opolzkost«.

Znan je izrek: »Treba je vsega po malo, da bi ustvarili svet.« Temu nihče ne oporeka. Toda ali je res nujno, da zmeda današnje dobe spočne obžalovanja vreden zarodek, ki mu pravimo »mešanica zvrsti« in ki se je razbohotil v tisti literarni zvrsti, v kateri je doslej prevladovalo načelo estetike — v gledališki umetnosti?

OFF LIMITS

Gre za naslov najnovejše drame Adamova in marsikdo bo v njem videl močno prispodobo za sodobno »angažirano« gledališče, saj pomeni *»Iz tira«*. Kritiki brez pridržkov ugotavljajo, da se je tudi v tem delu vse dramaturško hotenje spustilo na raven navadnega ekshibicionizma. »Ne moremo najti primernejše besede, da bi z njo poimenovali to tako odločno željo, kako za vsako ceno povzročiti škandal,« pravijo kritiki. V najnovejših delih ne gre več za nekdanjo erotično dramo, v kateri je prikazovanje ljubezenskih čustev — tudi tistih, ki so prežeta z mesenostjo — odeto v ustrezno literarno obliko, ki jih opraviči, prečisti in jim vdihne umetniškega duha. Gre le za željo, da bi občinstvo šokirali s prizori, v katerih neprebavljiva surovost že prehaja v karikaturo. Pri tem moramo besedo »šokirati« razumeti čisto v medicinskem pomenu, kajti dogajanje na odru teži za tem, da bi v gledalčevi podzavesti zbudilo in sprostilo najbolj divje instinkte, ki jih v vseh urejenih človeških skupnostih brzda to, čemur pravimo »civilizacija«.

Že pred leti smo brali, da je del ameriškega in angleškega gledališkega občinstva z odobravanjem sprejel predstave, v katerih so igralci in igralke nastopali taki, kakšne jih je mati rodila, kar naj bi bil dokaz, da »so se povsem osvobodili vseh kompleksov, dokončno razdrli pot z buržoazno družbo in se nepreklicno odločili, da se bodo v prihodnje povsem posvetili le spolnosti, vsem mogočim inačicam svobodne ljubezni ... in mamilom«. Spominjamo se prizorov valjanja v balah papirja ali blaga, iz katerega so se nazadnje pojavila gola telesa in se po živahnem prepletanju postavila v piramide živega mesa.

Nihče pa si ni mogel predstavljati, da bo novi val tako hitro pljusnil prek Rokavskega preliva v Francijo. Jasno je, da se tam ne bo ustavil ...

LJUBEZENSKI ZBOR

V nekaj dneh so se torej v treh pariških gledališčih zvrstile premiere dramskih del, ki jih kritiki uvrščajo v zvrst »hiperseksualnega verizma«. Najprej je v Théâtre d'Aubervilliers doživelo krstno predstavo delo Arthura Adamova *»Off Limits«*, divji napad na Ameriko, od katerega pa gledalcu ostane v spominu le neskončna veriga za lase privlečenega strip teasea, v katerega prisili mlado nevesto v strogo poslušnost zaprisežena banda hippijev, kajti dekle jih je izdalo, ko se je s staromodno poroko zvezalo s svojim izvoljencem. Nesrečnica se znova in znova čisto gola znajde sredi odra, kjer se trudi, da bi po najboljših močeh razkrila vsaj najbolj intimne dele svoje anatomije.

Na deskah gledališča Théâtre de Paris so med burnim spopadom med dvema taboroma občinstva krstili *»Ljubezenski zbor«*, nebeško tragedijo v petih dejanjih Oscarja Panizze. Nasprotniki tega dokaj starega dela so nastopajoče obsuli s paradižniki in klopotci, pristaši pa so odgovorili s transparenti, katerih parolo »Fašisti ne bodo prodrli« si je kaj težko razložiti.

Avtor spornega dela je bil Nemec, razklan med očetovo italijansko krvjo in katolicizmom ter materinim bavarskim luteranstvom. Po burnih študentskih letih je Panizza postal »doktor za norce«, kot so takrat rekli psihiatrom, a se je kmalu predal književnosti. »Antipapistična« dela, predvsem pa drama *»Ljubezenski zbor«*, so ga stala leto dni zapora (1895). To ga ni niti spametovalo niti preplašilo, temveč je svoje žolčne napade še okrepil s kritiko na račun cesarja Viljema II. in rojakov, za katere pravi, da so »voli, ki jih vodi en sam bik — in sicer bik hudo preproste pameti«. Ponovno preganjanje je pri pisatelju razvoj duševnih motenj, ki jim je botroval sifilis, še pospešilo. Smrt ga je doletela v umobolnici, kjer se ni niti zavedal, da je Nemčija zabredla v svetovno vojno.

»Ljubezenski zbor« je Jean Bréjoux torej izbrskal iz pozabe in ga z režiserjem Jorgem Lavellijem postavil na oder. Predstava je zbudila tak vihar protestov, kakršnega v francoski književnosti ne pomnijo. Že sama vsebina je dovolj drzna:

Nebo se sprašuje, kako naj kaznuje pregrehe v haremu Borgijcev. Toda Bog Oče je starček, ki so ga napori ustvarjanja popolnoma izčrpali, opoteka se na berglah, blebeta, hrka in se slini. Devica Marija je postala nimfomanka, ki z motnim pogledom blodi za angeli, ti pa so bodisi preprosteži, bodisi sprevrženci. Tudi z Jezusom Kristusom ni dosti bolje: ves izmučen in brezkrven se opoteka po nebesih in je brez volje in moči, da bi karkoli ukrenil. Vendar propadajoče nebo kljub temu najde sredstvo, s katerim udari grešnega papeža Aleksandra in njegove: izumi sifilis in ga s polnim prgiščem raztrosi po Zemlji.

Toda spotakljiva vsebina še zdaleč ni pravi vzrok za ogorčenosti, ki so jo pokazali tako religiozni kot svobodomiselni kritiki, da o občinstvu sploh ne govorimo. »Hvaležna« tema je gledališčnikom dala priložnost za neskončne variacije opolzkosti, tako da je neki novinar sredi predstave rdeč od besa zarjovel: »Toda to je vendar bordel!« Zelo verjetno se ni motil, kajti predstava je pirada golih prsi, prozornih tančic in nesramežljivih kretenj, ki v vsem zatemni Folies—Bergére, le Casino de Paris, le Concert Mayol in druge pariške »templje« ljubezni.

»Mimogrede naj omenimo,« pravi kritik, ko piše o predstavi, »pomembno prisotnost penisa spoštljivih razsežnosti ..! »Svoboda mišljenja in okusov je eno,« doda na kraju, »toda v takem primeru je težko še govoriti o gledališču, čeprav ne manjka razkošne scenarije in kostumov ugledne umetnice Leonore Finijeve.«

EROTIČNA POŽIVINJENOST

Znani španski pisec Francisco Arrabal si lahko šteje v čast, da je v odrski opolzkosti šel še dalje, ko je ustvaril *»Erotično poživinjenost«*. Madi avtor pa ni niti malo v zadregi, ko je treba priti s pravo barvo na dan. Nedavno so ga v nekem intervjuju vprašali, kaj meni o razliki med erotiko in pornografijo, pa je prostodušno odgovoril: »Zame te razlike ni. Erotika je pornografija, ki jo bleži ljubezen. Osebno pa tega nikjer ne vidim.« Zanj mora biti ljubezenski akt »umazan in živalski«. Po njegovem mišljenju si velike ljubezni ni mogoče predstavljati brez brutalnosti. »Nasilnost? ... Človek bi vendar moral biti Marsovec, da bi lahko ljubil ženo, ne da bi jo tepel. Ljubezenski akt je zgrajen na moški nasilnosti.« Največjo nevarnost vidi tam, kjer »akt postane potrošniško blago«, kot hočejo prikazati priznani avtorji buržujskega stila. »Trepljajo ženske po zadnjici, a govore o poljubljanju. To je tisto strašno, to je tisto razvratno, polteno, niti malo resno. Pornografija pa je hudo resna. Na vso moč se moramo truditi, da je ne bi ‚profanirali' ...« Ko so ga vprašali, zakaj po vsem prizorišču razstavi nočne posode, je Arrabal odvrnil: »Ker je to življenje.« Zanj velja, da mora vse, kar v življenju počnemo, priti tudi na oder. Sadizem, mazohizem in spotikljivost so glavne teme njegovega življenjskega dela, v katerem hoče opisati odločilno bitko, ki se po njegovem bije med dobrim (spolna energija, domišljija) in zlim (policija, atomska bomba). »Boj bo krvav,« razlaga avtor in nam med čakanjem na njegov izid ponuja vrhunec svojega spolnega delirija, dramo *»Erotično poživinjenost«* (nekako nadaljevanje drame *»Želva, imenovana Dostojevski«*). Med predstavo lahko občudujemo moške zadnjice, ozaljšane z usnjenimi pasovi, plastičen ud, ki se lahko mirno kosa z vrstnikom v »Ljubezenskem zboru« in ki igra v drami hudo pomembno vlogo, pa metafizično lazenje po odrskih deskah, o katerem kritiki dvomijo, da ga razen avtorja še kdo drug razume. Vendar nam Arrabal blagohotno razloži, da gre v njegovem delu za »himno najbolj vzvišenemu čustvu, ki se lahko porodi v človeškem srcu«. »Ljubimca,« razlaga, »si razgalita srce, in žival, ki sta jo nosila v njem, pogine ... In tedaj se osvobojenima ljubimcema iz duše izvije dolg krik zamaknjenosti ... Osebe v drami nas iztrgajo iz pekla naše telesne revščine in nas ponesejo na vrh nore ljubezni.«

ZAKLJUČNA MISEL

Gledališčniki iz Théâtre Alpha 347 so napravili vse, da bi svojo umetnino zavarovali: pri vsaki predstavi je navzoča močna redarska služba, ki ima nalogo, da prepreči morebitne nemire med vzburkanim občinstvom ...

Danes se veliko govori o tem, da je treba enkrat za vselej odpraviti stare tabuje, ki pod krinko čuvajev morale dejansko natikajo okove svobodi, zaradi česar naposled sprožijo veliko hujšo eksplozijo, kakršna je naravno izražanje čustev in misli, ki vodijo človekovega duha in telo. Nihče si ne želi niti lažne hinavščine niti slepega konformizma. Stvari je treba vedno in povsod imenovati z njihovim pravim imenom, treba je hraniti resnico pred polresnico, treba je strgati krinko z obraza in resnici pogumno pogledati v oči. Toda človek ob tem, kar se dandanes dogaja v gledališču, ne more prikriti nemira, kajti če se bodo stvari razvijale po vzorcu »svinjskega teatra«, kot imenujejo Parižani svoj novi dramski val, bodo gledališke ustanove kmalu postale »podružnice nekih dobro znanih hiš«, kot je zapisal neki francoski kritik.

Morda ne bi bilo napak skleniti z mislijo kritika Jeana Bayena, ki pravi: »Ker si Zahod prizadeva, da bi za vsako ceno spoštoval svobodo izražanja, dovoljuje celo take predstave, s katerimi se ne strinja in ki si jih v deželah, kjer prevladuje skrb za ohranitev javnega reda in obstoj uradno priznanih vrednot, niti misliti ne moremo. Razlagajte si to dejstvo, kakor vas je volja, toda dejstvo ostane dejstvo. Zanikati ga ne more nihče.«

Julius Kugy — IZ ŽIVLJENJA GORNIKA — cena platno 52,00	D. Lapierre: L. Collins — GORI PARIZ — cena platno 42,00 polusnje 48,00	Erich Maria Remarque — NA ZAHODU NIČ NOVEGA — cena platno 24,00 polusnje 28,00	Erich Maria Remarque — ČRNI OBELISK — cena platno 34,00 polusnje 38,00
Erich Maria Remarque — LJUBI SVOJEGA BLIŽNJEGA — cena platno 26,00 polusnje 30,00	Lionel Davidson — TIBETSKA ROŽA — cena platno 42,00 polusnje 48,00	Wilfried Schilling — STRAHOVALCI — cena platno 26,00 polusnje 29,00	Karel Beneš: OGNJENO PISMO — cena platno 28,00 polusnje 34,00
Simon Vestdijk — EL GRECO — cena platno 28,00 polusnje 34,00	Leon Thoorens — MOLIERE — cena platno 32,00 polusnje 36,00	Pierre Bourtenbourg — SCHUBERT — cena platno 36,00	David Weiss — RODIN — cena platno 52,00 polusnje 60,00
James Michener — HAVAJI I-III — cena platno 120,00	Charles Nordhoff — UPOR NA BOUNTIJU — cena platno 38,00 polusnje 44,00	Louis Bromfield — PRIŠLO JE DEŽEVJE — cena platno 46,00 polusnje 52,00	Ernest Hemingway — ČEZ REKO IN MED DREVJE — cena platno 32,00 polusnje 38,00

Nepreklicno naročam zgoraj obkrožene knjige, vezane v polplatno (ppl), celoplatno (cpl) — v polusnje (pus) (neustrezno prečrtajte). Plačam takoj — v 10 zaporednih mesečnih obrokih po najmanj 20,00 din (neustrezno prečrtajte).

Izpolnjeno naročilnico pošljite v kuverti na naslov: Založba Obzorje, Maribor, Partizanska 5

TT 2

Priimek:
Ime:
Kraj, ulica:
Pošta:
Zaposlen pri:
Datum:
Podpis:

ZALOŽBA

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA
TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

pitna voda. Ohranila se je tudi marmorna plošča na sredi trga v spomin padlim borcem v NOB.

V zapuščeni vasi delavci »Geosonda« raziskujejo zemeljske sloje; tu nameravajo zgraditi jez in hidroelektrarno. Iz globine jezera se je prikazala tudi vaška cerkev, ki je od leta 1959 zaščitena kot kulturni spomenik. Strokovnjaki so si natančno ogledali freske, ki so bile pod vodo skoraj dve leti.

Slike izvirajo iz 16. stoletja in izvedeni trdijo, da so sedaj postale še lepše in bolj bleščeče, ker je voda sprala v stoletjih nakopičeno plast prahu in dima. Freske se po mnenju umetnostnih zgodovinarjev zelo razlikujejo od drugih. Mrtvemu naselju je ostal zvest le še stari pastir Stojan, ki pase ovce na bližnjih pobočjih.

SAMOMORI

V SUBOTICI REKORD

Zadnje dni je prebivalce Subotice vznemirila senzacionalna vest — posredovala jo je francoska časopisna agencija AFP — da je bilo v njihovem mestu v petih letih kar 2261 samomorov, to je 452 na leto. Ali je Subotica, kjer živi 70.000 ljudi, res mesto samomorilcev?

Na SNZ v Subotici so bili pošteno presenečeni Ne gre jim v račun, od kod je francoska agencija dobila take podatke. Tisti, ki se v tem mestu že vrsto let ukvarjajo s preučevanjem samomorov, sicer priznavajo, da je Vojvodina med prvimi na tem žalostnem seznamu, zato tudi Subotica ne bi bila taka izjema. Vendar pa ne gre za nikakršno samomorisko epidemijo in omenjene številke sploh niso resnične, zatrjujejo.

V zadnjih 6 letih so statistični podatki naslednji: 1963 leta je bilo 135 samomorov, 1964 — 73, 1965 — 83, 1966 — 93, 1967 — 89 in 1968 73 samomorov. Torej so v teh letih v Subotivi zabeležili 546 samomorov in ne 2261, kot omenja AFP. Tudi pri poskusih samomorov številke niso večje.

SUBOTICA: Toliko samomorov, kot pravijo, pa res ne!

Od kod torej taki neresnični podatki? Toliko samomorov — 2361 — v zadnjih petih letih ni bilo niti na vsem subotiškem območju. Pri subotiških samomorilcih ni opaziti nobenih posebnosti. Za smrt si večinoma izberejo strup, ki povzroči trenutno smrt in rešitev ni več možna. Med samomorilci so zdravniki, delavci, inženirji, kmetje, dijaki, odvetniki, ki si večinoma vzamejo življenje zaradi poklicnih neuspehov, alkoholizma, nesrečne ljubezni, bolezni, pa tudi zaradi izsiljevanja drugih.

IZVIRI

MOŠKA VODA JE ŽE UGLEDNA

Strokovnjaki iz Münchna, Gradca in z Dunaja so ugotovili, da je delovanje kladanjske »moške vode« zelo mnogostransko. Po vseh mogočih šalah, ugibanjih in sumničenjih je videti, da ta »čudežna voda« pod planino Konjuh zbuja vse več pozornosti.

To ni več navaden gorski izvir, temveč sodobno opremljen in zaščiten objekt, ki naj bi letos prinesel kar 40 milijonov novih dinarjev. Odtlej, ko so se o tem »vrelcu mladosti« vnele nenavadne polemike, so marsikaj uredili. Zgradili so celo sodoben hotel s 27 enoposteljnimi sobami, ki je že za vse leto oddan, in stane penzion 120 novih dinarjev na dan.

Poleg tega, da ta voda zavira fiziološke spremembe, ki nastajajo zaradi starosti, zmanjšuje tudi krvni pritisk, regeneracijsko vpliva na želodčni in črevesni trakt in ugodno vpliva na vegetativni živčni sistem. Te dni so odposlali prvih 60.000 steklenic »moške vode« v Izrael, 4 milijone steklenic pa morajo poslati Američanom. Beograjsko tržišče si je za letos zagotovilo 2 milijona steklenic in postalo tudi edini distributer pri nas.

V načrtu imajo še ustanovitev jugoslovansko-zahodnonemškega mešanega podjetja za prodajo »moške vode« na zahodnoevropskem tržišču s sedežem v Münchnu. Menijo, da bodo letos napolnili iz kladanjskega izvira 10 milijonov steklenic, to je približno pet milijonov litrov. Namestili so moderno opremo in poskrbeli za higieno, medicinski strokovnjaki pa nenehno nadzorujejo in analizirajo vodo. Sprva precej tvegana zadeva je postala donosen posel.

OBRAČUNAVANJA

BITKA ZARADI ZAJCA

Družini Ljaić in Idrizović sta se pred leti sprli zaradi zajca. In iz tega starega prepira je pred kratkim v gozdu pri vasi Banovići nastal krvavi obračun. Ismet Vahid in Ljaić Idrizović sta dobila hude rane.

Štirje bratje Ljaići so se s tovariši odpravili na lov. Strastni lovci so se ves dan potikali po gozdu in popoldne prišli do potoka, kjer so se nameravali osvežiti. Tam pa jih je v zasedi čakalo pet bratov Idrizovićev. Začeli so streljati nanje in Ljaići so si poiskali zavetje. Streljanje je bilo slišati z obeh strani

Pokalo je celo uro. Prenehali so šele tedaj, ko sta bila nevarno ranjena Vahid in Ismet, iz vsake družine po ena žrtev. Vahida Idrizovića so zadele štiri krogle iz lovske puške: v prsni koš, v roko in v nogo. Ismet Ljaić pa je bil zadet v levico in mu je odtrgalo štiri prste. Oba se še vedno zdravita v bolnišnici v Novem Pazarju.

Varnostni organi pa so po tem krvavem obračunu zaplenili le štiri lovske puške, drugo orožje so prej vročekrvneži poskrili.

Že vrsto let sta si bili družini sovražni, lani pa so se sprli še zaradi zajca. Ljutvo Ljaić je s psi lovil zajca, ki ga je že obstrelil. Ni in ni ga mogel dohiteti, več sreče pa so imeli Idrizovići, ki so medtem prišli v gozd po drva. Ljutvo je zahteval zajca, češ da ga je on obstrelil, Idrizovići pa so trdili, da je lovil v njihovem gozdu Za nameček so ga še pretepli in ga skupaj z volom vpregli v sani. Ljaić jim je to najbolj zameril.

ŠOFERJI

TOVORNJAK V SPALNICI

Tovornjaku, ki je bil parkiran na neki beograjski ulici, je popustila zavora in zdrvel je po hribu navzdol. Zaustavil se je šele v pritlični hiši. Človeških žrtev ni bilo.

Voznika tovornjaka s prikolico ljubljanske registracije Marjan Kozinc in Karl Oblak sta pustila vozilo, naloženo z desetimi tonami železa, na Partizanski cesti in se odpravila v bližnjo trgovino Ko sta se čez nekaj minut vrnila, ni bilo o avtu niti sledu.

Tovornjak se je medtem z vedno večjo hitrostjo pomikal po strmi ulici in se po 300 m vožnje zaletel v neko hišo. Zavozil je tik mimo postelje, na kateri je spal Milan Sekulić.

Prestrašeni Sekulić je najprej menil, da je potres in je že nameraval pohiteti na ulico, ko je nenadoma uzrl ob svoji postelji tovornjak.

Voznika pa sta medtem menila, da jima je tovornjak kdo ukradel. Že sta pomislila, da bi prijavila tatvino prometni policiji, ko sta izvedela, kaj se je zgodilo. Do nesreče je prišlo popolnoma po njuni krivdi, saj na strmi ulici nista po predpisih zavarovala obremenjenega vozila.

MIRO OMAN GOVORI ZA TT PRED PRVIM SKOKOM NA VELIKANKI IN PO NJEM

KRST, DOLG 135 METROV

Človek je v trenutkih velikega pričakovanja vselej nemiren, nestrpen. Veliko pričakovanje mu kot kamen leži na srcu, rad bi se ga čimprej znebil, pa vendar ga v poslednjih trenutkih rad odloži, čeprav le za kratek čas, hkrati se zaveda, da ga prav čakanje ubija, mori, živcira . . .

— Kdaj bom lahko skočil? je vprašal Miro nad vrtoglavo globino.

Dr. Tone Dečman se je nejevoljno obregnil:

— Ti pa kar tiho bodi!

— Rad bi pred večerom!

Spodaj, na sončnem izteku nas je bolel vrat, ker smo že lep čas v napetem pričakovanju zavzeto zrli navzgor.

— Takole med nama, Miro, te je kaj strah?

— Daj, no, mir, kaj me bo strah. Zakaj?

Ponce in vsa dolina pod njo so se kopale v soncu. Velikanka se je kot vklenjen bel slap zajedala v poraščeno grintavo strmino.

— Gavga! sem šepnil njej in sebi in primerjal, kako se bivša mamutska mojstrovina z naletom vred neha tam, kjer se nova pravzaprav šele začne.

Miro Oman je prišel na iztek in pogledal navzgor, kot bi hotel še poslednjič preveriti, če je vse v redu; nalet, miza, doskok . . . Zdelo se mi je, da je šel Miro mimo velikanke kot duhovnik, ko gre mimo oltarja in se spoštljivo pokloni. Pa se ni poklonil . . .

— Takole med nama, Miro, te je kaj strah?

Ne, ne, nisem ga spraševal pod velikanko. Tri večere prej sva sedela ob topli peči pri Žerjavu v Ratečah, kjer Jerca skrbi za skakalce kot za svoje sinove.

— To so moji fantje!

Ogenj je tiho prasketal in v večernem mraku so luže postajale trde.

Pa se mi le zdi, da je obupno, ko takole padaš in padaš po zraku in ne veš, kaj se bo v naslednjem hipu zgodilo.

— To je pa strahota, to je nekaj groznega, nepopisnega . . . se je iz Mira sprožil plaz odkrite samoizpovedi. — Res, obupno je. Padaš in padaš, in ne veš, kaj bo. Zadnjič sem sredi noči prišel domov. Šel sem okrog hiše, ker so bila vežna vrata že zaklenjena. Tema je bila kot v rogu pa sem zgrešil stopnice in padel s tri metre visoke škarpe. To je nekaj tako groznega, da sploh ni mogoče povedati. Kar padaš in padaš in ne veš, kam boš padel . . .

Jasno, bil sem razočaran.

— Mislil sem, da je obupno, ko letiš na velikanki?

Miro me je začuden pogledal.

— Ah, daj, no, kaj bi bilo obupno. Tisto ni nič. Če znaš, se ti nima kaj zgoditi.

— No, pa vendarle, te je strah vsaj pred poskusnim skokom?

— Ne.

— Nisi nič razmišljal o tem, da se morda na novi stošestdesetmetrski velikanki skriva kakšna napaka?

— Minili so Bloudkovi časi, ko je bilo še vse v poskusnem obdobju. Mislim, da je danes vse že tako preskušeno, standarizirano, preverjeno, da kakih večjih spodrsljajev ne more biti.

— S konstruktorjem inž. Ladom Goriškom sta pravzaprav vrstnika, oba sta doma iz Šentvida. Sta se kaj menila o skakalnici?

— Vrstnika sva pravzaprav z njegovim bratom Janezom, ki je tudi pomagal načrtovati novo velikanko. Z njim sva se že zdavnaj veliko pogovarjala o novi veliki skakalnici. Mislim, da je bil on prvi, ki je o tem premišljeval.

— Misliš, da bo na novi skakalnici postavljen nov svetovni rekord?

— Prepričan sem, da bo Raška skočil čez 160 metrov.

— Mar je po tvojem moč s smučmi preskočiti tudi dvesto metrov?

— Brez dvoma. Vprašanje pa, ali bi bilo smiselno graditi takšne skakalnice. Skakalčeva hitrost pri doskoku bi bila kakih 150 km na uro. Vprašanje je, če bi jo zmogel. Pri tako dolgih skokih bi o vsem odločala samo hitrost.

— Si se za poskusni skok še posebno pripravljal?

— Sploh ne. Sicer pa se ni kaj pripravljati. Edini problem na velikankah je, kot sem že rekel, hitrost. Res pa je, da moraš na takšno skakalnico priti že izkušen. Na velikih skakalnicah se nimaš več kaj učiti. Tam že znaš, kar znaš.

— Zakaj se je planiški komite odločil, da boš prav ti krstil novo skakalnico?

Miro se je v zadregi nasmehnil.

— Pravzaprav niti ne vem. Morda . . . morda zato, ker sem že odslužen tekmovalec, morda pa tudi zato, ker imam rutino, izkušnje.

— Novo skakalnico si si že prav za gotovo ogledal pa me zanima, kaj misliš o njej?

Mislim, da je zalet prekratek in prestrm. To je sicer moje osebno mišljenje. Vem pa, da takšen zalet ne sme biti predlog, ker skakalec že utrujen pride na most. Tisti, ki jim bo ta skakalnica ležala, bodo leteli zelo daleč, lahko pa se bo zgodilo, da bodo tudi dobri skakalci »klofali« na pukl.

ČETRTEK — DOBER ZAČETEK

Bine Rogelj je bil pika. Pika z zastavico na odskočnem mostu. Zgoraj, visoko nad njim, je najbrž stal Miro na smučeh. Videli ga nismo. Potem je Bine zamahnil z zastavico. Zadržali smo dih. V beli areni je bilo tiho kot v grobnici. Tesnobno tiho. Potem je tišino presekal veter in Bine je prišel na most. Oddahnili smo si in vzdihnili hkrati.

— Ubogi Miro. Krasno ga imajo na natezalnici . . .

Čez čas, čez neskončno dolg čas se je po zaletu spustila črna pika . . .

— Gre!

Lepo je priletel z mosta . . .

— V hipu, ko sem priletel z mosta, sem dobil takšno višino, da sem se kar ustrašil. Zelo visoko me je prineslo.

Mirno je letel čez dolgi hrbet skakalnice . . .

— Potem pa sem začutil, kako me je zrak lepo prijel, da sem se kar ulegel nanj. Fantastično lepo nese . . .

Zanesljivo je doskočil in morda ga je potem za hip zaneslo, kot da mu hoče dvigniti špice smuči . . .

— Ko sem doskočil, je bilo vse v redu. Potem pa me je skoraj »pobasalo« na zadnjo plat in sam sebi sem rekel: prmejduš, to pa ne. Nagnil sem se naprej in vse je šlo v redu.

Konstruktor inž. Lado Gorišek je skočil drugi. Pa ne na skakalnici. Skočil je od veselja. Objel je Mira, ko se na koncu izteka še niti ni dobro zaustavil.

— Tovariš konstruktor, recite mi, kar hočete?

— Vesel sem. Vesel sem, da se je tako imeniten skok posrečil prav Miru!

Najprej je bilo slišati, da je Miro skočil 125 metrov.

— Meter več od mojega osebnega rekorda! se je zasmejal Miro, ko se je rešil objemov, stiskov in poljubov. Potem so dejali, da je skočil 128, dokler ni Rudi Finžgar, ki je stal na doskočišču, povedal, da je bil prvi polet na novi planiški velikanki dolg 135 metrov.

MIRO OMAN IN RUDI FINŽGAR POD PLANIŠKO VELIKANKO: Kdaj nov rekord?

Miru, neuničljivemu Miru so se zasvetile oči.

Škoda, prav žal mi je, da nisem šel en nalet više, lahko bi bil potegnil čez sto štirideset . . .

—Nehaj, za to boš imel še čas. Kako je bilo?

— Odlično sem se počutil.

— Pa zalet, je prestrm?

Sploh ne. Na koncu zaleta me je malo tiščalo nazaj, vendar je radius tako dolg in lep, da sem se zlahka lepo pobral.

— Poslušaj, kako si pa nocoj spal?

— Kako neki? Dobro spim, če imam le čas.

Minuli četrtek bo šel torej v zlate anale planiških skokov.

Ampak saj res, zakaj pa prav četrtek, prav sredi tedna.

— Saj smo hoteli v petek. mi je dejal nekdo iz planiškega komiteja, pa domačin in star planiški strokovnjak Janez Kerštajn ni pustil. V petek pa ne. Petek je slab dan. Petek slab začetek.

Četrtek pa je bil več kot odličen . . .

TONE FORNEZZI

PLAKETE BRANKA ZIHERLA

PRVIH DEVET NAGRAJENCEV

S slovesno podelitvijo spominskih plaket športnika in borca Branka Ziherla v Kranju ob koncu leta se je začelo hkrati novo, enajsto enoletno tekmovanje in ocenjevanje najboljših slovenskih športnikov in športnic za spominske plakete Branka Ziherla. Slovenski športni novinarji iz petih redakcij Zdeno Vahtar, Stane Fugina, Franci Pavšer, Stane Lipar, Evgen Bergant in Henrik Ubeleis ocenjujejo dosežke slovenskih športnikov in športnic doma in na tujem od 29. novembra do naslednjega dneva republike. Športniki in športnice, ki v enoletnem ocenjevanju dobijo točke, se potem potegujejo za zlato, srebrno in bronasto plaketo Branka Ziherla, za izjemne — vrhunske — dosežke pa naše uredništvo podeljuje tudi častne plakete.

Prvi obračun je pred nami — za december, januar in februar. Absolutni zmagovalec meseca je samo evropski prvak v kegljanju na ledu Ivan Piber (Bled), ki je zasedel prvo mesto v bližanju in zbijanju na EP v Celovcu, kjer je Jeseničan **Stanko Pulec** osvojil tudi bronasto kolajno. V decembru in februarju je točke dobilo več športnikov in športnic.

DECEMBER: Ludvik Zajc (Jesenice) — smučanje, 5 točk, Stanko Topolčnik (Impol) — judo, 1.

JANUAR: Ivan Piber (Bled) — kegljanje na ledu, 6 točk.

FEBRUAR: Alojz Kerštajn (Jesenice) — smučanje, 2 točki, Ivo Daneu (Olimpija) — košarka, 1, Rudi Knez (Jesenice) — hokej na ledu 1, Breda Babošek (Maribor) — atletika, 1 in Blaž Jakopič (Jesenice), 1.

NEURADNI SVETOVNI REKORDI

ŠE NI ZAKONIKA

Le štiri smučarske skakalnice – velikanke so zdaj na svetu. Najnovejša med njimi, nova planiška, stoji pri nas. V sloviti dolini skakalnic pod Poncami, ob boku Bloudkove mojstrovine, na kateri so še pred vojno in po njej postavljali svetovne rekorde v dolžini smučarskih skokov. Zdaj praznujejo poleti na smučeh že 35-letnico, pa vendar rekordi v tej disciplini še niso uzakonjeni, še zmeraj gre pravzaprav za neuradne rekordne dosežke . . .

Bralec se bo med uradnimi rekordi in neuradnimi rekordi le stežka znašel, saj že vsa zadnja leta, zlasti pa od Šlibarjevega rekordnega skoka v Oberstdorfu 1961 dalje, prebira zapise o rekordih v tej disciplini, pri čemer pa poročevalci ločijo med veljavnimi — in neveljavnimi skoki. Za veljavne imajo tiste, pri katerih je skakalec po doskoku obstal, za neveljavne pa tiste, pri katerih je po doskoku padel ali podrsal z rokami. Tudi najnovejše tekmovanje v poletih v Vikersundu na Norveškem je postreglo s takim primerom. Čehoslovak Divila je na njem skočil 156m, vendar z dotikom, zaradi česar njegovega dosežka ne štejejo za svetovni rekord, ki ga tako slejkoprej drži Avstrijec Bachler s 154 m, prav tako v Vikersundu (12. marca 1967). V neskladju s sicer veljavnimi pravili smučarskih skokov je to, da na drugih tekmovanjih dosežena dolžina velja, pa čeprav se je skok končal s padcem, le da mu zmanjšajo število točk pri oceni za slog.

Zmede z rekordi pa s tem še ni konec. V dosedanjih lestvicah dosežkov štejejo tako tiste skoke, ki so bili doseženi v konkurenci (med tekmo) kot tudi tiste, ki so jih zabeležili predskakalci, ki pred tekmo skrbijo za dobro sled na zaletišču in se jih tekmovalno vodstvo poslužuje, da bi študiralo tekmovalne razmere. Italijan Zanadanel na primer, ki je bil eden naslednikov našega Šlibarja na lestvici svetovnih rekorderjev, je svojih 144 m dosegel 16. 2. 1964 v Oberstdorfu prav kot predskakalec.

In še tretja možnost je. Čemu nazadnje Prelovškovih 148 m pred dnevi na preizkušnji skakalnice v Planici ne bi šteli za rekord, ko pa jih je dosegel povsem regularno. Marsikomu se bo tudi neupoštevanje tega rezultata zdelo nelogično, še zlasti ob okoliščini, da ustreznega pravila za priznavanje rekordov tako ni.

Bržčas je treba čim prej storiti dvoje: vsaj v klubu, ki so v njem združeni vsi prireditelji tekmovanj na velikih skakalnicah (Oberstdorf — ZRN, Kulm — Avstralija, Vikersund — Norveška in Planica — Jugoslavija) sprejeti ustrezen pravilnik in drugič — v njegovem duhu tudi za nazaj »prikrojiti« zgodovino.

S tem bi naposled bržčas napravili red tudi v tej disciplini in jo prilagodili vsem drugim, pri katerih tudi poznajo rekorde.

KAJ TOREJ STORITI?

In kakšna naj bi bila osnova za pravilnik o priznavanju rekordov? Na vsak način bi ga kazalo kar najbolj izenačiti z drugimi, ki so se že uveljavili v drugih panogah in načelom, po katerih se je javnost ravnala — nekako spontano — že zdaj.

Kot prvo bi bilo treba uveljaviti načelo, da je uradni svetovni rekord mogoče doseči samo na tekmovanju. To pomeni, da ne prihajajo v poštev niti preizkušnje skakalnic (primer Prelovšek) niti dosežki predskakalcev (primer Žandanel). Zatakne pa se že pri vprašanju kaj storiti s skokom, ki je bil dosežen v seriji, ki so jo prekinili, ker je nekdo skočil predaleč in je tekmovalno vodstvo zaradi tega moralo skrajšati zalet? Prav to tudi nakazuje specifičnost problematike, zaradi katere doslej bržčas tudi še ni prišlo do uzakonjenja svetovnih rekordov. Varnost skakalcev in odgovornost tekmovalnega vodstva zanjo sta namreč činitelja, ki jih pri večini drugih športnih panog ne poznajo tako izrazito.

Kaj torej storiti? Odločiti se pač: priznati ali pa ne. Pravičnejši bi vsekakor bil — ne, čeprav bi to skakalca spravljalo v nekakšen nenormalen položaj. Zmeraj bi bilo šele na koncu serije lahko gotovo, da je svetovni rekord res njegov . . .

A tudi to ni ugovor, zaradi katerega bi veljalo odlašati s sprejetjem »zakonika«. Ta naj bo napisan in velja — enak za vse.

Preostaja torej še vprašanje ali za rekorde vrednotiti tudi skoke s padcem ali ne. Po občutku in zaradi navade bi se odločil le za skoke, pri katerih je skakalec obstal. Tudi to pa je treba seveda s tekmovalnimi določili točno definirati.

REKORDI IN »REKORDI«

Na ta način bi torej nazadnje dobili tudi uradne svetovne rekorde v smučarskih poletih, ki bi jih priznaval že omenjeni klub četverice ali še bolje mednarodna smučarska federacija (FIS) po posebnem postopku. Vse dosežke, ki jih po teh določilih ne bi mogli imeti za uradne svetovne rekorde, pa bi lahko še zmeraj vodili kot neuradne »rekorde«. Mednje bi lahko šteli padce, skoke predskakalcev in skoke na preizkušnji skakalnic, — pač z ustreznimi pripombami skratka vse tiste dolžine, ki so bile sicer dosežene, a jih ni mogoče uskladiti s sprejetim pravilnikom. V to kategorijo bi — če gledamo nazaj — bilo bržčas treba uvrstiti tudi mnoge predvojne in tudi povojne dosežke iz Planice, ki niso bili doseženi na tekmovanjih v današnjem smislu besede, ker so bila ta tedaj na skakalnicah tako velikih razmer uradno (po FIS) celo prepovedana.

Po enakem postopku bi potem lahko vodili tudi državne rekorde in rekorde skakalnic, kar bi nedvomno tudi prispevalo k še večji privlačnosti skakalnega športa.

EVGEN BERGANT

Avstrijec Reinhold Bachler velja s 154 m iz Vikersunda zdaj za svetovnega rekorderja v smučarskih poletih.

ZA BRALCE TT-JA HIŠA ZASTONJ

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

svet

RASISTIČNE OLIMPIJSKE IGRE — KAKOR V STARI RUSIJI — NOVA ALTAMIRA — TOLIKO DENARJA KOT ZA MESEC — V ITALIJI ŽE PRVENSTVO — »REAKTIVNA DESKA« — SODOBNI VANDALI — MINI KRONIKA

POLITIČNA PANORAMA

JUŽNA AFRIKA

RASISTIČNE OLIMPIJSKE IGRE

22. in 23. marca se bo na gradu Vidy v Lausannu sestala izvršna komisija mednarodnega olimpijskega komiteja, ki ji bo predsedoval 81-letni Avery Brundage. Razpravljali bodo o tem, ali naj Južni Afriki dovolijo sodelovanje na olimpijskih igrah, ki bodo leta 1972 v Münchnu, o usodi alpskega smučanja in o tem, ali naj bi ob proglasitvi zmagovalcev opustili igranje državnih himn in dviganje zastav. Nihče pa še ne ve, ali si bo Brundage upal načeti tudi naslednje vprašanje: v začetku aprila bodo v Bloemfonteinu v Južni Afriki prve rasistične olimpijske igre na svetu.

Južnoafriški premier Balthazar Voster jih je napovedal že aprila lani v Pretorii, ko so mu pred nosom »zaprli mehiška vrata«. Vendar pa tega ni nihče jemal resno. Motili so se. Telovadna igrišča in klopi za gledalce že čakajo na svoje bele tekmovalce, katerim bodo ploskali le beli gledalci, dasi bo rasistični režim tokrat »izjemno velikodušen in dovolili in tudi črncem, da si bodo lahko igre ogledali«

Povabila, ki jih je Pretoria brez pompa poslala po svetu, niso povsod naletela na gluha ušesa. V južnoafriški prestolnici se že veselijo ob misli, kako bodo gledali domače zvezde, ki se bodo merile s tujimi prvaki. Teh bo 120 in bodo vsi prišli iz zahodni držav: Belgije, Grčije, Avstralije (med drugimi Ralph Doubell, ki je osvojil zlato medaljo za tek na 800 m).

Veliko dežel, med njimi ZDA, pa je odklonilo južnoafriško povabilo.

Za presenečenje je poskrbela Zvezna republika Nemčija. S 14 telovadci bo njihova vrsta najmočnejša med ekipami, ki se bodo udeležile tekmovanja.

Vedeti je treba, da bo ZR Nemčija leta 1972 organizirala olimpijske igre. S tem, da sodeluje na »obrobnih igrah«, pomaga Balthazarju Vosterju doseči cilj, ki si ga je zastavil: Še trdneje zakoličiti nadvlado belcev v Južni Afriki.

To bo prav gotovo zanetilo nevaren ogenj. Vsa Afrika pa tudi mnogo drugih držav bo čz tri leta, ko bo vrsta na Münchnu, še dobro pomnila to sodelovanje Zahodne Nemčije. Bo gospod Brundage, ki ga tako skrbijo olimpijski ideali ob tem ostal zaprtih ust?

ZDA

ČEDALJE VEČJI ZASLUŽKI

Kljub kampanji ameriške vlade, da bi preprečila inflacijo, se plače v ZDA te tedne neprestano dvigajo. Kongres je pred kratkim ameriškemu predsedniku podvojil plačo, ki sedaj iznaša 200.000 dolarjev letno. Sebi so možje senatorji dvignili prejemke od 30.000 na 42.000 dolarjev. Pevka Barbra Streisand je prejšnji mesec z nekim hotelom V Las Vegasu podpisala štiritedensko pogodbo, ki ji bo prinesla 500000 dolarjev in kompletno dnevno oskrbo. Diplomanti harvardske šole za poslovne ljudi dandanes začno s plačo 12.000 dolarjev letno. Vodilne pravne ustanove v New Yorku so pred desetimi leti novincem še plačevale 7.500 dolarjev na leto, a zdaj jim dajejo 15.000 dolarjev. Univerzitetni profesorji dobijo v povprečju 18.000 dolarjev na nekaterih zasebnih univerzah celo 21.000; dohodek pa si jih mnogo poveča s honorarnim delom, ki jim ga plačajo z 250 dolarji na dan. Profesorjem, ki jih poslovna združenja najamejo za svetovalce, letni dohodek iz tega honorarnega dela nanese tudi 60.000 dolarjev.

Američani menijo, da se plače dvigajo, ker povsod primanjkuje izvedencev in ljudi z domišljijo in pogumom. V vodilnih ameriških dnevnikih mrgoli oglasov raznih firm, ki ponujajo inženirjem 15.000 dolarjev na leto, programerjem pa 10.000 dolarjev. Fluktuacija šolanega kadra je postala vsakdanja stvar in strokovnjaku res ni težko priti na boljše mesto. Večina pogovorov v študentskih naseljih se suče le okrog tega, koliko kdo zasluži zakaj.

Ni dvoma, da so Američani najbolje plačani ljudje na svetu, čeprav jih mnogi Evropejci in Japonci prekašajo v stranskih dobičkih. Za primerjavo: evropski bančni uradnik zasluži letno okoli 7.000 dolarjev, njegov ameriški kolega pa približno za 25 odst. več. Letos so ameriški vozniki tovornjakov prinesli domov več kot 15.000 dolarjev, piloti reaktivnih letal 45.000, uvedba novih zračnih velikanov pa jim bo prinesla dodatek 12000 dolarjev.

Pravila ameriške ekonomije, ki določajo človekov zaslužek, so hkrati krivična in logična. Odločajo tradicija, dobiček, riziko in osebna iniciativa. Zadnje čase se razlike med zaslužkom v posameznih delih ZDA manjšajo in tudi razlike v življenjskih stroških niso pretirano velike (med New Yorkom in Chicagom 12 odst. razlike v korist Chicaga, v Dallasu pa je življenje kar za 40 odst. dražje). Deloma jih ublažijo posebni dodatki, ki jih daje delodajalec.

BARBRA STREISAND: Naj dajo denarce, če jih že imajo!

Najnižji so zaslužki v starih, velikih vejah bazične industrije, n. pr. v kovinski industriji in zavarovalništvu. Železnice in komunalna podjetja so le malo na boljšem, ker so pač na grbi države. Po drugi strani so plače v teh že od nekdaj slabo plačanih službah veliko bolj stabilne in rastejo s povečano delovno dobo, česar v dobro plačanih poslih ponavadi ni. Na vrhu lestvice so tobačna industrija, letalstvo in astronavtika ter vse, kar je z njima v zvezi, kemična industrija, industrija elektronskih aparatur, kozmetičnih izdelkov, gospodinjskih aparatov in avtomobilska industrija. Najbolje plačani človek v tej kategoriji je predsednik General Motorsa James Roche ki je leta 1967 potegnil kar 733.316 dolarjev.

Vsi ti zaslužki pa se seveda ne dajo primerjati z denarci, ki pritekajo v žepe lastnikov podjetij. Že zasebni odvetniki presežejo mejo 50.000 dolarjev (njihovi kolegi, ki delajo za delodajalce, imajo povpreček 29.000 dolarjev). Medtem ko podpredsednik

SREDNJEŠOLCI ZA OKROGLO MIZO: (4)

VESTE, VIETNAM JE DALEČ...

Mladi in politika? Mladi in dogajanja v svetu? Kako se počutijo vsi ti fantje in dekleta, ki jih opoldne srečujemo, ko s svežnji nemarno zavezanih knjig hite po ulicah v šolo ali iz nje? Se jim zdi, da pripadajo le svoji šolski klopi, svoji ulici, svoji klapi in svojemu malemu lokalčku, kamor zahajajo na kavice? Ali pa morda brezskrbni, skoraj brezbrižni videz vara — in so globoko v sebi navsezadnje tudi sestavni del mladine, ki je spomladi po Parizu postavljala barikade, Jana, ki je na Václavskih námestih zgorel v živo plamenico upora, obrazov z azijskimi očmi, ki venejo po vietnamskih džunglah in močvarah, in temnih obrazov s sestradanimi očmi in s kruto nalepko »Biafra«?

OD KOD PREŽI SMRT? — Vietnamski strahoti se je pridružila Biafra. Lakota, bombe. Bomo preživeli? Da bi preživeli vsaj otroci!

Kaj ti naši mladi prebero v časopisih? Jih pritegujejo le športni rezultati, sporedi kina in televizije ter poročila o nesrečah in kriminalu, ali pa obrnejo stran tudi tja, kjer je beseda o novi zgodovini, kjer bodo zvedeli, kaj je novega na Bližnjem vzhodu, kaj počno v Bonnu in Berlinu, kaj se je pomenkoval Nixon z de Gaullom?

Jim zvečer, ko se v postelji poslavljajo od umirajočega dneva, misli begajo le k fantu in dekletu, k šolski nalogi in k sobotnemu plesu, ali pa morda vdirajo vanje slutnje, spoznanja, strahovi in želje, ki segajo daleč onkraj domače hiše in lokalčka in klape in majhnega sveta, ki mu pravijo svoj svet?

Mladi in politika, mladi in dogajanja v svetu. Nismo hoteli biti raziskovalci, ki bi po preskušenih metodah odkrivali objektivno, posplošeno resnico in odgovore na vse tisto, kar smo zapisali pod vprašanji. Hoteli smo biti le sobesedniki v dvournem pogovoru za okroglo mizo, kjer so posedli mladi iz petih, šestih ljubljanskih srednjih šol in gimnazij.

Zato naj pogovor prejšnjega tedna, ki smo ga uglasili prav na omenjena vprašanja, ne izzveni kot podoba naše srednješolske mladine nasploh, ker to ne sme in tudi ne more biti. Ostane naj le zrcalna podoba miselnega sveta petnajstih mladih, bistrih obrazov, izbranih tako rekoč po naključju na ulici.

»NI NAS VEČ OD TRETJINE«

Toda tudi to nam lahko namigne marsikaj in nas spodbude k razmišljanjem, ki bi se nas sicer morda sploh ne polotila. Zato se nam pogovor tudi to pot še zdaleč ni zdel brezploden in odveč.

Če prisluhneš pogovoru v mladi gručici, boš navadno le stežka izbrskal iz njega besede in pojme, ki sodijo v zunanjepolitični slovarček. Zato se ti nehote vsiljuje vprašanje: »Se mladi o dogajanju v svetu sploh pomenkujejo? Mu sledi vsak sam, le zase, morda v družinskih pogorih, ali pa še to ne?«

Sprva se ne morejo odločiti, toda že prve ugotovitve so soglasne: Tistih, ki jih politika sploh načrtno zanima, je razmeroma malo. Manj kot tistih drugih. No, kaka tretjina jih bo. In v tej tretjini so v veliki večini fantje.

— Zakaj?

Dekleti v kotu se spogledata in za hipec oklevata. Potem pravi ena: »Nekako ne čutimo potrebe ... Kaj jaz vem, zakaj. Če načneš pogovor o politiki v dekliški druščini, te gledajo, kot da si z lune padel ali pa da neokusno poziraš. Pa utihneš.«

Seveda s tem ne menijo, da drugi sploh ne vedo, kaj se okrog njih dogaja. Toda spoznanja o tem sprejemajo večinoma pasivno, ne hlastajo za njimi sami od sebe, z željo in načrtno.

Znanje črpajo večinoma iz časopisov, predvsem dnevnih. Na drugem mestu je televizija. Jeze se, češ da so članki drugače napisani, kot bi si želeli. Preveč frazarjenja da je v njih in preveč tujih izrazov in preveč ovinkarjenja okoli vrele kaše. Oni bi hoteli predvsem dejstva, na kratko, razumljivo in pregledno. In tudi to jih moti, ko ponavadi izvedo iz časopisov le KAJ, ne pa tudi ZAKAJ. O spletu okoliščin, zgodovinskih vzrokov in drugih dejavnikih, ki so neki dogodek v svetu oblikovali, pogosto premalo vedo in zato ne morejo in ne upajo pošteno in objektivno presojati o njem. Če si že ustvarijo mnenje, to ponavadi ni njihovo, ampak ponajveč privzeto mnenje, ki ga podzavestno ali zavestno posvoje.

Mladi, s katerimi smo se pomenkovali, se doma o politiki le redko pogovarjajo. Pravijo, da tudi pri prijateljih ni dosti drugače in da je dom eden najslabših oblikovalcev njihovega pogleda na svet in dogajanje v njem.

Šola?

Eh, to je spet poglavje zase! Predvsem na nobeni šoli pogovori o dogajanjih v svetu niso obvezni sestavni del učnega načrta oziroma kakega predmeta. O tem se v razredu pomenkujejo le občasno, ponajveč na svojo pobudo in z le nekaterimi redkimi profesorji, ki se jim zdi, da so dijakom tudi tovrstni pogovori morda potrebni ...

Poglejmo, pri katerih predmetih se naši sobesedniki pomenkujejo o tako imenovani zunanji politiki: ponekod pri predvojaški vzgoji, drugod pri zemljepisju, v eni od gimnazij pri sociologiji pa pri slovenščini in pri zgodovini. Kakor nanese.

»V večini primerov, veste, pa je želja po ‚politiziranju' v bistvu le izgovor, če želimo zabušavati,« pravi eden čisto odkritosrčno.

Edini načrtni vir rednega seznanjanja z dogajanji po svetu so jim klubi OZN in tako imenovani marksistični krožki ter debatni klubi.

Nekateri profesorji so pri pomenkih široki, z mnenjem, ki se pogosto od »uradnega mnenja« močno razlikuje. Drugi spet so, pravijo, dolgočasni ortodoksneži, ki bi še kraško burjo radi pojasnjevali s pozicije marksizma in leninizma. Vsem, no, skoraj vsem pa je neprijetno skupno to, da imajo svoje poglede na svet za edino zveličavne ali pa vsaj zadosti zrelejše od mnenja mladih, ki sede v razredu.

Glede na to, da je v debatnih krožkih le malo članov, ostanejo našim srednješolcem za politične pomenke v glavnem šolski odmori in dosti redkeje staknjene glave okrog kavarniškega ali gostinskega omizja.

»KAJ VAS JE V ZADNJEM ČASU NAJBOLJ PRITEGNILO?«

Vsekakor to ni bilo nedavno vrenje med študenti, ki je razgibalo domala ves svet. Za študentske nemire sodijo, da so pomenili predvsem opozorilo družbi na študentska stališča in da so se širili kot nalezljiv odpor. Kajpada sodijo, je bilo veliko tudi navadnega« »zganjanja kravala ...«

— Ste kako čutili, da bi bil njihov odpor lahko v določenem pogledu tudi vaš odpor?

Ne, niso čutili.

Močno so v njih odzveneli dogodki na Češkoslovaškem. Presenetljivo pa sodijo, da domači tisk o intervenciji ni poročal dovolj objektivno: »Nihče ni zagovarjal Rusije, čeprav ima najbrž ona svoje vzroke in razloge za to, kar je storila, čeprav je napak storila,« je rekel moj sosed za mizo.

— Se vam zdi, da smo pri ocenjevanju dogodkov v svetu še vedno preveč enostranski in uradni?

»Zadnje čase gre precej na bolje, toda povsem nepristranski še vedno nismo. Pogosto v stališčih do dogodkov še vedno odzvanja nekakšno uradno mnenje. Najbolj je to čutiti pri izraelsko-arabskem sporu, ko pravzaprav jasno in glasno ‚navijamo' za Arabce.«

— Vas je vdor na Češkoslovaško presenetil?

»Nikoli bi si ne mislili, da so Rusi kaj takega sposobni. Zdaj smo mnenje o njih morali temeljito spremeniti!«

Vedo kaj o informbiroju? Skoraj nič. Tudi Dedijerov »Izgubljeni boj« sta v celem prelistala komaj dva od navzočih! Čemu? Predolgo, predolgovezno, tu in tam nepotrebno razvlečeno. Mi hočemo dejstva, dejstva — in na kratko!

Tudi madžarskih dogodkov leta 1956 ne poznajo in še marsičesa, kar je pretresalo svet in ga postavljalo na glavo komaj pred nekaj leti.

Vietnam jih je začel utrujati. »Tako je, kot bi nas z vsemi temi nasilji od enega konca sveta do drugega nekako cepili ... Imuni postajamo nanj in ga doživljamo vse bolj topo, neprizadeto.«

»Vietnam, veste, Vietnam je daleč,« pravi črnolaso dekle. »In tudi Biafra je daleč. Ne čutimo z njimi tako, kot bi čutili, ko bi nam bili bolj blizu ...«

»Pravijo, da jih v Biafri ne vem koliko tisoč vsak dan umre od lakote. Ne vem, ali naj to verjamem. Da ni napihovanje ali propaganda? Povsem nerazumljivo mi je, da bi se kaj takega moglo dogajati v svetu današnjega in jutrišnjega dne.«

»NIMAMO POLITIČNIH IDOLOV«

— Kateri državnik se vam zdi izjemno velik, pomemben? Kateri politični osebnosti bi bili radi čimbolj podobni, se z njo poistovetili? Imate med politiki morda idola?

Nimajo ga.

Še vedno odzvanja v njih podoba pokojnega Kennedyja, od živečih politikov pa je večini najbolj pri srcu de Gaulle, predvsem njegova zunanja politika. »Težko se opredeliš,« vzdihujejo. »Zdi se nam tudi, da obdobje velikih osebnosti ugaša. V politiki vse bolj prevladuje kolektivizem.«

Ko bi idola na vsak način morali izbrati, pa bi se skoraj brez izjeme odločili za Tita.

— Ko smo že pri Jugoslaviji: Mislite, da svetu lahko kaj pokažemo in damo?

»Pokažemo mu lahko, kaj pomeni biti neuvrščen, kaj se pravi pošteno gledati na dogajanje okoli sebe, kaj pomeni pojem miroljubne koeksistence v praksi. To so velike stvari in zdi se nam, da smo, kar zadeva našo zunanjo politiko, lahko kot Jugoslovani ponosni! Odnosi z nerazvitimi? No, roko na srce, včasih se nam zdi, da tu in tam ‚lačna vrana lačno vrano krmi'. Sicer pa se nam ekonomsko sodelovanje z mladimi afriškimi in azijskimi državami zdi pametno.

— Kaj vas danes najbolj skrbi?

Skrb mladih se je preselila v sredozemski prostor. Ne verjamejo kaj prida v mirno reševanje arabsko-izraelskih navzkrižij. Na drugo mesto so postavili nemško vprašanje.

— Trije najagresivnejši? Po vrstnem redu morda?

»Kitajska, Sovjetska zveza, Združene države.«

— Odnosi na Balkanu?

Zdi se jim, da o bolgarsko-makedonskih trenjih poročamo preveč enostransko. Mladi bi radi izvedeli še za »bolgarsko plat medalje« in za njihove argumente. Sodijo, da jih tisk premalo obvešča tudi o Albaniji. To je pomembno, kajti časopis ti že sam po sebi ustvari polovico mnenja.

— Še zadnje vprašanje: Kaj bi storili za svet, ko bi bili velik in močan državnik?

»Najprej bi spremenil ljudi,« je rekel eden od mladih. »Brez tega bi vsi veliki načrti ostali le puhle fraze.«

*

In tako se zdi, da je vse preveč mladih, ki še vedno pripadajo le svoji šolski klopi, svoji klapi in svojemu malemu lokalčku. Ne rečem, da ne vedo, kaj se okrog njih dogaja. Toda ne počutijo se sestavni del tega. So le bolj ali manj neprizadeti opazovalci.

Zdi se jim, da je politika pač nekaj zunaj sveta njihove vsakdanjosti, nekaj, od česar njihova usoda ni odvisna. Čutijo, da neposredno nanjo vplivati ne morejo, pa tudi vsakodnevno življenje jih že v mladih letih utruja, tako da jih razmeroma razvlečeno in dolgovezno politiziranje, ki je med nami še vedno močno zakoreninjeno, zgolj dolgočasi. In Vietnam in Biafra in celo Češka so jim včasih predaleč.

BERNARDA RAKOVEC

MLADI MLADIM

FANTJE O DEKLETIH

Mejduš, kdo v naših letih ne bi premišljeval in se pogovarjal o dekletih? Torej začnimo s prvim vprašanjem:

Kaj nam je na dekletih všeč?

Priznamo, nismo filozofi, psihologi ali sociologi in najbolj nas prav gotovo privlači dekletova zunanjost, vsaj na prvi pogled je vedno tako. Nekateri smo si vtepli v glavo čisto določene tipe deklet, za katere se prepričujemo, da so edine in enkratne in najboljše. Denimo: kar zadeva mene, mora imeti dekle dolge, gladke temne lase, ne preveč in ne premalo kilogramov (suhelj ne maram, pa naj bodo Twiggice še tako v modi), dobro je, če so dekleta tudi malo »seksi«. To pa je lastnost, ki je ni mogoče opisati. »Seksi« je lahko tudi dekle s povsem nepravilnimi potezami, le da je v njej »nekaj«. Nekaj, ob čemer te kar zaščemi, da si potihoma brž zaželiš kakšno majhno nespodobnost.

Borisovi tipi so, nasprotno, visoka, suha dekleta. Vseeno mu je, če so svetlolaske ali temnolaske, toda tudi on ima rad dolge lase. Všeč so mu lepe, velike oči in vsaj nekaj prsi. Za prevelike številke se tudi on ne navdušuje posebno. Nasploh trdi, da se je okus danes tako spremenil, da ima lahko dekle tudi krive noge, pa je kljub temu mikavno. Poglavitno je, da je »tip«.

Janez pa je nemogoč. Na cesti zija le v prsi in noge, za obraz mu sploh ni mar. Njegov lepotni ideal se začenja pravzaprav šele od vratu navzdol ...

Kako naj se dekle oblači?

Složni smo, naj bo oblečena moderno, nikakor pa ni potrebno, da se oblači tudi drago. Prav vseeno nam je, če se dva meseca pojavlja v isti obleki, le da ji pristaja, da je vsaj malce izzivalna in pozornost zbujajoča. Radi vidimo, da naše dekle zbuja pozornost.

Vendar pri tem ne pretiravamo tako, kot delajo dekleta. Če ima punca predebele noge, naj mini pri priči vrže v Ljubljanico. Sicer se ji bomo le smejali!

Ugaja nam, če se dekleta ličijo, toda pretiravanja, ki si ga katera privošči, ne cenimo. Kar naprej se bojimo, da se jim bo tisto črnilo okoli oči razmazalo in da bomo potem hodili domov še vsi črni povrhu, ne le rdeči kot nekoč naši očetje.

Posebno poglavje pri dekletih je pogovor. V tem so nemogoče. Ali res ne razumejo, da nas, fantov, ne zanimata kar naprej moda in opravljanje sošolk? Res ne znajo biti v pogovoru malo širše, bolj »moške«? Saj ne rečemo, tudi mi smo včasih z našim športom in avtomobili malo dolgočasni, toda naš pogovor le obsega več tem kot dekliški. Zato se še posebej navdušimo nad dekleti, ki znajo nekako po fantovsko klepetati z nami. Le da so, žal, redke. Dosti več je tistih, ki so nezanimivo utrujajoče, poleg tega pa se še spakujejo in pozirajo.

Povečini ne maramo deklet, ki se v pitju hočejo kosati s fanti. (Tudi dekle, ki se alkohola pritakniti noče, nam gre na živce). Nismo malomeščani, a pogled na pijano dekle je vedno dosti bolj žalosten kot pogled na enako pijanega fanta.

Napak bi bilo, ko bi kdo mislil, da imamo radi neumne avše. Če je punca še tako čedna, moderna in seksi, od zadrege ne veš, kam bi pogledal, če v družbi prijateljev blekne neumnost ali neslanost, brž ko le odpre usta.

Sodobnost? No, seveda, vendar ne sodobnost po sili. Pa tudi angelskega tipa ne. Pa že rajši huliganko, bog nam grehe odpusti!

Jezni smo, da moramo na dekleta ob zmenkih vedno čakati, pa naj bo veter, dež ali sneg. S tem, da nas puste čakati, nam prav ničesar ne dokazujejo. Izkoriščajo le našo potrpežljivost.

Glede nedolžnosti priznamo, da smo v teh letih fantje sebični. Čeprav nam je petting odvraten in je le izhod v sili in si spolnosti že želimo, po drugi strani želimo, da je vsako dekle, s katero kaj začnemo, nedolžno. No, če jo imamo res radi in ni več nedolžna, tega le ne obsojamo preveč. Brezpogojno pa zahtevamo, da nam je dekle zvesto.

ANDREJ (in druščina)

BREST
POHIŠTVO

NOVOST! NOVOST!

Za lesene weekend hišice, lesene stavbe, lesene obloge, nadstrešja, okenske police

XYLAMON — N
barvni premazi

barve: zlato rumena, srebrno siva, smrekovo zelena, teak, palisander, kostanjeva, mahagoni, črna, olivna

XYLAMON LES OBARVA IN HKRATI VARUJE PRED GLIVAMI IN ŠKODLJIVCI, KI UNIČUJEJO LES

PINUS – Tovarna kemičnih izdelkov, R a č e

XYLAMON kupite v vseh specializiranih trgovinah

newyorške komercialne banke zasluži »samo« 25.000 dolarjev, se zaslužek predsednikom suče okoli pol milijona dolarjev na leto.

Celo duhovnikom se njihova dušna bera izplača. Katoliški duhovniki v New Yorku ne zaslužijo več kot 2.400 dolarjev (s plačano oskrbo), toda episkopalni duhovniki že dosežejo 7.000, njihovi škofje 17.000, židovski rabini pa seveda krepko vodijo — z 15.000 do 50000 letnega zaslužka Pisci in propagandisti o svojem zaslužku verjetno od vseh kruhoborcev najbolj sami odločajo, se pravi, zaslužek je odvisen od njihove iznajdljivosti in marljivosti. Številke se gibljejo od 6.500 za zelence do 100.000 za stare gade.

Za konec še majhna tolažba, da se nam ne bi preveč kolcalo: tudi v ZDA imajo davkarijo, ki je v glavnem še veliko bolj požrtna in vztrajna, kot pa so naše. ■

IZRAEL

OKUPACIJA IN UTRJEVANJE

Za svet je črta prekinitve ognja, ki je označila konec šestdnevne arabsko-izraelske vojne, zares samo vsiljena črta, nikakor pa ne meja. Ker pa je politični položaj slej ko prej na mrtvi točki. Izraelci mirno utrjujejo črto premirja in iz Status quo kujejo svojo lastno rešitev problema Bližnjega vzhoda. Uradno je Izrael sicer anektiral samo arabski del Jeruzalema, vendar pa že nekaj časa naseljuje Golansko višavje, gradi ceste za nove vasi na Sinajskem polotoku in ureja vrsto utrjenih naselij ob Jordanu. Eno izmed njih je tudi Kallia.

Do šestdnevne vojne je bila Kallia jordansko vojaško oporišče z bogato zgodovino, ki sega tja do časov starih Rimljanov. Ko so se 7. junija 1967 Kallii približale izraelske čete, so se njeni arabski branilci morali umakniti čez Jordan in pustili mesto. Nekaj časa je Kallia ostala samo točka na izraelskem zemljevidu zasedenega ozemlja. Pred letom dni pa so vanjo prišli vojaki-kmetovalci izraelske mladinske organizacije Nahal z nalogo, da jo branijo in da puščavo okoli nje pripravijo do tega, da bo vzcvetela.

Danes se okoli Kallie razpreda mreža namakalnih jarkov in na poljih zori prva letina pšenice. Na približno štiridesetih arih, ki so pokriti z vulkanskim lehnjakom, rastejo melone in paradižniki, ki jih zalivajo z raztopino hranilnih snovi in ki bodo obrodili desetkrat več kot običajno. Izrael je v negotovo prihodnost Kallie že investiral približno 500.000 dolarjev.

GRADNJA CESTE V KALLIO: Kakor da bo Izrael za vedno ostal na zasedenem ozemlju

V Kallio sta včasih vodili dve cesti. Ena izmed njiju je danes zaprta zaradi min, na drugi pa noč in dan stoji straža Podnevi stražijo dekleta, ponoči fantje. Člani mladinske organizacije imajo od 18 do 20 let. V bistvu so v vojaški službi in Kallia je uradno vojaško taborišče, toda ozračje vse prej kot vojaško. Nihče niti ne pomisli na salutiranje, vsi se poznajo in kličejo po imenih.

Delovni dan v Kallii je zelo dolg. Osem ur delajo na poljih, štiri do pet ur pa posvetijo vojaškim vajam in dolžnostim. ■

DR NEMČIJA

KAKOR V STARI PRUSIJI

Staromodni, že zdavnaj pozabljeni »poljub na roko« bo med vzhodnonemškimi oficirji in vojaki spet v čislih. To potrjuje tudi priročnik lepega vedenja za vojake, ki ga je izdala vojaška knjižna založba v Berlinu in ima naslov: »Znotraj in zunaj«.

Ob 26-letnici ustanovitve Demokratične republike Nemčije je vlada začela veliko kampanijo za »lepo vedenje«. Zato so izdali tudi omenjeni priročnik. Zanimivo je, da skušajo v njem združiti vzhodnonemško stvarnost z vojaškimi navadami stare Prusije, ki so v nekaterih kasarnah Vzhodne Nemčije še zelo žive.

Nekateri nasveti razkrivajo težave, ki so lastne vsem vojskam. Tako, na primer, piše v priročniku, da so predolgi lasje v nasprotju s higieno. Da vojak ne sme uporabljati dežnika, če tudi lije kot iz škafa. Da avtostop ni primeren za oficirje in vojake. Ples in flirt nista prepovedana, nasprotno, saj sta učinkovito sredstvo za zbliževanje vojske z ljudstvom. Vendar, pozor: dekle je treba vljudno pospremiti domov, ne da bi prišlo do nespodobnega vedenja v lokalih ali na cesti.

Pa še poglavje, ki govori o »poljubu na roko«. »Menimo,« piše v priročniku, »da je treba to vljudnostno gesto moškega do ženske spet oživeti. Če le narahlo, bolj simbolično, ženski poljubimo konice prstov, izrazimo simpatijo in nežnost. Ženskam pa bomo poljubili roko samo na domu ali pa v drugih zaprtih prostorih.«

Odlikovanja naj si vojaki pripnejo tudi takrat, ko gredo v mesto. »Tistemu, ki bi se posmehoval, je treba jasno in glasno razložiti, zakaj ste si odlikovanje zaslužili, in pokazati kako ste nanj ponosni.«

V knjigi je veliko političnih in ideoloških razlag. »Vojak, ki je po dolžnosti v inozemstvu,« piše avtor, »se mora potruditi, da se bo močno razlikoval od vojakov Bundeswehra Poudariti mora, da pripada hrabri, socialistični ljudski vojski, in glasno povedati, da je državljan Nemške demokratične republike.« ■

KULTURA IN PROSVETA

DELA

130 LENINOVIH PSEVDONIMOV

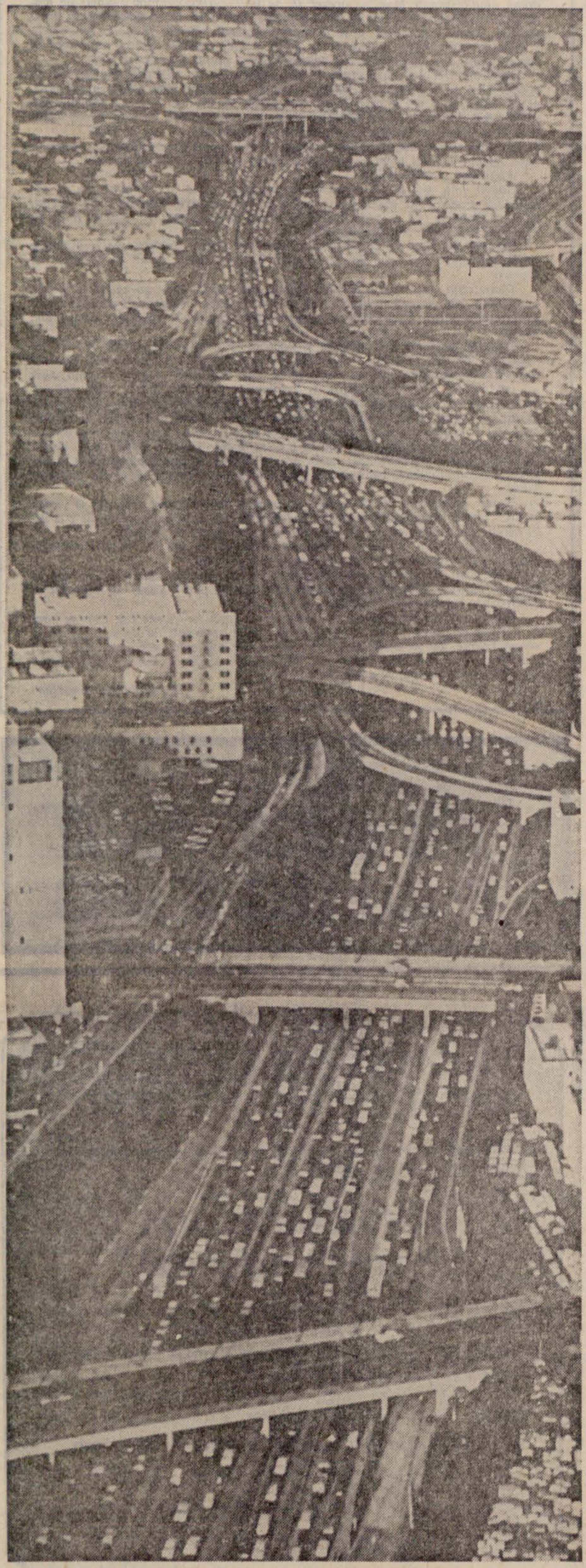
»Lenin« je samo eden izmed sto tridesetih psevdonimov, s katerimi se je veliki teoretik revolucije in ustanovitelj sovjetske države podpisoval v svojih knjigah, člankih in dokumentih.

Do nedavnega so znanstveniki, ki so preučevali Leninova dela, odkrili 96 psevdonimov in prepričani so bili, da je to vse. Pred nekaj dnevi pa so sovjetski časopisi objavili vest, da je oče oktobrske revolucije Vladimir Iljič Uljanov uporabljal kar 130 psevdonimov. Do zdaj so poznali samo imena, ki jih je Lenin uporabljal med revolucijo leta 1917 in po njej. Zdaj

➡➡➡➡➡➡

IAN FLEMING, AVTOR JAMESA BONDA, POTUJE OKROG SVETA: LOS ANGELES

MESTO NADVOZOV IN NARKOMANOV

LOS ANGELES: glavna prometna žila vodi od pristanišča v notranjost

Tisto jutro ob osmih je voznik rumenega taksija kadil veliko cigaro. Ni mu bilo do pogovora. Meni tudi ne. Med enourno vožnjo od letališča do hotela na Beverly Hills, najimenitnejši četrti Los Angelesa, katerega pravo ime je El Pueblo de Nuestra Señora La Reina de Los Angeles de Portucula, sem leno sedel in čemerno opazoval procesijo bencinskih črpalk in stojnic s hrenovkami. Kot je vsem tujim piscem dobro znano, Hollywood rad pristavi svoj piskrček pri vsakem pisatelju, ki je »nov« in količkaj bran, pa ni čudno, če sem ob pol enih že kosil z nekim producentom, ki je očitno nameraval obogateti na moj račun, mene pa odpraviti s kozarcem vode in skorjo kruha. Ko so me napajali z martiniji, od katerih mi je še jeziček na mehkem nebu otrpnil, so mi takole pihali na dušo: »Žida skrbi, koliko denarja bo izgubil, Angleža, koliko ga bo zaslužil, nas Američane pa, koliko ga bo zaslužil naš partner. Čisto razumljivo, da hočete zaslužiti. V naših studiih bi radi vsi mi zaslužili. Zato pa vam predlagamo, da ...« In tako so mleli kar naprej, z medom na jeziku, a s prekanjenostjo konjskega mešetarja.

Naposled mi je uspelo, da sem se prebil na prosto in odšel v mesto na obisk k svojemu staremu prijatelju kapetanu Jamesu Hamiltonu, načelniku preiskovalcev v Los Angelesu. Odkar sem bil pred petimi leti zadnjikrat pri njem, so policijsko poslopje porušili in postavili novo iz marmorja, a kapetan Hamilton si je dal napraviti natančen posnetek svoje nekdanje pisarne, sivo škatlo brez okrasja, če odštejemo tehtnico, kakršne uporabljajo tihotapci heroina, in novo pridobitev — zemljevid Sicilije. Taka dekoracija se pisarni policijskega načelnika kaj malo poda, pa sem ga prosil za pojasnilo. Razgrnil je velik načrt, ki je bil še najbolj podoben skicam cepitve atoma. Povezani krogi so vsebovali italijanska imena. »Spravil sem se nad mafijo«, mi je pojasnil Hamilton. »Kar naprej nam povzroča sitnosti. Zgodi se, da ti na lepem brez pravega vzroka pihnejo človeka, Italijana. Čez dve leti pa zvemo, da je umorjeni nekoč v Chicagu pomagal na oni svet nekemu drugemu Italijanu, pa jo je moral po zapletenih pravilih mafije tudi on dobiti po grbi. Take stvari so nam zrasle že prek glave. Zato si bom dal zrisati tele mafijske družine in ko bo spet kak stric dal poskrbeti za kakega nečaka, bom vsaj vedel, kje naj začnem.«

Vedno sem bil prepričan, da pisatelji in reporterji smešno pretiravajo, ko pišejo o vplivu mafije v Ameriki, toda, ko sem nedavno tega bral, da je newyorška policija v Appalchinu obkolila veliko zasedanje mafije, in ko sem zdaj videl, kako resno se stvari loteva kapetan Hamilton, sem bil svoje mnenje brž voljan spremeniti.

Tako solidno policijsko preiskovalno delo, ki ne pozna zastoja, je značilno za Hamiltona. Možakar je močne postave, čeden, s škotsko krvjo v žilah, kakih petinpetdeset let star in že deset let na enem od vodilnih položajev drugega največjega policijskega poveljstva v Ameriki. Erle Stanley Gardner se pri pisanju svojih kriminalk dostikrat zateče k njemu po nasvet in tudi pokojni Raymond Chandler je imel to navado. Ko sem Hamiltona pred petimi leti zadnjikrat obiskal, je zaključeval operacijo, s katero je nameraval Los Angeles očistiti gangsterjev, ki so od drugod prišli delat zdraho. Takrat mi je pripovedoval, da je policija Los Angelesa kos domačemu kriminalu, a da se boji zapletljajev z bandami iz Chicaga in New Yorka. Zato je svoje področje na izviren način ubranil pred tujimi gangsterskimi družbami. Na letališče in železniško postajo je postavil enega ali dva policista, ki sta poleg civilne obleke imela še strašno nedolžen izraz. (Noben gangster, ki da kaj nase, ne bo z avtomobilom potoval prek Amerike. Ti detektivi so imeli v knjigah, potovalkah ali podobnih vsakdanjih predmetih skrite kamere. Ob prihodu letala ali vlaka so opazovali potnike in slikali vsakega znanega ali domnevnega kriminalca. Ko so barabo identificirali, so ji sledili do hotela ali zasebne sobe. Odtlej se revež tega spremstva ni več znebil. Izkazalo se je, da je tako zelo učinkovito. Kadarkoli je »mister X« šel iz svoje sobe, sta ga detektiva v civilni obleki vzela medse. Če je šel v restavracijo na zajtrk, sta se moža usedla k isti mizi in si privoščila enak zajtrk kot on. Če je poklical taksi, sta mu detektiva sledila, in ko je izstopil, sta se mu spet postavila ob stran. Enako se je dogajalo ob času kosila in večerje. Možakarju nista rekla ne bev ne mev in prav nič ga nista nadlegovala. Že po štiriindvajsetih urah takega izkazovanja pozornosti je imel gangster vsega že do grla in ko je še ugotovil, da prisluškujejo njegovim telefonskim pogovorom, jo je pobrisal iz mesta.

Toda zdaj, mi je razlagal Hamilton, stvari niso več tako preproste. Barabe so se vrnile v Los Angeles, vendar tokrat na umazani posel za »zaščito delovne sile«. Odprl je predal in mi pokazal stodolarski bankovec. »Včeraj je tole tale tip enemu mojih mož vtaknil v žep.« Dal je na mizo policijski karton. Nanj je bila pripeta običajna ostra policijska fotografija. Kazala je živahnega moškega z italijanskim imenom. Sedel je že zaradi prepovedane nošnje orožja, nasilja in uboja, njegova najnovejša stroka pa je bilo »organiziranje delovne sile«. »To je stara zgodba, ki jo poznajo po vsej deželi, le da tokrat ni vmes brzostrelk,« je pripovedoval Hamilton. »Varstvo, izsiljevanje, sabotaža pri strojih, požar v tovarni. Vse pod krinko delavskih sindikatov. In članarino seveda pobirajo takile tiči,« je pokazal na fotografijo. »Lepo si odmerijo svoj delež, ostanek pa pošljejo velikim sindikalnim živinam, ki svoje otroke šolajo na najboljših univerzah. Bombe in nože so opustili. Dandanes je zločin postal ugleden.«

»Los Angeles je Meka izvržkov človeštva.« Kdo je to rekel? Mister Hruščov že ne, čeprav mu je to mesto pripravilo najbolj neprijazno dobrodošlico. Pač pa moramo te besede pripisati načelniku policije Los Angelesa W. H. Parkerju, ki se ubada s prav neverjetnim letnim porastom prestopkov; število vlomov, večjih tatvin in posilstev se je, na primer, od leta 1950 dvignilo za sto petdeset odst. Število zločinov, je rekel policijski načelnik, se je šestkrat hitreje povečalo kot prebivalstvo Los Angelesa in dvakrat hitreje kot vsi kupčijski posli v južni Kaliforniji. A najhuje od vsega so mamila in petdesetodstotni porast mladoletniškega prestopništva.

O tem je vrli policijski načelnik napisal:

»Prestopništvo med mladino porodijo in spodbujajo:

1. Zaton in padec viktorijanskih vrednot v anglosaški civilizaciji, ki pusti, da posameznik dozori v družbi, ki ji še ni uspelo jasno in moralno opredeliti, kaj je dobro in kaj zlo.

2. Posreden vpliv prestopništva odraslih ali, v drugem primeru, brezbrižnost večjega dela odraslega prebivalstva do zakona in reda.

3. Vse večji poudarek, ki ga naša družba daje ne samo pridobivanju gmotnih dobrin, temveč *pridobivanju gmotnih dobrin brez truda*.

4. Kulturno neravnovesje med človekovim tehničnim napredkom in stopnjo njegovega obnašanja. Tako dejansko skušamo družbeno odgovornost zamenjati z znanstveno sposobnostjo.«

To so hude besede. Upam si trditi, da bi jih v Britaniji takoj podpisali.

Avrnimo se k mamilom. Kapetan Hamilton je povedal, da je po računih FBI samo na področju Los Angelesa šest tisoč znanih narkomanov in da se to število vsak mesec poveča za tisoč novih. Te presunljive številke gredo na račun skoraj nemotene preskrbe z mamili čez mehiško mejo, ki je le kakih dvesto kilometrov daleč. Kapetan Hamilton trdi, da je tej trgovini nemogoče stopiti na prste. Ob koncu vsakega tedna gre čez mejo na mehiške konjske dirke deset ali dvajset tisoč avtomobilistov. Bilo bi nemogoče preiskati tako veliko število vozil. Mehiška vlada noče ničesar ukreniti proti pridelovanju maka, ki je vir opija in heroina. »Kaj za vraga v Mehiki počnejo z vsem tem makom?« je besno vzkliknil kapetan Hamilton. »Mar krasijo mize z makovimi cvetovi? Zadnji čas je, da bi State Department kaj ukrenil.« Rekel pa je, da vidi edino upanje v ukrepih, ki bi napravili tihotapljenje mamil tako tvegano, da bi trgovina z njimi počasi usahnila.

»A kako za vraga naj to dosežemo?« je vprašal kapetan. »Moj oddelek ima na skrbi 460 kvadratnih milj zemljišča, pri tem pa se število policistov sedemkrat počasneje dviga od števila prestopkov. Pri nas pride na tisoč ljudi 1,88 policista. Dodajte še, da imamo na grbi najgostejši promet na svetu, in uganili boste, kako malo svojih ljudi lahko pošljemo na lov za mamili. Lani smo aretirali 5700 oseb, ki so imele opraviti z mamili. Zaplenili smo nekaj sto kilogramov marijuane, kokaina, heroina, opija, peyote in podobnega blaga. Toda to je le kaplja v morje. Kaj za boga bi ljudje od nas radi, ko pa so se vrste narkomanov okrepile še z mladoletniki. Mladoletnikov nihče rad ne zapira — to delamo le v sili. A nekdo le mora bedeti nad njimi in jih reševati pred njimi samimi. Starši za to nimajo časa.«

Hamilton je pojasnjeval: »Saj sami veste, kako je s temi stvarmi. Vzemimo zakonski par z otroki. Oče hodi na delo in se zvečer ves zbit vrača domov. Mati bi rada zaslužila kak dinar, pa si v bližnji tovarni najde lažje delo. Tam je polno družbe, tam so nova znanstva in preprosto ročno delo, ki je milijonkrat lažje od dela, ki ga ima s tropom polulanih otrok. Tako na otroke pazijo sosedje in služkinje, ko pa so stari deset let, jih prepustijo ulici. Potem pa jih pogoltnejo poulične bande, začno kaditi in piti žgane pijače. Potem kak starejši fant predlaga: ‚Kaj ko bi potegnil še en dim tega? Prima, boš videl!' Potem čez nekaj časa isti starejši fant pravi: ‚Fino lahko zaslužiš, če nekaj teh stvarčic razpečaš na svoji šoli.' In smo tam! Krog je sklenjen.«

Bilo mi je vse jasno in to sem mu tudi povedal. Kaj pa namerava ukreniti?

Seveda, je rekel kapetan Hamilton, poskusil je najbolj preizkušen recept — med tihotapce je poslal svoje vohljače. Iz policijske akademije je vzel mlade kadete, jih naučil vseh zvijač in latovščine trgovcev z mamili, jim preskrbel zamazane stanovanjske luknje in stare cape ter jih spustil v podzemlje Los Angelesa kot jazbečarje za lisico. Fantje so se počasi selili od razpečevalca do razpečevalca, po tem pa je Hamilton vrgel mrežo in vtaknil pod ključ 126 prekupčevalcev z mamili. Nato je prišel dan obračuna. Toda po zaslugi slavne obravnave *Ljudstvo priti McShannu* v oktobru 1958 mora tožilstvo razkriti identiteto vsake obremenilne priče. Tudi v tem primeru je sodnik tako postopal. Da bi rešili življenje svojim vohljačem, je moral Hamilton umakniti obtožbo proti devetdesetim od sto šetstindvajsetih prekupčevalcev. Ta odločitev iz procesa proti McShannu učinkovito preprečuje, da bi policija v boju proti zločinu uporabljala zakrinkane agente. Neka druga odločitev sodišča policiji preprečuje, da bi osumljenega preiskala, preden ga aretira, da o prisluškovanju telefonskim pogovorom in skritih mikrofonih sploh ne govorimo. Obtoženci imajo dandanes pravico do enega telefonskega pogovora iz zapora, včasih pa je policija sama opravila telefonski pogovor z njihovim odvetnikom, delodajalcem ali sorodnikom. Zdaj lahko aretirani član tihotapske druščine med na videz nedolžnim telefonskim pogovorom vse druge člane bande opozori na nevarnost.

Hamilton je navedel še nekaj tipičnih primerov pretirano človekoljubnega zakona. Policista, ki sta bila na običajnem obhodu, na primer, sta opazila, kako je iz uličice za nekim kegljaškim klubom pridrvel črn ford. Policista takrat še nista vedela, da je bilo v klub vlomljeno, ker pa je črni ford izredno ostro in hitro zavil okrog vogala, jima je takoj zasmrdelo. Začela sta ga zasledovati in uspelo jima je, da sta ga ustavila. Eden od preganjanih je skušal uiti, drugi pa se je skril na tla v avtu. Policista sta v fordu našla 2.455 dolarjev in nekaj čekov, povrhu pa še macolo, železno kljuko in dve pištoli. Spet je sodišče uporabilo zvezni zakon o izključnem dokaznem materialu in pojasnilo, da policista ob aretaciji dejansko nista vedela, da je bil izvršen vlom. In ker nista na lastne oči videla, da bi obtoženca kakorkoli kršila zakon, potemtakem za aretacijo, preiskavo in zapor ni bilo razlogov. Dokaze policije je sodišče zavrnilo in vlomilca pustilo na svobodo. Oba sta bila stara znanca zaporov.

Hamilton je povedal, da ve za nešteto podobnih primerov, v katerih so znani zločinci izkoristili pretirano demokratičnost sodnega postopka, ki res povsem umestno brani nedolžnega pred krivično aretacijo, preiskavo in podobnim, ki pa po drugi strani daje kriminalcem skoraj brezmejno zaščito. »Če se bodo sodišča še naprej sklicevala na spoštovanje teoretičnih pravic posameznika,« je dejal Hamilton, »bodo prišli časi, ko bo imela pravica tako trdno zvezane roke, da bo uničen eden osnovnih zakonov človeka — pravica do samoobrambe.«

»Pri nas v Ameriki,« je pravil, »nas pesti tole: ogromna industrija mamil nam uničuje mladino, zbirajo se tolpe mladoletnikov, mafija in veliki gangsterski sindikati, poznamo izsiljevanje vseh vrst, skratka, val zločinstva raste in raste, policija pa naj ga zajezi, kakor ve in zna. In kaj se dogaja? Policaj, pred katerim je še prihodnost, prime kriminalca, ki ima na grbi kot roka dolg spisek pregreh, in hip nato je zaradi kake oslovske sodniške odločitve ubogi policaj za vse življenje ožigosan. Vsi smo za državljanske pravice, toda to še ne pomeni, da bi morali razpečevalci mamil imeti še posebne pravice. Človekovi pameti se to upira.«

Rekel sem, da imamo tudi v Angliji podobne težave. Pred nedavnim je neki Podola ustrelil policaja, ker pa si je med aretacijo pridobi črno podplutbo na očesu, je skoraj postal ljudski heroj. Prijatelju sem povedal, da se mi včasih dozdeva, da pridejo obdobja, ko duh demokratičnosti človeku malce uide iz rok. Po tej diplomatski izmenjavi mišljenj sva se poslovila in vrnil sem se v hotel na Beverly Hills. Peljali so me s patruljnim avtomobilom pa sem po njegovem radiu poslušal par policijskih helikopterjev, ki urejata promet nad slavnim spletom nadvoznih cest Los Angelesa, po katerem je v tistih štiriindvajsetih urah švignilo 630.000 vozil. Kapetan Hamilton in njegov oddelek sta se mi v tem istočasnem boju proti naraščanju kriminala na eni strani in togi zakonodaji na drugi kar zasmilila. Filmski mogotec, s katerim sem bil kosil, je za to našel živo prispodobo, ko sva govorila o podobnem dvoličnem problemu: »Z eno ritjo ne moreš sedeti na dveh stolih.«

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA
TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

pa so odkrili veliko dokumentov iz tajne dejavnosti.

Novi odkriti Leninovi psevdonimi so: Konstantin Petrovič Ivanov, doktor Jordanov in Ivan Ivanič. Seveda se je največkrat podpisal Lenin in s tem imenom je tudi prišel v zgodovino. Z njim se je podpisal na 800 delih. Na drugem mestu je psevdonim Iljin, ki ga je Lenin uporabil stotridesetkrat. Nato sledijo Petrov, Frej, Tuljin, Karpov in Jakob Richter.

O resničnem izvoru vseh teh imeni si niso še na jasnem niti sovjetski znanstveniki. Menijo, da izhaja ime Lenin iz imena sibirske reke Lene. Po tej teoriji naj bi Lenin pomenilo »mož iz Lene«. Tudi za znanega teoretika oktobrske revolucije Plehanova, ki se je pod mnogo člankov podpisal z »Volgin«, pravijo, da psevdonim pomeni »mož z Volge«. Po Leninu se je zgledoval tudi Džugašvili. Vendar pa je ta za svoj psevdonim poiskal besedo drugje: Stalin pomeni »mož iz jekla«.

SLIKARSTVO

NOVA ALTAMIRA

Človek je vstal; njegovo delo je bilo končano. Na veliki steni votline so bakle osvetljevale veliko podobo konja v črni, oker in vijoličasti barvi. Žival je bila v celem precej obilna, a imela je plemenito glavo in vitke, nestrpne noge. Vse naokoli so drugi umetniki in učenci iste šole naslikali neresnični svet posameznih delov živali: rogove, kopita, nosnice, dele jelenov, severnih jelenov in konj. Slike so pogosto narisane ena čez drugo, vendar je mogoče vsako posebej jasno razločiti. Človek si je obrisal roke, umazane od primitivnih barv, stopil proti izhodu iz votline in se pridružil tovarišem, ko so se že odpravljali na lov.

To se je verjetno dogajalo pred 15 ali celo 17 tisoč leti v neki votlini na severu današnje Španije (Santander in Asturia), kjer so ljudje poznega paleolitika našli idealne razmere za svoja podzemska svetišča. Skoraj istočasno so drugi ljudje v enakem prvobitnem umetniškem ustvarjanju poslikali votline v Dordogni v Franciji, na severnem pobočju Pirenejev, v dolini Rone, votlino Romanelli v Puglii v Italiji in v Addaum pri Palermu.

Stenske podobe ne nanega slikarja, ki je poslikal votlino v Španiji, so aprila lani po naključju odkrili španski jamarji v območju Ribadaselle, toda podrobnosti o tem odkritju so se razvedele šele zdaj, ko so končane študije in raziskave.

Votline, skozi katero teče hudournik, po vsem videzu niso uporabljali le kot svetišče: v njej so namreč našli tudi obdelane kamne in živalske ostanke, po čemer je mogoče sklepati, da je bila votlina tudi bivališče. Ribadasella leži le nekaj kilometrov od Altamire, prve poslikane votline, ki so jo odkrili, in hkrati ene najdragocenejših z umetniškega vidika. V Altamiri so vse stene poslikane s podobami iz živalskega sveta, na sredi je 14 metrov široka freska, ki prikazuje črne bizone v galopu, rdečega konja, merjasce, jelene in druge živali v raznih barvah. Čudno pa je, da manjkata mamut in divji jelen, ki sta med zadnjimi premiki ledu v ledeni dobi zanesljivo živela v Španiji.

V RIBADASELLI: Umetnine, stare 15.000 let

Najnovejše raziskave kažejo, da utegne biti votlina v Ribadaselli še bolj dragocena od altamirske. Strokovnjaki namreč upajo, da jim bo po podobah v tej votlini uspelo razvozlati uganko predzgodovinske umetnosti, ki je tako realistična, tako neposredna, a hkrati tako skrivnostna.

Človek poznega paleolitika je bil priča rojstvu novega sveta, živel je v prvi veliki kulturni revoluciji v zgodovini. Ni bil več zbiralec sadežev in druge hrane, postal je lovec. Mrliče je pokopaval v nenormalnih položajih, s koleni, potegnjenimi do brade, in premazal jih je z barvo, ki je prekrila kosti, ko je meso sprhnelo. Odkril je metafizični pomen alternative življenja in smrti in igre misli, ki ga je spodbujala, da je vedno znova izumljal napadalna in obrambna orožja. Živel je v kolibah ali v naravnih zavetjih, v votlinah, kjer je na zadnjih stenah, najbolj oddaljenih od vzhoda in skritih nepoklicanim očem, slikal svoje podobe. Najbolj priljubljena predloga so bila konji pa severni jelen, bizon, jelen in bik. Redke so ribe in ptiči, še bolj pa človek, ki je vedno narisan le površno, z nekaj potezami.

Kaj je človeka gnalo k temu primitivnemu upodabljanju? To je eno vznemirljivih vprašanj znanosti o človeku. Umetnost zaradi umetnosti? Zgolj estetski čut ljudi, ki so razmeroma lahko prišli do hrane in so imeli dovolj časa za ustvarjalno razmišljanje? Toda, pravijo nasprotniki te teze, katere umetnik, pa čeprav paleolitski, bi slikal na stene v votlinah in tako skril svoje delo pred pogledi drugih.

Morda pa so spodbujali umetnike verski ali obredni razlogi? Kakšni? Mogoče oboževanje lova. Lahko si je predstavljati vrača, ki v votlini, osvetljeni z baklami, sprejema veljake, medtem ko umetnik riše na najbolj nemogoča mesta redko, dragoceno žival, da bi »olajšal« lov.

Samo da živali, ki so naslikane po votlinah, niso ne redke ne dragocene, posebno ne konj, ki je najčešče upodobljen na teh zgodnjih freskah. Poleg tega za čarovniške obrede ne bi bile potrebne tako obdelane figure: dovolj bi bilo nekaj simboličnih potez kot še danes pri primitivnih ljudstvih.

Ostane še oboževanje plodnosti, a v tem primeru bi pričakovali, da bo kje na stenah naslikana spolna združitev in spolni organi, ki pa so na njih zelo redki in nepoudarjeni.

Za paleolitskega umetnika je bila žival, kot se zdi, središče vesolja, žival, s katero je živel v le tesnem duhovnem sožitju.

Možno je, da so bile španske in francoske votline gledališča, kjer so prikazovali razne mite, ne kot pripoved namišljenih dogodkov, ampak spomine na dogodke iz daljne preteklosti, prikazane v olepšani luči, torej zgodovina, pripovedovana kot pravljica.

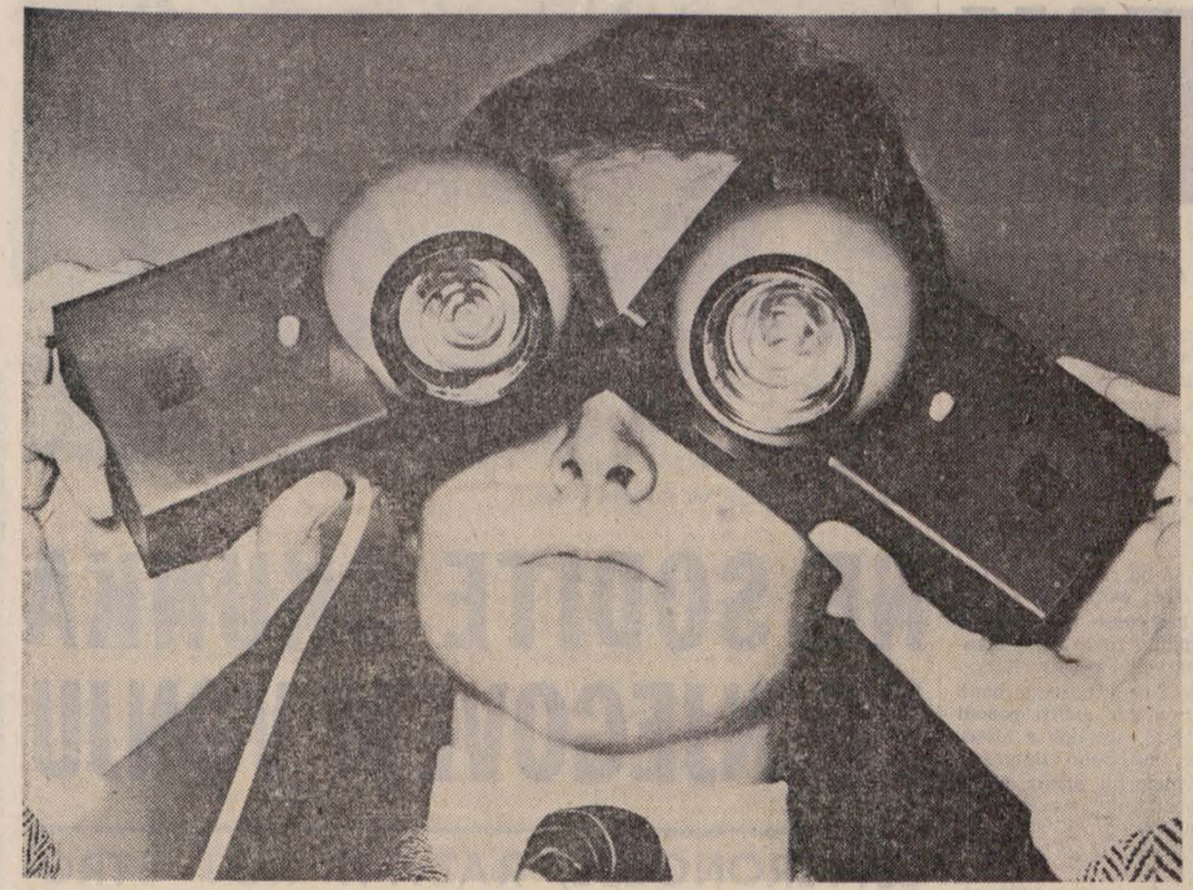
ZNANOST IN TEHNIKA

ASTRONOMIJA

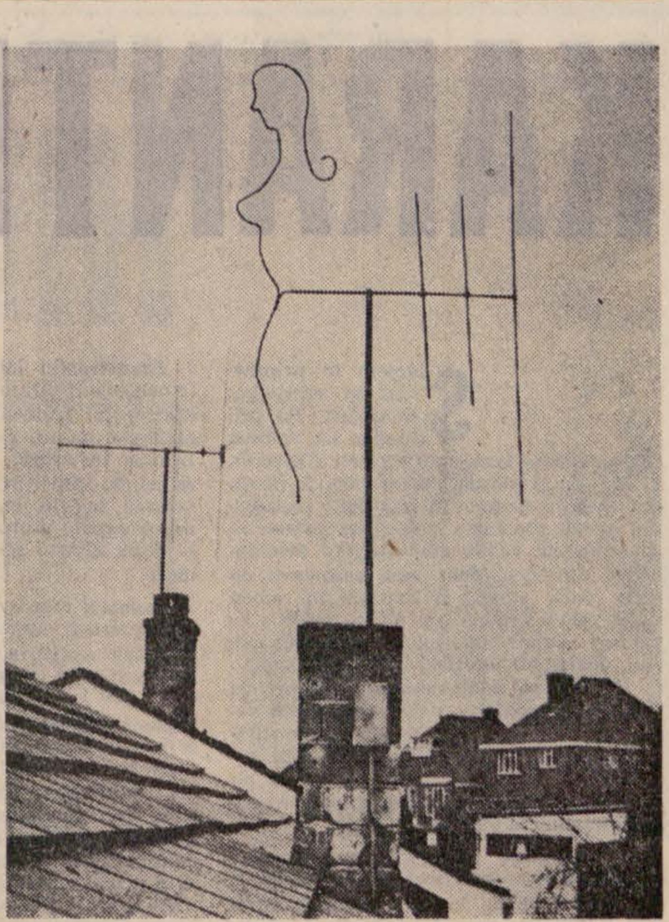
UGANKA RIMSKE CESTE

Kaže, da astronomi ne bodo mogli nikdar razvozlati skrivnosti vesolja. Julija lani je profesor William F. Hoffmann z ameriškega inštituta Goddard, ki se ukvarja s proučevanjem vesolja v okviru NASA, poslal 30 km visoko v zrak balon, opremljen s teleskopom in pripravo za odkrivanje infra rdečih žarkov, da bi z njim opazoval Rimsko cesto. Ko so ga

S KAMERAMI PO SVETU — S KAMERAMI PO SVETU — S KAMERAMI PO SVETU

NEKA MÜNCHENSKA TOVARNA JE POSKRBELA ZA »nočne knjižne molje«: svetilke, ki jih je poslala na tržišče, so namreč namenjene predvsem tistim, ki radi bero v postelji. Priključimo jo lahko na vsako električno omrežje, izdelana pa je tako, da ne moti tistega, ki spi ob bralcu.

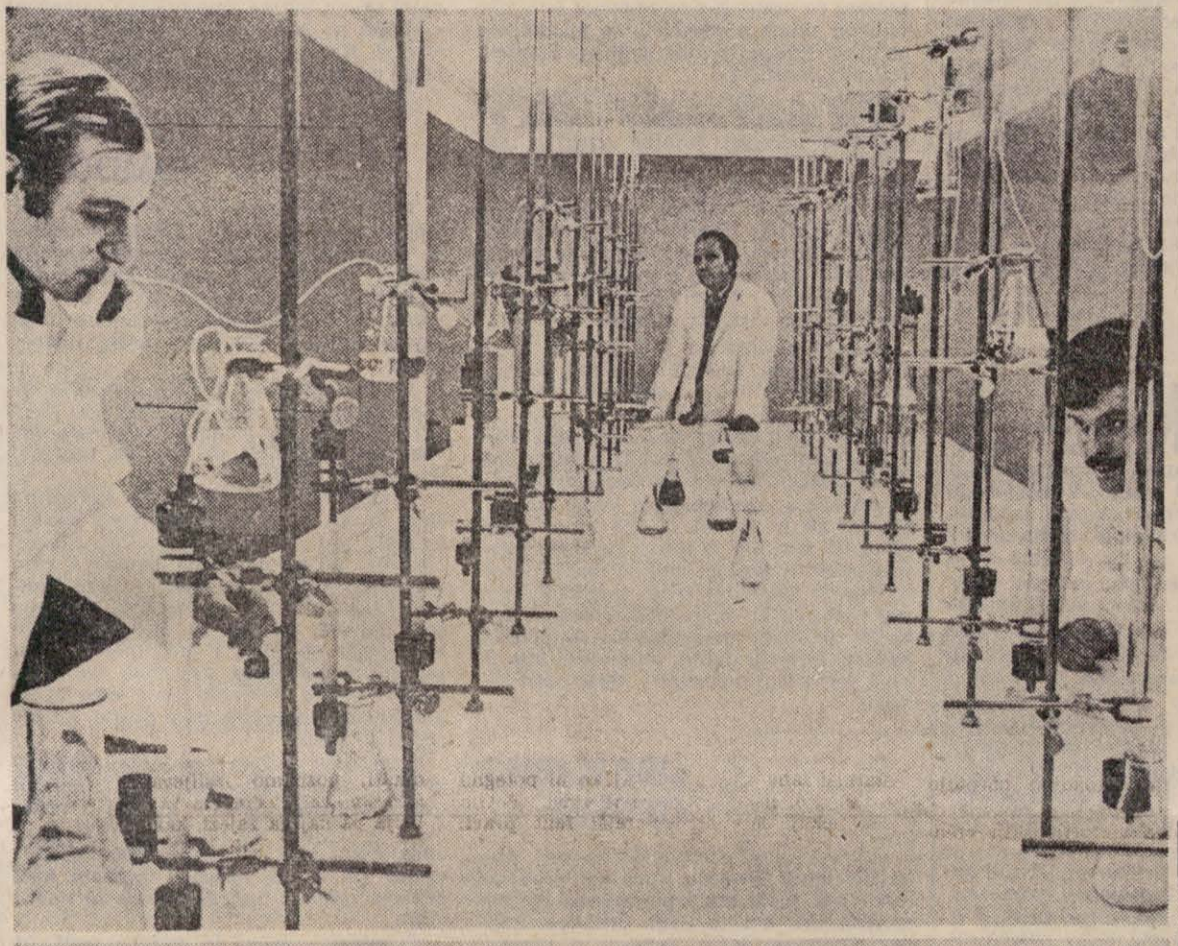

IZVIRNO IN MENDA KORISTNO: Francoz, ki si je tako olepšal televizijsko anteno, namreč prisega, da je zdaj slika na njegovem televizijskem zaslonu veliko čistejša.

NE GRE ZA KAK LABORATORIJ, AMPAK za umetniško razstavo: milanski slikar Remo Bianco, oče »kemične umetnosti«, je priredil to razstavo v eni izmed stockholmskih galerij. Obiskovalci s pihanjem prelivajo tekočine iz posode v posodo.

KUŽKOV SPREHOD ČEZ CESTO se je končal tragično: ubogi jazbečar je bil ob zadnji nogi. Toda Angležinja se ni hotela ločiti od svojega ljubljenčka, in tako je psiček dobil svojevrstno protezo.

VOŠČILO ZA ZAPRTEGA GANGSTERJA: PRIJATELJI JAMESA Hoffa, vodje sindikata avtomobilskih prevoznikov, ki ga je ameriško sodišče obsodilo zaradi korupcije in goljufije (pa tudi zaradi nedokazanih zvez z organiziranim kriminalom) na osem let ječe, so mu čestitali rojstni dan čez jetniške zidove. Čez jetnišnico so poslali letalo s transparentom.

Z MANEKENKAMI NA MIZI GRE DELO hitreje od rok: tako vsaj trdi lastnik neke londonske tovarne gospodinjskih strojev, ki prireja svojim delavcem v tovarniški menzi modne revije in razne podobne predstave.

MALI OGLASI

KOMPLETNO JEDILNICO – stilni barok – prodam. Informacije po tel. 24045.

RADIOAMATERJI POZOR! Poceni prodam pokvarjen televizor Grunding. Tavčarjeva 10/II – levo (zvoni 2 x).

ZARADI STAROSTI prodam dve hiši in zemljo. Primerno za upokojence, obrtnike ali vikend. Rudolf JUS, Grdina 4, Stoperce.

PISALNI STROJ – najraje portable, četudi nekoliko rabljen, kupim takoj. Ponudbe v ogl. odd. Dela pod TT – pisalni stroj.

ZAZIDLJIVO PARCELO – do deset kilometrov iz Ljubljane, kupim. Ponudbe z navedbo kraja in cene v ogl. odd. Dela pod "TT – parcela".

ILUSTRIRANI SLOVENEC, komplete ali le posamezne letnike, takoj kupim. Ponudbe v ogl. odd. Dela pod "TT – Ilustrirani Slovenec".

ANSAMBEL (sedem glasbenikov, vsi pojo in igrajo, z njimi je še posebni vokalni solist) išče kakršnokoli igranje. Ponudbe v ogl. odd. Dela pod "TT – že renomirani".

Zaradi bolj preprostega poslovanja sprejemamo male oglase samo po pošti. Se pravi, če želite objaviti v Tedenski tribuni mali oglas, nam v ovojnici pošljite besedilo, ki ga želite objaviti, s čekovno položnico pa denar. Na obeh mora biti vaš točen naslov. Da boste vedeli sami izračunati, koliko vas stane oglas, si podrobno preberite naslednje vrstice.

Cena je najmanj 1000 dinarjev za vsak oglas, ki nima več kot 20 besed vključno z naslovom, cena za oglas od 21 do 35 besed pa je 2000 dinarjev. Malih oglasov z več kot 35 besedami ne objavljamo. V primeru, da bi radi namesto svojega naslova objavili šifro, je cena oglasa za 500 dinarjev višja, se pravi 1500 dinarjev za oglas do 20 besed in 2500 dinar. po pošti, mora za stroške dostave plačati še nasednjih 500 dinarjev.

In zdaj vas zanima, kako boste poslali denar. Nakažete nam ga lahko le s splošno položnico, na hrbtni strani pa tam, kjer piše »sporočilo lastniku računa«, napišete »Oglas za TT«. Na čelni strani morate vpisati številko računa 501-1-167 pod naziv računa pa ČP »Delo«, Ljubljana, Tomšičeva 3. Za tuje naročnike oglasov velja druga številka, dinarjev za oglas z več kot 20 besedami. Kdor želi dobiti odgovore na svoje oglase pod šifro pa mora nakazati na KB Ljubljana 501-620-7.32000-10-160, na naziv računa ČP »Delo«, Ljubljana, Tomšičeva 3, in z obvezno navedbo »Oglas za TT«.

Najbrž smo za začetek povedali dovolj: če je karkoli nejasno, povprašajte po telefonu s potrdilom o vplačilu v oglasnem oddelku ČP »Delo«, v Ljubljani, Subičeva 1, če pa želite dobiti odgovore po pošti, jih lahko pošljemo teden dni po objavi oglasa.

Oglas objavimo če prispe denar najpozneje do četrtka, se pravi 6 dni pred izidom nove številke. Po tem usmerjajte vsa vaša naročila malih oglasov.

Zanima vas še, kako boste dobili odgovore na vaše oglase. Odgovore lahko dvignete na našo ljubljansko številko 23-522, interna 24.

Tekoči detergenti in fino perilo

V vsakem gospodinjstvu se včasih pripeti, da je treba v naglici oprati moževo srajco iz sintetike, sinov ali hčerin smučarski pulover, lastno belo svileno bluzo in da zaradi izpada elektrike ali okvare bojlerja ni tople vode. V takšnem primeru si vsaka žena želi detergent, s katerim bi lahko v mrzli vodi ne samo učinkovito oprala perilo, temveč tudi obnovila njegovo kvaliteto in lepoto.

Pred nedavnim se je na tržišču pojavil detergent Penil, ki lahko izpolni to željo. Penil enako uspešno pere v topli in mrzli vodi in se zaradi tekočega stanja hitreje topi kot detergent v prahu in daje bogato peno. Izdelki iz svile, volne in sintetike, ki so pri pranju izredno občutljivi na temperaturo vode in zahtevajo posebno nego, ohranijo po pranju s Penilom vse svoje prvotne lastnosti, lepo barvo, voljnost in obliko.

Tekoče stanje detergenta pa zahteva novo embalažo, ki je bistveno drugačna od doslej poznane. Penil je v moderni, lični stekleničk iz plastike, katere zamašek služi kot merica pri pranju. Gospodinja, ki se odloči za Penil, se izogne nevarnosti, da se ji razmoči škatla in se ji razstrese detergent po kopalnici, kar se zelo rado dogaja!

Penil je izredno praktičen za ljudi, ki službeno veliko potujejo ali pa odhajajo na dopust in so prisiljeni v hotelski sobi kdaj pa kdaj kaj oprati, saj steklenica ne zavzema veliko prostora in ni nevarnosti, da bi se njena vsebina razlila po notranjosti kovčka.

Detergent Penil ima še eno dobro lastnost — namreč ekonomičnost. Tekoče stanje omogoča veliko koncentracijo detergenta in z njim lahko peremo enako dolgo kot s 300-gramskim zavitkom običajnega detergenta v prahu.

Penil je vrhunski rezultat dolgoletnih preiskav, poskusov, novih kombinacij in testov v laboratorijih tovarne Zlatorog. TT 11/69

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

po 12 urah potegnili na Zemljo, je marsikaka teorija o Rimski cesti postala zastarela.

Teleskop, ki so ga vodili z Zemlje, je bil v trenutku, ko so ga naravnali proti Rimski cesti, izpostavljen 30 krat močnejšemu infrardečemu sevanju, kot so astronomi pričakovali.

Hoffmann misli da je vse območje napolnjeno z zvezdnim prahom, ki ustvarja energijo tako, da vpija svetlobo zvezd in jo oddaja v obliki infra rdečih žarkov. Če je ta domneva pravilna, potem je treba upoštevati dve možnosti: da je v Rimski cesti veliko več zvezd kot so mislili doslej, ki črpajo svetlobo iz prahu, ali pa da daje 100 milijard zvezd v Rimski cesti, veliko več energije kot bi bil sploh kdo pomislil.

Mnogi astronomi, strokovnjaki za opazovanja infra rdečega žarčenja že nestrpno čakajo, da bodo o tem zvedeli še kaj več. Frank Low z Arizonske univerze bo iz letala, ki leti zelo visoko opazoval neko drugo ozvezdje da bi ugotovili, ali tudi to oddaja infra rdeče žarke. Hoffmann upa, da bo z nadaljnjimi opazovanji z baloni lahko določi' kemično sestavo oblaka prahu. Zvezdni prah, pravi Hoffmann, je najvažnejša komponenta pri nastajanju novih zvezd in planetov. Če bi ugotovili, nadaljuje Hoffmann, da je prah sestavljen iz magnezija, železa, ogljika silicija in iz drugih zemeljskih snovi, bi veljala teorija da je v našem zvezdnem sistemu še mnogo sončnih sistemov podobnih našemu.

OCEANOGRAFIJA

TOLIKO DENARJA KOT ZA MESEC

V južnem Pacifiku so odkrili v morju bogata nahajališča zlata, katerega vrednost cenijo na 120 milijard S din. Ekipa za oceanografska raziskovanja, ki je analizirala vodo, ni sporočila natančnejših podatkov. Vendar gre menda za vodo, ki se jo zelo splača izkoriščati. Tega se bodo Američani v kratkem tudi lotili. Vsega zlata v oceanu, menijo, je za 2 milijona ton, vendar so bili doslej prepričani, da je tako porazgubljeno po vodi in raztopljeno, da bi bili stroški pridobivanja preveliki.

O odkritju so prvič govorili prejšnji teden na svetovni razstavi oceanografskih naprav v Bridghtonu, kjer se je zbralo dva tisoč znanstvenikov z vsega sveta.

Vse več držav se zanima za študije o izkoriščanju morja, kjer so še velikanska naravna bogastva hrane in energije. Zaradi naglo rastočega števila prebivalstva bo prej ali slej treba seči tudi po teh zakladih. ZDA in SZ so na tem področju daleč pred drugimi. ZDA so predvidele, da bodo v letu 1970 porabile za oceanografska raziskovanja prav toliko denarja kot za pristanek na Luni.

Na brightonskem kongresu je SZ, ki se ga je letos prvič udeležila, pokazala svojo najnovejšo ladjo za podmorska raziskovanja. Vse kaže, da ji je veliko do tega, da bi si osvojila evropsko tržišče in segla tudi na ameriško pri prodajanju takih ladij.

Na brightonskem srečanju so ponovno poudarili, kako bi lahko z izkoriščanjem oceanov popolnoma spremenili svetovno gospodarstvo. Že zdaj daje morje 200 milijonov ton nafte na dan, ZDA dobe iz njega 75 odstotkov vsega magnezija, Japonska pridobi iz morja vso sol, ki jo potrebuje. Vendar je vse to le drobec morskega bogastva. V njem je tisoč milijard ton magnezija, 540 milijard ton kalcija, 100 milijard ton aluminija, 1200 milijonov ton mangana, 100 milijonov ton bakra, 40 milijonov ton srebra, da o dragocenih kamnih in diamantih sploh ne govorimo. »Lov« na slednje se je v Južni Afriki že začel.

Znanstveniki pravijo, da bo osvojitev morskih globin prav tako zanimiva kot osvojitev vesolja. Morje bo pravzaprav edino človekovo orožje v boju proti lakoti.

GLOBINE MORJA

NEZANESLJIVE APARATURE

Ko so se astronavti Apolla 9 pripravljali, da se iztrgajo iz naročja matere Zemlje, sta se dve ekipi ameriških potapljačev lotili drugačne naloge: morali sta ugotoviti koliko časa človek lahko zdrži v njenih nedrih — se pravi v globinah morja.

Blizu kalifornijske obale so na 200 metrov globok morski prag spustili muhasto podmornico Sealab 3. Instrumenti so raziskovalce opozorili, da podmornica nekje izpušča helij in potapljač Berry L. Cannon se je z dvema tovarišema brž spustil na dno, da bi napako popravili. V globine brez življenja jih je ponesla posebna kapsula s primerno povečanim zračnim pritiskom. Že so odpirali loputo na poškodovanem podmorskem laboratoriju, ko so mornariški oficirji na televizijskem zaslonu opazili, da je triintridesetletni Cannon začel otepati okrog sebe. »Zvijal se je v dve gube in trzal,« pripoveduje kapitan George Bond, vodja Sealabovega zdravniškega osebja. »Kakor hitro opazite, da so potapljačevi gibi hitri, ste že lahko prepričani, da je v težavah.«

In Cannon res ni več živ prišel na površje.

V preiskavi so ugotovili, da je bila ena od bomb, ki vsebujejo plin baralym, prazna. Brez tega plina, ki veže izdihani ogljikov dvokis, bi se ogljikov dvokis nabiral v človekovem telesu in povzročil zadušitev. Obdukcija je domnevo potrdila: v Cannonovi krvi je bilo preveč ogljikovega dioksida. Mornariško poveljstvo je nemudoma ustavilo vse podvodne operacije, in ker je Sealab 3 še vedno puščal helij, so podmornico dvignili na površje ter jo potegnili na splav, s katerim jo nameravajo odpeljati v dok na popravilo.

Ta novica niti ne bi bila tako zanimiva, če potapljačeva tragična smrt javnosti ne bi razkrila, da so Američani že dve leti v zaostanku s svojimi podvodnimi poskusi. Najprej je raziskovalno delo trpelo zaradi stavke v jeklarski industriji. Pozneje se je izkazalo, da nekaj jekla ni bilo dovolj odpornega pri nizkih tepmeraturah. Strašni požar v Apollovi kabini je povzročil popolno spremembo sistema s kisikom.

Nekaj dni po nesreči ob Sealabu je drugo podmorsko prebivališče sprejelo svoje stanovalce. Toda tudi podmornica Tektite, ki so jo spustili na morsko dno v zalivu Lameshur Bay na kanadski obali Atlantskega oceana, ni imela sreče. Eden od štirih gasilskih aparatov je začel puščati ogljikov dvokis, ki se je nabiral v kabini. Moštvo ga je brž odstranilo. Toda naslednji dan je odpovedal instrument, ki je bil zaznal prisotnost plina. Tektitovi tehniki zdaj raje vsako uro preverjajo ozračje, kot pa da bi ustavili poskus, ki bi moral trajati dva meseca. Potapljači še vedno mirno opravljajo vrsto podvodnih bioloških in geoloških raziskav, preizkušajo sonar, izboljšujejo tehniko potapljanja in pošiljajo na površje dragocene podatke o zdravju in vedenju osamljene posadke, brez katerih si ne moremo misliti dolgotrajnih vesoljskih poletov bližnje prihodnosti.

NA SEALABU III: Oprema, ki prinaša smrt?

ŠPORT IN LOV

ŽENSKI NOGOMET

V ITALIJI ŽE PRVENSTVO

Italijani se sprašujejo, ali bodo morali ženskam dovoliti vstop tudi na nogometna igrišča. Ženske so se naveličale le gledati nogometne tekme. Ustanovile so svoje nogometne klube in začele igrati nogomet. Ženski nogomet je v Italiji star šele

LJUDJE LAHKO OKUŽIJO LUNO, TODA TUDI LUNA LAHKO OKUŽI ZEMLJO

VESOLJCI V KARANTENI

Po blestečem uspehu Apolla 8 v lanskem decembru lahko računamo s skorajšnjim pristankom ameriških astronavtov na Luni. Ta dosežek bo krona dolgoletnih prizadevanj, da bi dosegli cilj, ki ga je 1961 postavil pokojni predsednik Kennedy. S katerekoli plati pogledamo ta podvig, dejstva, da gre za izreden uspeh, ne moremo zanikati. Možje iz kapsule Apolla bodo zaslužili, da jih bomo postavljali ob stran Kolumba, Magellana in Lindbergha. Vendar jih po vrnitvi z Lune ne bodo niti po najkrajši poti odpeljali v Belo hišo, niti jim ne bodo na newyorški Peti aveniji pripravili običajne slavnostne parade. Namesto tega je zanje predviden postopek, kakršnega so sicer deležni le pomembni vojni ujetniki. Čaka jih dolgotrajna popolna izolacija, s katero naj bi preprečili nevarnost, da bi vesoljski potniki na Zemljo zanesli nevarne Mesečeve mikroorganizme.

OBLEKA ZA SPREHOD PO LUNI: v takem skafandru bodo ameriški vesoljci nabirali Lunine kamnine

Sprejem je pripravljen do zadnje podrobnosti. Po pristanku na valovih Tihega oceana bodo možje ostali v kapsuli, ki se ji bo približala letalonosilka, jo previdno dvignila na krov in odložila v neposredni bližini premične izolacijske kabine, ki spominja na veliko stanovanjsko avtomobilsko prikolico. Tudi tedaj astronavti ne bodo smeli stopiti iz kapsule in noben visok vladni uradnik jim ne bo prišel stisnit roke. Ostati bodo morali na svojih mestih, dokler tehniki med izolacijsko kabino in kapsulo ne bodo namestili prozornega plastičnega predora, v katerem bosta vesoljcem kočno izrekla dobrodošlico zdravnik in tehnik. S sklonjenimi glavami bodo vstopili v kabino, letalonosilka pa bo medtem zaplula proti najbližjemu pristanišču z letališčem v bližini.

Po pristanku bodo kabino z vesoljci in njihovima spremljevalcema naložili v transportno letalo in jo odpeljali v Houston v Teksasu oziroma, točneje, v vesoljski center, k zadnjim vratom nizkega poslopja, ki stoji nekoliko vstran od drugih. Spet bodo namestili plastični predor in astronavti, zdravnik in tehnik bodo vstopili v svoj novi dom, za njimi pa se bodo tesno zaprla jeklena vrata.

Omenjeno poslopje, ki je sprejemna postaja astronavtov, pomeni zanje dobro mišljen zapor, v katerem bodo prebili toliko časa, dokler se znanstveniki ne bodo prepričali, da na Zemljo niso prinesli nevarnih mikroorganizmov.

Verjetnost, da na Luni obstaja kakršnakoli oblika življenja, je neznatna. Mesec nima omembe vrednega ozračja, po vsej verjetnosti tudi vode ne. Izpostavljen je radioaktivnemu žarčenju in dežju meteoritov, ki nenehoma padajo nanj, temperatura na njegovi površini pa se giblje med +110 in -173°C. Kljub temu bi se na njem moglo skrivati organsko življenje, čeprav le v obliki preprostih bakterij in virusov, ki pa so lahko tako drugačni od bakterij in virusov, ki jih že poznamo, da niti rastline niti živali niti ljudje nimajo nobenih obrambnih sredstev proti njim. Ta neznatna verjetnost je dovolj, da bodo morali astronavti in vse naprave po povratku z Lune v strogo karanteno.

Prostori, v katerih bodo vesoljci prebili čas karantene, so od sveta ločeni s tako imenovano biološko bariero. Iz njih ne sme prodreti nič, česar ne bi prej temeljito očistili. Iztrebke astronavtov bodo sterilizirali, zrak, ki ga bodo izdihavali, pa očistili v posebnih pripravah. Poleg tega bo zračni pritisk v prostorih vedno nekoliko nižji od zunanjega, da v primeru nenadne prekinitve izolacije (če bi se, na primer, razbilo steklo na enem izmed oken) zrak iz njih ne bi uhajal na prosto, ampak vanje vdrl od zunaj. Obiskom sorodnikov je namenjena posebna soba, ki je od drugih prostorov ločena s stekleno steno. Tehniki in zdravniki bodo smeli tudi v bivališče astronavtov, vendar pa ga ne bodo mogli zapustiti prej kot po enaindvajsetdnevni karanteni.

Pregledi astronavtov se bodo seveda začeli že mnogo pred njihovim prihodom v Houston. Prvi pregled njihovega zdravstvenega stanja bo zdravnik opravil že v izolacijski kabini na krovu letalonosilke. Vzorce krvi astronavtov bodo z letalom takoj poslali v laboratorijsko analizo, med katero bodo zdravniki in drugi znanstveniki uporabili vse znane metode za odkrivanje virusov in bakterij.

Astronavti ne bodo edini nosilci morebitne nevarnosti za zemeljsko življenje. Z Lune bodo prinesli vakuumski posodi z vzorci kamenin na Mesečevi površini, ki so za znanstvenike izrednega pomena, saj si od njih obetajo nova spoznanja o izvoru Lune in morda celo o nastanku vesolja. Ali je Mesec sestavljen iz materije, ki se je odtrgala od Zemlje, tam, kjer je danes Tihi ocean? Ali je naš naravni satelit vesoljski potnik, ki ga je zajela zemljina težnost in ga prisilila h kroženju okoli našega planeta? Ali sta Luna in Zemlja nastali hkrati iz istega kaosa pramaterije?

Znanstveniki lahko vzorce z Lune še temeljiteje izolirajo od zunanjega sveta kot astronavte. Izolacija je potrebna iz dveh razlogov: prvič, da vzorci ne bi okužili Zemlje, in drugič, da nanje ne bi prišli zemeljski virusi in bakterije. Znanstveniki namreč hočejo analizirati zares pristne, nepokvarjene vzorce. Vsak zemeljski vpliv — dotik z roko ali dih — jih lahko spremeni.

Izolacija vzorcev se bo začela že na Lunini površini, kjer bodo astronavti z lupo preiskali zanimive kamenine in vzorce s kleščami ali z izoliranimi rokavicami spravili v dve kot kovček veliki posodi. Ko bo kapsula pristala na Tihem oceanu, bodo iz nje potegnili hermetično zaprti posodi jih vsako v enem letalu odpeljali v Mesečev laboratorij, kjer ne bodo izgubljali časa. Dve najpomembnejših analiz bosta namreč veljali radioaktivnemu žarčenju in plinom, ki jih vsebujejo vzorci. Oboje pa se s časom spreminja. Takoj ko bosta posodi z vorci prispeli v laboratorij, bodo njuno zunanjo površino očistili z ultra vijoličnim obsevanjem in izpiranjem s kislinami. Nato ju bodo splaknili z destilirano vodo, posušili v sterilnem dušiku in prenesli v vakuumski boks. Šele ko bo vse to opravljeno bo eden od znanstvenikov segel v rokavice, ki so vdelane v steno boksa, in posodi odprl.

To bo eden najdramatičnejših trenutkov zgodovine naravoslovja, »Nekateri znanstveniki čakajo nanj že več kot štirideset let,« je povedal dr. R. P. Bell, predstojnik sprejemne postaje za astronavte, ki se bodo vrnili z Lune. Možje, ki bodo v odločilnem trenutku zbrani okoli boksa, se bodo takoj, ko bosta posodi odprti, lotili obsežnih raziskav vzorcev. Analizirali bodo pline, ki bodo iztekli, fotografirali vzorce s šestimi, premišljeno razvrščenimi kamerami, opazovali vzorce skozi elektronski mikroskop in jih stehtali na občutljivih tehtnicah.

Nekaj vzorcev bodo poslali v laboratorij za merjenje žarčenja, ki so ga uredili petnajst metrov pod zemljo. V njem bodo določili njihovo kemično sestavo tako, da bodo analizirali žarke gama, ki jih vzorci sevajo. Domnevajo, da bo žarčenje vzorcev tako majhno, da bodo meritve povezane s precejšnjimi težavami. Kozmično žarčenje, ki prodira skozi našo atmosfero, je dovolj veliko, da bi utegnilo motiti občutljive merilne naprave. Da bi se temu izognili, laboratorija niso samo zgradili pod zemljo, ampak so ga obdali s podrugim metrom debelo plastjo betona, meter debelo plastjo iz dunita, minerala, katerega radioaktivnost je praktično enaka ničli, in končno z dvajset centimetrov debelo plastjo svinca.

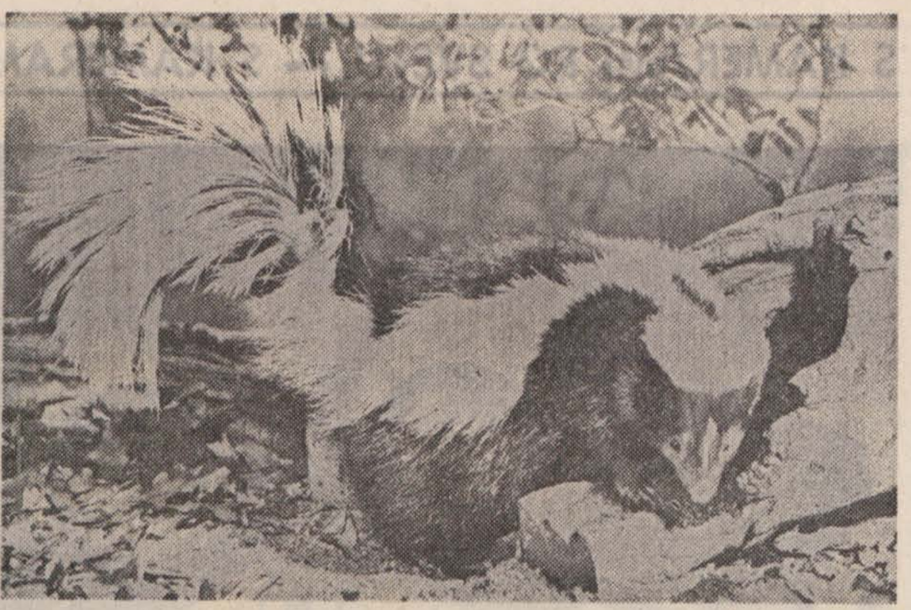
Vzorce bodo zelo skrbno preizkusili na znamenja življenja. Posamezne delce vzorcev bodo zmleli, raztopili in zmešali v centrifugi. Del raztopine bodo preizkusili na živih celicah, med katerimi bodo tudi celice iz rakastih tvorb, ter na rastlinah, na primer na borovih kalčkih, koruzi, krompirju, paradižniku in različnih travah.

Najpomembnejše analize pa bodo opravili na belih miših, ki žive v steklenih posodah, v katerih vdihavajo popolnoma sterilen zrak. Predniki teh miši so se s carskim rezom rodili v svet brez bakterij in virusov. Gojili so jih v sterilnih posodah, v katerih so se rodili tudi njihovi potomci. Ker te poskusne živalce nikoli niso bile izpostavljene povzročiteljem bolezni, še nikoli niso bile okužene in zaradi tega nimajo nobenih obrambnih snovi proti infekcijam, tako da so izredno dovzetne za različna obolenja.

Prvo generacijo teh miši bodo znanstveniki cepili z razstopino vzorcev z Lune. Če se na miših ne bo pokazala nobena reakcija, bodo z ekstraktom njihove krvi cepili drugo generacijo, z ekstraktom krvi le-te tretjo in tako dalje.

Če miši v enaindvajsetih dneh, kolikor bo trajala karantena, ne bodo zbolele, bodo znanstveniki lahko prepričani, da astronavti z Lune niso prenesli nevarnih mikroorganizmov.

Šele takrat se bodo vesoljci zares lahko vrnili domov.

SKUNK: prijetnejši od svojega vonja.

NE SODITE SKUNKA PO NJEGOVEM VONJU

ČETVERONOŽEC, RAZVPIT KOT STROKOVNJAK ZA USPEŠNO KEMIJSKO VOJNO

Na policijski postaji je sredi noči zazvonil telefon in razburjen ženski glas je prosil dežurnega: »Pred četrt ure je nekdo potrkal na vrata. Ko sem odprla, je v hišo smuknil skunk s kozarcem za marmelado na glavi. Prosim, pridite čimprej. Pobegnila sem k sosedom.«

Skunki s kozarci ali konzervnimi škatlami na glavah v policijskih poročilih podeželskih področij Severne Amerike niso nobena redkost. Na nočnih pohodih skunke pogosto zapeljejo vabljive vonjave živil, tako da vtikajo nosove v najrazličnejše posode in v njih pogosto obtičijo. Zmedeni in nemočni nato capljajo okoli, se poskušajo rešiti bremena in s truščem, ki ga pri tem povzročajo, naganjajo strah v kosti iz sna iztrganih lastnikov shramb.

Dežurni policist se je v hiši, ki jo je »zavzel« skunk, pojavil v starem dežnem plašču, v rokavicah, z zaščitnimi očali in s svinčeno cevjo v roki. Žival je kaj kmalu odkril za zofo. Skunk, katerega šilasti smrček in prestrašene oči je bilo dobro videti skozi stekleni kozarec, je skušal uiti, toda kozarec se je zagozdil med steno in zofo. Policist ga je zgrabil za rep in ga držal daleč od sebe. Če se skunk ne more nikamor opreti z nogami, tudi ne more dvigniti repa in uporabiti svoje »razpršilne doze«. Gledalci, ki so se zbrali zunaj na trati, so se hitro umaknili, ko je policist skunka, ki se ni upiral, prinesel iz hiše in ga s previdnim udarcem s cevjo rešil kozarca.

OBRAMBNO OROŽJE

Čeprav skunk šteje med najbolj razširjene živali Severne Amerike, bi težko našli žival, ki bi bila izpostavljena več nesporazumom kot ta mali, črno-belo progasti bratranec kune. Pogosto se dogaja, da tudi krepki možje jadrno pobegnejo pred skunkom, ki išče sadje in miši. Zaradi tega tudi ni nič čudnega, da so življenjske navade in odlike skunkov tako malo znane.

V Ameriki žive tri vrste skunkov. Najbolj razširjeni so progasti skunki, ki od smrčka do repa merijo približno 65 centimetrov in nosijo na kožuščku široki beli progi. Na jugozahodu ZDA žive belohrbti skunki, na jugovzhodu pa lisasti skunki, katerih krzno je okrašeno z valovitimi belimi progami, ki so videti kot lise. Vse tri predstavnike tega podrazreda kun pa je narava opremila z žlezo smradnico.

To obrambno orožje že od nekdaj pri večini živih bitij povzroča precejšen strah, in to po večini po krivici. Skunk je miroljubna žival, ki svojo žlezo uporablja samo v veliki stiski. Če ga kdo nadleguje, skunk najprej pocepeta s prednjima tačkama, nato pa dvigne rep razen konice. Če ga vsiljivec tudi po tem drugem opozorilu ne pusti pri miru, skunk dvigne tudi konico repa, izboči hrbet, obrne proti nasprotniku zadnjo plat in mu brizgne v oči smrdljivo tekočino.

Izloček, ki je skunku pripomogel do dvomljivega slovesa, nastaja v dveh žlezah ob zadnjiku. Izvodili žlez se takrat, ko se skunk pripravlja na »strel«, izbočita, močne hrbtne mišice se napnejo in iztisnejo tanka curka rumenkaste oljnate tekočine. Po tridesetih centimetrih poti proti cilju se curka združita v enega. Do treh metrov daleč skunk zadene presenetljivo natančno, v žlezah pa ima dovolj »streliva« za šest strelov. Ko jih izstreli, žleze potrebujejo nekaj ur, da se spet napolnijo.

KORISTEN POMOČNIK

Bolj kot smradu se skunkove žrtve boje lepljive tekočine, katere glavna sestavina je merkaptan, pekoča organska žveplova spojina, ki povzroča začasno slepoto, slabost, krče in pri manjših živalih celo nezavest. Tekočina ponoči fosforescira in jo človek lahko zavoha celo petsto metrov daleč.

Izloček smradnic je edina skunkova odbijajoča lastnost. Zoologi imajo tega ljubkega roparja za izredno koristnega človekovega pomočnika, saj se hrani pretežno s poljskimi škodljivci.

Skunki so na splošno zelo ljubezniva bitja, ki jih je na njihovih nočnih lovskih pohodih prav zanimivo opazovati. Najprivlačnejši pa so boji med samčki v času parjenja. Turnirji, na katerih borci izmenjajo kopico klofut in ugrizov, potekajo med glasnim vriščem in običajno minejo brez resnih poškodb. V medsebojnih bojih samčki le redkokdaj uporabijo svoje kemijsko orožje. Verjetno velja med njimi gentlemanski dogovor, da v družini ne gre segati po njem.

Samčki se po koncu parjenja umaknejo in puste samice same. Po osmih ali devetih tednih se skotijo mladiči, ki jih je v enem leglu do osem. Prve tri tedne so slepi in nimajo niti zob niti dlake. Kasnejši beli vzorec pa je na rožnati, nagubani koži petnajst gramov težkega telesca že dobro viden.

Skunkova samica je zgledna mati, ki dobro skrbi za vzgojo mladičev. Ko nekoliko zrastejo, jih vsak večer pelje na lovske pohode. Mladiči ji slede v gosjem redu in hodijo tako tesno skupaj, da so videti kot ogrlica.

Mnenje, da skunki zaradi svojih žlez nimajo sovražnikov, je zmotno. Pogosto se celo sliši, da so lise bele barve pravzaprav svarilno znamenje, ki roparicam omogoča, da se pred skunkom pravočasno spravijo na varno. V resnici so številni skunki žrtve lisic in psov, njihov najhujši sovražnik pa je sova, ki je prav tako kot oni nočna žival.

Ker skunki radi iščejo hrano v naseljih, se mora precej hišnih lastnikov ubadati z vprašanjem, kako naj se ubranijo nezaželenih obiskovalcev. Nekateri ponoči skrbno zapirajo vsa vrata, drugi preganjajo skunke s smrdečimi žveplenimi svečami. Neki iznajdljivi farmar je v kozarec marmelade stresel uspavalni prašek. Na jutrišnjega dne je našel v shrambi skunka, ki je tako trdno spal, da ga je lahko odpeljal petnajst kilometrov daleč in ga, še vedno spečega, odložil v grmovju.

Širjenje obdelovalnih površin je za skunke zelo ugodno, po drugi strani pa je ohranitev te živalske vrste človeku v prid. V primerjavi z vsemi pozitivnimi lastnostmi je skunkov občasni smrad le neznatna pomanjkljivost.

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA
TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

leto dni, a so že imele svoje prvenstvo. Nastopilo je deset ekip v dveh skupinah. Po dveh izbirnih tekmovanjih so se v polfinale uvrstili ženski klubi Real Torino, Genova, Roma in Cagliari. V finalni tekmi je Genova premagala Romo z 1:0 in tako osvojila prvo mesto.

Ekipa rastejo kot gobe po dežju in že se pripravljajo za novo prvenstvo, ki bo letos maja. Mnenja o ženskem nogometu so za zdaj še zelo deljena: nekatere ženske, med njimi tudi športnice, trdijo, da je ta šport za žensko pregrob. Tisti, ki so tekme že gledali, pa se s tem ne strinjajo. Fantje neke rimske ekipe, ki so se prvi odločili za tekmo z ženskim klubom, priznavajo nogometašicam izredno tehnično spretnost. Tekma je bila v Rimu, zmagale pa so ženske z rezultatom 6:5. Resnici na ljubo pa je treba povedati, da so fantje kavalirsko pripomogli k zmagi nasprotnic. Vsaj tako trdijo fantje.

Ženski nogomet je povsem amaterski, čeprav ima svojo organizacijo. Kadar gredo nogometašice gostovat, se morajo zadovoljiti s prevozom v vagonih drugega razreda. S seboj vzamejo suho hrano. Po končani tekmi stečejo do postaje, da ujamejo prvi vlak proti domu. V ponedeljek zjutraj je že vsa ekipa razkropljena po raznih delovnih mestih: v šolah, uradih in tovarnah.

Seveda ni še vse tako, kot bi moralo biti. Strokovnjaki še ne vedo, ali je prav, da ženske ekipe igrajo na istih igriščih kot moški. To je zanje zelo naporno, zato so že razmišljali o tem ali ne bi kazalo ženske ekipe povečati, da bi bilo v njih 13 članic. To bi bilo pač laže kot zgraditi nova igrišča. Tudi nogometna žoga je za ženske pretežka in preveč okorna. ■

NOGOMETAŠICE: Še v boju za žogo prikupne

MALA KRONIKA

KRAJE

SODOBNI VANDALI

Neko popoldne se je ob pločniku prometne newyorške četrti ustavil zelen oldsmobil letnika 1959. Iz avtomobila sta izstopila dva moška, mu snela registrski tablici, odprla prtljažnik in se umaknila do bližnjega okna ter opazovala. Moža sta bila psihologa, ki ju je zanimalo, kako se bodo ljudje vedli, ko bodo videli očitno ukraden, nezaščiten ali zapuščen avto. Že čez deset minut je avto dobil prvega obiskovalca. Raziskovalca sta v zapisnik napisala: »Tričlanska družina pripelje mimo, se ustavi. Vsi izstopijo. Dobro oblečena mati z vrečko iz bolje trgovine, se postavi na stražo. Sin, osem let, se ves čas tišči očeta, ga opazuje in mu pomaga. Oče, oblečen v čedno športno srajco, športne hlače in vetrovko, pregleda avto, odpre prtljažnik do konca, brska po njem; odpira prtljažnik svojega avtomobila, ki je poln orodja, vzame žago, eno minuto žaga. Dvigne akumulator in ga odnese v svoj prtljažnik. Vzame cel hladilnik, ga da v svojem avtu na tla. Družina se odpelje.«

Operacija je trajala le sedem minut. Zapisi so se množili: »Pred oldsmobilom se ustavi mlad zakonski par, oba izstopita, gresta k avtu, ga pregledata, medtem ko oče v športni obleki mirno žaga. Nato se odpeljeta. Mimo prideta peš kakih 35 let stara moška in tudi onadva opazujeta moža pri žaganju. Odideta.«

Scott Fraser je bil eden od sociologov, ki so se menjavali na straži ob zapuščenem avtomobilu noč in dan, dokler ni preteklo 64 ur. Najbolj ga preseneča, da so mimoidoči večino razstavljanja avtomobila opravili pri belem dnevu. Vse tatvine so izvršili lepo oblečeni ljudje srednjega sloja. Povrhu je ni bilo večje tatvine oziroma povzročitve škode, ki je ne bi kdo opazoval. Mimoidoči so se včasih z mojstri na delu celo zapletli v prijateljski razgovor.

Po 26 urah je neprekinjena parada vandalov odnesla akumulator, hladilnik, čistilec zraka, radijsko anteno, brisalca, desno okrasno letvico, okrasne pokrove na kolesih, kombinirke, plinsko bombo, škatlo s sredstvom za poliranje in levo zadnjo gumo (drugi ukradeni deli so manj pomembni).

Devet ur kasneje se je začelo splošno uničevanje, ko sta se smejoča mladoletnika spravila na vzvratno ogledalo in ga začela metati na luči in vetrobransko šipo. Čez čas si je pet osemletnih dečkov izbralo avto za zasebno igrišče in kmalu ni bila nobena šipa več cela. Eden zadnjih obiskovalcev je bil moški srednjih let, oblečen v plašč iz kamelje dlake. Z otrokom v vozičku se je ustavil ob razvalinah, pobrskal po prtljažniku, nekaj našel, neznani predmet dal v voziček in mirno nadaljeval pot.

Opisani poskus je le eden mnogih, ki jih je organiziral mladi newyorški psiholog Philip Zimbardo. V povzetku svoje razprave previdno trdi, da v pisarnah, šolah in mestnih ulicah občutek anonimnosti, ki ga človeku vcepi vrveče velemesto, podpira željo po uničevanju. Da bi svojo teorijo preveril, je Zimbardo parkiral podoben avto v mirnem predmestju Palo Alto v Kaliforniji. V treh dneh opazovanja se ni živ krst dotaknil avtomobila. ■

REKLAME

»TEŽAVA NI POD ROKAMI . . .«

Tisti pojav v današnjem svetu, ki mu nekateri pravijo »nov val liberalizacije« se je zdaj preselil iz sveta filmov in mode še v svet reklam. Golota je v reklamah postala že čisto nekaj vsakdanjega, kaže pa, da postaja čisto nekaj vsakdanjega tudi tisto, česar so se do zdaj lotevali pri sestavljanju reklam z nekakšno sramežljivostjo: to je oglašanje izdelkov za čisto intimno uporabo. Take reklame je moč zaslediti na najbolj vidnih straneh v revijah, v najlepših barvah in z zelo vpadljivimi teksti, in to celo v tako svetovno znanih revijah, kot sta Glamour in Look.

Značilen je oglas, ki se je pojavil v eni takih revij in ki pravi: »Na žalost najbolj nerodna težava, ki jo ima dekle, ni pod njenimi lepimi rokami.« S tem oglasom oznanja neka ameriška tovarna farmacevtskih proizvodov, da je poslala na tržišče novi izdelek razpršilo, imenovano Pristeen. »To je vaginalni dezodorant, nujen za vaš dekliški duševni mir.« Pravijo, da je firma za te reklame vložila več denarja kot katerakoli druga podobna firma za oglašanje kakega novega toaletnega izdelka letos.

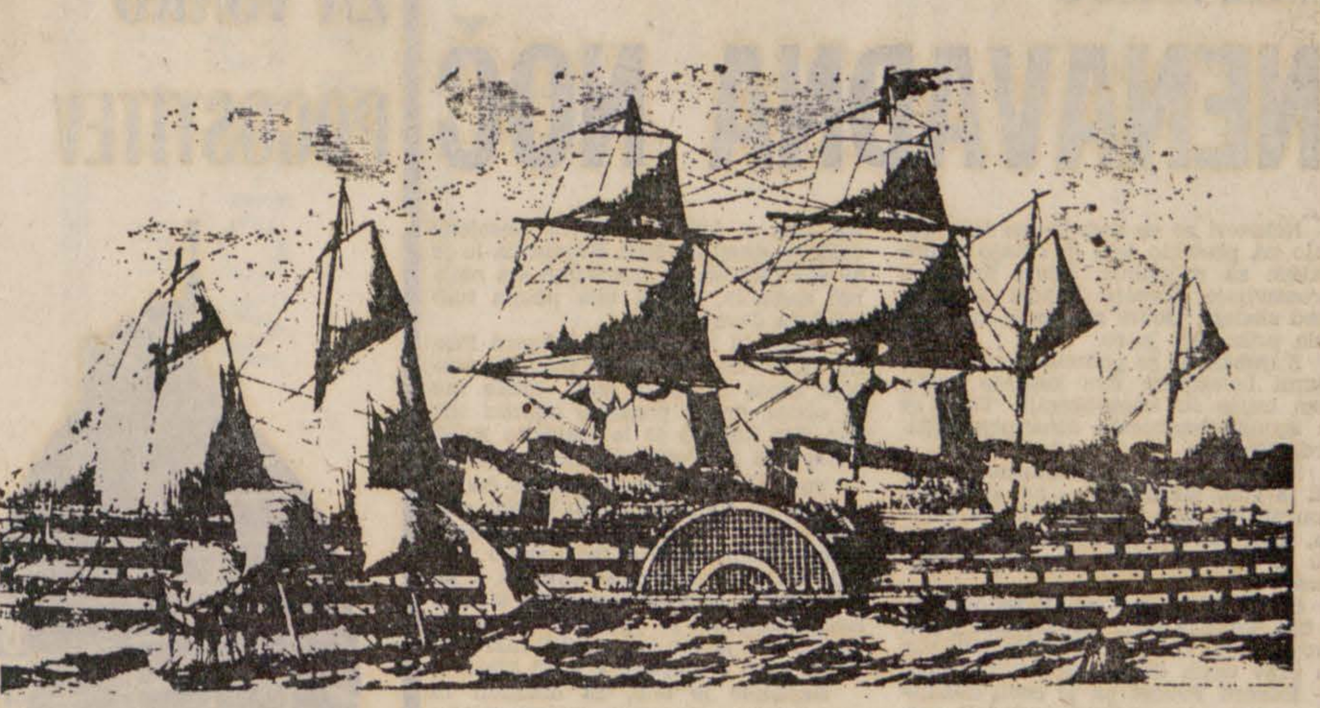
Ko je firma ponudila izdelavo reklame neki reklamni agenciji, se je dela takoj

➡➡➡➡➡➡

ZA NEKATERE LADJE VELJA, DA SE JIH „DRŽI SMOLA", DA SO „ZAKLETE"

DRAME NA MORJIH

Pred tedni smo pisali o »čudnem« krstnem križarjenju »The Queen Elisabeth II«, nove britanske čezoceanke, ki je po vrsti težav in z veliko zamudo zarezala valove kot ponos britanske mornarice, po desetih dneh plovbe, polnih prav neverjetnih nevšečnosti, pa se je neslavno vrnila v matično pristanišče s hitrostjo ribiške barkače. Ladja mogoče ni postala ravno sramota Velike Britanije, toda gotovo je ena njenih hudih skrbi. Za zdaj je namreč še vedno v pristanišču, in njena lastnica družba »Cunard« je zaradi odpovedanih križarjenj izgubila že dobre tri milijone dolarjev. Mogoče bo ladja le zaplula aprila, mogoče pa tudi ne. Niso namreč še odkrili, kaj je pravzaprav narobe v turbinskih motorjih (pri večjih hitrostih se je ladja tresla). Gradnja take ladje je veliko preveč zapleteno delo in vanjo je vloženo veliko preveč človeškega dela, da ne bi nekako sočustvovali z njeno usodo. Zlasti potniške ladje so namreč že dolgo tisto, kar še ni uspelo postati njihovim najhujšim tekmecem letalom: ladje so osebnosti, o njih govorimo kot o živih ljudeh. In tako se je tudi »QE II« že znašla na seznamu ladij, »ki se jih drži smola« in za katere najbolj praznoverni trdijo da so kratko malo »zaklete«. Seznam takih ladij je nadvse dolg, in ko objavljamo zgodbe nekaterih »najslavnejših« s tega žalostnega seznama, si v imenu potniške mornarice lahko želimo le, da bi »QE II« slej ko prej le srečno zaplula. Zakaj njena usoda mogoče odloča o usodi vse potniške mornarice.

GREAT EASTERN: najbolj smolasta ladja na vsem svetu

Ena najslavnejših na tem nesrečnem seznamu je bila britanska ladja »Great Eastern«. Ko so jo začeli graditi pred dobrim stoletjem, je veljala za pravo tehnično, za nekatere pa celo za svetovno »čudo«. In šlo je res za nadvse drzen načrt: »pošast«, ki je imela hkrati lopatasta kolesa, gnana na paro, in šest velikih jamborov, je bila kar petkrat večja od tedaj največje ladje, na njej naj bi bilo prostora za več kot štiri tisoč potnikov, njeni graditelji pa so zagotavljali, da bo lahko obkrožila svet, ne da bi se med potjo v kakem pristanišču oskrbela z gorivom, se pravi s premogom. Kaj takega svet dotlej še ni videl. Ladja je bila dolga 211 metrov, široka 36,50 metra, imela je pet dimnikov, spodrivala je 22.500 ton vode, moč njenih parnih strojev pa je bila za sredino devetnajstega stoletja nekaj nezaslišanega —11.000 konjskih moči.

Ladjo »Great Eastern« je zasnoval Isambard Kingdom Brunel, ki je bil v tistih časih splošno znan kot »Mali Velikan«. Inženir, ki je slovel po vsem Združenem kraljevstvu in tudi po drugih razvitejših državah po svojih nadvse drznih, pa kljub temu vselej uspešnih načrtih, je bil namreč visok 161 centimetrov. »Great Eastern«, ladja, ki jo je kar sam začel imenovati »Čudo morij«, naj bi bila nekakšna krona njegovega nadvse uspešnega ustvarjanja. Toda usoda, če lahko tako rečemo, je odločila drugače...

SAMO SEDEM CENTIMETROV

Težave so se začele, ko je bilo treba po šestih letih gradnje potegniti ogromno ladjo po 90 metrov dolgem koritu v Temzo. Splovitev ladje, o kateri so govorili že več let, je bila pravi dogodek leta, zato nič čudnega če se je na dan splovitve 3. novembra 1957 leta zbralo ob doku, v katerem so jo gradili, več deset tisoč Londončanov. Komaj je bilo krstnih slovesnosti konec, so se že začele nadloge. Šampanjec na ladijskem boku se ni še niti posušil pa se je že eden izmed ogromnih vitlov, s katerim so vlekli ladjo proti morju, sprožil nazaj, in ročica je hudo poškodovala dvanajst delavcev. Ladja pa se je premaknila komaj za sedem centimetrov.

Čez nekaj ur so se znova napele vrvi na vitlih. Ladja se je začela res počasi pomikati proti morju, toda kaj, ko se je v tistem hipu zrušila ena izmed tribun. Laže in teže je bilo poškodovanih več sto gledalcev. Tako so »pošast«, o kateri so ljudje že začeli govoriti, da je »zakleta«, splovili šele 30. januarja naslednjega leta. Medtem je namreč družba, ki je naročila ladjo in ki je dotlej izplačala zanjo že štiri milijone takratnih dolarjev, ostala s praznimi blagajnami. Da bi zbrali denar, s katerim naj bi dokončali ladjo in jo opremili, so morali ustanoviti novo delniško družbo.

Avgusta leta 1859 je kazalo, da je na ladji vse nared in da je tako končno prišel čas, ko naj bi velikanka ponosno zaplula po svetovnih morjih. In »Čudo morij«, je lepega dne ob navdušenem klicanju deset tisočev Britancev z razpetimi jadri in pod oblaki dima, ki so se valili iz petih dimnikov, zaplulo iz Hastingsa.

Kakšno je bilo navdušenje na ladji, polni povabljencev, si lahko prestavljamo. Toda potem se je nenadoma vsa ladja stresla in zaslišala se je zamolkla eksplozija. V velikem salonu, dolgem dvajset metrov in širokem petnajst — tako velikega salona dotlej ni imela še nobena ladja — so se sesula vsa zrcala in okna, lestenci pa so treščili na tla.

BANKROT ZA BANKROTOM

Isambard Kingdom Brunel, ki so ga hudo pretresle že prejšnje nevšečnosti z ladjo, ni preživel tega hudega udarca. Nekaj tednov po njegovi smrti pa so na ladji spet žalovali: kapetan — sicer eden najboljših britanskih pomorščakov — se je utopil. In da bi bila mera polna, je tudi druga družba sporočila, da je bankrotirala. Ko so ustanavljali tretjo družbo, so komaj našli dovolj delničarjev in denarja: naložba se je ljudem zdela že preveč tvegana. Tako je minilo še eno leto, preden se je ladja »Great Eastern« končno spopadla z Atlantikom.

Prva plovba v Ameriko se je končala srečno, brez nevšečnosti. Toda potem se je spet začelo. Skoraj da je ni bilo plovbe čez Atlantik, da se na ladji ne bi zgodilo kaj neprijetnega ali celo tragičnega. Tako se je med nekim viharjem odtrgal težak klavir v velikem salonu. Kot ponorel je zaplesal po velikem prostoru in hudo poškodoval nekaj deset potnikov. Na nekem drugem potovanju pa je ladja trčila ob čer, ki je dotlej ni bilo na nobeni pomorski karti. No, kljub temu ji je še uspelo priplutí v pristanišče.

Govorice, da je ladja »zakleta« so se že tako razširile, da za nobeno plovbo niso mogli zbrati toliko potnikov, da bi se plovba resnično splačala. Tako je bankrotirala še tretja družba, in ladjo, ki je medtem že nekoliko zastarela, so leta 1864 vnovič prodali na dražbi. Družba, ki jo je kupila, ji ni več zaupala prevažanje potnikov: ladjo so začeli uporabljati za polaganje podmorskih kablov. Toda njeno vzdrževanje je bilo predrago, in tako se je ladja 1874. leta vnovič znašla na dražbi. Tokrat jo je kupila neka velika tekstilna družba iz Liverpoola, ki jo je zasidrala v liverpoolskem pristanišču kot svojo plavajočo reklamo in hkrati prodajno hišo. Pa menda tudi ta posel ni bil ravno najbolj uspešen.

Ladja »Great Eastern« je le enkrat v resnici prinesla lastnikom nekaj več denarja. Bilo je to leta 1889, ko so jo razprodali po kosih! Menda na svetu še ni bilo dražbe, ki bi se je udeležilo toliko ljudi.

SAMO ŠTIRI DNI ŽIVLJENJA

Zgodba o nesrečni ladji »Titanic« je veliko krajša in tudi veliko bolj tragična. Znana je, zato samo na kratko. Tudi to je bila ladja, ki je veljala za največji dosežek tedanje tehnike, celo za nekaj revolucionarnega v ladjedelništvu. Velikanka je bila dolga 288 metrov, široka 28 metrov, spodrivala pa je 60.000 ton vode. In kar je najpomembneje: njeni graditelji so zagotavljali, da je nepotopljiva.

Ladjo so maja 1911 splovili brez nevšečnosti in 10. aprila 1912. leta ob desetih dopoldne je s hitrostjo 21 vozlov že prvič zaplula proti severnoameriški obali. Na njej je bilo 2.207 potnikov. Poganjali so jo tako močni stroji, da je bilo gotovo, da si bo izborila »modri trak«, se pravi hitrostni rekord v plovbi čez Atlantik.

Tragedija se je zgodila četrti dan plovbe: 14. aprila, slabih dvajset minut pred polnočjo. Ogromna ledena gora, na katero je tovorna ladja »California« opozorila že ob desetih zvečer in za katero se na »Titanicu«, kjer je kapitan, kot kaže, mislil le na »modri trak«, niso zmenili, je spremenila prvo potovanje v tragedijo. Izkazalo se je, da je ladja kljub vsemu potopljiva in rešilo se je le 705 potnikov.

Tragično se je končala tudi prva plovba francoske potniške ladje »Georges Philippar«. Ko je leta 1932 prvič zaplula, ladja res ni bila niti največja, niti najhitrejša, niti kdove kako revolucionarna za tisti čas, toda šlo je vendarle za novo ladjo, ki je imela nekaj novosti, in Francozi so bili kar ponosni nanjo, zlasti še, ker je bila notranja oprema nadvse razkošna in res lepa. Enaindvajsettisočtonska ladja z nenavadnimi štirioglatimi dimniki naj bi vzdrževala zvezo med Evropo in Daljnim vzhodom.

Iz Marseilla pa tja do Jokohame na Japonskem je ladja plula brez nevšečnosti. In tako je bilo tudi med plovbo nazaj proti Franciji vse tja do Rdečega morja. Toda 16. maja ob enih ponoči je nenadoma zazvonilo k preplahu: požar na ladji. Ladja je imela 20 rešilnih čolnov, toda veter je gnal ognjene zublje proti levem boku, tako da sc hitro zajeli deset čolnov, ki so viseli na tisti strani ladje. Tako so v morje lahko spustili le čolne z desnega boka, pa še od teh samo osem. Sreča v nesreči je bila, da ladja ni bila polna potnikov in da sta v bližini nesreče pluli britanska tovorna ladja in sovjetski tanker. Tako je v tem požaru na morju izgubilo življenje le 52 ljudi, med njimi tudi sloviti francoski reporter Albert Londres.

Ogenj je predčasno, toda tokrat brez človeških žrtev zaključil plovbo še ene francoske ladje: od 42.000-tonskega parnika »Atlantique«, ki je vzdrževal zvezo z Južno Ameriko, je po slabih treh letih plovbe 4. januarja 1933. leta ostala samo še ožgana kovinska lupina. Požar je izbruhnil ponoči, toda na srečo na ladji ni bilo potnikov, ker je plula na običajno čiščenje iz Bordeauxa v Le Havre. Kako je prišlo do požara, komisija ni mogla ugotoviti, znano je le, da je izbruhnil v osrednjem delu ladje. Posadka ni mogla preprečiti njegovega širjenja po vsej ladji. Tako se je morala končno umakniti na rešilne čolne, ladjo pa so potem razrezali za staro železo.

Ogenj pa je uničil tudi največjo in najbolj razkošno ladjo, ki je kdajkoli prišla iz francoskih ladjedelnic — oboževalci predvojnih časov trde, da se s to ladjo ne bi mogla meriti niti sedanja »prva« francoska čezoceanka »France«. To je bila ladja »Normandie«, prava plavajoča palača, dolga 313 metrov. Družba »Transat«, lastnica te 83.000-tonske ladje, ni pretiravala, ko je zagotavljala, da nekaj tako lepega in razkošnega svet dotlej še ni videl na morju. Ladja je tedaj veljala eno milijardo 400 milijonov frankov, toda družba je menila, da se bo naložba izplačala, saj je bila prepričana, da bo »Normandie« spet prinesla Franciji »modri trak«.

Toda že med prvo plovbo se je izkazalo, da razsežnosti vijakov ne ustrezajo in da se zato ladja trese. Novi vijaki so veljali še 100 milijonov frankov in več mesecev zamude. Vendar, ko je Normandie« leta 1936 le zaplula čez Atlantik, je potrebovala za plovbo do New Yorka le 4 dni in 14 minut, »Modri trak« se je tako vrnil v Francijo. Ponosna ladja je potem postala nekakšna žrtev druge svetovne vojne. Medtem ko so Nemci začeli zasedati Francijo, je obtičala v Newyorškem pristanišču. Samo njeno vzdrževanje je veljalo poltretji milijon novih dinarjev na mesec.

Ker so imele francoske ladjarske družbe, kot smo videli, precej slabe skušnje s požari na ladjah, se je »Transat« tokrat še posebno potrudil, da na »Normandie« ne bi prišlo do požara, če pa bi že izbruhnil ogenj, da bi ga lahko hitro pogasili. Kot pravimo: vse je bilo predvideno... Vse, pa so vendar tistega dne — 9. februarja 1942 — ko je na ladji izbruhnil požar, nenadoma ugotovili, da so ročne gasilne naprave izginile. Kako? Zakaj? Kdo je bil tega kriv? Na vsa ta vprašanja še danes ni odgovora. Dejstvo je le da je požar popolnoma uničil ladjo.

NEUMNOSTI SPRETNIM PRINAŠAJO DENAR

GOLDFINGERJA IZ MÜNCHNA

Tri vitka dekleta zažigajo simbolično »staro kito iz Schwabinga«. Topovi bruhajo v visokem loku papirnate konfete na množico pred hišo številka 28 a na Leopoldovem bulvaru v Münchnu. Redarji in vratarji le s težavo zadržujejo ljudi, da ne bi v naskoku zavzeli pravkar odprti stekleni grad. Visoko zgoraj v nadzidku, dvajset metrov nad nestrpno množico, stojita pri oknu dva mlada moža in zadovoljno opazujeta dogajanje. Že tretjič v poldrugem letu nudita Anusch in Temur Samy, nekronana poslovna kralja münchenske četrti Schwabing, množici svojih strank spektakularno premiero.

Za »Drugstorom«, bulvarsko kavarno z majhnimi prodajalnami in plesiščem, za »Blow upom« največjim zbirališčem beatnikov v vsej Nemčiji, izročata brata Samy, sinova očeta kavkaško-perzijskega rodu zdaj Münchenčanom »Città 2000, prvi centralni boutique na svetu«. Stroški novega lokala: šest milijonov mark (skoraj dve milijardi starih dinarjev).

Kot na perzijskem trgu se vrste v notranjosti palače, kjer je nekdaj poslovala zavarovalna družba, ki pa sta jo brata Samy od vrha do tal preuredila v trgovsko in zabaviščno središče, prodajalni pulti. Prodajajo vse: od avtomobilov, pop oblek, pohištva, pijač in hrane z vsega sveta, časopisov in rož do pornografije. Kino predvaja filme od jutra do večera, tudi lastna banka posluje v zgradbi.

Posamezne lokale sta dala brata Samy v zakup in vodita sama le tri mešanice kavarne in bara in pa tipično angleško krčmo. Kogar zanese pot v »Città 2000«, se skoraj mora ustaviti najprej v teh lokalih in poskrbeti za svoj želodec. Brata sta si izračunala: »Če privabi vsak lokal na dan le deset strank, nama je posel zagotovljen.«

Da je za kavkaška brata posel »zagotovljen«, mora prinašati najmanj sto odstotkov dobička. Anusch Samy, rojen pred 34 leti v Oldenburgu, se ima za finančnega genija.

Po dveh semestrih študija na strojni fakulteti in letu dni prakse v eni od hamburških ladjedelnic je prišel Anusch do svojega prvega dobičkonosnega spoznanja: »Študij je zame izgubljen čas.« Presedlal je in začel z dvaindvajsetimi leti prodajati v Münchnu preproge. Začetni kapital 50.000 mark mu je preskrbel oče, inženir, ki je imel v Hamburgu uvozno podjetje za orientalske specialitete.

Anusch je čakal na stranke, premišljeval in spet prišel do koristnega spoznanja: »Pri trgovanju s preprogami potrebuješ potrpežljivost lovca in sposobnost, da daš v odločilnem trenutku vse od sebe.« Ugotovil je tudi, da je sicer tistega tipa, da bi dal vse od sebe, le potrpežljivosti lovca mu je manjkalo. Tiste čase se je nekoč razjezil, ko je obiskal v Münchnu zanemarjen rusko-perzijski lokal. Ni minilo dolgo, pa je sam odprl restavracijo za sladokusce »Kozak« in ponudil ljudem za primeren denar tudi primerno razkošje. Posel je tako uspeval, da je znova prišel do ene izmed svojih ugotovitev: »Tu je na tržišču luknja.« Odprl je še drug lokal, »Dačo«, kjer so ga stregli gostom s specialitetami pravi Rusi v pravi ruski noši.

Pri ureditve »Dače« je Anuschu pomagal 30-letni brat Temur, ki se je rodil V Teheranu. Mlajšega je spoznanje, da šolska modrost ne zagotavlja sreče v življenju, obšlo šest tednov pred maturo. Odpovedal se je torej zrelostnemu izpitu in postal »umetnostni svetovalec« svojega brata. Anusch je imel zopet novo železo v ognju. Peljal se je s taksijem in ugotovil, da je prav neumno uporabljati za 700 metrov razdalje potratni BMW V 8. Spravil se je v novo podjetje: uvedel je »minicare«.

V tednu dni sta brata Samy prodala restavracijo »Kozak« bratrancu Hežarju in nakupila za izkupiček 50 renaultov R 4 z radijsko oddajno in sprejemno postajo. Razglasila sta svoje rdeče vozičke za »najemne avtomobile z voznikom« in obšla tako »zakon o taksijih«, ki postavlja lastnikom taksijev mnogo pogojev, tako na primer dokazila o posebnem poznavanju kraja itd.

Stari vozniki taksijev so grozili pritepencema na svoje področje s smrtjo, ker sta prevažala potnike za dve tretjini njihovih tarif. Podjetna brata sta se prav malo zmenila za to. Pred dvema letoma sta v svoji strasti po novih podvigih svoje rdeče vozičke opustila in se posvetila opremljanju »Drugstora«, lokala po ameriškem vzorcu. Kmalu za njim sta odprla še »Blow up«, velikansko zbirališče nemških beatnikov. Z denarjem nista imela posebnih skrbi: posel s taksiji jima je vrgel 1,2 milijona mark dobička.

Konec prejšnjega leta sta si izmislila spet nekaj novega. Ustanovila sta SAG (Schwabinger Anlagegesellschaft). Odločila sta se, da prodata 49 odst. delnic družinskih podjetij »Dača«, »Drugstore« in »Blow-up«. Delnice so po 20 do 100 mark. Lastnikom je zagotovljenih deset odstotkov vrednosti na račun dobička podjetij. Ob koncu leta lahko dobe svoj denar v gotovini ali pa ga porabijo v »svojih« podjetjih. Če se odločijo za slednjo možnost, imajo celo 15 odst. popusta. Zadeva vleče, Anusch in Temur pa si maneta roke.

S podobnim lokalom, kot je »Città 2000« — posebnost so zlato pobarvani barski stolčki v obliki na pol odprte dlani — nameravata kavkaška goldfingerja po Münchnu osvojiti še Düsseldorf. Za leto 1970 pa imata brata Samy v načrtu spet novo premiero. Odprla bosta »Diagnostikum«, kjer bo 22 zdravnikov s pomočjo elektronskih računalnikov preiskovalo paciente in jim predpisovalo zdravila.

In kje bodo potem ta zdravila lahko kupili? Kje drugje neki — kot pri bratih Samy!

TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA
TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA TEDENSKA TRIBUNA

lotila skupina moških izvedencev za reklamo. Toda dela niso zadovoljivo opravili. Zato se je reklamna agencija obrnila po pomoč k ženski, po imenu Peggy Prag, ki je trdila, da lahko govori o vagini z enako lahkoto kot o avtomobilih ali deterdžentih. Potem se je še izkazalo, da kakšne plašne reklame ne bi vžgale. Vprašali so kakih 1200 žensk, kaj naj naredijo. In večina je odgovorila: »Kar izrecite tisto besedo, pa bo vžgalo.«

In tako se je Peggy Prag opogumila in predlagala, naj bi v oglasu pisalo: »Kupujte Pristeen, ki je namenjen najbolj dekliškemu delu vašega telesa!« Potem ko so raziskave pokazale, da tudi to ne bi dovolj vžgalo, pa so se v reklamni agenciji odločili tekst kar lepo podaljšati: »najbolj dekliškemu delu vašega telesa — vaginalnemu področju.«

Toda, kakor je bil oglas neposreden, vendarle z njim v začetku niso dosegli skoraj nobenega uspeha. Najbrž zato ne, ker so ga najprej objavili v manjših časopisih. Ko so zanj kupili celo stran v nekaterih večjih časopisih, pa se je nenadoma stvar obrnila. Začelo se je kar največje povpraševanje po Pristeenu. Še več: izkazalo se je, da se za Pristeen zanima kar osemdeset odstotkov odraslih žensk.

Agencija je imela sprva težave pri objavljanju oglasa v nekaterih največjih časopisih kakor tudi v televiziji. Oglasa niso hoteli vzeti. Spotikali so se predvsem na besedicah: »vonj, ki povzroča dekletom težave«, in nad stavkom, da »Pristeen omogoča uporabnicam, da postanejo privlačna dekleta, s katerimi je prijetno preživljati lepe trenutke.«

Toda zdaj so vsi popustili, tudi televizija.

Morda bi bilo v tej zvezi prikladno pripomniti, da za razliko od Amerike menijo na Vzhodu čisto drugače: Izvirni vonj je ena najlepših in najrazburljivejši stvari pri ženskah.

Za Zahodu pot očitno pelje k popolni deteržentnosti.

POMORSTVO

ŽENSKI KAPITAN

Poljska ladja »Bieszcady« se je zasidrala v genovskem pristanišču. Nič nenavadnega na prvi pogled, a vendar so jo takoj obkrožili novinarji in televizijske kamere. Po mostičku je pristopical kapitan — 38-letna Zanuta Kobilinskaja Walas, zato ni čudno, da se v pristaniščih okrog ladijskega mostička vedno nabirajo radovedneži. Na 16-tonski trgovski ladji Bieszcady je vkrcanih 40 mornarjev pod poveljstvom kapitanke Zanute.

Takoj po vojni se je Zanuta prijavila za mornarsko vajenko na neki poljski ladji. Oblečena je bila v oguljene hlače in v do vratu zaprt pulover. Poljska, ki je bila uničena in je na vseh področjih potrebovala novih moči, se ni branila delavnih rok. Tudi trgovska mornarica je rade volje sprejemala novince. Tako so sprejeli tudi Zanuto, za katero so mislili, da je fant. Ko so spoznali svojo zmoto, je bilo prepozno: Zanuta je postala tako dober mornar, da jim še na misel ni prišlo, da bi jo odpustili. Kapitanka je postala pred petimi leti. Do takrat je trdo delala, tako kot vsak drug mornar, da je prišla do oficirskega čina. Potlej je kot drugi oficirji delala na 10-tonski trgovski ladji.

Nikdar ji nihče ni popuščal zaradi njenega spola. Sicer pa Zanuta, ki je na delu zelo stroga, tega niti ne bi hotela.

ŽENSKA-KAPITAN Z MOŽEM: Zanimivost v vseh pristaniščih

Zanuta ima poleg sebe moža, ki je tako zaljubljen vanjo, da je niti za trenutek ne izpusti izpred oči. Pa saj ne more biti drugače, ko pa je njen pomočnik — prvi oficir.

Kako zmore kot ženska poveljevati ladji in držati na vajetih štirideset »morskih psov« pa še moža, ki igra vlogo drugega moža na krovu?

Kar zadeva posadko, pravi Zanuta, nima prav nobenih težav. Kapitana je treba ubogati in spoštovati, najsi bo moški ali ženska, mlad ali star, zakaj on poveljuje, ker pozna zakone morja in plovbe. Spoštujejo ga, če je pravičen, človekoljuben in svoje oblasti ne spremeni v tiranijo. Njen mož ni izjema, zakaj na ladji ni dvojice »žena in mož«, ampak kapitanka in prvi oficir. V privatni kabini pač, tam je lahko čisto po domače. Zanuta ni več kapitanka, ampak žena. Takrat se zgodi, da ji mož očita, zakaj ga je oštela, da ni imel čiste srajce. Kaj si je to zaslužil, ko pa mu je pozabila zlikati čisto!

Kakorkoli že, življenje mornarja v krilu prav gotovo ni lahko. S tem se strinja tudi Zanuta: »Vedno moram paziti, da se na moji ladji ne zgodi kaj neobičajnega. Takoj bi se o tem raznesel glas, četudi bi šlo za kako malenkost, ki bi jo novinarji napihnili kot le kaj. In še nekaj moram imeti vedno na skrbi: da sem urejena ob vsakem času.«

Kapitanka Zanuta si je v Genovi nakupila nekaj kaktusov, ljubke zavese za svojo kabino in veliko kletko za ptiče. Taki nakupi so edine »napake«, s katerimi se mora sprijazniti družba, ko zaupa poveljstvo ladje ženski z bakreno rdečimi lasmi.

MINI KRONIKA

REKORDNI ČEK

Kralj Saudove Arabije Fejsal je menda svojemu pariškemu ambasadorju izročil enega največjih čekov, kar jih je kdajkoli podpisal kak zasebnik. Bejrutsko časopisje trdi, da je kralj velel v francoski centralni banki naložiti dve milijardi rialov (več kot pet milijard novih dinarjev). Menijo, da se je s tem hotel francoski vladi zahvaliti za prepoved izvoza orožja v Izrael. Ni pa še znano, kdaj je ambasador ček prejel in če ga je že deponiral v francoski državni banki.

SKOPUŠKI TOM JONES

Nekdanji waleški zidar Tom Jones, zdaj slavni popevkar, je moral svojima managerjema Glastonburyju in Godfreyu odšteti 780 funtov. Tožila sta ga, da ni izpolnjeval svojih obveznosti, ki so jih bili sklenili v pogodbi.

Bivša managerja sta na sodišču zahtevala 5 odst. od vsega zaslužka Tom Jonesa in to »za neomejen čas«. Če je njun varovanec postal zvezda, ki zasluži osemsto tisoč funtov na leto, pravita, je to prav gotovo tudi njuna zasluga, zato bi bilo lepo in prav če bi tudi onadva dobila kako milijonsko drobtino.

Sodišče ni upoštevalo pogodbe a se tudi ni postavilo na Jonesovo stran, ki je trdil, da ne dolguje prav ničesar svojima managerjema. Sodišče je predlagalo, da Tom Jones plača 780 funtov odškodnine, in managerjema, da se odpovesta svoji zahtevi. To sicer ni bila prava kompromisna rešitev (bivšima managrejema je bila veliko manj naklonjena kot Tomu Jonesu), vendar sta jo managerja sprejela; najbrž sta se spomnila stare modrosti »bolje drži ga kot lovi ga«.

AFERA PUEBLO NA FILMU

Kapitanu ameriške vohunske ladje Pueblo sta vsaj dve filmski podjetji iz Holywooda predlagali, da bi s skupnimi močmi prenesli napete dogodke iz korejskih voda na filmski trak. Denarna odškodnina za kapitana Lloyda Bucherja in njegovo moštvo bi znašala okoli milijon dolarjev. Za pravice snemanja se zanima televizija, zelo ugodne ponudbe pa prihajajo tudi od založniških podjetij. Bucher se ne da prositi, toda vse je odvisno od tega, kako se bo končala preiskava, ki jo vodi mornarica in če bo kapitan še ostal v uniformi.

ZADNJI KADRI

Faye Dunaway snema zadnje kadre filma »Po padcu« po drami Arthurja Millerja. Igralka bo nastopila v vlogi Marilyn Monroe.

NOVELA

AXEL HASSO

NENAVADNA NOČ

Nekateri se na zadnji dan leta ozirajo na preteklo leto in delajo dobre sklepe za prihodnje. Drugi prešerno proslavljajo. Eduard Feudel je sodil med slednje. Dobre sklepe je napravil šele prihodnje jutro.

Z ljubeznijo je podobno kot z otroškimi boleznimi: čim kasneje pride, tem hujše so komplikacije. Tako se je zgodilo bančnemu direktorju Eduardu Feudelu.

Nikoli ni bil otrok otožnosti, ljubil je vino, ženske in ... ne, za pesmi mu ni bilo mar. Da je bil bistra glavica, nam pove dejstvo, da se je dvignil iz niča do vodje bančne podružnice.

S tem bi bil moral biti zadovoljen, a kaj, ko ima tudi direktorska plača svoje meje. In ker najodličnejših vin in prav takih damic ne dobiš poceni — Eduard Feudel pa je cenil kvaliteto — je v njegovi listnici vladala večna stiska.

Kdo ima boljšo priložnost, da temu odpomore, če ne upravnik bančnega trezorja? Posebno, če je finančni svetovalec premožne gospode. Seveda pa se tudi strokovnjak lahko zmoti in se zaplete v napačne špekulacije.

Nekaj časa je direktor spretno krmaril z nezakonitimi transakcijami, a v resnici je bil podoben nemaniču, ki gre brez prebite pare v imeniten lokal in naroči ostrige v upanju, da bo našel biser in z njim plačal zapitek.

Eduard Feudel je našel biser, kot včasih tudi slepa kura najde zrno.

Čakala ga je revizija, ki bo neusmiljeno odkrila primanjkljaj. Samo konec tedna mu je še ostal, da bi izpeljal tvegano dejanje. Ni mu grozilo le to, da bo sramotno odpuščen iz službe in izgubil čast, temveč sta mu visela nad glavo sodni postopek in nedvomno prav neprijetno bivanje na državne stroške.

Eduard Feudel pa je vse to prehitel tako, da je sam obiskal bančni trezor, seveda ponoči, v času, ki mu dajejo prednost vsi roparji. Nočnemu čuvaju se je približal kot Winnetou na bojni stezi in tako močno ga je kresnil, da se je revež sesedel brez glasu.

Najprej je imel Eduard v načrtu, da bi kot strokovnjak vlomil v blagajno. A spodletelo mu je zaradi obrtniške nespretnosti. Moral se je torej odreči popolnemu zločinu, ki bi ga podtaknil ‚velikemu neznancu'. Preostalo mu je le to, da si z zavitki bankovcev napolni kovček in se poslovi za vedno. Južna Amerika je velika in daje denarniku neslutene možosti.

Zelo modro je ravnal po načrtu, da mojstra spoznaš po skromnosti. Zato ni dočista izpraznil jeklene blagajne, zadovoljil se je z okroglim pol milijona. Tako bo v ponedeljek blagajniku ostalo še veselje, da bo s preostalimi petdesetimi tisočaki in nekaj kovanci postregel prvim strankam.

Ne brez otožnosti je Eduard odšel s kraja svoje dolgoletne plodovite dejavnosti, ki jo je sedaj okronal še z nadurami. Splazil se je čez zadnje dvorišče k svojemu avtomobilu v stranski ulici in nihče ga ni videl, ko je vanj postavil kovček.

Kot smo že omenili, si je Fortuna to noč izbrala prav Eduarda Feudela, da bo nanj stresla svoj rog izobilja, čeprav je sprva kazalo, da se ga drži smola.

Komaj je namreč Eduard zapeljal v garažo svojega prijetnega doma, sta nenadoma zrasla pred njim maskirana možakarja. Njuni pištoli sta bili še mnogo bolj grozeči kot v podobnih filmih. Nič manj črne nogavice, ki so njuna obraza po opičje popačile. Eduard bi bil v prvem strahu že pripravljen oddati ves svoj plen.

»Brez šale«, je votlo zamrmral eden od našemljencev. »Peljali nas boste v svojo banko. Kje imate ključ od blagajne?«

»Prosim,« je šepetal Eduard, »ne bom vam metal polen pod noge, če me pustite živeti.«

»Drži gobec,« je zasikal eden od maskirancev. Govorica v takih krogih ni najbolj izbrana.

Vitki mož pri krmilu, ves v črnem, je molčal. Zavil je v prav tisto ulico, od koder je bil Eduard pred kratkim prišel. Preskočili so zid, prišli na dvorišče za banko in Eduard jim je uslužno pokazal pot v blagajno. Šofer je ostal za stražo v avtomobilu.

»Kje je nočni čuvaj?« sta hotela vedeti roparja.

Seveda Eduard o tem ni mogel govoriti. »Najbrž se zanaša na alarmno napravo. Junak pa res ni. Najbrž kje dremlje.«

V svoji pripravljenosti je šel tako daleč, da je odklopil svarilne naprave in na oklopni blagajni zavrtel kombinacijo številk. Ključ je vtaknil eden od vlomilcev, drugi pa je odrinil mogočna jeklena vrata.

Roparja sta bila zelo razočarana nad pičlim plenom. Najbrž je bil zato udarec na Eduardovo glavo tako trd, da je najprej videl precej zvezd, potem pa sploh nič več. Tudi ni opazil, da sta ga vsega povezala s trdnimi perlonskimi vrvicami.

Skoraj ob istem času se je nočni čuvaj Teobald Kern zbudil iz globoke omame. Zavedajoč se svoje dolžnosti je kmalu doumel, da mu jo je grdo zagodel neki nepridiprav. Odvlekel se je k tistemu gumbu, ki na ‚nič vejica nič', prikliče policijsko stražo. Prijatelji in pomočniki so pridrveli brez tatita-ta, a s pripravljenimi pištolami.

Obhodni avto je zaškripal ob zadnjem dvorišču banke malone tisti hip, ko sta se roparja hotela s svojim pičlim plenom zavihteti čez zid in se spraviti na varno. Uspelo jima je le to, da sta vrgla čez zid vrečke s kovanci in torbo z bankovci. Potem je krogla zadela prvega maskiranca v nogo, drugi pa je rajši dvignil roke kvišku.

Tedaj je v temi zatulil motor in tretji možakar jo je s plenom odkuril.

Policaji so našli stokajočega čuvaja in v usmiljenja vredno culo povezanega direktorja banke. Oba so odpeljali v bolnišnico.

Žal pa je policija zaman iskala tretjega moža in velikanski plen. Zaprta bančna roparja sta o svojem tretjem tovarišu molčala kot grob. Tako sta bila v imenu ljudstva obsojena vsak na deset let ječe. Bremenila ju je še ena okoliščina; nesramno sta namreč zanikala, da bi bila pobila tudi nočnega čuvaja.

Potlej bi bil direktor Eduard Feudel lahko lepo in veselo živel. Še senčica suma ni padla nanj. Nihče mu ni očital, da je pomagal odpreti trezor. Saj končno je le malokdo rojen kot junak in človek živi le enkrat.

Toda gospod Feudel se je čudno spremenil. Nič več ni bilo veselih obiskov barov in nobenih ljubezenskih pustolovščin. Zaprl se je v svojo vilo, dal vsa okna in vrata opremiti z zapahi. Dobil je pravi kompleks strahu. Svoje dolgove je poplačal iz plena. Ostalo mu je več kot 400.000 mark, ki jih je skril v blagajni v svoji kleti.

Najhujše je bilo, da nikomur ni mogel pripovedovati o svojem strahu pred tretjim možem, ki je pobegnil z avtom in je edini vedel, kako majhen je bil plen v resnici.

Takrat je Fortuna še enkrat stopila v njegovo hišo, to pot v podobi nenavadno lepe in nadvse sposobne Simone. Potegovala se je za mesto gospodinje na Eduardov oglas. Ta jo je videl in sprejel. Odtlej je gospod direktor komaj pričakal, da so se vrata banke zaprla za njim in je lahko skočil domov.

Najprej dostojna Simona sploh ni bila naklonjena Eduardovemu snubljenju. Sodila je med trdnjave, ki so šele po dolgem obstreljevanju godne za predajo, a prav zato je raslo njegovo spoštovanje do nje.

Čim težje kaj dosežeš, tem bolj je zate dragoceno. In kot smo že v začetku omenili, je z ljubeznijo tako kot z ošpicami. Čim bolj pozno koga napadejo, tem slabše zanj.

Na Silvestrovo je položil svoje srce Simoni k nogam. Seveda v primernem okviru: v srebrnih svečnikih so gorele sveče, v kaminu so pokala bukova polena in šampanjec se je penil v čašah. Simona je nosila obleko iz dimasto modre svile, ki mu je vzela zadnji konec pameti.

»Simona,« je rekel s hripavim glasom, »če vam sedaj povem nekaj besed, bodo veljale vam in vaši lepoti. Kot vidite, sem na vrhuncu svojega življenja in reči smem, da je bilo uspešno življenje. In je še. A krona vsega bi bila, če bi mi le z eno besedico dogovorili na moje vprašanje: Simona, hočete postati moja žena?«

Iz žepa je potegnil škatlico in ji ponudil zaročni prstan, posejan z bleščečimi briljanti. Simona je sramežljivo povesila oči in rekla: »Da, Eduard.«

»Pravzaprav,« mu je zašepetala Simona v uho in mršila njegove redke lase na tilniku, »pravzaprav sem sanjala o čisto drugačnem možu, Eduard. O divje pogumnem junaku, ki bi mi ves svet položil k nogam.«

Poljubil je utripajočo žilo na njenem vratu. »Položil ti bom k nogam, kar boš hotela.«

»Oh, ti ... Saj dobro vem, kolikšna je tvoja plača. In pri tistem ropu se tudi nisi preveč proslavil. Saj ne, da bi ti očitala, samo ...«

Tisti ‚samo' ga na vso moč jezil. Izpraznil je kozarec in se zahihital. »Če bi ti vedela, angelček moj, če bi samo malo slutila, kako pretkan je tvoj Eduard.«

»O, saj vem, ljubček. Bi te mar drugače vzela? Končno, butec ne postane bančni direktor. Milijonar pa tudi ne boš postal. Kje neki je tretji ropar s kupom denarja? Tisti mora biti šele prebrisan, da ga še niso ujeli. Več kot pol milijona — mi smemo o tem samo sanjariti.«

Eduardovo srce je poskočilo. Takoj je vedel, da je našel v Simoni pravo družico. Njegov jezik se je razvezal: »Jaz imam denar, srček, ne tisti tretji mož. Bolj sem zvit kot vsi bančni roparji skupaj.«

Simona je zdrknila z njegovega naročja. »Ljubček, pijan si,« je rekla strogo.

»Ne verjameš mi, kaj? Ne verjameš svojemu bodočemu možu, da je bolj pretkan kot ... kot bedasti fantje, ki si navlečejo nogavice na obraz in puste, da jih polovi policija? Mene ne bo nihče vtaknil v luknjo.«

»Seveda ne, ti, bacek. Zavedi se, Eduard! Šampanjec ti ne de dobro. Še kozarec, pa boš mislil, da si Napoleon.«

Ugovori so podžgali njegovo srboritost. »Jaz, pa pijan? Morda misliš, da sem gobezdalo in čvekač?«

Simona mu je dahnila poljub na nos. »Seveda pretiravaš. To delajo vsi moški, če so ga polni do ovratnika.«

»Dobro,« je zaklical Eduard. »Dokazal ti bom. Pridi.«

Vlekel je Simono, ki se je upirala, v klet, odklenil jeklena vrata majhnega prostora, kamor še ni smela pogledati, in pokazal na blagajno. Zavrtel je kombinacijo in odprl oklopna vrata: »Tukaj je denar.«

Vrgla se me je v objem. »Odpusti mi dragi.«

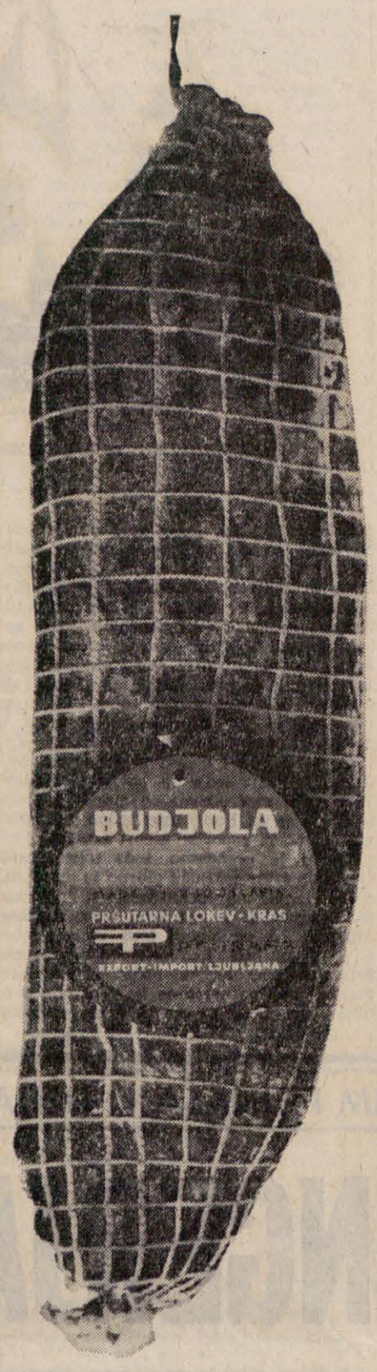
Ko je Eduard Feudel drugo jutro zaspano in težke glave tipal ob svojo stran, da bi ljubeče zbudil Simono, je bil sam. Najbrž je prizadevna kot je bila, pogrinjala mizo za zajtrk.

Ob srebrnem svečniku sredi praznih steklenic in kozarcev je našel listek s Simonino čedno pisavo: »Najdražji, nikoli nisem dvomila, da si pameten, bolj natanko: prebrisan. Upam, da boš sam sprevidel, da ne morem za vse življenje dati roke možu, ki je oropal svojo lastno banko. Kakšni naj bi bili otroci pri taki dediščini? Zato ti pravim zbogom in ne na svidenje. In nič se ti ni treba bati tretjega moža. Ne bo te nikoli več nadlegoval. Vso srečo v novem letu! Simona.«

Srce mu je razbijalo, ko je drvel v klet. Čisto prazni so vanj režali predali trezorja. V njem je ležal le listek s Simonino natančno pisavo: »Prisrčno te pozdravlja Simona — tretji mož.«

Na to novoletno jutro je Eduard Feudel sklenil, da ne bo več živel čez svoje razmere.

ZA VSAKO POGOSTITEV

KRAŠKA SPECIALITETA

ZAKAJ JE SNEG BEL?!?!

ZATO KER VSEBUJE OXYLAN !!!!

V pralni stroj mixal ker vsebuje OXYLAN

največja tovarna gospodinjskih aparatov v evropi

ZANUSSI

zastopnik za jugoslavijo trgovsko podjetje jugotehnika

ob prvem skupnem koraku se odločite še za drugega: nakup pohištva

lesnina

LJUBLJANA, CELJE, KRANJ, KOPER, MARIBOR, MURSKA SOBOTA, NOVA GORICA

SUPERTEST

50 000 km Z ZASTAVO 1300 „al' mu blajerca crkne al' mu kolbn zafresa..."

- VOZILI SMO NOVO ŽABO ID-20
- napravi si sam: KAKO ODPRAVITE RADIJSKE MOTNJE
- cene: PREGLED CEN RABLJENIH VOZIL S 7. NAŠIH AVTOSEJMOV

AVTO

JULIAN SYMONS

MORILČEV SMEH

»Že nekaj dni sem v Brightonu. Spomnil sem se, da boste tudi vi prišli.« Zdelo se je, da je to sprejela brez vprašanj. Odprla mi je vrata. Zunaj se je Bill Lonergan pogovarjal z nekim moškim, ki sem ga opazil že prej.

»Vidva se še ne poznata,« je rekla Sheila. »John Wilkins — Leslie Jackson. Mislim, da še ne veste, da sva se z Leslijem prejšnji teden zaročila.«

Moški, s katerim se je pogovarjal Bill Lonergan, je bil veliki svetlolasec, ki sem ga srečal v teniškem klubu, moški, ki je igral v dvojicah. Sheilin zaročenec. Tega nisem mogel verjeti. Strmel sem zdaj v enega, zdaj v drugega, kot da bi čakal, da mi bosta vsak čas povedala, da gre za navadno šalo.

Molk je moral biti neznosen. Sheila je dejala: »Vidite, zaradi tega so vas poslali naravnost sem gor. Pričakovali so Leslieja. Prišel je iz Londona.«

»Razumem.« Zdelo se mi je, da imam čisto suh jezik in neznansko debel. »Moram vam čestitati.«

Jackson me je hote prezrl in vprašal Sheilo. »Je tvojemu očetu slabše?«

»Ne, toda mnogo preveč je že govoril. Zelo bolan je.«

»Ima spet težave s srcem?« sem vprašal.

»Da, v soboto ponoči je imel srčni napad, zavoljo katerega bi bil skoraj umrl. Zdravnik Burrows pravi, da naslednjega —« Ni dokončala stavka. »Na svidenje, John.«

»Lonergana, Billa Lonergana.«

»Da, Lonergana. Morate se spomniti.«

»Trudil sem se, pa še kako.« Wilkinsova spodnja ustnica se je tresla. Toda, ničesar se ne spominjam.«

»V pogovorih z doktorjem Andreadisom ste bili zelo iskreni. Nekatere izpovedi vam koristijo v tem procesu, spet druge — odkrito povedano — vam celo škodujejo. Za vas je zdaj najpomembnejše, da se skušate spomniti, kaj ste počenjali v ponedeljek zvečer med pol sedmo uro do vrnitve v hotel.«

»Že doktorju Andreadisu sem dejal: v zdravem stanju kaj takega ne bi mogel storiti, če pa sem, se tega nikakor nisem zavedal. Če sem storil ta zločin, me je vsekakor treba kaznovati.«

»Vaš zakon ni bil posebno srečen?«

»Ne vem ... May sem ustvaril lep dom, takega, kakršnega si je bila želela, in ker so mi zvišali —«

»Da, toda v čustvenih željah se niste posebno ujemala?«

»Ne vem, če je May sploh imela kake čustvene želje.«

»Verjetno bomo za pričo poklicali tudi vašo ženo. Morebiti bo njena izpoved o tem, kdaj ste se vrnili v hotel, za vas življenjsko pomembna.«

»Dobro.« Zdelo se je, da Wilkinsa nič več ne zanima.

»Toda na sodišču se ne bo mogla izogniti križnemu spraševanju. Vse je že izpovedala policiji in tudi če je ne bi poklicali za pričo, lahko v križnem zasliševanju marsikaj pove —«

»Sovražim May,« je skoraj zakričal Wilkins. »Rekel sem že doktorju Andreadisu. Sovražim jo. Zavoljo tega, kako je toast in maslo, zavoljo tega, ker je bila tako ponosna na svoje gospodinjstvo, pa še zaradi kupa drugih stvari.«

John Wilkins se je zaprl kot školjka. Likeness iz njega ni nič več izvlekel.

V

»KAM PA GREŠ?« je vprašal stric Dan gospo Wilkins, ki je bila oblečena v svoj najboljši plašč, na glavi pa je imela klobuk.

»Ven grem.«

»To lahko sam vidim, gospa. Toda kam — v tem svojem razkošju?«

»Obiskat grem May,« je rekla gospa Wilkins. Zdrznil se je, kajti odkar sta se John in May poročila, ju ni nikdar obiskala v njunem domu. »Pisala sem ji in ji sporočila svoj prihod.«

Na Windover Closu ji je May odprla vrata. Na pladnju sta bili pripravljeni dve skodelici, nekaj peciva, električni kuhalnik pa je bil vključen; na njem je že vrela voda.

»Upam, da te nisem zadržala doma,« je hladno dejala gospa Wilkins.

»Danes zvečer imamo sestanek mestne ženske zveze, pa ne morem iti.«

»Zakaj ne?«

»Na sestankih nočejo imeti moričeve žene.« Mayine ozke ustnice so bile stisnjene bolj kot navadno, njen dolgi nos je bil še daljši in njene oči še ožje.

Njena tašča je odložila skodelico čaja na pladenj, da je zažvenketalo. »Kako lahko rečeš kaj takega? Brezsrčna si.«

»Pričakujete od mene, da ne bom opazila, kako me ljudje čudno gledajo, da ne slišim besed, ki si jih šepetajo? Resnica je, in to sami dobro veste.«

»Saj mu sploh nisi prava žena.«

»Tako pravite vi. Naj vam nekaj povem: če bi ne bilo vas, bi mu lahko bila mnogo boljša žena!«

Mirno je gospa Wilkins rekla: »Nikdar se nisem vmeševala v vajin zakon.«

May je vstala in s tresočo se roko vzela cigareto iz škatlice.

»Naj bo kakorkoli, nisem se želela prepirati. Kaj mi boste dobrega povedali?«

»Johna nisi obiskala v ječi?«

»Ne.«

»Boš pričala v njegovo dobro, May?«

»Verjetno bom. Če me bodo prosili. Povedala bom resnico.«

»Govoriti moraš tako, da mu bo koristilo, May. Tvoj mož je.«

»Ne za dolgo.«

Gospa Wilkins se je zdrznila. »Kaj misliš s tem?«

»Rekla sem, da ne za dolgo.«

»Prepričana sem, da mora vsaka žena stati ob moževi strani, če se je z njim poročila.«

»Česa ne poveste! Potem ko se je smukal okrog druge ženske, ki je bila že zaročena z drugim, pa si je želela še njega. Kaj mislite, da ne vem, kaj pravijo o meni, da ne poznam vseh neokusnih šal o ženski, ki ne more obdržati svojega moža?« Njen glas je bil oster kot žaga. »Povedala vam bom, kaj bom storila, brž ko bo ta zadeva končana. Ločila se bom, spremenila bom ime, odšla bom iz Londona in si poiskala delo v kakem mestu, kjer me nihče ne pozna, kjer ne bodo s prstom kazali name. Ali sploh veste, kaj je vaš ljubi sinko storil meni, vaš sinko, ki je tako ponosen na mamo, na njene zrezke in jabolčne zavitke? Uničil mi je življenje.«

Gospa Wilkins je odprla svojo torbico, vzela iz nje robček, se useknila, ga dala nazaj, vstala in brez besed odšla iz stanovanja.

»Da. Sheila je bila povabljena na kozarček, pa je odklonila, ker ni mogla nikamor, dokler ni prišla bolniška strežnica. Kasneje je hotela sama na sprehod, ker je pač hotela biti popolnoma sama.«

»Je bil obtoženi še zraven, ko je to rekla?«

»Da.«

»Se je zgodilo kaj posebnega, ko sta se poslovila?«

»Da. Wilkins jo je prijel za roko in ji ni pustil oditi. Skoraj na silo jo je morala izvleči iz njegove roke.«

Charlie Hudnutt je v križnem zasliševanju sarkastično pripomnil, da ovca, ki jo je mesar s sekiro po glavi, navadno ne zagreši umora, in poudaril, da je obtoženi kljub zmedenosti čestital dvojici za zaroko.

Za starim Mortonom, ki ni imel skoraj nič povedati, so poklicali naslednjo pričo — Billa Lonergana; lasje so mu štrleli kot krtača, oči pa so mu begale povsod, le na obtožencu se niso ustavile. To, kar je govoril Bill Lonergan, je bilo — tega se je John Wilkins zavedal — zelo obremenilno. V tisti krčmi je govoril reči, ki jih ne bi bil smel in jih tudi resnično ne bi bil, če ne bi bil ves iz sebe zaradi Sheiline zaroke.

Je bil Wilkinst takrat, ko sta odšla na kozarček, vznemirjen, je hotel vedeti Mallin-Fry. Da, bil je. V krčmi je pil whisky. Je bil pijan? Ne, toda vznemirjen. Je povedal o Sheili Morton kaj posebnega? Bill Lonergan si je z jezikom ovlažil ustnice.

»Da. Rekel je, da Jackson ni dovolj dober zanjo. Rekel je, da je bil za Sheilo pravi šok, ko je zvedela, da je on sam poročen. Rekel je tudi, da je lazila za njim in da jo je včasih moral kar odganjati.«

»Se lahko natančno spomnite njegovih besed, gospod Lonergan?«

Na Lonerganovem čelu se je pokazal znoj. »Rekel je nekaj podobnega kot:, Zdi se mi, da tega ne bi bil smel storiti — Tako je, ne bi bil smel hoditi z gospodično Morton, ne da bi ji prej povedal, da sem poročen.

Toda moja žena je čarovnica. Ko je Sheila zvedela, da sem poročen, je bila jezna.' « Obotavljal se je. »Natolceval je, da je bila Sheila njegova priležnica. Rekel sem mu, naj molči.«

»Nekoč ste bili tudi vi zaročenec Sheile Morton, gospod Lonergan?« je iznenada vprašal Charlie Hudnutt.

Bill Lonergan je bil presenečen. »Na neki način da. Takrat sva bila oba še zelo mlada in nisva bila formalno zaročena.«

»Dejal bi, da je bila sporazumna ločitev. Saj ni bilo tako resno.«

»Ko je obsojenec začel govoriti o njej, ste bili jezni zavoljo svojih čustev do Sheile Morton?«

»Mislim, da sem bil. Vedel sem, da to ni res. Sheila ni bila takšna punca.«

Charlie Hudnutt je nenadoma spremenil vprašanja. Je bilo Wilkinsu videti, da je pripravljen storiti nasilje? Je bil nasilen tudi v svoji mladosti? Je bil morebiti jezen na Sheilo? Na vsa ta vprašanja je Bill Lonergan odgovoril z ne.

X.

»KOZARČEK GRENKEGA, prosim,« je rekel mali Lambie, najboljši mož detektivske agencije Spaulaing, kakor je bil sam kapeta dejal stricu Danu. Čez nekaj časa je izpil in se lotil svoje naloge: bo našel še koga drugega, ki bi bil videl Johna Wilkinsa v ponedeljek zvečer, četrtega junija?

Detektiv Lambie je že nekaj dni zaman poizvedoval in popil znatne količine piva. Zdaj se je spet vrnil v »Toll Gate«.

»Ste trdno prepričani, gospod Holoway, da John Wilkins ni omenil, kam gre?«

Rdečelični in dobro ohranjeni natakar Holloway je dvignil vrček. »Trdno prepričan.«

»Od tu je odšel kakih petnajst minut čez devet, ali ne?«

»Tako je.«

»Ni dejal nič takega, kot:, Še kozarček ga bom za voglom' ali ,Pravkar sem se spomnil na sestanek', kaj?« Lambie je spraševal brez upanja zmage.

»Poslušajte, rad bi vam pomagal. Nisem človek, ki bi dejal: ,Zgini, vse sem povedal že policiji.' Jaz že ne. Vsakemu rad pomagam. Toda vse sem vam že povedal. Vse vam bom še enkrat ponovil, in potem — konec, ste razumeli? Sem je prišel kakih petnajst minut pred deveto, Bil je že dobro nabasan, toda tega niti ni kazal. Naročil je dva whiskyja, se nekaj pogovarjal z ljudmi v baru in kakih petnajst minut čez devet odšel.«

»Se morebiti spominjate pogovora?«

»Rekel sem vam že, da je konec.« Moški se je umaknil na drugi konec bara. Mali Lambie je srkal pivo. Neka roka se je dotaknila njegovega ramena. Obrnil se je in zagledal starejšega moškega z zvitimi očmi, sivkastimi lasmi in od nikotina rumenkastimi brki.

»Oprostite, da se vmešavam, gospod. Slišal sem vaš pogovor z natakarjem. Poizvedujete o tistem možu, kateremu zdaj sodijo v Lewesu.«

»Tako je.« Na starcu je bilo nekaj vojaškega, nekaj, kar je Lambieja spominjalo na starega, dobrega kapetana Spauldinga.

»Morebiti vam lahko pomagam. Slučajno sem bil tu, ko je prijateljček pil pri baru.« Starec se je nasmehnil, pokazal črvive zobe in dahnil svojo tobačno sapo v Lambieja. »Upokojeni major Mortimer.«

otečen kot balon. Zelo jo boli. Mislite, da sem zaradi tega tako zaskrbljen?«

»Možno je.« Andreadis se je nagnil nazaj v stolu. »Mislim pa, da vas to ne skrbi.«

»Tudi jaz mislim, da ne. Poglejte, doktor, ta človek se je pogovarjal z vami, kot se z mano ne bo nikdar. Kaj mislite o njem?«

»Povedal sem vam že, da trpi zaradi občutka manjvrednosti. To je osnova vseh njegovih dejanj.«

»Da, da. Toda tu je nekaj narobe, doktor. Me razumete, kaj mislim?

Andreadis je prekrižal nogi in dejal: »Morebiti. Toda ne bi rad ugibal. Povedati mi morate sami.«

»Wilkins je ubil napačno žensko. Me razumete? Če je že hotel koga ubiti, ne verjamem, da bi bila to Sheila Morton. Rad jo je imel. Toda tista coprnica, njegova žena; glejte, niti malo ne dvomim, da ga je sovražila in da je on sovražil njo. Ali veste, zakaj si je Wilkins želel, da ga branim? Ker sem branil črnca McKenno, ki je ubil svojo ženo.«

»Zdelo se mi je, da boste povedali nekaj podobnega,« je dejal Andreadis.

»To je zdaj moj problem ali vsaj eden izmed problemov. Fanum pravi, da je videl Wilkinsa dvajset minut pred polnočjo. Receptor v hotelu pravi, da se je vrnil deset minut pred polnočjo. Toda May Wilkins pravi, da se je vrnil v hotelsko spalnico petindvajset minut pred polnočjo. Če bo porota to sprejela, bo Fanum popolnoma potolčen.«

»Potem pa ne vidim problema.«

»Pravzaprav je ne bi rad poklical za pričo. Zaradi tega sem danes skušal ponižati Fanuma in ga narediti za norca. Sem uspel? Ne vem.«

»Zakaj je ne bi poklicali za pričo?«

»Ker ne vem, kaj vse utegne povedati, ko jo bo začel zasliševati Hayley. Povem vam pa, da sem prepričan, da drug drugega sovražita.« Newton je čez hip iznenada vprašal: »Ste prepričani, da se tistega večera sploh ne spominja?«

»Seveda. Ima zelo živahno domišljijo. Ni sposoben zavestne goljufije.«

»Toda m o r a se spomniti. Zgodba o amneziji porote ne bo prepričala. Saj se strinjate s tem, kar pravim, ali ne? Ubil je napačno žensko.«

Andreadis je nekaj trenutkov gledal Newtona in že hotel nekaj reči, čez čas pa je mirno dejal: »Zanimivo razglabljanje. Toda psihološko gledano v teh stvareh ni trdnosti.«

»Psihologija je mrtvo breme, vsaj kar zadeva kriminalistično sodišče. Doktor, ga boste obiskali in ga skušali prepričati, naj spregovori? Odleglo mi bo, če bom vedel, da ste poskušali.«

Andreadis se je strinjal z njim. »Toda še vedno niste videti nič bolje.«

»Prekleto, da ne,« je žično rekel Newton. »Želim si, da bi moja hči že ozdravela.«

XIII

BIL JE ČAS KOSILA, ko je drugega dne detektiv Lambie odšel v »Diving Bell«, staro, a čisto krčmo. Presedel se je na neprikladnem barskem stolčku in rekel natakarici: »Danes pa ni veliko prometa.«

»Prerano je še.« Čistila je kozarec in ga ocenjujoče pogledala. Plašno ji je ponudil pijačo in še preden je povabilo do konca izrekel, si je natočila kozarček gina, dodala vode in srknila. »Hvala. In mnogo sreče. Vse skupaj šiling in devet penijev.«

Detektiv Lambie je nejevoljno zakotalil po točilni mizi svetel kovanec za pol krone. »Zanima me, če —«

»V sredo sem navadno prosta, včasih pa imam prosto tudi zvečer.«

Dan je bil topel, vendar je Lambie lahno vzdrhtel. »Pravzaprav sem hotel vprašati, če je bil moj prijatelj pred kratkim tu.« Pokazal ji je fotografijo Johna Wilkinsa. Pogledala jo je z nagubanim čelom.

»Ne morem reči, da se ga spominjam, toda obraz mi je res nekam znan. Vprašala bom šefa, gospoda Harrisona.«

»Nikarte,« je urno rekel Lambie. Že dolgo tega se je naučil, da so najboljši vir informacij podrejeni. »Dejstvo je, da je moj prijatelj tu srečal neko mlado damo, pri kateri je, da tako rečem, pozabil neko stvar. Me razumete?«

»Kako da ne,« je rekla veselo. Dvema gostoma je postregla s pivom in se vrnila k njemu.

Toda Lambie ni hotel vsega povedati. »Tisti predmet ima, hm — nekako sentimentalno vrednost. Gre za cigaretnico, ki jo je dobil v dar od svoje firme, zato bi jo za vsako ceno rad nazaj.« V usta je vtaknil kos kruha s pasteto. »No, resnično ga je takrat imel malo čez mero in zdaj se skoraj ne spominja tiste dame.«

»Moški,« je pomenljivo rekla natakarica. »Zakaj pa ni sam prišel. Ga je sram, kaj?«

»Zdaj je na severu. Težava pa je v tem, da ga je njegova žena že vprašala, kje ima cigaretnico.« Lambie se je zahihital, izvlekel listnico, potegnil iz nje bankovec za deset šilingov in ga dvignil s palcem in kazalcem. »Zanima me, če mi lahko poveste ime tiste dame.«

»Lahko bi bila katerakoli. Vam ni povedal česa bolj podrobnega? Je bila visoka ali drobna, temnolaska ali svetlolaska? Ni vam povedal mnogo, kaj? Niste ravno najbolj izurjeni, kaj?« Pa bi prikril zadrego, je Lambie izpraznil čašo. »Vi mirni ste najslabši. Veste, to je izrečno proti pravilom. Če me zaloti gospodar, ne vem, kaj bo rekel.«

To je bilo Shaddockovo najdaljše razmišljanje. Končno je dejal: »Rekel bi, da so se zmotili, sir.«

Naj se je še tako trudil, Newton ni napredoval niti za ped. Na koncu križnega zasliševanja se je Newtono odločil, da bo za pričo vsekakor moral poklicati tudi May Wilkins.

IZPOVED RITCHIEJA, se pravi Kennetha Georga Normana Ritchieja, šefa jugovzhodnega znanstvenega kriminološkega laboratorija, je bila po mnenju tožilca in zagovornika najpomembnejša. Če bo porota upoštevala Ritchiejevo razlago, bo obtoženca gotovo spoznala za krivega. Če pa bo Newton spravil poroto v dvom, bo to zelo koristilo osumljencu. Toda kako poroti v razumljivem jeziku razložiti mnenje strokovnjaka, ki bo govoril o krvi na Wilkinsovem suknjiču?

Majhna krvava madeža sta bila na levem rokavu Wilkinsovega suknjiča in dva na levi hlačnici. Madeži so bili vidni in z običajnim testom so ugotovili, da gre za kri. Toda v laboratoriju je Ritchie opravil še poseben test, tako imenovani bencidinski test, s katerim je odkril še nekaj krvavih madežev na Wilkinsovi obleki in čevljih.

»Ste trdno prepričani, da so ti madeži nastali od krvi?« je začel žilec Hayley.

»Trdno prepričan.«

»In da so sveži?«

»Ko sem jih pregledoval, so bili zelo sveži.«

»Slišali smo bili, da gre za osumljenčevo kri, ki je prišla na obleko, ko se je urezal v prst. Se strinjate s tem?«

»Madeži so vsekakor iste krvne skupine. Toda če upoštevam razmeroma majhno ranico in nato položaj madežev na obleki, se mi zdi to zelo nenavadno.«

Iz rjavkastega papirnatega omota so vzeli suknjič in hlače in ju pokazali poroti, da je na svoje oči videla krvave madeže.

»Opravili ste torej še poseben bencidinski test. Bi pojasnili, kaj je to bencidinski test?«

Ritchie si je pomembno popravil lase, pogledal najprej sodnika, nato poroto, zatem pa še Hayleya. To je bil njegov trenutek in videlo se je, da uživa.

»Bencidinski test je preprost in učinkovit barvni test za ugotavljanje krvi. V krvnem barvilu je neka snov, ki ob dodanem vodikovem prekisu povzroča hitro oksidacijo krvnih sestavin v nekakšne barvne soli.«

»In kako opravite test?«

»Vzamemo košček tkanine, ki jo je treba testirati, jo prekrijemo z belim papirnatim filtrom, ki ga rahlo ovlažimo, nato nanj kanemo kapljico bencidinskega reagenta. Če je na tkanini kri, papir takoj postane moder.«

Prijel sem jo za roko in ji nisem pustil oditi. Na pogled je moralo biti čudno. Bill Lonergan je dejal: »Pojdi z mano ven. Johny, popila bova kozarček. Kaj pa ti, Sheila?«

Potegnila je roko iz moje in odkimala. »Dokler ne pride bolniška sestra, ne morem iti. Kasneje bom šla na sprehod. Sama. Nobenega nočem videti.« V njenem glasu sem prvič čutil napetost. Jackson jo je prijel s svojo veliko roko. Z robčkom si je obrisala oči. »Zdaj moram ostati pri očku.«

Odšla je v sobo. Jackson za njo. Ni mi naklonila poslednjega pogleda.

XXI

»BOG, KAKO SOVRAŽIM BOLNIŠKE SOBE«, Bill Lonergan je malo vzdrhtel. »Pojdiva na kozarček, da splakneva ta slabi okus.«

Zavila sva v majhno krčmo »Lock and Key«, kjer je zase naročil pivo, zame pa whisky. Spomnil sem se, da je bil vedno navdušen pivec piva.

»Težki dnevi za Sheilo, ubožico. Veš, stari je čisto na koncu, zato sem tu.«

»Kaj hočeš povedati?« Ničesar nisem mogel razumeti.

»Zdravnik misli, da bo živel le še nekaj dni. Zato me je Sheila poiskala v Brumu. Tam delam v podjetju Welding in Laycock kot gradbeni inženir. Verjetno si že slišal zanje. Povedala mi je, da je nujno potrebna moja navzočnost.«

»Tvoja navzočnost?«

»Seveda, starec nima drugih sorodnikov kot Sheilo; jaz sem njegov naslednji sorodnik. Nisva mu povedala, zakaj sem prišel. Rekel sem mu, da sem tu zavoljo posla, toda stavim, da je stari uganil. Saj ve, da bo umrl. Že leta ga daje srce. Ni bilo modro od Sheile, ko ga je pripeljala sem.«

»Da.«

»Jo že dolgo poznaš? Navadno je prihajala na šolski kriket.«

»To mi je povedala, vendar se je ne spominjam.« Naročil sem novo pijačo in se z roko prijel za čelo.

»Tudi ti se mi ne zdiš najboljšega zdravja. Si tu na počitnicah?« Njegov bledikavi štirioglati obraz je kazal prijateljsko naklonjenost.

»Da.«

»Je žena s tabo? Saj si poročen, ali ne?«

»Sem. Tudi žena je tu.«

»Jaz se še nisem ujel.« Zasmejal se je, kot da bi se mu posrečila dobra šala. »Kako se je zgodilo, da si se zaletel v Sheilo? Si si jo zaželel?«

pritisnil na pravi gumb v dvigalu, zato ga je vprašal, ali ga naj odpelje gor. Wilkins je odgovoril, da si lahko sam pomaga. Shaddock je nato poškilil na uro in videl, da je manjkalo deset minut do polnoči.

Zdelo se je, da nima smisla dvomiti o njegovi izpovedi.

»Tisti ponedeljek zvečer ste bili torej v službi in sedeli ste, no, kje ste pravzaprav sedeli v hotelski veži?«

»V svojo mizo, sir. Takoj na levi, ko vstopite v hotel.« Shaddockov brkati obraz ni kazal nobenega čustva.

»Da, takoj na levi. Vstopil je Wilkins in vi ste pomislili, da je pijan. Zakaj?«

»Majal se je, sir, in njegove oči so bile steklene.«

»Nato ste ga vprašali, če bi ga odpeljali gor, kar pa je on odklonil. Je bil njegov govor nejasen?«

Shaddock je premišljeval. »Ne bi dejal, sir. Sicer pa je spregovoril le nekaj besed.«

»V svojo sobo je resnično prišel brez težav.«

»Tako je, sir. Pritisniti je moral le na pravi gumb v dvigalu.«

»Se strinjam. Zanima me, če ste se medtem umaknili s svojega stalnega mesta?«

»Ne, sir, nisem se.«

»Pogledali ste na uro in si zapomnili čas.«

»Tako je, sir.«

»Toda ura je vedno na vaši desni. Očem jo zakrivajo hotelska vrata. Kako ste torej mogli videti na uro?«

Shaddock je premišljeval in migal z brki. »Pred mano je ogledalo. V njem se dobro vidijo urini kazalci.«

»Kar ste torej videli, je bila le podoba v zrcalu, tako rekoč obrnjena kazalca?«

»Tako je, sir.«

»Koliko je že bila ura?«

Shaddock je nekaj preževekoval. »No, sir, vi bi lahko rekli, da je kazala tudi deset minut čez polnoč. Tako bi verjetno mislil človek, ki bi videl uro v zrcalu in tega ne bi vedel. Toda jaz sem vedel, da je deset minut do polnoči, ne?«

»Gospod Shaddock,« je mehko rekel Newton. »se vam ne zdi, da je to zelo nezanesljivo ugotavljanje časa? Če gledate na uro v njeni zrcalni podobi? Se vam to zdi zanesljivo?«

Shaddock je razmišljal. »Da, sir,« je kočno rekel. »Že neštetokrat sem tako pogledal na uro.«

»Kaj pa, če bi kaka priča rekla, da se je Wilkins vrnil v hotel petindvajset minut pred polnočjo? Kaj bi rekli? Seveda, če ne bi pogledali na uro, temveč na njeno zrcalno podobo v ogledalu?«

Sklonila se je naprej in vzela bankovec iz njegove roke. »Ima tale bankovec brata? Nikar ne bodite v skrbeh, dobili boste, kar iščete. Imate košček papirja?«

Začela je pisati na list, ki ga je Lambie iztrgal iz svoje beležnice. »Tu imate tri moje prijateljice, dve svetlolaski in eno rjavolasko. Če nimate nič proti, gre za dame.«

»In vse prihajajo zvečer sem?« jo je vneto vprašal.

»Večinoma. Rada bi vedela, kaj vas tako zanima. No, bo tale dobil bratca?«

Nerad in z občutkom, da so še druga sredstva, s katerimi lahko doseže svoj namen, ji je Lambie izročil še en bankovec za deset šilingov

Nato je preživel vznemirljivo popoldne in klical Millie Tyre, Olivio Lawrence in Betty Prenton. Prva se je imela za maserko in je bila stara kakih štirideset let. Fotografija ji ni nič povedala, Lambieju pa je ponudila popolno in poživljajočo masažo. vse za dve gvineji. Olivia Lawrence se je imela za model, sprejela ga je v zatemnjeni sobi. Takoj je spoznala fotografijo Johna Wilkinsa, obtoženega umora. Lambieja je vprašala, če je kifeljc.

»Sem privatni preiskovalec,« je pogumno rekel. »Prepričani smo, da je tale mladenič tistega večera, ko se je zgodil zločin, obiskal Diving Bell.

»Kifeljc si. Poberi se!«

»Ne bo vam škodilo, če priznate, da ste ga videli. Nič drugega vas ne prosim.«

»Vse, kar je v zvezi z vohljači, me draži. Sovražim kifeljce.« Dva prsta je vtaknila v usta in zažvižgala. Med vrati se je pojavil skoraj tako nepomemben moški. kot je bil sam Lambie. Toda oni je v roki držal nož

»Vohljač,« je reklo dekle. »Ima se za privatnega preiskovalca. Hoče nekaj zvedeti o tisti punci na brightonski obali.«

Moški je pomignil s prstom. »Zgini.«

»Zelo nespametni ste.« Lambiejev glas je bil slaboten. »Plačal bi vam —«

»Ona je model. Na uro dobi pet gvinej. Boš plačal toliko? Če ne, zgini.«

Lambie je odšel. Ko je pil osvežujoči čaj, se je spraševal, če se splača. Če bo porabil denar in ne bo dobil zaželene informacije, ga bo kapetan Spaulding pokaral. Opraviti ima s pokvarjenimi ljudmi. In kaj, če gre pri vsem tem še za izmišljeno zgodbo, za navadno pijansko laž?

Toda Lambie je bil sila trdovraten. Ko je popil drugo skodelico čaja, je telefoniral Betty Prenton.

je mislil, da bi bilo pogovor pametno zapisati. To poročilo je nastalo po mnogih njunih pogovorih. Vsekakor pa ga bo treba malo predelati. Kajti če bi Wilkins ostal pri priznanju, kakršno je v poročilu zapisal Andreadis, ga bo vsaka porota v desetih minutah spoznala za krivega. Priznal je namreč motiv, dejal je celo, da ne more odgovarjati za svoja dejanja, a najhujše je to, da je sam sebe prikazal v taki luči, da . . .« Likeness ni dokončal stavka. Potem je nadaljeval:

»Ker sem si mislil, da se želite pogovarjati z doktorjem Andreadisom, sem ga povabil sem. Upam, da bo vsak čas prišel.«

Newton je nekaj zamrmral in dvignil telefonsko slušalko. »Ko bo prišel doktor Andreadis — oh, je že tu. Prosite ga, naj takoj pride k meni.«

Vstopil je privlačen moški štiridesetih let, oblečen v brezhibno angleško obleko. Govoril je z nekoliko tujim naglasom.

»Doktor Andreadis,« je dejal Newton, »najprej vam moram čestitati za izredno pomembno poročilo, ki ste ga dobili od Wilkinsa.«

»Hvala.« Andreadis se je prijazno nasmehnil. »Wilkins je zelo rad sodeloval. Govorenje mu je bilo pravo olajšanje.«

»Mnogo ste se z njim pogovarjali. Je duševno zdrav ali ne?« je vprašal Newton.

»To vprašanje ni tako preprosto.« Andreadis je previdno izbiral besede. »Wilkins se težko prilagaja. Ima občutek manjvrednosti. Boji se, da svojega službenega posla ne opravlja v redu, boji se, da spolno ne zadovoljuje žene. Svojo slabo prilagoditev kompenzira z bujno fantazijo. Vendar se zaveda, da njegova domišljija ni realna, zateka se — podzavestno seveda — k bolezenski amneziji. Je nekaj psihičnih simptomov toda ni tako preprosto reči —«

»Doktor, imamo kaj možnosti, če se sklicujemo na to, da je Wilkins kriv, vendar duševno bolan?«

Več kot minuto je bilo v sobi vse tiho.

»Ne,« je odgovoril doktor Andreadis »Zdi se mi, da nimate niti malo možnosti sklicevati se na duševno bolezen.«

»Hvaležen sem vam.« Newton je nekaj časa stal s sklonjeno glavo. »Najbolje bi bilo, če zdaj obiščete svojega prijatelja, gospod Likeness. Zvedel bi rad tele stvari . . .«

IV

»*Z veseljem vam sporočam*, da je gospod Newton pripravljen prevzeti zadevo,« je dejal Likeness, ko je prišel k Wilkinsu. »V boljših rokah res ne bi mogli biti. Toda če si želite njegovo pomoč, morate tudi vi njemu pomagati. Razumete? Morate se spomniti, kaj se je zgodilo v ponedeljek zvečer po tistem, ko ste zapustili Laninngana.«

Na vratih jo je sprejel stric Dan. »Pripravil ti bom skodelico čaja.

»Mi je že ona postregla.« Odšla je v dnevno sobo, kjer je odložila svoj črni plašč in klobuk. »Mislim, da morava storiti tako, kot si predlagal pred nekaj dnevi. Najeti morava privatnega detektiva.

VI

STRIC DAN JE PREBRAL IME že v dvigalu in si zapomnil vse podrobnosti. »Detektivska agencija Georga H. Spauldinga. Poizvedujemo z največjo diskretnostjo. Ločitvene in druge zadeve. Zmerne cene. Obiščite nas na 22. Rodd Streetu, W. C. 2.

»Gospod Spaulding?«

»Kapetan Spaulding, na vašo uslugo, sir.« Detektiv je čvrsto zgrabil Danovo roko. Oblečen je bil v tweedast suknjič, že malo oguljen na rokavih, in zlikane sivkaste hlače; progasto kravato je imel brezhibno zavezano. Nad pristriženimi brki so se iskrile ostre modre oči. Zbujal je vojaško športni videz. »Kaj lahko storim za vas?«

Stric Dan se je spustil v naslonjač, prekrižal nogi in malce nagnil glavo. »Gre za zelo delikatno zadevo.«

Stric Dan je začel pripovedovati vse o Johnu Wilkinsu, kapetan Spaulding pa si je zapisoval nadrobnosti.

Tožilec Hayley, rdečeličen in vesel človek, je začel razpravo proti Johnu Wilkinsu. Preprosto je začel govoriti o usodnih dogodkih ponedeljkovega večera, četrtega junija.

»Gospodična Morton je uredila vse tako, da bi bile počitnice kar najbolj prijetne in da bi lahko vso svojo skrb posvetila očetu. Na počitnice sta prišla v petek; zvečer sta si ogledala glasbeno revijo. V soboto zjutraj sta bila na plaži, popoldne pa sta se s kočijo odpeljala na sprehod. To ni bilo posebno razburljivo, toda preveč je bilo za gospoda Mortona. V soboto zvečer je imel hud srčni napad. Zdaj lahko z velikim veseljem sporočim, da se mu je zdravstveno stanje zboljšalo.« Hayley je ošinil dvorano s prijetnim nasmeškom, ki je že sam po sebi moral spremljati to prijetno novico.

»V tistih neprijetnih okoliščinah je Sheila Morton ravnala zelo naglo in uspešno. V soboto je poslala brzojavko svojemu bratrancu, gospodu Lonerganu, ki je kot inženir zaposlen v Birminghamu. Prosila ga je, naj pride k njej, če bo seveda utegnil. Telefonirala je tudi gospodu Lesliju Jacksonu, s katerim se je pred kratkim zaročila. Gospod Lonergan je prispel v Brighton v ponedeljek zjutraj, gospod Jackson pa šele zvečer. Najeli so tudi nočno bolniško sestro, ki je razbremenila gospodično Morton.«

nosil športni suknjič kot tisoče drugih v Brightonu — ali lahko zdaj priznate, da ne morete priseči na svoje identificiranje?«

»Še vedno mislim, da sem ga videl.« Fanum si je potisnil ščipalnik na nos in pogledal obtoženca. »In rečem vam tudi to, da je bil tisti smeh moriličev smeh.«

XII

MAGNUS NEWTON JE BIL MALO ZBEGAN in neprijetno se je počutil. Po kosilu je po telefonu poklical svojo ženo v Hampton Court. Zvedel je, da njegovi edinki, desetletni hčerki Violi, ki je preboleva mumps, ni bolje. Newton je oboževal svojo edinko. Spraševal se je, ali je bila ta skrb kriva njegovega nemira.

Ko se je vračal proti sodni dvorani, je na svoje presenečenje srečal doktorja Andreadisa. Ta je bil zvedel, da ga ne bodo poklicali za pričo — razen v izrednem primeru. Kljub temu je prišel na proces.

»Lepo je, da ste prišli, doktor. Boste ostali ves čas procesa?«

»Mislim, da bom. Zadeva me zanima. Ta mož, John Wilkins — nekaj zelo čudnega je v njegovi osebnosti.«

Newton je napeto čakal, kaj bo zdravnik povedal.

»Ne vem prav, kako naj povem. Zdi se, kot da je skoraj vnaprej določena žrtev. To pravim ne glede na to, ali je ubil ali ni ubil tistega dekleta — toda v resnici je najprimernejši človek, ki mu lahko naprtimo krivdo za umor.«

Največkrat bi bil Newton opustil tak pogovor, ker bi se mu zdel nesmiseln, tokrat pa je pomembno pokimal.

»Vzemite samo njegovo izpoved. V njej je skušal povedati resnico, o tem sem prepričan. Toda če ga postavite v prostor za priče —«

». . . ko ga bomo postavili v prostor za priče.«

»No, torej je to že določeno. Ko ga boste postavili v prostor za priče, bo spet povedal resnico po svojem prepričanju. To bo zanj usodno.«

Newton je začel hoditi, kot da bi bil v svoji pisarni; zavedel se je, da ga ljudje gledajo. »Hudiča,« je dejal, »tukaj se ne moreva pogovarjati. Če imate pet minut časa, pridite k meni v sobo.«

V brezosebni hotelski sobi je Newton natočil sebi kozarec whiskyja, Andreadisu pa kozarec tonic vode.

»Ne vem, zakaj se v tej zadevi počutim tako neprijetno. Sicer pa je danes vse potekalo v najlepšem redu, se vam ne zdi?«

»Občudoval sem vašo spretnost.«

»Toda še vedno imam občutek — no, ne vem.« Newton je zakoračil po sobi s sklonjeno glavo. »Moja hčerkica ima mumps, obraz ima

»Jaz sem Lambie.« Nenadoma se je zavedel, da njegov novi znanec s prsti bobna ob praznem kozarcu. »Kaj pa pijete?«

»Dvojni whisky.« Major je polovico izpil z enim požirkom in si obrisal brke. »Da, čast mi je bilo govoriti z najinim skupnim znancem, če mu lahko tako rečem. Dal sem mu majhen nasvet.«

»Še niste bili na policiji?«

»Nisem bil, gospod. Zakaj pa? Takih uslug ne delam pogosto, poleg tega pa me niti niso poiskali. Toda vi — vi bi radi zvedeli, kam je najin prijatelj odšel iz tega lokala. Morebiti vam lahko povem.«

»Res?« Lambie je težko prenašal sapo, ki je dišala po whiskyju in tobaku.

»Vse ima svojo ceno. Je vredno desetaka?«

»Za božjo voljo, ne.« Detektiv Lambie je osupnil. »Mislil sem —«

»Da?«

»Mislil sem, da bi vam plačal novo pijačo.«

Major Mortimer se je prisrčno zasmejal. »Dober človek ste. Dajte, povejte zdaj, koliko je za vas vredna novica. Ne more biti manj od nekaj petakov, ali ne?«

»Če mi poveste, kar veste, vam lahko povem, koliko je vredno.«

»Oh, ne, ne, ne. Star ptič se ne ujame na take limanice. Priden, priden, nato — bum po tebi.« Detektiv Lambie je začudeno opazoval, kako se Mortimerovo adamovo jabolko sunkovito premika. Bil je v težavnem položaju. Kapetan Spaulding ni dovolil prevelikega trošenja denarja, a priložnosti, da zve kaj novega o Johnu Wilkinsu, ni smel izpustiti. Nekaj mu je pravilo, naj se še naprej pogaja. Storil je tako, funt je zamenjal lastnika, in major Mortimer je povedal svojo zgodbo.

»Tisti prijatelj je bil tu, že precej nadelan. Govoril je o svoji ženi, ki ni dobra z njim, in podobne reči. Zdelo se je, da ga je tudi tista druga, Sheila, razočarala. Med obema se je znašel tako rekoč na tleh. V takem primeru je samo eno nadomestilo. Spominjam se, kako so bili leta sedemindvajsetega vojaki v Pooni zelo nezadovoljni. Samo nekaj jih je pomirilo. Organizirani izleti v lokalno četrt rdečih luči, saj razumete, ukaz je bil pač tak. Odkorakali smo tja, se postavili v vrsto, odhajali drug za drugim, in nato ni bilo nobenih težav več.«

»Hočete reči —«

»V prijazni krčmi v Kemp Townu, ki ji pravijo Diving Bell, najdete vse mogoče. Kar verjemite mi, prijateljček. Jaz vem.«

»In vi ste mu predlagali, naj gre v tisto krčmo? Saj ne veste, če je tja tudi odšel.«

»Tega res ne vem, prijateljček. Toda ker poznam človeško naravo, pravim, da je odšel tja.«

Občutek nemoči ga je obdajal posebno takrat, ko so s pomočjo različnih prič skušali ugotoviti, kaj je počenjal popoldne pred usodnim večerom. Vsaka priča je dodala kaj pomembnega, nekaj nove barve v podobi Johna Wilkinsa, ki ga je prikazovala kot nasilnega človeka z divjo strastjo do Sheile Morton. Gladko počesani hotelski receptor je povedal o Wilkinsovih dveh obiskih v hotelu Langland, o njegovi zbeganosti pri prvem obisku in o njegovem samozaupanju pri drugem. Svetlolasi Leslie Jackson je najprej govoril o njegovem obnašanju v teniškem klubu, kako je zasledoval in nadlegoval Sheilo. Kaj to ni mogla biti čista resnica?

»Kakšno je bilo vaše stališče do obtoženčevega nadlegovanja Sheile Morton?« je vprašal Hayleyev pomočnik, vedno elegantni Maurice Mallin-Fry.

»O tem nisem mnogo razmišljal,« je rekel Jackson. »Takrat s Sheilo še nisva bila formalno zaročena, zato nisem imel pravice, da bi kaj nasprotoval.«

»Wilkinsa niste imeli za resnega tekmeca?«

Jacksonova usta so se razlezla v nasmeh »Nisem. Za kaj takega je bil preneumen. Bilo je skoraj isto, kot če bi vas ves čas obletaval pes. Tudi Sheila je tako mislila. Rekla je —«

Charlie Hudnutt, Newtonov pomočnik je že planil na noge, toda posredoval je sam sodnik. »Ni nam treba praviti, kaj je mislila ali govorila Sheila Morton. Ostanite pri svojih lastnih opažanjih.«

»Da, odgovarjate samo na vprašanja,« je zgovorno dejal Maurice Mallin-Fry in nadaljeval zasliševanje. Vprašal je Jacksona o obisku v hotelu. Je mar res, se je spraševal John Wilkins, da je bil podoben cucku, ki se ni hotel umakniti spod nog? Z občutkom neresničnosti je poslušal Jacksonovo govorjenje o njegovem obnašanju v hotelu.

»Ste opazili kaj posebnega?«

»Da. Očitno je bilo, da je mnogo popil.«

»Hočete reči, da je bil pijan?«

»Oh, ne. Toda njegovo obnašanje je bilo mnogo bolj sproščeno in njegov glas glasnejši kot ponavadi. Na splošno je bil — manj zadržan, kot pravimo.«

»Kako je reagiral, ko je zvedel, da sta zaročena s Sheilo Morton?«

»Bil je podoben ovci, ki jo je mesar po glavi,« je zaničevalno dejal Jackson. Mallin-Fry je nagubal čelo.

»Ga je novica presenetila?«

»Vsekakor. Zdrznil se je, kot da je kaj takega nemogoče.«

»In tako je odšel, da bi popil nekaj kozarčkov z gospodom Lonerganom. Je bilo pred tem v obtoženčevi navzočnosti še kaj povedanega?«

»Jaz —« V grlu me je nekaj zasrbelo. Srknil sem malo whiskyja, nato mi je odleglo.

»Ni mi treba povedati. Govoril je tvoj pogled, ko si zvedel, da je zaročena z Jacksonom. Bilo je, kot da bi te bil kdo s kolom po glavi, in to ne preveč nežno.« Njegov smeh je bil veder. »Tisti tip ti ni všeč, ali ne?«

Spet sem srknil malo whiskyja. »Ne zdi se mi primeren zanjo.«

Bill Lonergan je pljuskal pivo v svoji čaši. Nekaj kapljic je padlo na mizo. »Sheila je prijetna punca, prijetna za vsakega. Kar verjemi mi, kajti poznam jo že zelo dolgo. Še od takrat, ko je bila punčka. Narobe pri njej je to, da ne zna reči ne. Samo ne razumi me napak, ne mislim, da je bila že z mnogimi moškimi ali kaj podobnega, ni take vrste. Hočem reči le to, da ji je besedica ne odvratna. Kar reci ji — pojdi z mano na reko, Sheila, pa ti ne bo rekla naravnost ne. Morebiti bo rekla: ta teden ne morem, ker moram paziti na očeta. Dobro, rečeš, kaj pa prihodnji teden? Tudi to ni mogoče. Zmenjena sem za tenis. Potlej pa še teden dni kasneje? In ona se ti nasmehne in reče, da jo bo zelo veselilo. Domišljaš si že, da jo resnično veseli iti s tabo na reko, vendar se motiš. Kratko malo ne more reči ne, ne more razočarati ljudi. Dobro vem iz svoje lastne skušnje.«

»Jaz tudi.« Spomnil sem se gledališča pa poljuba, ki sem ji ga bil dal na lica, in njenega tihega glasu, ki me je prosil, naj jo odpeljem domov. Začel sem se smejati.

»Vidim, da te je res omrežila. Mene je tudi. No, nekoč sva bila tudi midva zaročena. Vsaj mislil sem, da sva.« Popraskal se je po nosu in se zarežal. »Zdaj mislim, da je bilo to zgolj zaradi tega, ker ni znala reči ne. Toda ti si poročen. Je takrat to vedela?«

»Da, je.« Spet sem spoznal, da govorim stvari, ki niso resnične, toda še zdaj jih resno ne morem jemati za laži, kajti končno človek pripoveduje laži namenoma, jaz pa sem vse govoril brez kakega določenega namena. »Ali bolje povedano, odkrila je kasneje, ko sva bila že večkrat skupaj. Če ne bi bilo te stvari —« Pred sabo sem opazil poln kozarec zlatega whiskyja in napravil velik požirek.

»Da?«

»No, Sheila je bila zelo presenečena, ko je zvedela, da sem poročen. Pred tem je bila, kako bi dejal — no, zaželela si me je. Pravzaprav je nisem mogel odgnati, vedno me je zasledovala, da bi jo kam popeljal. Tega ne bi bil smel storiti, vem, toda moja žena je prava čarovnica.«

»Ne tako glasno.«

»Kaj je?« Zastrmel sem se v Billa Lonergana in opazil, da se mu na čelu in nosu nabirajo potne kapljice. V lokalu je bilo le kakega pol tucata ljudi, toda dva ali trije so le gledali proti nama.

»Še nikdar nisem slišala zanj,« se je začudila gospa Wilkins.

»Res je skoraj neznan, toda vaš sin se navdušuje nad njim zaradi uspešne obrambe nekega McKenna.«

»Ki je svojo ženo z valjarjem počil po glavi,« je pripomnil stric Dan in se nelagodno zasmejal.

»Točno. Jaz bom skušal pridobiti Newtona. Mislim, da mu lahko povsem zaupate.«

»Dobro,« je dejala gospa Wilkins. »Kdo pa je tisti človek, ki Johna vsak dan obiskuje?«

»Doktor Andreadis je znan strokovnjak v svojem poklicu. Vaš sin se z njim rad pogovarja. Dostikrat nam koristi, če je klient pripravljen sodelovati . . .«

»Kaj mislite, da je on to storil? Mislite, da je moj sin morilec?«

»Nič takega,« je odkimal Likeness.

»Po vašem je kriv, in zdaj naj bi zdravnik ugotovil, ali ni priseben, ali ne?«

Likeness je odločno odkimal. »S pomočjo doktorja Andreadisa spoznavamo delovanje možgan vašega sina, spoznavamo tudi njegovo življenje dalj časa pred umorom. Predvsem pa gre za vprašanje, kaj je počenjal tistega ponedeljkovega večera. Če bi lahko ugotovili, kje je hodil od takrat, ko je po pogovoru z Lonerganom odšel iz krčme, pa do vrnitve v hotel, bi nam bilo res v veliko pomoč.«

»Ob pol sedmih sva bila zmenjena v krčmi,« je dejal stric Dan. »Ni se prikazal. Odšel sem še v druge krčme v Brightonu, preden sem se odpeljal z zadnjim vlakom ob enajstih. Nikjer sledu o Johnu. Ste vi kaj izvrtali?«

»Še iščemo,« je omahljivo dejal Likeness.

»Rada bi zvedela,« je vprašala gospa Wilkins, »če ste že na sledi za pravim morilcem? Očitno se policija niti malo ne trudi, da bi odkrila.«

»V Brightonu smo poslali naše najboljše ljudi, da najdejo dokaze, s katerimi bi dokazali nedolžnost vašega sina. Lahko se zanesete, da ne bodo prezrli ničesar, kar bi mu lahko pomagalo.«

»Vse to se lepo sliši —« je začela gospa Wilkins, »vendar . . .«

III

DAN ALI DVA KASNEJE se je Likeness sestal z branilcem Magnusom Newtonom, ki je privolil, da bo prevzel zadevo. Prevzel jo je že zategadelj, ker se je zavedal, da mu bo ne glede na izid prinesla veliko popularnost. Bil je droban, čokat in vase zaverovan.

Zdaj je Magnus Newton z zanimanjem poslušal Likenessa, ki je govoril o dolgem poročilu doktorja Maxa Andreadisa.

»Andreadisa sem poslal k Wilkinsu v rednem postopku. Wilkins ga je takoj sprejel in zdelo se je, da se želi pogovoriti. Andreadis si

Obtoženi John Wilkins je le na pol poslušal tožilca Hayleya. Nad glavo sodnika Justicea Morlanda, oblečenega v svečano rdečo togo, je gorela električna svetilka s senčnikom iz rožnate svile. Zakaj prav rožnate barve, se je spraševal John Wilkins, ko pa bi se senčnik druge barve bolj ujemal s celotnim okoljem sodne dvorane? Njegove oči so se trudno zaprle, vendar se je že v naslednjem trenutku prebudil iz sanjarjenja in prisluhnil je Hayleyevim besedam.

»Nekaj po deseti uri, ko jo je zamenjala bolniška sestra, je gospodična Morton sama odšla na večerni sprehod. Jacksonu je povedala, da se bo kmalu vrnila, a ko je petnajst minut pred enajsto še ni bilo, se je Jackson vznemiril in jo šel iskat. Odšel je vse do West Piera in nazaj ter se petnajst minut čez enajsto vrnil; nje še vedno ni bilo. Gospod Lonergan je odšel v kino in ni stanoval v hotelu, zato gospodu Jacksonu pri njegovem iskanju ni mogel pomagati.

Kaj se je zgodilo Sheili Morton na sprehodu? Nikogar nismo odkrili, ki bi jo videl po njenem odhodu iz hotela. Vemo le to, da so petnajst minut čez polnoč njeno truplo našli na obali. Glavo in obraz je imela močno poškodovana zaradi udarcev z nekim topim predmetom. Njena obleka je bila strgana, na notranji strani beder pa je bila opraskana, kar dokazuje, da je šlo za poskus spolne zlorabe, vendar ni bila posiljena. Povedati moram, da nismo našli predmeta, s katerim je bil storjen zločin. Sklepamo lahko, da je storilec uporabil večji kamen, ki jih je na obali veliko. Povedati moram tudi to, da zavoljo čudnih okoliščin v zvezi z zločinom zdravniški izvedenci niso mogli določiti točnega časa smrti; strinjajo pa se, da je umrla med pol enajsto uro in polnočjo.

V torek popoldne je detektiv inšpektor Kenning zaslišal Wilkinsa v njegovem hotelu in sam vam lahko pove, da je bil Wilkins zelo vznemirjen. Zgodaj zjutraj je bil obiskal hotel Langland in zvedel za smrt gospodične Morton. Prizadeval si je, pravi inšpektor Kenning, da njegova žena ne bi zvedela, da je poznal Mortonovo. Priznati gre, da je taka želja popolnoma naravna, toda prizadeval si je še zavoljo nečesa drugega. Drugi vzrok njegove zaskrbljenosti je postal jasen, ko je inšpektor vprašal Wilkinsa, če bi lahko pri zadevi kaj pomagal. ,Kako naj pomagam?' je odgovoril Wilkins, ,če pa ne vem, kod vse sem snoči hodil.' Na stolu v hotelski sobi je inšpektor opazil Wilkinsov športni suknjič, ki je imel na rokavih nekaj temnih madežev. Pokazal jih je Wilkinsu, ki je dejal: ,Snoči sem se urezal v prst. Nekaj krvi je verjetno prišlo na suknjič.' Inšpektorju je pokazal ranico na prstu. Ko so ga kasneje aretirali, je Wilkins pripomnil še nekaj, kar vsekakor upoštevajte. Dejal je: ,Ljubil sem Sheilo. Nikoli je ne bi mogel niti raniti, če bi bil popolnoma prišteven.'

VIII

FORMALNI POLICIJSKI IN ZDRAVNIŠKI dokazi so trajali vse dopoldne. Ob enih je sodnik Justice Morland prekinil razpravo.

John Wilkins ni mogel jesti kosila, niti misliti. Čutil se je bolestno vznemirjenega. Vstal je in začel stopati po ozki, sveže prebeljeni celici. Na vratih je prebral sporočila prejšnjih jetnikov. »Prisegam pri bogu, da sem nedolžen in da bo strašna krivica, če me bodo spoznali za krivega. Pod tem stavkom je druga roka zapisala: »Ti prekleti lažnivec.« John Wilkins je vzdihnil.

Stari Morton si je po Sheilini smrti neverjetno opomogel. Prišel je v Lewes na razpravo in z zanimanjem je sledil jutranjim dogodkom. Opoldne je obiral pečenega piščanca. Billu Lonerganu jed ni teknila.

»Vse te sodne podrobnosti so presenetljive,« je rekel Morton.

»Da.« Bill Lonergan je odložil vilice in žlico.

»Opazoval sem tega mladeniča, sina Geoffreya Wilkinsa; ni podoben morilcu. Si videl, kako je porota strmela vanj? Všeč jim je. In čemu ne?«

»Zdi se mi, da si zelo prepričan o njegovi krivdi.«

»Seveda sem. Toda to še ne pomeni, da ga bodo spoznali za krivega. Mnogo morilcev se dandanes sprehaja na svobodi.«

Bill Lonergan je odrinil svoj krožnik. »Kaj ničesar ne čutiš do Sheile?«

Starec ga je presenečeno pogledal. »Mar nisem dejal, da bi rad videl kaznovanega morilca?«

»Oprosti, prosim.« Bill Lonergan je vstal. »Nekaj moram urediti v svoji sobi.«

IX

JOHN WILKINS je z zanimanjem opazoval ljudi, ki so stopali na prostor za priče, slovesno dvigali roke in govorili — le kaj govorijo vsi ti ljudje? Niso laži, toda tudi čista resnica ne. Nepomembni dogodki so nenadoma postali izredno pomembni. Zdelo se mu je, da vse tiste, ki so pomenili ključ do problema, namenoma izpuščajo. Ko je sedel na svojem mestu in opazoval Hayleya, ki je zasliševal priče, ga je imelo, da bi vstal in zakričal: »Prenehajte z vsemi temi nepotrebnimi vprašanji in igro, temveč za trenutek raje poslušajte mene, ki vam edini lahko povem, kaj se je v resnici zgodilo.« Spet drugič je brezupno dvignil roke. Počutil se je kot človek, ki je pomotoma vstopil na ekspresni vlak v napačno smer in si zavoljo tega ne more prav nič pomagati.

Pet minut pred deseto je mali Lambie odšel iz »Toll Gata«. Spraševal se je, če ni po neumnosti zapravil funta. Vsekakor pa je prepozno, si je dejal, da bi odšel v Kemp Town na divji lov. Vrnil se je v svojo sobo, poljubil sliko svoje žene, kar je storil vsak večer, in zaspal.

XI.

NAJVAŽNEJŠA OBREMENILNA PRIČA, je Magnus Newton rekel Charlieju Hudnuttu, je vsekakor znanstvenik Ritchie. Toda pred njim je bila še ena priča, ki tudi ni bila tako nepomembna. Fanum je bil suh, nervozen moški, star kakih šestdeset let, s ščipalnikom na nosu. Bil je na obisku pri prijatelju v Hovu, je povedal Hayleyu, od koder se je peš vračal po promenadi. Dvajset minut pred polnočjo je od obale zaslišal strašen smeh. Čemu je bil podoben? Ničemur, je rekel Fanum, kar je doslej slišal. Bilo je divje zavijanje, podobno volčjemu ali pasjemu tuljenju, ki pa je bilo nenavadno podobno smehu.

Kmalu po tem, ko je Fanum slišal ta divji smeh, je zagledal moškega, ki se je bližal po kamnitih stopnicah od morja. Njegov obraz je bil mrtvaško bled, trepetal je, kot da bi bil bolan ali na smrt pijan. Moški je odšel proti hotelu, kjer je stanoval John Wilkins.

»Ste ga videli pod ulično svetilko?« ga je vprašal Hayley.

»Tako je, gospod.«

»Luč je bila zelo močna?«

»Zelo močna.«

»Na identificiranju ste kasneje obtoženca spoznali?«

»Tako je.«

»In niti malo ne dvomite o identificiranju?«

Fanum je zelo prepričljivo odgovoril: »Niti malo ne, gospod.«

Magnus Newton je vstal. »Vi ste — hm — upokojeni arhitekt, gospod Fanum. In bili ste na obisku pri svojem prijatelju gospodu — hm — Roystonu, se mi zdi, da ste rekli. Kaj ste počenjali pri njem?«

»Večerjala sva, nato pa sva odigrala nekaj partij biljarda.«

»Večerja in nekaj iger biljarda, da. Sta kaj popila?«

»Veste, samo steklenico piva. Nikdar ne pijem več.«

»To me veseli, gospod Fanum.« Newton in Fanum sta se drug drugemu nasmehnila. Fanumu je ščipalnik padel z nosa in vstal je, da ga je pobral. »Pravite, da ste hišo gospoda Roystona zapustili ob pol dvanajstih. Kako veste tako dobro, koliko je bila ura?«

Gospod Fanum se je zdel užaljen. »Pogledal sem na svojo uro. Vedno gre točno.«

»Nikdar ne kaže napačno, gospod Fanum? Ni nikdar pet minut prehitevala ali zaostajala?«

»Zakaj?« Fanum je bolščal vanj. »Zakaj bi jo bili opazili? Kaj je bilo na postavi tako omembe vrednega?«

»Malo se je opotekal. Njegov obraz je bil zelo bled. Nekaj si je govoril —«

»Tega prej niste povedali,« je ostro dejal Newton.

»Jaz — ne, pravkar sem se spomnil.«

»Hočete reči, da je mrmral besede, ki ste jih slišali? Ali pa ste samo videli, kako so se mu premikale ustnice?«

»Nobenih besed nisem slišal.« Fanum si je spet snel ščipalnik.

»Rekli ste, da je bil njegov obraz bled Ali veste, da je luč, pod katero ste ga videli, fluorescenčna in da je pod tako svetilko vsakdo — vi in jaz in kdorkoli drug — neprijetno bled?«

»Jaz — no, nisem opazil.«

»Potemtakem človek pod svetilko ni bil nič manj bled od vas.« Newton se je spet obrnil na petah. »Kakšno obleko pa je nosil tisti moški?«

»Oblečen je bil v športni suknjič in hlače.«

»Kakšne barve?«

Fanum je stegnil roke. »Tega ne morem natančno povedati.«

»Ah. Ste opazili na njem kaj krvi?«

»Ne morem povedati. Luč ni bila tako močna —«

»Luč ni bila tako močna! Toda bila je dovolj močna, da ste spoznali obtoženca, človeka, ki ga nikdar prej niste videli. Koliko ste bili oddaljeni od njega?«

»Kakih pet ali šest čevljev.«

»In kako dolgo ste ga gledali v obraz? Boste rekli — ker ste tako natančni glede ure, gospod Fanum — kakih pet sekund?«

»No, ne vem.«

»Vsekakor ni trajalo dalj kot toliko, da je stopil mimo vas. In v tem času ste si ga zapomnili.« Newton je vrgel glavo naprej. »Gospod Fanum, ste prej, preden ste odšli na identificiranje, videli v časopisu fotografije obtoženca?«

»Morebiti sem jih, tega zdaj ne vem.« Fanum je bil tak, kot da bo vsak hip začel jokati.

»Gospod Fanum, mislim, da ste šli po promenadi, ko ste zaslišali vznemirljivi smeh. In nato ste opazili nekoga prihajati od obale. Če bi ne bili slišali tistega smeha, moškega niti pogledali ne bi, ali ne?«

Fanum ga je gledal z vidno nespoštljivostjo, nato je pribil: »To je bil smeh človeka, ki je moril. To je bil morilčev smeh.«

»Morilčev smeh,« je pomembno ponovil Newton in se trudil, da bi si porota zapomnila besede. »Naravno je torej, da ste prvega človeka, ki ste ga zatem videli, imeli za morilca. John Wilkins, ki je slučajno

Stanovala je v drugem nadstropju manjšega bloka. Očitno se ni imela ne za maserko ne za model. Sprejela ga je v spalni srajci in kadila cigareto v dolgem ustniku. Soba je bila majhna; na plinskem gorilniku se je nekaj kuhalo, da je bilo v sobi zatohlo vroče. Zavese so bile spuščene.

»Moja tarifa je tri funte. Položite jih, prosim na omarico, nato pa se slecite.«

»Ne, ne.« Lambie se je prijel za suknjič, kot da bi v njem iskal zaščite. »Sem nisem prišel zaradi — Rad bi samo nekaj vprašal.«

»Ne bodite tako plahi. Položite denar na omaro in pridite sem.« Betty Prenton si je začela slačiti spalno srajco, edino, kar je imela na sebi.

»Prosim vas,« je rekel Lambie. Zaprl je oči in jih spet odprl, ko je zaslišal glasen smeh.

»Ko bi se le lahko pogledali v ogledalo. Kar brez skrbi, mali mož, kar obrnite se. Oblekla se bom.« Ko se je spet obrnil, je že bila v beli bluzi in krilu. Ogledovala si ga je začudeno in usmiljeno. »Človek naleti pač na vsakovrstne ljudi. Kaj bi pa radi?«

Lambieju je preostalo samo eno. Iz žepa je potegnil fotografijo. Ko jo je zagledala, je vzkliknila.

»Ga poznate?« jo je vprašal.

»Sliko poznam. Gre za tistega, ki mu zdaj sodijo v Lewesu zaradi umora. Zakaj ste mi jo pokazali?«

»Skušam ugotoviti, kje je vse hodil na dan umora. Prepričan sem, da je bil tudi v Diving Bellu.«

»Prepričani ste?« Izvlekla je cigareto iz ustnika in ga zviška ogledovala; bila je visoka ženska platinastih las in trdega, vendar inteligentnega obraza. »In kaj to meni mar?«

»Če ste ga srečali,« je jecljaje rekel Lambie, »če veste kaj o njem — če je prišel z vami domov — vas čaka nagrada.«

»Kakšna nagrada — petak?«

Z drhtečim srcem — le kaj bo rekel kapetan Spaulding — je dejal: »Morebiti bo celo toliko.«

»In kakšne koristi bi imeli od tega?« Stopila je k oknu in razgrnila zavese. »Dobrih trideset funtov zaslužim na teden. In to, kar počenjam, mi je všeč. Me razumete? In vi mi ponujate petak.«

»Toda to vam ne more biti všeč.« Lambie je bil ogorčen. »Mislim, da ste pametni, no, da veste, da ste madež družbe, in vam to ne more biti všeč.«

»— družbe,« je rekla in tlesnila s prsti. »Ali mislite, da si želim družbe tistih norih bab, ki nimajo v bučah drugih misli kot le misli na družino, otroke in gospodinjstvo? Kaj ni Bernard Shaw dejal, da je zakon dovoljena prostitucija brez plačila?« Lambie je zmajeval, hoteč

moji postelji in jokal. Toda kaj se bo zgodilo z mano, če bom pričala? Prvič, nihče mi ne bo verjel. In drugič, policija se me bo zapomnila. In tretjič, to bi bil konec mojega tukajšnjega dela. Mislite, da bodo spoštljivi ljudje še prihajali k meni, če bodo zvedeli, da sem zapletena v umor?«

Lambie je vstal in ji pogledal v obraz. Niti trenil ni, čeprav se mu je zdelo, kot da bi bil v levji kletki. »To je vaša dolžnost!«

»Ne morem.«

»Vem, da se tega zavedate.«

Pogledala je na zapestno uro. »Iti boste morali. Prišel bo moj klient. In če vas že zanima, nisem razpoložena za kaj takega.«

»Žal mi je. Jutri zjutraj boste šli z menoj.«

»Kaj bom?« Bilo je, kot bi levinja s šapo segla skozi kletko.

»Šli boste z menoj k njegovemu zagovorniku.«

»Hočete reči, da pričakujete od mene, da —« Kremplji so se ga že skoraj dotaknili.

»Da. To je vaša dolžnost.«

»Naj me vrag. Dobre živce pa res imate. Skoraj vas občudujem. Zdaj pa zginite.«

»Boste šli jutri zjutraj z menoj?«

»Kako hudiča pa naj vem?« je nenadoma zavpila nanj. »Rekla sem vam že, da nekdo prihaja. Bi me radi spravili v besnost, da ne bi vedela, kaj počenjam? Telefonirajte mi.«

»Telefoniral vam bom zvečer.«

»Ne nocoj, jutri zjutraj. Hočete mi uničiti življenje, zato mi dajte noč, da malo premislim. Jutri zjutraj torej.«

»Ob desetih.«

»Bodite usmiljeni. Spomnite se, da nekatere med nami delamo tudo ponoči. Ob enajstih.« Prijel je klobuk in plašč in bil je že pri vratih, ko ga je ustavila. »Hej. Kako vam je ime?«

Povedal ji je. Stegnila je roko in se dotaknila njegovega obraza. Mislil je, da se mu bodo kremplji zarili v obraz, pa ga je samo potrepljala po obrazu. »Lambie, to je dobro ime. Všeč ste mi, mali Lambie.«

XIV

»ČE MI BO USPELO ZLOMITI VRATARJA,« je dejal Magnus Newton Charlieju Hudnuttu, »nam morda ne bo treba poklicati žene za pričo.«

Vratar je bil čokat dedec, star okrog šestdeset let. Pisal se je Shaddock in njegova zgodba je bila zelo preprosta. Bil je v službi, ko je prišel Wilkins, očitno zelo pijan. Shaddocka je skrbelo, ali bo Wilkins

»Zdi se mi, da se moram vrniti v hotel.«

»Dova se senca za na pot?«

»Mislim, da ne.«

»O, bova.« Iz zepa sem potegnil drobiž, in ga zakotalil po toplini mize. Natakar je vzel dva kovanca. »Koprnica. Slaba, če ves, kaj mi slim. O, Sheila je nekaj čisto drugega.«

»Mislil? Obraz Billa Lonergana je bil škrlatno rdeč.

»Ko je zvedela, da sem poročen, je bila popadena, toda pred tem je bila nenasitna.«

»Rekel sem ti, da mislil. Jaz grem. Pa ti?«

Cenim se pogovarjam z Billom Lonerganom, sem se spraševal, če je v Soli nisva bila velika prijateljal Kaj je hotel s tem, ko mi je dejal, naj umolknem? »Ostal bom, da poljem.«

»No, vidiva se kasneje.« Dvignil je roko v pozdrav, odprl vrata in odšel.

Počelal sem na uro in videl, da manjka dvajset minut do sedmih. Zavedel sem se, da me nekateri ljudje v krčmi grdo gledajo, da sem bi že predolgo. Izpil sem in odšel iz krčme.

XXI

Dvajset minut pred sedmo sem odšel iz krčme. To je poslednje, česar se zavedam od ponedeljskega večera. Naslednje jutro sem se znašel v hotelu.

Drugi del: kasneje

I

Ponedeljkova noč je bila prijetna, čeprav brezmesečna. Cerkve ure čez polnoč sta se mlada zaljubljenca sprehajala ob obali in odkrila krupio umorjene — Sheile Morton.

II

NEKAJ TEDNOV PO TEM STRAŠNEM ODKRITJU na bridgetonski obali sta se gospa Wilkins in stric Dan ponovno pogovarjala z Likenessom, pravnikom odvetniške pisarne »Likeness, Bale in Moody«.

»Kot sem vama že povedal,« je začel Likeness, »je prva preiskava zaključena — žre pač za golo formalnost — čez kak mesec pa bo odločalo sodišče. Zdaj se moramo najprej dogovoriti za zagovornika. Imata gotovo tega kake želje? Vas sin, gospa Wilkins, si najraje želi, da bi ga zagovarjal Magnus Newton.«

»Sučajno sva se danes srečala. Res sučajno . . .«

»Niti enkrat v petindvajsetih letih,« je zmagoslavno odgovoril Fanum.

»Potemtakem ste popolnoma prepričani, da je bila ura točno dvajset minut do polnoči, ko ste videli tistega moškega.«

»Ne bi dejal natančno, gospod. Lahko bi bili dve minuti več ali manj.«

»Toda ura ni mogla biti pol dvanajstih, ko ste ga opazili.«

»Ne, vsekakor ne.« Fanum se je zdrznil. Spet se je nasmehnil.

»Takrat ste zaslišali tisti čudni glas. Bi lahko spet povedali, čemu je bil podoben?«

Fanum se je nagnil naprej in se naslonil na rob klopi za priče. »Bil je podoben režanju hijene, ki je ujela svojo žrtev.«

Zaslišalo se je mrmranje, ki bi bilo lahko tudi smeh. »Hvaležen sem vam,« je rekel Newton. »Kdaj ste bili zadnjič v Afriki?«

»V Afriki?« Fanum se je zahehetal. »Še nikdar nisem bil zunaj Anglije.«

»Res?« Newton se je majal na nogah. »Kako pa potem veste, kakšne glasove spušča hijena, ko ujame svojo žrtev?«

»Jaz —no —« Fanum si je snel ščipalnik in ga obrisal. Hayley se je dvignil.

»Mylord, ne vidim smisla tega zaslševanja. Gospod Fanum je zaslišal glasove z obale, ki so pritegnili njegovo pozornost. Vsekakor pravi izvor ni pomemben — pripravljeni smo priznati, da ga ne moremo ugotoviti.«

»Ne bil bi rad trdovraten, Mylord, toda mislim, da je izvor pomemben,« je vztrajal Newton. »Gospod Fanum je zaslišal tiste čudne glasove in minuto ali dve kasneje zagledal moškega, v katerem je spoznal obtoženca. Povezava teh dveh stvari je očitno zelo zanimiva.«

Sodnik je zakašljal. »Da, tako mislim. Nadaljujte.«

»No, gospod Fanum, morebiti bova bolje spoznala tisti glas. Ste prepričani, da je bil smeh?«

»Da, tako mislim,« je rekel Fanum že precej negotovo.

»Kaj ne bi moglo biti — recimo — dekle, ki je klicalo na pomoč?«

»Nikakor ne, nič takega.«

»Razumem. Je bil smeh podoben temu?« Newton je spustil iz sebe globok ho-ho-ho navideznega navdušenja.

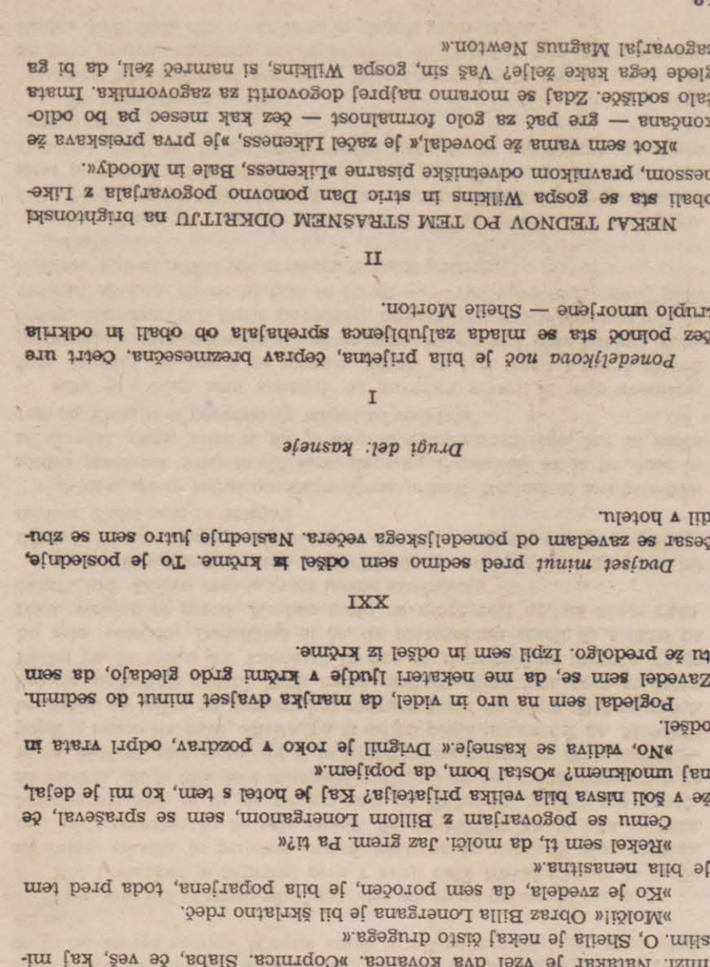
»Ah, ne, niti malo ne. Tak smeh bi me bil prestrašil.«

»Tudi smeh vas je prestrašil, ali ne, gospod Fanum?«

»Zledenela mi je kri v žilah,« je zmagoslavno rekel Fanum zmagoslavno in se spet zahehetal.

»Če bi ne bili slišali tistega čudnega glasu, bi bili opazili postavo, ki je prišla od obale?«

»Oh, da, nedvomno bi jo bil.«

Gospa Wilkins je sedela mirno na svojem stolu.

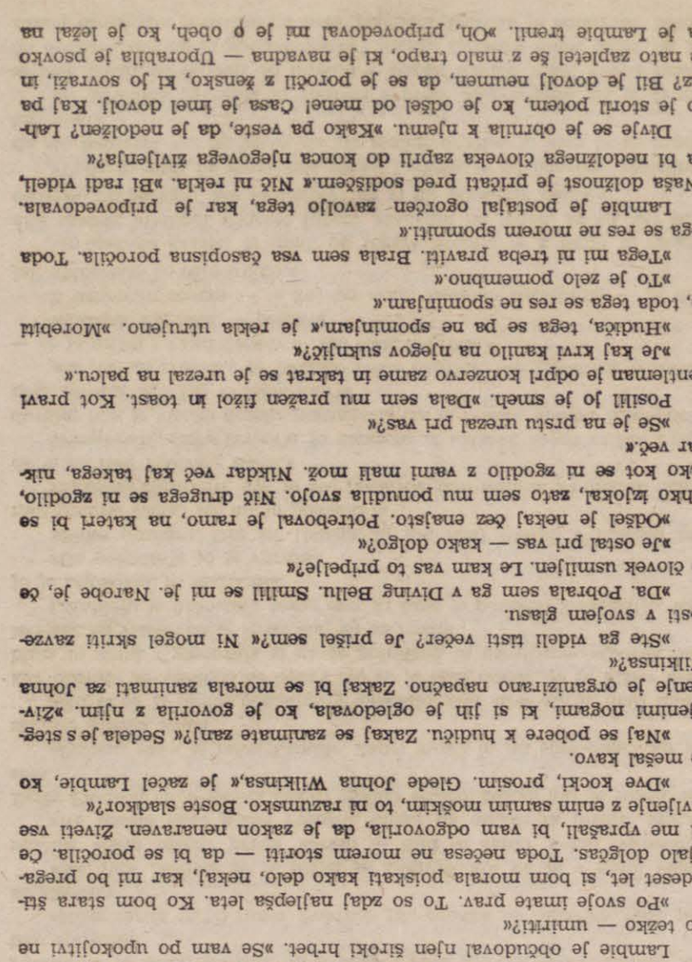
Hayley je z dvignjeno obrvijo pogledal po dvorani. Deset minut kasneje je končal svoj otvoritveni govor, v katerem je izredno spretno povezal vse značilne niti.

»Naj na kratko ponovim okoliščine, na katerih temelji vsa zadeva in vas istočasno prosim, da presodite, če je John Wilkins v izbruhu strasti brutalno ubil Sheilo Morton. Prvič, gre za pričo, ki bo izpovedala, da je obtoženi večkrat nagovarjal Sheilo Morton, da pa ga je vsakokrat ostro zavrnila — posebno nekoč v teniškem klubu. Tudi po tej zavrnitvi ni zgubil upanja in ko je zvedel, da je Sheila sklenila z očetom preživeti dopust v Brightonu, je pregovoril svojo ženo, da je odšla z njim na zelo zgodnje počitnice. V ponedeljek zvečer je dožível dokončen udarec, ko je zvedel, da se bo dekle, po kateri je tako hrepenel, poročila z drugim. Priče vam bodo povedale o šoku, ki ga je dožível, ko je zvedel za njeno zaroko. Slišali boste, kaj se je kasneje pogovarjal z Lonerganom, ko je s svojimi pripombami dal vedeti, da je imel intimne odnose s Sheilo Morton.

Člani porote, John Wilkins je imel motiv za zločin. Bil je pravzaprav edini človek s takim motivom. Ne vem, morebiti bo obramba dokazovala, da je zločin storil kak neznanec, kakor pisatelji tako radi razpletajo svoje romane. Če se bo zgodilo kaj takega, bi vas rad spomnil na tole. Sheila Morton je bila prijazno dekle, bila je dobra v pravem smislu te besede. Bila je devica. Ali je možno, da bi bila odšla na obalo z moškim, ki ga ni poznala? Rad bi vam povedal, da je to zelo nenavadno, skoraj nemogoče.

Drugič, nobenega doma ni, da je John Wilkins imel priložnost. Ne vemo, kod vse je hodil od pol sedme do vrnitve v hotel, vemo le to, da je bil ob devetih v gostišču Toll Gate. Neka priča ga je videla na promenadi dvajset minut pred polnočjo in zdel se ji je podoben pravi prikazni. Deset minut pred polnočjo ga je vratar videl vstopiti v hotel; tudi on je bil presenečen zaradi njegovega čudnega obnašanja.

Tretjič, tu je še dosti trdnejši dokaz. Pričakovati je bilo, da bo morilec imel na rokah in telesu krvave madeže. Na Wilkinsovih hlačah in suknjiču smo zasledili krvave madeže. Kri je iz krvne skupine 0, kakršno je imela Sheila Morton. A tudi Wilkins ima isto krvno skupino; obtoženi pravi, da se je urezal v prst, ne ve pa, kdaj in kje naj bi se bil urezal. Slišali boste pričevanje strokovnjaka, ki bo potrdil, da ranica na prstu ne more puščati takih krvavih sledi na suknjiču in hlačah. Nikar ne pozabite na besede, ki jih je bil izrekel ob areticiji: ‚Ljubil sem Sheilo. Nikoli je ne bi mogel niti raniti, če bi bil popolnoma prišteven.' Ko boste slišali vse priče, sem prepričan, da boste spoznali, da je John Wilkins ubil Sheilo Morton, da jo je ubil v navalu divje strasti, ko se je upirala njegovim spolnim napadom. To bo tožilstvo tudi dokazalo.«

»Nikdar se nisem vmešavala v najin zakon.«

povedati, da tega ne ve. »Zame je seks kariera. Kot vsaka druga kariera. Zdaj sem stara trideset let. Pri štiridesetih se bom umaknila v pokoj. Do takrat si bom nabrala že dovolj denarja, kolikor zenska, ali moskih, doseže to že pri štiridesetih? Popijva skodelico kave, kaj?«

Lambie je obcudoval njen širokí hrbet. »Se vam po upokojitvi ne bo težko — umrlit?«

»Po svoje imate prav. To so zdaj najlepša leta. Ko bom stara štirideset let, si bom morala poiskati kako delo, nekaj, kar mi bo pregnjalo dolgčas. Toda nočesa ne morem storiti — da bi se poročila. Če bi me vprašali, bi vam odgovorila, da je zakon nenaraven. Živeti vse življenje z enim samim moškim, to ni razumsko. Boste sladkor?«

»De kocki. prosim. Gledе Johna Wilkinsa,« je zašel Lambie, ko je mešal kavo.

»Ne bi vedeli, zakaj se zanimate zanj?« Sedela je stegnjemlit nogavni, ki si jih je oglédovala, ko je govorila z njim. »Zivljenje je organizirano napačno. Zakaj bi se morala zanimati za Johna Wilkinsa?«

»Ste za videli tisti večer? Je prišel semi?« Ni mogel skriti zavetosil v svojem glasu.

»Da. Pobrala sem ga v Diving Belle. Smilil se mi je. Narobe je, če je človek usmiljen. Le kam vas to pripelje?«

»Je ostal pri vas — kako dolgo?«

»Odšel je nekaj čez enajsto. Potrebovati je ramo, na katerí bi se lahko izjokal, zato sem mu ponudila svojo. Niti drugega se ni zgodilo, tako kot se ni zgodilo z vami mali moz. Nikdar več kaj takega, nikdar več.«

»Se je na prstu urezal pri vas?«

Posilil je smeh. »Dala sem mu prazen ližoi in toast. Kot pravi gentleman je odpil konzervo zame in takrat se je urezal na palcu.«

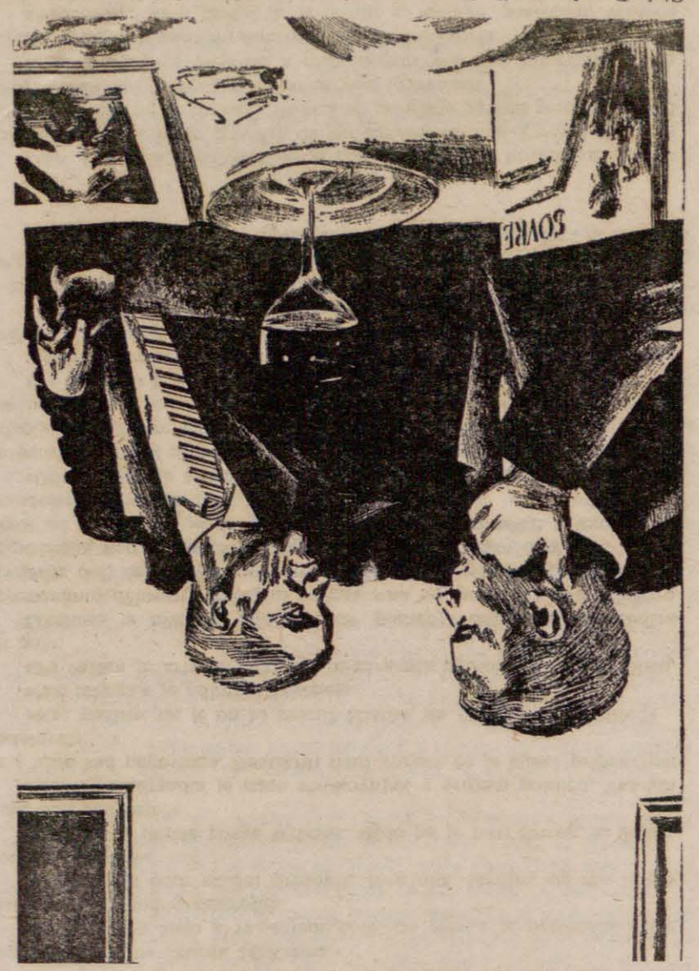
»Je kaj krvi kanilo na njegov sukmjič?«

»Hudiča, tega se pa ne spomnjam.« Je rekla utrujeno. »Morebiti je, toda tega se res ne spomnjam.«

»Tega mi ni treba pravit. Brala sem vsa časopisna poročila. Toda tega se res ne morem spomnit.«

Lambie je postajal ogorčen. »Zavolio tega, kar je pripovedovala. »Naša dolžnost je pridati pred sodiščem. Niti ni reka. »Bi radi videli, da bi nedolžnega človeka zaprli do konca njegovega življenja?«

Dihje se je obrnila k njemu. »Kako pa veste, da je nedolžen? Lahko je storil poleni, ko je odšel od menel Casa je imel dovolj. Kaj pa jaz? Bil je dovolj nemen, da se je poročil z ženskо, ki jo sovražil. In se nato zapletel še z malo trapo, ki je navadna — Uporabila je psovko da Lambie trenil. »Oh, pripovedoval mi je o poh, ko je ležal na

Strlo Dan je nagnil glavo v stran in me zvezdavo gledal

ZNANSTVENIKOM JE USPELA OPLODITEV ZUNAJ ČLOVEŠKEGA TELESA

PRVA OTROKA IZ EPRUVETE

Vest, da so angleški znanstveniki uspešno oplodili žensko jajčece zunaj materinega telesa in po enaintridesetih urah normalnega razvoja zarodka v epruveti zavestno ustavili prvo umetno človeško življenje na Zemlji, je vzbudila hkrati navdušenje in strah. Toda ta senzacionalni dogodek je le delček zagrizenega in poštenega dela, ki v teh mesecih teče v bioloških laboratorijih. Vse kaže, da je človekov um že odklenil vrata, za katerimi sta skrita skrivnost življenja in ključ do razumevanja vesolja.

FOTOGRAFIJA ČLOVEŠKEGA ZARODKA: osem tednov star embrio meri približno 2,5 cm.

Britanci so že od nekdaj vodili v bioloških raziskavah. Spomnimo se samo dr. Williama Herveya, ki je odkril krvni obtok, dr. Edwarda Jennerja, ki je zatrl črne koze, Škota dr. Josepha Listerja, ki je z uvedbo sepse in asepse omogočil razvoj kirurgije in nazadnje dr. Alexandra Fleminga, ki je svetu dal čudežno zdravilo penicilin. Ob njihovih imenih bodo v učbenikih prihodnosti stala še imena doktorjev Roberta Edwardsa, Barryja Bavisterja in Patricka Steptoa, ki jim je pred nekaj tedni uspelo, da so v cambriških laboratorijih ustvarili človeško življenje v epruveti. Poiskus, katerega pomena se v celoti še niti ne zavedamo, je potekal takole:

— v epruvetah je 56 ženskih jajčec; darovalke so ženske, ki so jim iz zdravstvenih razlogov morali operativno odstraniti jajčnike;

DR. ROBERT EDWARDS: vodja cambriške ekipe, ki je ustvarila prvega umetnega človeka.

— samo 34 jajčec doseže tisto stopnjo dozorelosti, ko lahko oploditev pride v poštev;

— moške semenčice oplodijo le 7 jajčec, ta pa se začnejo razvijati prav tako kot vsako oplojeno jajčece v prvem dnevu nosečnosti;

— 5 oplojenih jajčec kaže znake hudih anomalij, kajti namesto dveh jeder — enega od semenčice in drugega lastnega — se jih razvije več;

— 2 jajčeci se povsem normalno razvijata, po 31 urah znanstveniki poizkus ustavijo.

SKRIVNOSTNA HČERKA GOSPE JONESOVE

Smešna, toda polna resnice je trditev nekega znanega biologa, da vemo več o miših in podganah kot o nas samih. Vendar se danes v laboratorijih vsega sveta bije tihi boj, da bi življenju iztrgali njegove največje skrivnosti. Vemo, da imajo Rusi »banko«, v kateri hranijo najrazličnejše organe in dele človeškega telesa, ameriški nobelovec Herman Muller celo trdi, da jim je uspelo v laboratoriju šest mesecev ohraniti pri življenju človeški embrio. S podobnim uspehom se hvali italijanski biolog Petrucci in baje se celo kitajski mikrobiologi trudijo, da bi ustvarili prvega »otroka epruvete«. Pojma življenje in smrt se mešata: iz ledenih vod norveške reke so potegnili petletnega fantka, ki je 22 minut ostal potopljen pri 10 stopinjah pod ničlo, a danes spet živi. Kako malo še vemo o življenju in kako potrebne so raziskave, nad katerimi mnogi od nas pomilovalno posmehljivo ali pa celo ogorčeno zmajujejo z glavo, nam lahko pove primer Emmimarie Jonesove, ene od tristo žensk, ki so se 1956 odzvale pozivu neke angleške revije, raziskujoče primere partenogeneze pri ljudeh.

Partenogeneza je brezspolna oploditev, znana pri mnogih živalih in rastlinah. Leta 1955 je dr. George Corner, direktor embriološkega oddelka na slavnem ameriškem institutu Carnegie, izjavil. »Ni razloga, da bi verjeli v možnost partenogeneze pri ljudeh.« Že deset let pozneje je dr. Ellen Spurwayeva, žena svetovno znanega biologa G. H. Haldana, previdno podvomila v to trditev, rekoč, da je pri človeku oploditev jajčeca brez moške semenčice le za polovico manj verjetna kot pri dvospolnih bitjih. Danes pa najbolj resni znanstveniki zagovarjajo teorijo, da je taka oploditev tudi pri človeku možna. Gre za spontano spočetje, ko se začno celice ženskega jajčeca same od sebe deliti. Na pol uradno glasilo angleških zdravnikov THE LANCET je o tem že pisalo. Povzemamo nekaj presenetljivih ugotovitev.

Emmimarie Jonesova je bila zelo presenečena, ko ji je zdravnik povedal, da je že v tretjem mesecu nosečnosti. Ves ta čas je namreč preživela v ženski bolnišnici in ni imela niti najmanjših stikov z moškimi. Bilo je v zadnjih letih vojne in gospa Jonesova se je zdravila zaradi težkih duševnih kriz, ki jih je povzročilo bombardiranje njenega rojstnega mesta v Nemčiji. Rodila je hčerko Monico (zanimivo, a hkrati razumljivo, je, da so vsi otroci samohotnega spočetja ženskega spola!) in po vojni so mater in otroka preiskali znanstveniki svetovnega slovesa, ki jih je vodil dr. Stanley Balfour-Lyn. V svojem poročilu so preiskovalci priznali, da so se dela lotili z dobršno mero skepticizma, vendar morajo po vseh analizah z vso resnostjo izjaviti, da je primer gospe Jonesove tak, da ga sodobna znanost ne more drugače razložiti kot s popolnim priznanjem partenogeneze. Mati in hčerka nimata samo povsem enake barve las, oči in kože, enake oblike rok, glave in drugih delov telesa, temveč imata tudi povsem enako krvno sliko ter enake kemične lastnosti sline, izločkov raznih žlez ipd. Veliki biolog Jean Rostand je že nekdaj zapisal, da pri partenogenetičnem razmnoževanju živih bitij potomec v dvakratni meri podeduje lastnosti svoje matere.

ČLOVEK V PETDESETIH KOPIJAH

John Gurdon, 35-letni oxfordski raziskovalec, nas je postavil pred grozljivo dejstvo: ali bo nekoč res mogoče ustvariti človeka, ki bo imel recimo 49 popolnoma enakih bratov? Žabe, ki so bile spočete v epruvetah mladega Angleža, se med seboj ne ločijo niti v najmanjši podrobnosti. Postopek, s katerim je to dosegel, je predolg, da bi ga lahko tu podrobneje opisali. Gurdon je z ultravioletnim obsevanjem uničil jedra neoplojenih jajčec žabje podvrste XENOPUS LAEVIS VICTORIANUS in jih nadomestil s celicami prebavnega trakta žabje vrste XENOUS LAEVIS LAEVIS. Tako je dobil oplojeno jajčece z jedrom, ki pa ni imelo kot pri naravni oploditvi polovico kromosomov dveh bitij, temveč le popolno število kromosomov enega samega bitja. Žaba, ki se je iz takega jajca izvalila, torej ni bila potomec dveh bitij in je zato imela le lastnosti matere. S tem poskusom je John Gurdon med drugim tudi dokazal, da ima vsaka celica živega bitja sposobnost dati življenje drugemu bitju in da ta lastnost torej ni značilna samo za spolne celice. Morda je s svojim poskusom tudi nakazal rešitev uganke partenogeneze pri človeku. Lahko si zamislimo prihodnost, ko bo žena, ki ji mož ne more dati otroka, s pomočjo zdravnika oplodila samo sebe in rodila otroka, ki bo takrat res živa podoba matere, kot pravi ljudski jezik.

KAKO BOMO IMENOVALI OTROKE IZ EPRUVETE

Dr. S. G. Behrman je v Združenih državah opravil obširen poskus, ki je dal zelo razveseljive rezultate. S semenčicami prostovoljcev, izbranih zaradi fizičnih in umskih podobnosti s sterilnimi možmi žena, ki so si želele otrok, je opravil umetno oploditev in tako je zakonski par dobil otroka, ki se ni dosti ločil od tistega, ki bi se bil rodil, ko bi bil mož sposoben dati življenje. Uspeh dr. Behrmana je v znanstvenih krogih povzročil mnogo govoric in neki angleški znanstvenik je takrat porogljivo izjavil: »Smo torej na pragu dobe, v kateri bomo lahko ohranili vse svoje genije: kmalu bo zakonskemu paru mogoče, da si bo preskrbel sina Winstona Churchilla, Einsteina ali Shakespearja.« Tudi najnovejši uspeh cambriške trojice je izzval ogorčenje nekaterih krogov, zlasti cerkvenih. Anglikanska cerkev se običajno ne vtika v delo znanstvenikov, pooblaščenec Svete stolice pa je cambriške poizkuse imenoval »nemoralna in povsem nedovoljena dejanja«. Neka druga visoka osebnost iz duhovniških vrst imenuje pristaše hibernizacije, t. j. zamrznjenja, »ljudi, ki bolujejo za nevarno norostjo«. Toda pri vsem tem ne smemo pozabiti, da je preteklo šele nekaj stoletij, ko so Galilejeve trditve, da je Zemlja okrogla in da se giblje, naletele na še hujše nasprotovanje in posledice. Znanstveniki so prepričani, da bo tudi Cerkev sčasoma popustila, kajti njihovo delo ne teži za senzacionalnostjo, temveč hoče le pomagati trpečemu človeštvu.

Ko bo postopek dr. Edwardsa izboljšan, bodo ginekologi lahko pomagali vsem tistim milijonom žensk, ki so popolnoma zdrave, a zaradi nekaterih telesnih deformacij, na primer zamašenih jajcevodov, ne morejo spočeti. Takim ženskam bodo operativno odvzeli jajčece, ga v epruveti oplodili z moževimi semenčicami in nekaj ur star zarodek spet operativno vsadili v maternico, kjer se bo normalno razvijal in rastel.

Druga, še pogostejša možnost, je ta: ženski, ki ne more zanositi, bodo v maternico vcepili zarodek, ki je tokrat nastal v epruveti po spojitvi jajčeca neke druge ženske in semenčice moža jalove žene, ki bo otroka v svojem telesu donosila. Postavlja se vprašanje, kdo bo prava mati takega otroka: mar darovalka jajčeca ali žena, ki je otroka rodila? To so vprašanja, ki jih bo morala reševati prihodnost. Kot kaže, pa nas čaka še vrsta podobnih in še težjih odločitev. V angleških laboratorijih se že pripravljajo, da bodo v epruvetah spočete človeške zarodke vcepili poskusnim živalim, predvsem mišim in zajcem. Namen teh na videz pošastnih poskusov je večstranski. Zvedeti moramo, ali lahko umetno spočeti zarodek po presaditvi še živi in se razvija; premostiti moramo tako imenovano imunološko rezistenco, ki sodobnim kirurgom pri presajanju organov povzroča toliko težav, itd.

Zelo verjetno je — in v tem je ena od značilnosti sodobne znanosti — da bomo pri takih poskusih dobili rezultate, ki jih nismo niti iskali, a ki jih bomo lahko zelo koristno uporabili. Zato je vprašanje, »Ali bomo te pošasti pustili živeti?« ki ga je neki reporter postavil angleškim znanstvenikom, zaenkrat še čisto odveč. Pomisliti moramo na srečo, ki jo danes tako srhljivi poizkusi lahko prinesejo malemu človeku. Žalostno je, da se mora mati dveh otrok, ki sta bila rojena v nenavadnih okoliščinah, še danes skrivati. Mož je podlegel v prometni nesreči in žena je naprosila zdravnike, naj mu odvzamejo seme. Zdravniki so seme pri zelo nizki temperaturi nekaj let hranili v glicerinu in še nekaterih snoveh. Ko se je žena odločila, da bo imela otroka, so same odtalili do normalne temperature in izvršili umetno oploditev čez deset mesecev je vdova rodila in čez osemnajst še enkrat. Njeno ime pa zaradi človeških predsodkov in neumnosti pozna samo nekaj znanih ameriških in francoskih znanstvenikov ...

KDOR HOČE, LAHKO KRIVI TUDI ZVEZDE, ČE GRE V ZAKONU NAROBE

ČE VERJAMETE ASTROLOGOM, SE ŽENITE TAKOLE

O vsem na tem ljubem svetu astrologi radi prerokujejo pa so med drugim sestavili tabelo, iz katere je moč videti, kdo je komu všeč. Po njihovem prepričevanju še zdaleč ni vseeno, ali moški, rojen v znamenju raka, ljubi dekle, rojeno v znamenju škorpijona ali device ... Skratka; astrologi trdijo, da je moč po tej tabeli presoditi, ali bo zveza med človekoma uspešna ali ne.

V prvi navpični koloni najdite svoje astrološko znamenje. Pod isto številko boste v drugi koloni videli, v katerem znamenju naj bo rojen vaš izbranec ali izbranka, da se boste najbolje razumeli. S človekom, ki praznuje rojstni dan v znamenju pod isto številko v tretji koloni, se nikar ne poročite. Tako pravijo astrologi. Če pa ljubite človeka pod isto številko v četrti koloni, bodite pripravljeni na težave.

Kombinacij med temi znamenji je veliko. Posrečenih in ponesrečenih.

Oven in ribi: Oven je napadalen, ribe so romantične in iščejo nežnosti, ki pa je pri ovnu ne bodo našle. Človeka, rojena v teh znamenjih, se nikoli ne bosta dobro razumela.

Oven in vodnar: Težko bo njuno skupno življenje, zakaj vodnar želi, da vse poteka po načrtu, medtem ko je oven hudo nestrpen.

Oven in škorpijon: Oba imata močno voljo in polna sta energije, moti pa ju obojestranski egoizem.

Bik in tehtnica: Dokler eden od partnerjev nima razloga za nezaupanje, je njuna sreča neskaljena, potlej pa je razumevanja konec.

Bik z bikom: Vse gre v redu, dokler eden ali oba ne postaneta ljubosumna.

Bik in lev: Odlična zveza, če le bik ni preveč ljubosumen, zakaj drugače je njuno intimno življenje dovolj bogato.

Dvojčka in ribi: Riba je zaupljiva, čeprav tudi zadržana, dvojčka imata prav nasprotne lastnosti, zato je malo verjetno, da bi se človeka, rojena v teh znamenjih, kaj dobro razumela.

Dvojček z dvojčkom: Zelo posrečena zveza, ki združuje čustvenost in duhovno bogastvo.

Rak in strelec: Rak je navezan na življenje doma, strelec pa ljubi življenje zunaj doma, zato med njima ni složnosti. Take izbire se res izogibajte.

Rak in kozorog: Če je rak pripravljen živeti v senci ponosnega in hladnega kozoroga, bo vse lepo in prav.

Rak in lev: Rak je pogosto čemeren in slabe volje in sloga med njima je odvisna le od tega, koliko ljubeznivosti premore lev.

Lev in škorpijon: Če je žena rojena v znamenju prvega in mož v znamenju drugega, se ujemata kot le kaj, v obratnem primeru pa nista za skupaj.

Lev in devica: Prvi je simpatičnega in sprejemljivega vedenja, devica je togotna. Če je lev pripravljen prenašati oblastnost in večno nerganje, je razumevanje še kolikor toliko mogoče.

Lev in oven: Zveza je lahko trajna, če je oven pokoren in so levove želje tudi njegove želje.

Devica in oven: Devica s svojim kritičnim duhom se težko prilagaja, najteže pa ovnu.

Devica in ribi: Složnost je mogoča, če njune značilne lastnosti niso prav izrazite — če devica na vse ne gleda preveč kritično in riba ni pretirano romantična.

Devica in strelec: Strelec je vedno prej vzljubil devico kot ona njega, zakaj ni ga človeka, na katerem devica ne bi našla napake, medtem ko je strelec v tem zelo popustljiv.

Tehtnica in bik: Vse je odvisno od bikove naglosti in od tega, koliko je tehtnica pripravljena potrpeti.

Tehtnica in oven: Njuno razmerje je popolno, saj združuje humanost tehtnice in bikovo čustvenost.

Tehtnica in kozorog: Celo zelo potrpežljivi tehtnici se utegne priskutiti kozorogova nadležnost, zato je med njima čutiti večno neskladje.

Škorpijon in dvojčka: Dvojčkovi želji po ne tako strogem vedenju je vedno na poti škorpijonova ljubosumnost.

Škorpijon in devica: Njun odnos je odvisen od njene strpnosti, zakaj devica je neomajna v svojih stališčih in težko se spremeni, četudi gre za ljubezen.

Škorpijon s škorpijonom: Če velja modrost, da podobni ne privlačujejo drug drugega, je njuna zveza odvisna le od tega, ali zmoreta spregledati napake svojega partnerja.

Strelec in rak: Tako zvezo astrologi na moč odsvetujejo, kajti rak bi moral popolnoma spremeniti naglo strelčevo nrav.

Strelec in lev: Njuno razumevanje je zadovoljivo, zakaj v marsičem sta si podobna, oba sta trdnega značaja in znata prisluhniti mnenju drugih ljudi.

Strelec in vodnar: To je ena izmed redkih posrečenih zvez z vodnarjem, zakaj temu godi, da je strelec pripravljen potrpeti ob vseh njegovih izbruhih.

Kozorog in vodnar: Še malo se ne razumeta, zakaj kozorog ima svoja strogo določena pravila, a vodnar ne priznava nobenega drugega mišljenja niti pravil.

Kozorog in oven: Prvi je umirjen, drugi vročekrven, to gre redko skupaj.

Kozorog in rak: Raku se posreči, da predre kozorogov oklep hladnosti in nepristopnosti, pod katerim se skriva neizmerna ljubezen do doma.

Vodnar in bik: Človeka, rojena v teh znamenjih, sta dve skrajno si nasprotni osebnosti. Ne moreta se dobro razumeti, razen če bik strpno prenaša vsa presenečenja in nagle spremembe na vodnarjevem vedenju. A tudi v tem primeru je njuno življenje napeto in neubrano.

Vodnar in devica: Zveza med njima je vnaprej obsojena na neuspeh, zakaj prvi ne sprejme nobenih omejitev, devica pa venomer vsemu oporeka.

Vodnar in škorpijon: Vedno sta na bojni nogi, zakaj škorpijon je sebičen in vse mora biti po njegovem, vodnar s svojimi nepričakovanimi izbruhi pa gre v drugo skrajnost.

Ribi in tehtnica: Ribi je po volji samota, tehtnica je zelo družabna. In vendar sta navezani druga na drugo, zato jima je vsako slovo nadvse težko.

Ribi in škorpijon: Ribina želja po lastništvu ne zadovolji škorpijona, ki vsiljuje svoje pravilo: »Ne delajte meni tistega, kar jaz delam drugim.«

Ribi in vodnar: Prvi in edini pogoj za dobro razumevanje je ta, da sta obojestransko strpna do stvari, ki jih sama nikoli ne bi počela.

	ZNAMENJE		UJEMANJE					
			POPOLNO		NIKAKRŠNO		TEŽAVNO	
1	♈	OVEN	♎	TEHTNICA	♏	ŠKORPIJON	♒	VODNAR
2	♉	BIK	♓	RIBI	♒	VODNAR	♏	ŠKORPIJON
3	♊	DVOJČKA	♎	TEHTNICA	♉	BIK	♌	LEV
4	♋	RAK	♓	RIBI	♐	STRELEC	♊	DVOJČKA
5	♌	LEV	♐	STRELEC	♑	KOZOROG	♌	LEV
6	♍	DEVICA	♏	ŠKORPIJON	♍	DEVICA	♈	OVEN
7	♎	TEHTNICA	♈	OVEN	♓	RIBI	♐	STRELEC
8	♏	ŠKORPIJON	♉	BIK	♈	OVEN	♑	KOZOROG
9	♐	STRELEC	♊	DVOJČKA	♍	DEVICA	♏	ŠKORPIJON
10	♑	KOZOROG	♋	RAK	♌	LEV	♒	VODNAR
11	♒	VODNAR	♒	VODNAR	♈	OVEN	♋	RAK
12	♓	RIBI	♑	KOZOROG	♍	DEVICA	♏	ŠKORPIJON

Oven: 21. 3. — 20. 4.
Bik: 21. 4. — 20. 5.
Dvojčka: 21. 5. — 20. 6.
Rak: 21. 6 — 20. 7.
Lev: 21. 7. — 20. 8.
Devica: 21. 8 — 20. 9.
Tehtnica: 21. 9. — 20. 10.
Škorpijon: 21. 10. — 20. 11.
Strelec: 21. 11. — 20. 12.
Kozorog: 21. 12. — 20. 1.
Vodnar: 21. 1. — 20. 2.
Riba: 21. 2. — 20. 3.

Trem hišnim vogalom pomaga in četrtega podpira revija NAŠ DOM

PRAKTIČNI NASVETI

DOMAČA KUHINJA

MAK - NA ŠTIRI NAČINE

Medtem ko imamo pri nas pecivo z makom le redko na mizi, je drugod, posebno tam, kjer je mak doma, bolj razširjeno in ponekod celo tradicionalno, kot so naša ajdova potica, špehovka in prleška gibanica.

Mak moramo pred uporabo zmleti; to nam opravijo kar v trgovini, kjer ga kupimo.

MAKOVA TORTA

Testo:

5 dkg surovega masla, 15 dkg sladkorja, zavitek vaniljinega sladkorja, jajce, 20 dkg moke, zavitek pecilnega praška, 20 dkg zmletega maka, približno četrt litra mleka.

Nadev:

Poljubna vrsta goste marmelade (najboljša je jagoda ali malinova ali marelična) 2 jedilni žlici ruma; sladkor v prahu in vaniljin sladkor za posipanje.

Surovo maslo, sladkor in jajce dobro razmešamo, pridenemo moko, pomešamo s pecilnim praškom in zmletim makom in med vse počasi prilivamo mleko. Temeljito premešamo zmes napolnimo v pomazan in z moko potresen tortni model ter pečemo tričetra ure pri 180 toplote.

Hladno torto prerežemo z ostrim nožem, pomažemo z marmelado, ki smo jo razredčili z rumom, pokrijemo s prerezano polovico in potresemo s sladkornim prahom.

MAKOVI ROGLJIČKI

Testo:

2 dkg kvasa, 2 dkg sladkorja, ščepec soli, rumenjak, 8 žlic mlačnega mleka, 25 dkg moke, 12 dkg surovega masla ali margarine

Nadev:

1/8 l mleka, 7 dkg surovega masla ali margarine, 10 dkg sladkorja, 12 dkg zmletega maka, 2 žlici prebranih, opranih in osušenih rozin, nekaj naribane limonine lupine, pol kavne žličke cimeta, malo zdrobljenih ali zmletih nageljnovih žbic; rumenjak ali dva za pomazanje rogljičkov.

Kvas, sladkor, sol in rumenjak zmešamo z mlekom, maščobo pa zdrobimo med moko in vse pognetemo v testo, ki ga pustimo počivati eno uro.

Mleko zavremo, dodamo maslo in sladkor, primešamo mak, rozine in dišave.

Testo tanko razvaljamo, narežemo na 7 x 10 cm velike pravokotnike in jih pomažemo s hladnim nadevom. Po dolžini jih zvijemo, oblikujemo rogljičke, pomažemo z jajcem in zložimo na nepomazano pločevino, kjer naj vzhajajo pol ure. Pred pečenjem vsakega malo raztegnemo, da z jajcem pomazana površina nepravilno razpoka.

MAKOVE REZINE

Testo:

20 dkg moke, pol kavne žlice pecilnega praška, 10 dkg surovega masla ali margarine, 10 dkg sladkorja, ščepec soli, nekaj naribane limonine lupine, 2 žlice kisle ali sladke smetane (lahko tudi s kuhanega mleka), rumenjak.

Nadev:

½ l mleka, 30 dkg medu, 12 dkg surovega masla ali margarine, 10 dkg očiščenih in opranih rozin, 30 dkg zmletega maka, približno 10 dkg belih drobtin, naribane lupine cele velike limone, zvrhano kavno žličko cimeta, 4 jedilne žlice ruma.

Moko, pomešano s praškom, maslo, sladkor, sol, limonino lupino, smetano in rumenjak pognetemo v testo in razvaljamo. Položimo ga v pomazan manjši pekač, nekajkrat prebodemo z vilicami in pečemo 15 minut pri 180° Celzija.

Medtem zavremo mleko z medom, maščobo in rozinami ter dodamo mak, drobtine in dišave. Kuhamo na slabem ognju, da se zgosti, in namažemo na že pripravljeno testo. Postavimo še za 10 minut v pečico pri enaki temperaturi.

Ohlajeno pecivo razrežemo na poljubne oblike.

MAKOV ZAVITEK

Testo:

50 dkg moke, zavitek pecilnega praška, 8 dkg surovega masla, 12 dkg sladkorja, zavitek vaniljinega sladkorja, jajca, dobro 1/8 l mleka.

Nadev:

¼ l mleka, 6 dkg sladkorja, 6 dkg medu, 15 dkg zmletega maka, 8 dkg žemeljnih drobtin, veliko pest rozin, precej naribane limonine lupine; rumenjak za pomazanje.

Med moko zmešamo prašek in maslo, dodamo sladkor in jajce ter toliko mleka, da napravimo čvrsto testo. Razvaljamo ga na 30 x 40 cm velik pravokotnik, pomažemo s hladnim nadevom in tesno zvijemo. Zavitek pomažemo z rumenjakom in pečemo približno pol ure pri temperaturi 180°.

Mleko, sladkor in med zavremo ter dodamo mak, drobtine, rozine in limonino lupino. Počakamo, da se nadev zgosti.

ZDRAVJE

OHRANITE OČI ZDRAVE

Kako ohraniti oči zdrave in s tem tudi lepe?

Oči, četudi so še tako zdrave, potrebujejo vsakodnevno nego. Vanjo sodijo razni obkladki, očesne vaje in umivanje.

KADAR SO OČI UTRUJENE

Po dolgem in napornem delu, posebno če ste dolgo sedeli za pisalnim strojem, čutite, da so vam oči utrujene. Hitro si lahko pomagate z obkladki, ki jih namočite v vrelo vodo in ožmete. Prav tako so koristni vroči čajni obkladki. Ugodno delujejo na veke in jih osvežujejo. Kamilični obkladki imajo še poseben pomirjevalni učinek.

Osvežilen je tudi dve— ali triminutni leden obkladek. Lahko uporabite gobo, namočeno v ledeno mrzlo vodo. Ta obkladek je najbolj primeren za čas pred spanjem.

OTEKLE OČI

Otekle oči so lahko posledica raznih obolenj, zato jih v takem primeru lahko odpravimo samo z zdravljenjem obolelega organa oziroma organskega sistema.

Največkrat otekle oči povzroči cigaretni dim ali dolgo, napeto delo z očmi. Tudi povsem zdravim ljudem oči včasih otečejo. To je znamenje, da so oči utrujene. Tudi v tem primeru pomagajo obkladki: vroči »vročekrvnim«, živahnim ljudem, bolj umirjeni ljudje pa naj si polagajo mrzle obkladke. Zelo koristno je, če z malo večjim obkladkom pokrijemo ves obraz in ne samo oči. Obnovimo ga dvakrat ali trikrat.

Otekline prežene tudi slan obkladek. A naj ponovimo še enkrat: obkladki pomagajo samo tedaj, ko so oči otekle od utrujenosti in ne zaradi kakega drugega vzroka.

GUBE POD OČMI

Skušamo jih odstraniti z najrazličnejšimi kozmetičnimi preparati. Z leti postaja to vse teže in pri nekaterih ženskah gube kazijo sicer še dobro ohranjen obraz. Mnogo žensk, pri nas manj kot v tujini, se zateka k plastični kirurgiji, ki na tem področju dosega že prav lepe uspehe. V ne prezahtevni operaciji kirurg odreže odvečno kožo in podkožno maščobo, potem pa zašije s finimi atraumatskimi nitmi. Še isti dan pacientka lahko zapusti bolnišnico.

IMAMO PRAVILNO RAZSVETLJAVO?

Če hočete očem prihraniti naprezanje, utrujenost in vnetje, pazite, da boste imeli vedno pravilno razsvetljavo. To velja posebno za vse tiste, ki dolgo časa delajo ob umetni luči. Osvetlitev mora biti vedno zadostna. Branje v postelji ob slabi luči hudo škodi tudi zdravim očem, kaj šele občutljivim in nezdravim. Koliko glavobolov in prezgodnjih gub nastane prav zaradi neprimerne svetlobe. Luč, ki osvetljuje vso sobo, ni nikoli zadostna za tistega, ki bere, piše ali dela. Potrebna je še posebna luč, ki osvetljuje samo knjigo ali prostor, kjer kaj delamo.

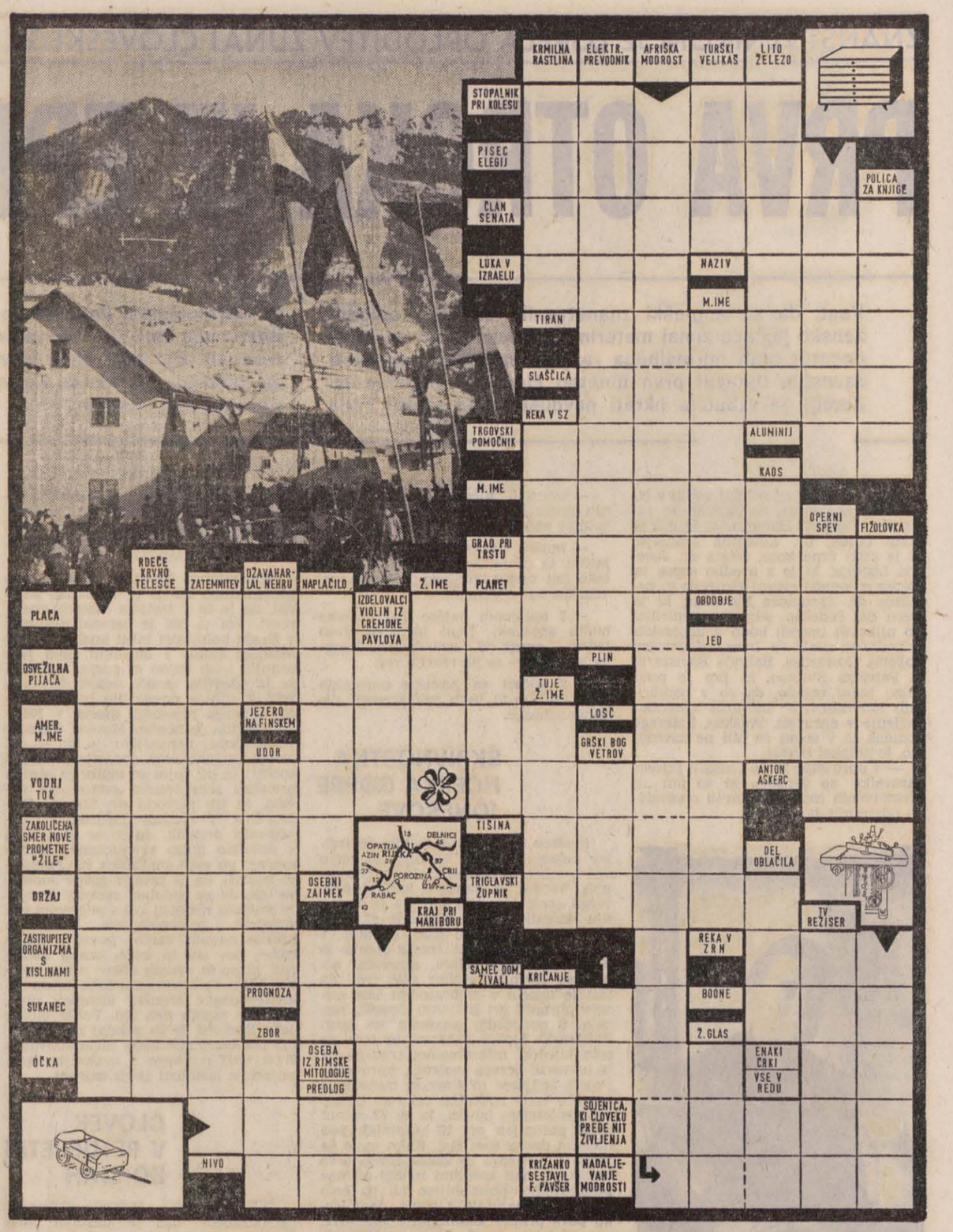
OČESNA TELOVADBA

Očesne vaje so lahko zelo koristne. Gre za preproste očesne gibe, ki jih je treba vsak dan potrpežljivo in vztrajno ponavljati. Najbolj znane vaje so:

vaje vizualne pozornosti: S hrbtom se naslonite na zid sobe in z očmi potujete od kota do kota, ne da bi obračali glavo. V vsak kot glejte po nekaj sekund. Vajo izvajajte dvakrat na dan po tri minute.

Vaje za počivanje oči: Pritisnite dlani na odprte oči tako, da do njih ne more prodreti svetloba. Dihajte počasi in globoko. Vaja naj traja nekaj minut, izvajajte pa jo vselej, kadar se počutite utrujeni.

Sprostitvene vaje: Tudi ta vaja je koristna v primerih, ko so oči utrujene, od dela. Izvajamo jo tako, da oči najprej močno zapremo, veke stisnemo, nato pa oči odpremo. To večkrat ponavljamo. Vsa vaja traja dve ali tri minute in izredno pomirja oči.

REŠITEV KRIŽANKE IZ PREDPREJŠNJE ŠTEVILKE

VODORAVNO: adoptat, poplava, oblatek, sreu, N. T., tank, Tl, oj, Atik, lek, ena, Drim, solist, spondej, Mefisto, Los Angeles, otok, Alan, kraja, nona, Dimo, imam, kej, kislina, apel, L. L., ala, spaček, Giotto, klot, sum, on, rik, ranar, MI, lipan, uragan, okence, jezero, Bassin, ananas.

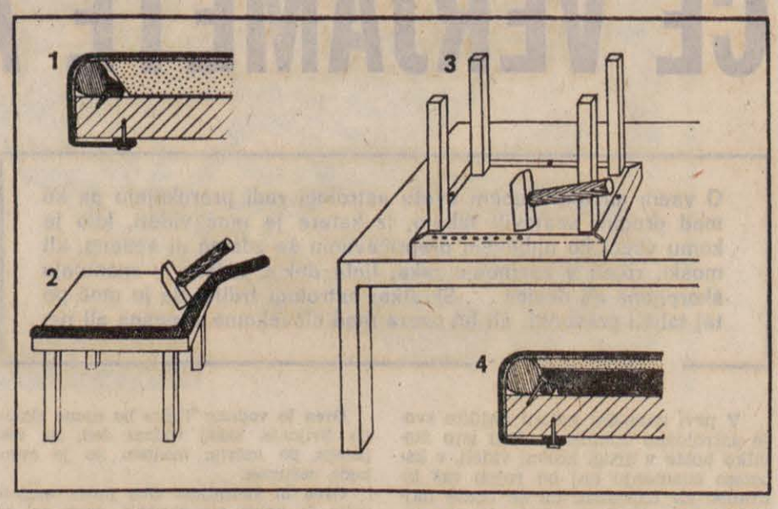

NAREDI SI SAM

BLAZINJENJE STOLOV

»Kritična točka« blazinjenega stola je sprednji rob ploskve za sedenje, kjer blazina ne sme biti niti tako mehka, da je skoznjo čutiti rob stola, niti tako trda, da tišči že sama po sebi. Kako pravilno blazinimo stole, si lahko ogledamo na skicah.

1. Prerez oblazinjenega stola: vzdolž roba z žebljički pritrdimo profil, ki je izdelan iz dveh vrvi iz posebnega papirja, ki imata različna premera (30 in 10 mm):

na ploskev za sedenje in na okvir iz profila prilepimo 30 mm debelo plast penaste gume, ki jo prekrijemo z elastičnim blagom in nato preoblečemo sedež s tapetniškim blagom, ki ga pribijemo na spodnjo stran stola.

2. Žebljičke zabijemo v profil poševno

3. Tapetniško blago pritrdimo tako, da ga najprej napnemo in v sredino vsakega od štirih robov zabijemo po en žebljiček, nato pa od sredine proti ogalom zabijamo žebljičke v razmakih po tri centimetre.

4. Blazina je nekoliko trdnejša, če na stol najprej prilepimo 20 mm debelo plast, nanjo pa 10 mm debelo plast penaste gume.

KAJ MORATE VEDETI

Kuhan krompir laže olupimo, če ga, ko je kuhan, polijemo z mrzlo vodo.

Zmrznjen krompir izgubi sladek okus, ako ga za pol dneva ali cel dan denemo v vodo ali ga pa kuhamo neolupljenega.

Zmrznjen krompir pred kuhanjem dobro osolimo. Na vsak kilogram denemo približno eno jedilno žlico soli.

Če postaja krompir sladek, ga imejmo nekaj časa v zmerno toplem prostoru.

Kristala nikdar ne perimo v vroči vodi, samo zelo umazane čaše za pivo, vino in likerje operemo v vroči vodi. Brušene vdolbine čistimo z ne preostro ščetko. Oprane predmete položimo na večkrat zloženo krpo, da se na njej voda odcedi, zatem pa jih osušimo z mehkimi krpami, ki ne puščajo niti. V vodo za izpiranje vlijemo nekaj kapljic plavila, ki daje steklu bleščeč sijaj.

ZAUPAJ SE MI

OČE ALI OČIM?

Poročena sem in mati enemu otroku. Z možem sva se spočetka še nekako razumela, kmalu pa se je začel pekel. Začel je piti, izostajal je zdoma, vse je naredil tako, kot se mu je zahotelo. Zame in za otroka se ni več zmenil.

Stanje se je še poslabšalo, ko sva se preselila na njegov dom. Začel me je varati z drugo. Tega nisem prenesla. Z otrokom sem se odselila nazaj k svojim staršem.

Prišel me je prosit odpuščanja. Odpustila sem mu, vrnil se je k meni — in vse se je kmalu vrnilo v stare tirnice: druge ženske, pijača, grobosti. Prišlo je celo tako daleč, da mu je ena ženska, h katerim je zahajal, rodila nezakonskega otroka.

Tedaj pa je bilo tudi meni navsezadnje zadosti. Zavedala sem se, da sem pravzaprav še mlada in da imam pravico, da si še sama vzamem nekaj od življenja. Tudi jaz sem ga začela varati.

Sprva mi je šlo pravzaprav le za maščevanje, za kompenzacijo neznosnega občutka ponižnosti in manjvrednosti. Toda zgodilo se je, česar nisem pričakovala. V moškega, s katerim sem prevarala moža, sem se resnično zaljubila.

Kaže, da me ima rad tudi on. Pregovarja me, naj se ločim in poročim z njim. Kaj naj torej storim: se ločim in dam otroku očima, ali naj še naprej trpim v zakonu, samo da bo otrok obdržal očeta?

POROČENA MAJDA

Bolje dober očim kot slab oče. Toda še vedno bolj slab oče kot slab očim. Premislite!

KAKŠNA BARVA LAS ZA K SVETLOLASCU?

Do lani sem hodila s fantom, ki je bil lep črnolasec, nekakšen latinski ljubimec. Sama sem vitka, svetlolasa in bele polti s sivimi očmi. Bolj kot Slovenki sem podobna kakšni Skandinavki. Vsi, ki naju poznajo, so govorili, da sva idealen par in da naju je veselje pogledati.

Potem sva se spria. Kmalu sem spoznala novega fanta. Ta je na žalost svetlolas. Ne sicer tako kot jaz, a podoben tip. Sicer je čeden in mu ne morem nič očitati, toda nenadoma mi nihče več ne reče, da sva z novim fantom tudi lep par.

To me zelo boli in sklenila sem, da si bom pomagala sama. Spremenila bom šminko in predvsem barvo las. Ne vem pa, kako naj si jih dam prebarvati, da bom k novemu fantu kar najbolje pristajala?

MOLLY

Črno. Črno je namreč barva žalosti. Kdo da je žalosten? Jaz. Pa še marsikdo drug, ki je vašo pisarijo prežvečil.

MOJ FANT NI LEP

Fanta imam, s katerim se dobro ujemam. Tudi rada se imava in misliva resno.

Težko pa mi je, ker je fant malo pohabljen. Eno nogo ima nekoliko krajšo in zato šepa. Mene to ne moti, navadila sem se. Težko pa mi je, ko na cesti slišim opazke za seboj. Ker pravijo, da sem čedno dekle, me še posebno prizadene, kadar kdo pravi: »Takšnale punca bi si pa že lahko kaj boljšega dobila . . .«

Toda jaz nočem boljšega. Zame je najboljši moj fant. Trpim le, ker vem, da je pri tem hudo njemu. Včasih sem od vsega tega čisto obupana in bojim se, da mi bo človeška zloba iztrgala človeka, ki ga ne bom mogla z nikomer nadomestiti. Kako naj se zaščitim?

MARIJA

Najboljše cepivo bo vajin prezir. Človeške zlobe ne bosta premagala, kajti nihče med nami ji ne more ubežati. Lahko jo le prezreta. Toda zavedati se morata, da bo vajino breme pri tem še posebno težko. V bitkah, podobnih vaši, zmagujejo res le izredni, močni značaji. Ste takšni? In imate fanta res dovolj radi? Utegnilo bi biti usodno, ko bi se pokazalo, da ljubezen zamenjujete s sočutjem.

MLADOLETNIŠKI SEKS

S fantom sem prvič spala, ko mi je bilo komaj petnajst let. Zdaj sem štiri leta starejša.

Ne trdim, da nisem začela zelo zgodaj, morda prezgodaj. Toda kar je, je, in tudi posebno žal mi ni. Fanta sem imela rada, bil je nežen in obziren in na svojo prvo noč se vedno rada spominjam.

Toda mori me druga težava. Seksa še vedno ne doživljam tako, kot bi ga morala. Sprva sem mislila, da hladnosti, ki me pri tem spremlja, botrujejo zgolj začetna sramežljivost, neizkušenost in strah pred zanositvijo Toda po štirih letih razmeroma rednega spolnega življenja in pri tretjem fantu, s katerim hodim sedaj, ko nisem več neizkušena ne nepotrebno sramežljiva, bi se morala že razživeti, kot se za zrelo žensko spodobi. Toda ostajam hladna in neprizadeta in zdi se mi, da še vedno ne vem, kaj je to orgazem. Vsem trem fantom sem strast sicer hlinila, preslepiti pa jih nisem mogla. Vsi trije so trdili, da sem frigidna.

Kljub temu mi je v postelji lepo, saj veliko pomeni že to, da se k fantu, ki ga imaš rad, lahko tesno stisneš. Hotela pa bi biti normalna ženska, ne seksualni invalid. Kako naj to dosežem? Morda pa fantje, s katerimi sem spala, niso bili »pravi«. Razmišljam že, če naj poskusim v četrto. Kaj mi svetujete?

Mislim, da niste seksualni invalid, ampak seksualni nedonošenček. Na izlet ste se odpravili s premladimi nogami in, v eni sapi bi hoteli vsakič doživeti vse. Potem se dogodi, da se poti naveličate že za prvim ovinkom in jo uberete na novo pot, ki se prav tako prekmalu konča. Izgubljate se v predmestjih in godrnjate, da so krive hiše. Pa niso.

Kaj, ko fantov ne bi menjavali kot vaši fantje menjavajo srajce, in bi se enemu bolj temeljito posvetili? In kdo, za zlomka, vam vtepa v glavo, da ste že zreli?

Jaz že ne.

HELENA

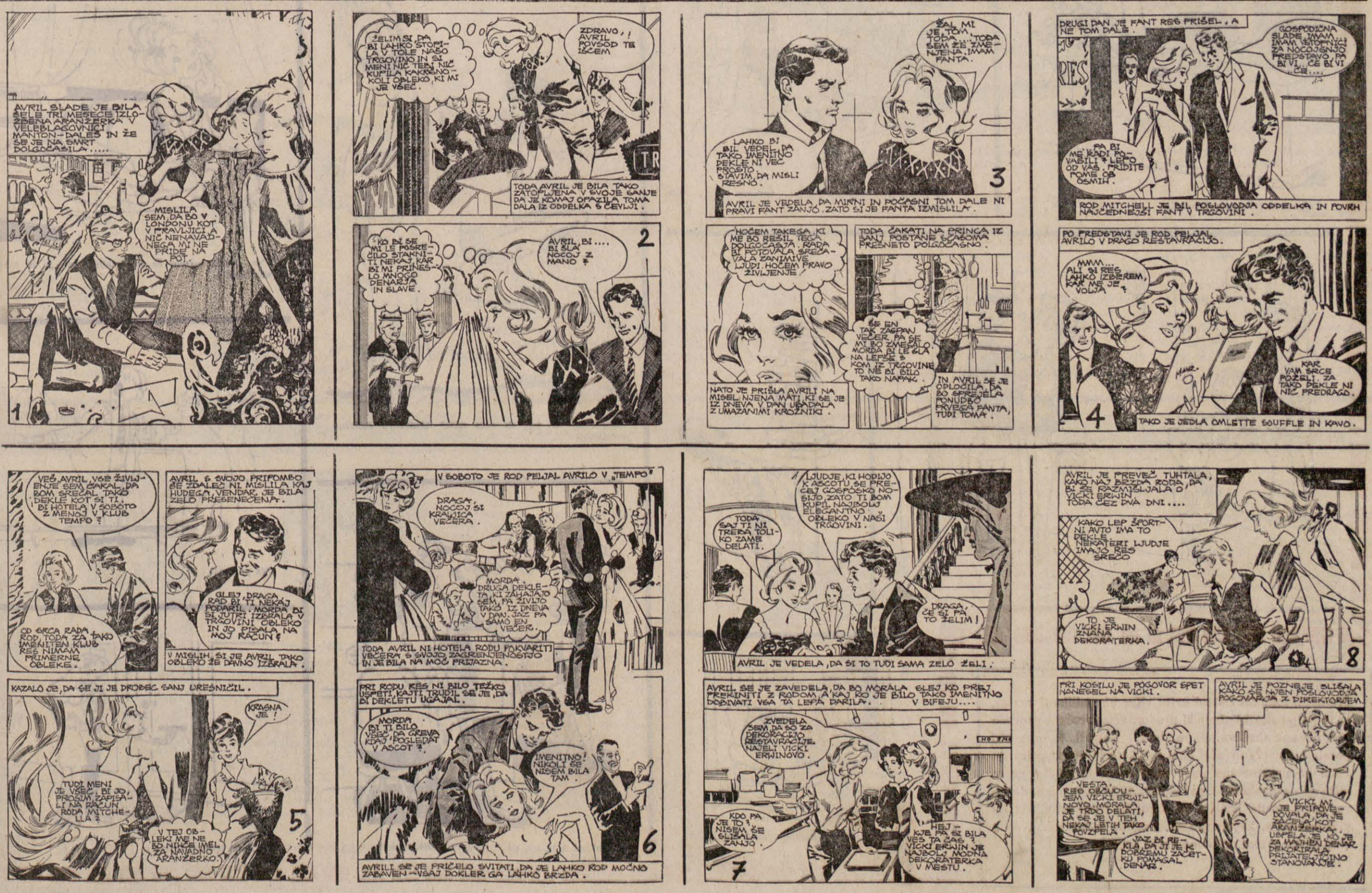
TRIJE MUŠKETIRJI

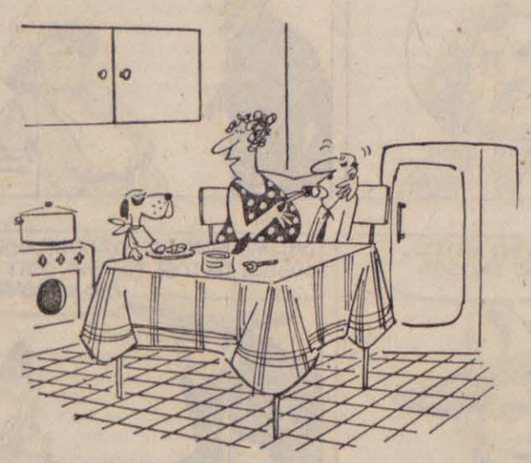
PUSTOLOVŠČINE CISCA KIDA

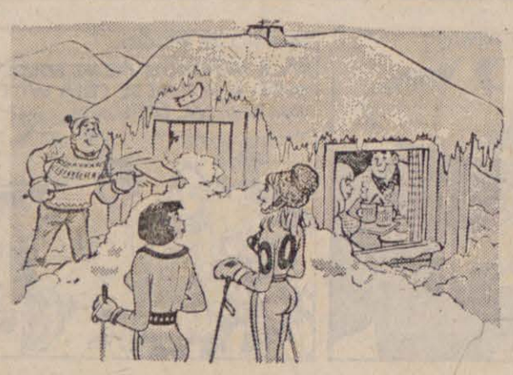
DEKLE, KI JE HOTELO OSVOJITI VELEMESTO

»Glej, Piki, kako je dobro! Kajne, očka, da tekne?«

»To je njegov star trik: da se zakopati, dekletu pa pove, da ju je zasul plaz!«

»Jaz sem vaša nova tajnica!«

»Nehaj, Boris, zamudila bova popoldansko svetlobo!«

»Nehaj že no šteti, koliko ust moraš nahraniti in pridi k mizi!«

»Sovražim ponedeljkova jutra ... torkova jutra ... sredina jutra ...

»Aha, zdaj že vem, kaj bom, ko bom velik: postal bom poštar!«

»No, Pavelček, poljubi dedka za lahko noč!«

Povej mi, kateri sadež je užiten, ko je še zelen, ki je sladak, ko je na pol zrel, in ki je grenak, ko je zrel?

Sanskritska uganka iz »Dhammapade«, I. stoletje

»Joco, zdi se mi, da sem našel Aladinovo čudežno svetilko!«

»Ne, mama, nisem še na letališču, to je le moževo smrčanje!«

»Na pomoč!«

»Obrni se! A hočeš, da ti pregorijo elektronke?«

»To je pa tetka Klotilda!«

Prometni miličnik ustavi avto: »Ker ste milijonti voznik, ki je peljal skozi ljubeljski predor, vam izročam nagrado turističnega društva. Bi mi hoteli zaupati, kako boste porabili denar?« »Plačal bom avtošolo in vozniški izpit!« Žena ga prestrašeno sune med rebra in sladko reče: »Nič ga ne poslušajte, saj vidite, da je tako pijan, da ne ve, kaj govori!« Tedajci se zbudi še tretji potnik in ko vidi miličnika, zagodrnja: »Kaj vama nisem rekel, da z ukradenim avtom ne bomo daleč prišli?«